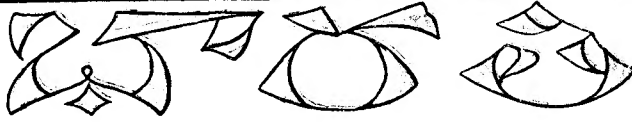

నగలనాణెము

—వి. ఆర్. చిత్ర.

సంపు. ౧౩ ధాత సంవత్సరము, చైత్రమాసము (ఏప్రిల్ ౧౯౩౬) సంఖ్య ౪

M.S.V. GANGARAJU

M.A., M. Com, C.A.I.I.B., LL. B.

ADVOCATE

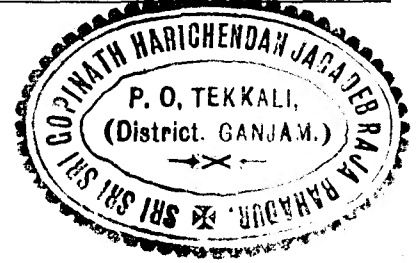
Road. No-5, "SADANAND VIHAR "

GOSANINUAGAOM

BERHAMPUR-760 03, టె: 214309

ఉ గా ది

బొడ్డు బాపిరాజు

మరల నుదయాద్రి నెత్తమ్ము లరుణబాల
నవ్య లాక్షార్ద్ర) చరణ చిహ్నముల మెరసె,
కప్పకొనియున్న విరదమ్మి రెప్పకొనల
వెలుగు చివురించెవలపు మేల్కొలుపువెరియ.

మొరసె కాబోలు శ్యామసుందరుని మురళి!
శ్రుతి విమోహన కలకంఠ దుతి; మదేక
జీవనమె కాదు, పల్లించెను సమస్త
చేతనము లీ వసంత విభాత వేళ.

ప్రేమ మధురాశి హృదయ పాత్రికను నించి
తొగరు తెర లొత్తిగించుచు తొంగిచూచు

ఆ ప్రసవమట్లు నా యంతరాత్మ కూడ
నవ రసానుభవానంద నాట్యములకు.

ప్రాగ్నిశాకాశ మింత మొర్రవడ నేమి ?
దేవ తరుణు లెందరు కెంపు మోవి రేక
లదిమి రిచ్చట ఈ తొలి యుదయమందు !
ప్రత్యణువు ఆవినూతన ప్రభ చెమర్చు.
కోకిలా ! పాడు మొకపాట గోస్తనీ సు
ధాతి మధురమ్ముగా ఈ యుగాది మొదల
చెలిమి గొని యిద్దరము సవజీవనమున
కిది మొదలుగా నుషక్రమించెదము గాక !

ఉ గా ది

రాయప్రోలు సుబ్బారావు

నింబ కుసుమింక, మాచి పిందియల మురియ,
చెఱకు పాలీయ, శ్రుతు లభ్యసింప బికము,
పూలు పసుపాడ, కుంకుమ బూయ చిగురు
వచ్చునీ ధాత శుభములు తెచ్చు గాత.

2

మామిడి చూలుమోయ, నవమల్లీక పుష్పిణిగాఁ, బయె ధర
శ్యామల గ ధాత్రి, లలితార్చనలక్ నవరాశ్రులొప్ప, ము
క్తామిహిత పల్లిక సరసితల్ప, జరాచ్చదముల్ త్యజింప నా
రామవనస్పతిల్, సుఖివరంపరల్ జనమంచు వత్సర
స్వామికి ధాతకు, తరుణ దాతకు మ్రొక్కు డుగాద్విప్రార్థులన్.

3

కొమ్మల పూలు కుప్పింతలిక వనప్రియగీతికల కభినయముసూపి,
స్తబ్ధమాంబు మైన చైతన్య ముడికి లాఘవమంద తపన యోగంబు సలిపి,
మెఱుంగుచెందులు శ్రుల్ల మిరిమిసలాడు కాదంబినికి స్పృహంగ తంతు నేర్చి,
ముక్త దుర్జినైన పుణ్య పద్మినులకుఁ బరమహంసలన్న హాభావ మొనఁగి
పంటవలంకరి తెలితలంబ్రాలువోసి, - వృద్ధతరుల కాకులపాటు సిద్ధినిచ్చి,
పాటవమున నీపహ్లావ నాటకంబు - నాడి భరతవాక్యము పాడవయ్య ధాత.

“హిస్ మాస్టర్స్ వాయిస్”

శబ్దోత్పన్నమందు ఔన్నత్యమును
వహించియున్నది.

శబ్దపునరోత్పన్నమందు “హిస్
మాస్టర్స్ వాయిస్” కంపెనీవారి
వర్ణాంతరముల పరిశోధనాఫలిత
మగు ఈ 1936 వ సంవత్సరమం
దను కేవల నిర్జీవములగు గ్రామ
ఫోను మెషీనులనుండియు, రికా
ర్డులనుండియు నిమ్ముల విస్మృతుల
గావించు జీవనాదమును ప్రకటించి,
గాంధర్వగానమును సర్వజనులకు
సులభమగు నట్లునరించి, కళా
ప్రపంచమునకే మహత్సేవను సలి
పిన వీరికృషి మీ ఆదరణకు పాత్ర
ము గాజాలదా?

మాడల్ నెం. 102

నలుపు

రూ. 100

నర్ణములు

రూ. 110

ఈ మాడల్స్

ఈనెల ప్రకటింపబడిన మా క్రొత్త తెలుగునాటకము.

“పుండలీక”

నేడే దీనిని మావ్యాపారులయొద్ద విని ఆనందింపుడు.

ది గ్రామఫోను కంపెనీ, లిమిటెడ్.

45, సౌతుపేరేడు, బెంగళూరు.

మా మెషీను క్యాటలాగులు,
రికార్డుల క్యాటలాగులు, మా
వద్దగాని మావ్యాపారులయొద్ద
గాని ఉచితముగా బడయుడు.

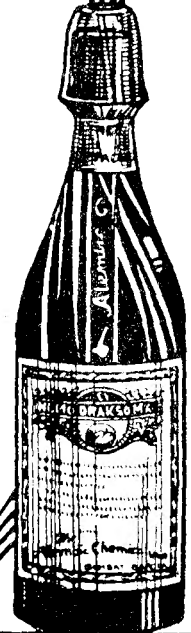
హైమెడ్రాక్స్ మాల్ట్

ప్రాణానికి ఎంతో హాయిగా
వుంటుంది

హైమెడ్రాక్స్ మాల్ట్ తీర్థ శక్తి విశేష అన్ని అంశాలకు
కుటుంబానా పుష్టమయినది. ఆకలిని వృద్ధి
చేస్తుంది. కృశించి—బలహీనమయిపోయిన వరము
లకు పటుత్వము విచ్చి ఒక నూతన శక్తిని—నూతన
వికాసాన్ని యిస్తుంది.

రక్త వృద్ధి చేసే 'హైమెడ్రాక్స్'—ప్రకృతిమయిన
ద్రాక్షపండ్ల రసము—యింకా యితర అమూల్య
పదార్థములతో—హిందూదేశముల తత్వాలకు పడే
విధముగా తయారు చేయబడినది. ఇది చాలా
బాగా పనిచేసి ఉపయోగపడుతుంది. అందువల్లనే యీ
మాదిరి విదేశీ మందులకు తావు లేకుండా పోతు
న్నది. ఈ రోజున ఒక సీసా కొని చూడండి.

AN
Alembic
PRODUCT

చెల్లమాంబ

పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతి

[చెల్లమ్మ చెంగల్వలవారి కోడలు. ఆదూరివారి యాడుబడుచు. ఈమెభర్త తమ్మయ్య గారు. నేటికి సుమారు నూటపందెండు సంవత్సరములకు బూర్వ మీమె సహగమ నము జేసినది. పడమటి గోదావరిజిల్లాలోని రాయకుడుగుర్రామముననే యీ సహగమనము జరిగినది.]

నాటుకొనినారు జాతివంగడము లెంచి,
రాయకుడుగుర్రారామ రమ్మసీమఁ
జేబవలరు తమ చెంగల్వకొలనిలోన
మేల్మీరేకులు మెరయు వద్దినిని దెచ్చి. ౧
తమ్మివిరిదాల్చు ధన్య డాతండు కాన
నవనిజనము లాయనఘుఁ దమ్మయ్య యిది,
అతనికై వికసించిన దాసుమంబు
అతనితో నస్తమించిన దంత్యనేళ. ౨

౧

వసుధవర్తిలు చిత్రభానువత్సరమందు
రేబవలు దివిపెలుగు తెప్పవాల్చనిచూపు
మలయు కార్తిక పౌర్ణమాసి, భువికిని దివికి
పూతకాంతుల-చెల్లమాంబా-కట్ట, జ్వ
లాతోరణము-చెల్లమాంబా! 3

జేవునే విడనాడి దేవాలయము వీడి
తనయూరి ప్రజలెల్ల తండతండాలుగా
తనపెనుక నేతేర తన భర్తశవముతో
తాను నడచెను చెల్లమాంబా-జనులెల్ల
తల్లడిల్లగ-చెల్లమాంబా! ౪

కన్నీటిచే చెరువు పన్నీటికొలనుగా
తాను స్నానముజేసి తడిచీరతో పెడలి
చుట్టుచెంగావిలో సూర్యోదయమువోలె
నడివీధిలో-చెల్లమాంబా-జనములకు
పొడగట్టినది-చెల్లమాంబా. ౫

ప్రళయనాట్యమువేళ ఫాలాక్షుఫాలమున
మెరయు మూడవకన్నుకరణి కుంకుమబొట్టు
పసుపుచాయలనడుమ ప్రజ్వలించుచునుండ
అట్టెచూచును-చెల్లమాంబా!-ఆచూపు
లట్టె నిలుపుచు-చెల్లమాంబా. ౬

తడిసి ధారలుగట్టు తలకట్టుకొసలతో
పారాణి యెరుపారు పాదాలజంటతో
తడియొడలి కంటుకొని ముడతలగు చీరతో
తానుపూ నెను చెల్లమాంబా నిశ్చల
ధ్యాననిస్థను-చెల్లమాంబా. ౭

అగరుగంధాలతో అలరుదండలతోడ
నరిగించు తెలిపట్టుశాలువా కప్పకొని
తమ్మయ్య నిదురింప తనవారు పెన్నంట
ఆయుత్సవము-చెల్లమాంబా-నడిపించె
నావీధిలో-చెల్లమాంబా. ౮

తాళములు తప్పెటలు తనకీర్తి గీర్తింప
చేరి జనులెల్ల జేజేలువెట్టుచు మధ్య
భర్తపై తనపైన బంతిపువ్వులవాన
కురియింపగా-చెల్లమాంబా-తానేగె
విరిదోటవలె-చెల్లమాంబా.

౯

తనచుట్టు జనసమద్రము పొంగిపొరలగా
తన యోగనిదురలో తమ్మయ్య మునుగగా
ఆదిలక్ష్మీయువోలె ఆపాదములుముట్టి
అట్టె నిలుచును-చెల్లమాంబా-తనకనుల
కద్దకొనునవి-చెల్లమాంబా.

౧౦

పల్లెముల హారతులు పట్టుకొని స్త్రీలెల్ల
తమగుమ్మముల నిల్చి తనకై నిరీక్షించి
దయసేయు చెల్లమ్మ దయసేయుమాయమ్మ
అనిపిలువగా-చెల్లమాంబా-తానేగి
యందుకొనియెను-చెల్లమాంబా!

౧౧

అందెలును కడియాలు హస్తముల కంకణాల
ఘల్లుఘల్లున మ్రోయ కలకలా నవ్వుచూ
దోసిల్లగొనిపోయి తోయజాక్షుల కెల్ల
పసుపు కుంకుమచెల్లమాంబా-యింటింట
పంచిపెట్టెను-చెల్లమాంబా.

౧౨

తెలుగుయిల్లాండ్ర పాతివ్రత్య తేజములు
పండబారిననాటి నసపు కుంకుమపంట
నందుకొని తమకనుల కద్దకొని యాస్త్రీలు
మాభాగ్యమిది చెల్లమాంబా-పండించి
మాకిచ్చితివి-చెల్లమాంబా.

౧౩

ఆవలీవలి యూరు లావార్త లాలించి
గుంపుగుంపులుగట్టి కోలాహలముమీర
నదిలోన గలియునుపనదులట్ల నలుదెసల
వచ్చిచేరగ-చెల్లమాంబా-ఊరెల్ల
వరదవెట్టెను-చెల్లమాంబా.

౧౪

అలలు పైపైకెగయు నభివలె పొంగినది
నడివీధిపొడుగునను నదివోలె సాగినది
కడనున్న*రాతిలింగాకారమును దాటి
†పెంజెరువుకడ చెల్లమాంబా-చేరుకొనె
పితృవణమ్మును-చెల్లమాంబా.

౧౫

భజనమేళాలతో బాజాలమ్రోతతో
ఆలమందలతోడ నాయుత్సవము నడచె
శివుని యాస్థానంబు చేరువైనకొలంది
అంతకంతకు-చెల్లమాంబా-ఆప్రజల
కడలుకొలిపెను-చెల్లమాంబా.

౧౬

ముదిమిప్రాయపు వేల్పు మూలేశ్వరస్వామి
గ్రామదేవత చండకాళి మామిళ్లమ్మ
అందరును తనపిలుపు నందుకొని వెంటరా
వారితోడను-చెల్లమాంబా-యికను సెల
వనుచు వీడ్కొనె-చెల్లమాంబా.

౧౭

వ్రాలుచుండిన ప్రొద్దువైపు గన్గొని మ్రొక్కి
'నీవెలుగు సూర్యుడా నీవెనుక నేవచ్చు
నానాధుతో నేను నాకలోకము గొందు'
ననిచెప్పినది-చెల్లమాంబా-ఆసూర్యు
డాలకించగ-చెల్లమాంబా.

౧౮

* రాయకుడురునడివీధిచివరనున్న రాతి శివలింగము.

† ఆగ్రామమునకు పడమటిదెసనున్న యూరిబయలు.

అస్తమించుచున్న ఆసూర్య డామెతో
తనపెలుగు భావలో తాఁజెప్పె నిట్లనుచు,
'నీ పసుపుకుంకాలు నింగి, భూమియు నిండ
ఈసంజలో చెల్లమాంబ-నీవుందు
నెల్ల కాలము-చెల్లమాంబ-'

“అరువదేడులు పెంచినట్టి యీదేహంబు
పండబారిన తమలపాకువలె యొడిలినది
నిలువు నీరైపోక నిన్నెట్లు మ్రొగునో
అగ్ని హోత్రుడు-చెల్లమాంబ-నీపూజ
లంద కొనడా? -చెల్లమాంబ.”

కాచి పెంచిన మేనుకాదా? మేనిపై
కాంక్షలల్లిన బ్రదుకుకాదా? బ్రదుకుపై
కరుణలూరెడు గుండెకాదా? మాతల్లి
యీ యగ్నిలో చెల్లమాంబ-ప్రాణాల
నెట్లువేల్పువో-చెల్లమాంబ.”

* * * *

౨

అనుచు ఘోషించు నాజననముద్రముపైన
తలలతెరలలో తెలికనులమీలలో
నుగులు విరులను గురియ చుక్కాని చేబట్టి
నడిపించినది-చెల్లమాంబ-ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.”

ఇగిలీకముపైన బంగారు నీరాని
రంగురంగులకాంతి రంగారు మలినంజ
కపలకార్కొనెడు చీకట్ల తెరలను జీల్చి
నడిపించినది చెల్లమాంబ-ఆపూల
పడవనల్లన-చెల్లమాంబ.”

అనుసరించిన జనం బాగట్టున నే నిలువ
మేఘాంతరముజొచ్చు మెరుపుతీగయవోలె
వలపువెల్లువ నడిప్రవాహాన నొంటిమై
నడిపించినది-చెల్లమాంబ-ఆపూల
పడవ నల్లన-చెల్లమాంబ.”

అవిసి కాటుకకొండ లావులించినలోయ
లావలీపలి జీవితాంతముల పాలిమేర
లయ్యగాధంపు గాఢాంధకారముదాటి
నడిపించినది-చెల్లమాంబ-ఆపూల
పడవ నల్లన-చెల్లమాంబ.”

ఎడదమంటలుబెట్టి బడబాగ్నివలె రగిలి
యెడబాటు దుఃఖంబు యెనరుపొంగులుపొంగు
గుండముల్ తప్పించి గుండెనిబ్బరమూని
నడిపించినది-చెల్లమాంబ-ఆపూల
పడవ నల్లన-చెల్లమాంబ.”

పొంగిపొరలుచు, పొరలిపొరలలో పెనుమబ్బు
తెరలల్లి, తెరలలో యిరులల్లు శోకాన
అదరనీయకగుండె చెదరనీయకదృష్టి
నడిపించినది-చెల్లమాంబ-ఆపూల
పడవ నొయ్యన-చెల్లమాంబ.”

దరిలేని, లోతులందగరాని, ప్రేమసా
గరముపై తేలించి, తెరచాపగీలించి,
నరుల కన్నులచూపు చొరరాని నీమలకు
నడిపించినది-చెల్లమాంబ-ఆపూల
పడవ నల్లన-చెల్లమాంబ.”

రేవులెన్నోదాటి దీవులెన్నోదాటి
యేవలపులోకాల శేఖరున్నదొ తాను,
ఆలోకమునె చూచు ఆలోకనములతో

నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవ తిన్న గ - చెల్లమాంబా. ౨౯

నురువుకట్టెడు తేనెకరటాల దరి, వలపు
తరితీపులంచుల బరాబరి గ్రసించుకొన
తేనె వినువాకపై తేలించి తెరువెంచి

నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవ నల్లన - చెల్లమాంబా. 3౦

నిలువబడె తెరచాప తెలిదమ్మిరేకువలె
పడగెత్తి మెలితిరిగి పరువెత్తు పామువలె
ఆకాశగంగ పాయలుచీలి సుడి దిరుగ

నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవ నల్లన - చెల్లమాంబా. 3౧

సారచేపటక్కెంబు తెరచాపపై గట్టి
యెదిరించు మిత్తినోరదిమి కాలముగెల్చి
వలపురాలచ్చిగెలువగ బోవు యోధయన
నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవ నల్లన - చెల్లమాంబా. 3౨

తనలో మహాసముద్రము ఘూర్ణిలుచునున్న
తనచుట్టు జనసముద్రము హోరుమనుచున్న
క్రీడిరథ మాజిలో కృష్ణయ్యనడిపినటు
నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవ నల్లన - చెల్లమాంబా. 33

కన్నీరుతో వలపు పన్నీరుతోపాల
మున్నీరులో గలియు మిన్నీరువలె మెరసి
మిన్నంటి తనమగని వెన్నంటి కడువడిగ
నడిపించినది చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబా. 3౪

ప్రాణాలపై యాన ప్రణయధర్మపుమూస
లోనకరగించు యీలువతనము వెలయించి
వలపుమేలిమి పదార్థన్నియకు గీటిచ్చి
నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబా. 3౫

గళనీమ మెరయు మంగళసూత్రపడకంబు
రహదారిచీటి స్వర్గమువారలకు జూపి
వలపు వినువాకలాకుల తలుపులను తెరచి
నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబా. 3౬

తన వెలుగువెల్లిలో తాను మెరయుచుతేరు
నడిచదల వేవెలుగు నడిపించువడు నడర
తన ప్రేమలోకమంతా ముంచితేల్చగా
నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబా. 37

పనపుచాయలనొసట ముసరికొను ముంగురుల
నడుమకుంకుమ, ప్రొద్దుపొడుపుచాయలబరప
ఆర్యప్రణయజ్యోతు లర్యవప్రభలుగా
నడిపించినది - చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబా. 3౮

చిన్నారినునుసిగ్గు కన్నెవలపుల మొగ్గ
లలరులై, సిరిదోటలై, తేనెసోనలై,
వాకలై, వనధులై; వసుధ చేల్చిననీట
నడిపించినది చెల్లమాంబా - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబా. 3౯

వ్రతములును నోములుపవాసములునలిపి, యే
వలపుదీపపు జిలుగువెలుగులో తనమనువు
మలపుకొనెనో అట్టివెలుగులో తెరువరసి

నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.

౪౦

తనగళాన కడానితాళికట్టినదాది
యేబామ్మకోము తానిన్నాళ్లుకోచెనో
ఆబామ్మనే యోలలాడించి వెన్నంటి
నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.

౪౧

ఆకాశమున శారదాభ్రశకలమువోలె
మవ్వంపు తెలచందమామ రేకయువోలె
పాలసంద్రంపు కెరటాలపై హంసివలె
నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.

౪౨

కనురెప్పమూతలో కనుపించు వెలుగులో
తలపుత్రోవలబట్టి వలపునీవులజుట్టి
శుద్ధభూములమెరిసి, సిద్ధనీమల దరిసి
నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.

౪౩

జగములకు వెలుగిచ్చు మగనాళితనములో
తగవెంచి యయ్యరుంధతి దొట్టి తొల్లింటి
మగువ లేమార్గాన మరలివో ఆదారి
నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.

౪౪

నడిప్రాద్దు వెలుగులెప్పుడు నిల్చుఘనముల
పండుజాబిలి సొట్టపడనట్టి శర్వరుల
గలిగి చెప్పలపాటు కనరాని లోకముల
నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.

౪౫

చదలపై నేడుగురు జడదారిపడతుకలు
అనురక్తి కప్పురపు టారతులు వెలిగింప
మలపిచుక్కాని ముమ్మారు వలగొని వారి
నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనల్లన - చెల్లమాంబ.

౪౬

పడవయై, యొక గాలిపడగయై, తెలిమబ్బు
తునకయై, నెలవంకదోనయై, చుక్కయై
నీలాల నిగిలోనికి బోయి మాయయై
నడిపించినది - చెల్లమాంబ - ఆపూల
పడవనంతట - చెల్లమాంబ.

౪౭

* * * *

3

ఎర్రటోపీలవా రెగుబుజంబులపైన
మరతుపాకులతోడ నికవురు సిపాయీలు
తము గాంచి బెదరు తీర్థప్రజానముదాయ
మును జొచ్చి 'ఓచెల్లమాంబా నీకిదే
మ్రొక్కి చెప్పుదుము' చెల్లమాంబా.

౪౮

"దండాలు మాతల్లి! ధర్మమెరిగినతల్లి!
రాజాజ్ఞ తలదాల్చి రాక తప్పదు మాకు
సహగమనములు రాజు శాసించె కూడవని
కరుణించి ఓచెల్లమాంబా! గృహమునకు
మరలనగునో - చెల్లమాంబా."

౪౯

అని యామెపాదాల కనతిదూరమునందు
వంగి నేలకు మ్రొక్కి వడకుగదురగ నిల్చి
యున్నవారల జూచి 'ఓబిడ్డలారా! మీ
కభయమనియెను, చెల్లమాంబా - నాత్రోవ
కడ్డులేదనె' - చెల్లమాంబా.

౫౦

నారాజు నావలపు నారాజు తమ్మయ్య
కుంభి దొరల కిది గురైరుగ రాదయ్య
రాజెవరు? నను పోవకాదనుచు శాసించె
రాజీతడనె-చెల్లమాంబా-రాజ్యముకు
రాణి నేననె-చెల్లమాంబా. ౫౧

వారిపై తనదృష్టి సారించి చూచినది;
నడిసముద్రముపై నారాయణుడువోలె
ఆ కనులయందు తమ్మయ్య మెరయుటగాంచి
ఆదిశక్తివి చెల్లమాంబా-అని వార
లంజలించిరి-చెల్లమాంబా. ౫౨

సూర్యలో, చంద్రులో, చుక్కలో, మెరుపులో
అంతకుంతకు డిగ్గుచు ఆకన్నులై మెరసె
నరసింహుని బామల నొరసికొనుకనులతో
మెరసిపోయెను చెల్లమాంబా-స్వర్గాలె
తెరచుకొనగా-చెల్లమాంబా. ౫౩

తలలు కంకులుగాగ తరచైన యొకకొండ
జొన్నచేనై యూగుచుండు ఆజనమెల్ల
ఆభటులతో మాటలాడు చెల్లమజుట్టి
సుడిదిరుగగా-చెల్లమాంబా-జ్యోతియై
గుడి కట్టినది-చెల్లమాంబా. ౫౪

'భక్తునకు ఒక్కడే భగవాను డెన్నంగ
పరమపాత్రివత్యభరిత కొకటేసూత్ర
మార్యపత్నీ త్యమున కాదర్శ మొక్కటే
సత్యమనియెను-చెల్లమాంబా-అది ఒకటే
నిత్యమనియెను-చెల్లమాంబా. ౫౫

దీపమారిన వెనుక తేజంబు మిగులునా?
పూవురాలిన వెనుక తావితా నిలుచునా?
ఘోషాట లివియేల? మీయాజ్ఞ నాకేల?

తొలగిచనుడనె-చెల్లమాంబా-వెలలేని
వెలుగు గనుడనె-చెల్లమాంబా. ౫౬

అని కన్ను లర్రవాల్చి, యంజలిఘటించి, తన
మనసులో వెలుగు తమ్మయ్య ప్రేముడువెంచి,
తలవంచి, కన్నీరు ధారగట్టగ నట్లు
లే నిలువబడె చెల్లమాంబా-వెలుగులో
లీనమయ్యెను-చెల్లమాంబా. ౫౭

ఆగిపోయెనుగాలి, ఆకాశమున రెక్క
లాపి పిట్టలు నిల్చె, యాకుకడపపు తరులు
ఆలమందలు దొడ్ల కరుగ కటులే నిలిచె
అట్లై నిలిచెను చెల్లమాంబా-కాలమే
ఆపినిలిపెను-చెల్లమాంబా. ౫౮

ఆకు కడలని యశవి అలలు దొరలనియగ్గి
యైపోయె క్షణకాల మా జననమూహంబు
'శాంతి ఓంశాంతి ఓంశాంతి ఓంశాంతి యని
కనులు విప్పెను-చెల్లమాంబా-నలుదెసల
కలయజూచెను-చెల్లమాంబా. ౫౯

పద్మాకరముపైన బొలార్కుకిరణము!
జననమూహము నవ్యచైతన్యమయమయ్యె;
ఆజవానుఃసూత్ర నాపూలలో పూవు
తై పోవగా చెల్లమాంబా-పూడేనె
లారగించెను-చెల్లమాంబా. ౬౦

మరల వాయువు వీచె తరలయాకులుకడతె
నావు లంభాయంచు నాలయంబుల కరిగె
కిలకిలారావముల పులుగు లెగిరెను గూడ్ల
కపరదిక్కున-చెల్లమాంబా-చూచె సూ
ర్యాస్తమయమును-చెల్లమాంబా. ౬౧

చైత్రమాసము]

చెల్లమాంబ ౦ బ

ముడుచుకొనె వేవెలుగు పడమటిదిగంతమున
 పొడిచి వెన్నెలపువ్వు విడిచినది తూరుపున
 నడుమ శివమూర్తి సదనమునందు తనభర్త
 చిత్రిప్రక్క ఆచెల్లమాంబా-ధీరమై
 చేరి నిలిచెను - చెల్లమాంబా. ౬౨

సంజబాగరుచాయ రంజిల్లు కెరటాల
 నడుమ తామరపూలు విడిచి తేనెలుగురియు
 కరణి చెక్కిల్లపైగల వళులలో జార
 గా జూచె ఆచెల్లమాంబా-కన్నీరు
 కాల్యలుగ ఆ-చెల్లమాంబా. ౬౩

విశ్వమలె తగులబడు విలయ కాలానల
 జ్వాలారుణారుణోజ్వల జేజములునోలె
 అఖిలదిక్కులను సంధ్యారాగములు నిగుడ
 నందుమెరయుచు-చెల్లమాంబా-నిలిచె-
 ఆయగ్ని కెదురుగ-చెల్లమాంబా. ౬౪
 వేదమంత్రములు రువ్వేచ్చి విప్రులు చదువ
 అంతకంతకు గగిలి యగ్ని కణకణలాడ
 తనదోసిటను నిష్పత్రవ్యి యంజలివట్టి
 యగ్ని గనుగొని చెల్లమాంబా-తలవంచి
 యనియె నిట్లని-చెల్లమాంబా. ౬౫

‘నీవుసాక్షివి కదా ఆవేళ నాపెద్ద
 జీవే చేడును సాక్షి వీ యజ్ఞవేదికడ
 దివ్యలోకము జేరు హవ్యవాహనమమ్మ
 గొనిపోవుమనె-చెల్లమాంబా-ఆలోక
 మనుజేర్చుమనె-చెల్లమాంబా. ౬౬

మందారరేకలో మంకెన్న పువ్వులో
 యన నెర్రనగునిష్ప లామెదోనీలియందె
 జ్వాలలై నాలుకలు జాచి యల్లలనాడె

నవి హారతిగ-చెల్లమాంబా-తనభర్త
 కర్పించినది-చెల్లమాంబా. ౬౭

మంచిగండపు పుల్ల లుంచి పేర్చిన చితికి
 ఆయగ్నిజ్వాలతో నామె ముమ్మారు ప్ర
 దక్షిణము లొనరించి తనచేతి నిష్పకలు
 తల్లబాలవలె-చెల్లమాంబా-చితిపైన
 కలయజల్లెను-చెల్లమాంబా. ౬౮

జగదంబ యీయంబ చండకాళిక నిజము
 ఈపగిదినిష్పతోనే పొలతి చెరలాడు!
 అని తలలపై చేతు లట్టె జోడించుకొని
 చూచుజనములు-చెల్లమాంబా-మమ్ము
 దయజూడు మనుటయు-చెల్లమాంబా. ౬౯

తనవారు పెరవార లను భేదమేలేక
 అందరిని లోగొనెడునట్టి చల్లనిచూపు
 లార కన్నులు విచ్చి ‘మారిండ్ల కడకేగి
 వర్తిల్లు డనె చెల్లమాంబా-ధర్మముగ
 వర్తిల్లు డనె చెల్లమాంబా. ౭౦

అని బొబ్బలెక్క కాలినయట్టి యరచేతు
 లెత్తి దీవించి, సెల వింక నాకని చెప్పి
 తడియారీయన్న వస్త్రం బావునేతితో
 తడుపుకొనియెను, చెల్లమాంబా-తనకురులు
 ముడుచుకొనియెను-చెల్లమాంబా. ౭౧

మరియొక్కసారి తా తిరిగె ఆచితిచుట్టు
 భర్తపాదాలు తనపాలతలమున నద్ది
 తనభర్త కెడమప్రక్కను తాను శయనించె
 చితిపైన ఆచెల్లమాంబా-మితిమీరు
 ధృతిమీరగా-చెల్లమాంబా. ౭౨

ఎవ రాపగలవార తెవరువద్దనగలరు?
అందరును బొమ్మలట్లట్ల నిలిచిరి కొయ్య
బారి; రెప్పలుపడవు, శ్వాసలాడవుజనుల
కంతలోపల చెల్లమాంబా-తనుమంట
లలమికొనగా-చెల్లమాంబా. ౭౩

మందారపూలలో కుందనపు బొమ్మవలె
నైరతామరకొలన నీడు హంసియువోలె
శివుని చిచ్చుకంట జెన్నారు పాపవలె
మెరయుచుండెను-చెల్లమాంబా-ఆయగ్ని
కిరణములలో-చెల్లమాంబా. ౭౪

“మంచిగందపు పట్టె మంచమా నీ కు చిత్తి!
విరిసెజ్జయా నీకు మెరసిమండెడు నిష్ప
లో యమ్మ! యగ్ని కాహుతిమైతివా తల్లి!
ఏమి సేతుము-చెల్లమాంబా-అంబ! మా
కేది వెలు గిక?-చెల్లమాంబా!” ౭౫

అనుచు ఘూర్జిల్లినది ఆజననముద్రంబు
అవనియే కంపించె-ఆకసము హోరుమనె
అంభాయనుచు నార్చి యావు లశ్రులు రాల్చె

అఖిలజనములు-చెల్లమాంబా-అని చేతు
లప్పళింపగ-చెల్లమాంబా. ౭౬

ఆపునేతిని నానినట్టి గందపుకట్టె
లంతలో నాల్గుమూలలు కలియ నంటుకొన
తన్మధ్యముననుండి తనుబిచ్చవారి పి
ల్పుల కప్పు డ చెల్లమాంబా-ముమ్మారు
పలికె ఓయని చెల్లమాంబా. ౭౭

అగరువాసనలీను పొగలు గుబురులు తిరిగె
జ్వాల లంతట లేచి జకలల్లుకొనసాగె
ఫటఫటధ్వనులతో చిటిలి మిణుగురు లెగిరె
అంతకంతకు-చెల్లమాంబా-కాంతిలె
అగ్నిమయమై-చెల్లమాంబా. ౭౮

నీలాలపొగ లెగసి నింగిగా విరిసినవి;
మిణుగురులు చుక్కలై మింట పుష్పించినవి;
చెల్లమ్మ నిండుజాబిల్లిమై దివి బొల్చి
పండువెన్నెల-చెల్లమాంబా-కీర్తిగా
నిండివెలిగెను-చెల్లమాంబా. ౭౯

నిజమాడిన నిష్ఠూరము

వేదాల తిరువేంగళాచార్యులు

యువ కార్తికమాసపు భారతిలో బ్ర. శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు 'వెక్కిరింప బోయి బోల్తాపడుట' యను శీర్షికతో 'నేనో' వ్రాయుచు నందులో నన్ను గురించిగూడా ప్రస్తావించిరి. ఆ ప్రస్తావనలో రెండువిషయములు ముఖ్యములుగా నున్నవి. ఒకటి, నేను చెప్పిన దోవో గ్రహింపకపోవుట, రెండు నన్ను దమ నోటికి వచ్చినట్లు దుర్భాషలాడుట. ఇవి రెండును వారికి సహజములనుట జగద్వినితమే. ఎవరు మాన్యగలరు? "దుస్త్యజాహి ప్రకృతి."

అందు ఇప్పుడు నేను మొదటివిషయమును నిరూపించి, రెండవవిషయమును పరామర్శింతును. అసలు విషయ మిది:

సంస్కృతమున వామనాచార్యుడు రచించిన కావ్యాలంకారనూత్రవృత్తిని నే నాంధ్రమున ననువదించితిని. అందులో బహుసంఖ్యమున నేర్పడు నష్టిల దోషమునకు పొండవాళ్ళ మేధములోని ".....పుఖ్యే భరం బొక్కటా" యను పదద్వయ సమావేశమున నేర్పడు "బొక్క" యనుపదము స్త్రీగుహ్యాస్మారకముగా బ్రకృతకాలమున ప్రతీతముగావున నిది యుదాహరణ మగునంటిని. శాస్త్రిగారు దీనిని సమర్థింపబూని "దీనికి బ్రాచీనప్రయోగము లున్నవి కావున నిది యదుష్ట"మనిరి. దీనిపై నేను జెప్పిన సమాధాన మిది:

"కవి యేపదములను బ్రయోగించునో వాని యందుగాని, వాని సమావేశమునగాని తనకాలమున నష్టిలప్రతీతి లేకుండ జానుకొనవలయును. అష్టిల ప్రతీతి యుండేనేని బ్రాచీనప్రయోగము లున్నను నుపకరింపవు. ఇందు కుదాహరణము చై నుడివిన 'శమ్మ' శబ్దము. "శమ్మశ్యామాకో" అని కాళిదాసుడు, "శమ్మశ్యాత్రి" ప్రకిరతి శకృత్ప్రింపకా నామ్రమా

త్రాకో" అని భవభూతియు బ్రయోగించిరికదా యని ప్రకృతకాలమున నాపద మష్టిలముకాదనువారుండరుకదా! ఇట్లే అభిప్రేతయనుపదముగూడ గ్రహింప నగును. ఈపదము లోకపరిగృహీతము కావున సంవృత మనిచెప్పి అష్టిలములేదని వామను డనెను. ప్రతాపరుద్రీయములో విద్యానాథుడు దీనినే అష్టిలదోషమునకు "అభిప్రేతపదానాసకదా న్యస్సంభవిష్యతి" అని యుదాహరించెను. దీనివలన వామనునికాలమున "అభిప్రేత" పదము నిర్దుష్టముగా నంగీకరింపబడినను విద్యానాథుని కాలమున లోకుల కాపదమున నష్టిలార్థప్రతీతి కల్గుచుండెననియు, సందువలన నాపదమును విద్యానాథు డష్టిలముగా నుదాహరించెననియు మనకు స్పష్టమగుచున్నది. ఈపదమునకు బ్రాచీనప్రయోగము మాళవికాగ్నిమిత్రము మొదలగువానిలో నగపడును. కావున బ్రాచీనప్రయోగములున్నను, ప్రయోక్తకాలమున నష్టిలార్థప్రతీతిని గల్గించునది యష్టిలమేనని యొప్పుకలెదదను.

ఈ హేతువుననే వారు (చె. వెం. శా.) చూపిన "మరువ కనుష్ఠించునది సమంజసముదిక్." అను భారత ప్రయోగము ప్రకృతకాలమున "అనుష్ఠించు" అను పదము నష్టిలముగాకుండ కాపాడజాలదు. ప్రకృతకాలమున నీపదము, అష్టిలార్థ ప్రత్యాయకముగానే లోకమున బ్రసిద్ధముకదా! ఇట్లే "బొక్క", "కంపు" అనుపదముల విషయమునగూడ నష్టిలార్థప్రత్యాయకత్వ ముండరంగీకరించెదరు"

-ఆంధ్రకావ్యాలంకార నూత్రవృత్తి వివరణము.
ఇట్లు నేను. వారిగ్రంథములో దోషమున్నదని నిజమాడినందువలన నిష్ఠూరముపాలైతిని. చూడుడు. ఇట్టి సందర్భములో "మహాకవులు ప్రయోగించినను ఇతరులు ప్రయోగింపరా"దని నేననుట మహాపరాధముట. పోత

న్నగారు తనతల్లిని లక్కసానియని వాడిరిగదాయని ఇతరు డెవ్వడైన నిపుడు తనతల్లి పేరునకు 'సాని' యను పదము కూర్చి వాడునా? అట్లు వాడనగునా? వాడుట యుక్తమని యెవ్వరైన నంగీకరింతురా? కావుననే మహాకవిప్రయోగము లశ్లీలదోషమును వారింపజాల వంటిని. ఇట్లనుట నాది మహాపరాధముట. నేను జ్ఞానలవ దుర్విదగ్ధుడనట! దీనిసత్యమును విద్వాంసులే నిర్ణయింప గలరు.

అసలు మహాకవి ప్రయోగము లెచట నుపయోగించును? వ్యాకరణ మసమగ్రమగునపుడు దానివలన బ్రయోగములన్నియు సాధింపబడజాలవు. కావున వ్యాకరణమువలన సాధువులుకాని కొన్నింటివియములో నే దేన్నియొక మహాకవి ప్రయోగములున్నచో నవి అసాధువులు (వ్యాకరణదోషదుష్టములు) కాకుండగల్గును. అంతేకాని, అశ్లీలాదిదోషముల విషయమున మహాకవిప్రయోగములకు ఏవిధమగు బ్రామాణ్యమును లేదు. ఆ వ్యాకరణ విరుద్ధములలోగూడ నన్నియొడలను మహాకవిప్రయోగము లుపయోగింపవు. 'వాడుడు. "తం పాతయాం ప్రథమమాస" అని ప్రాచీనమహాకవి ప్రయోగ మున్నదికదా యని మనము గూడ ప్రధానక్రియానుప్రయుక్తక్రియలను అట్లు వ్యస్తముగా ప్రయోగించినచో పండితలోక మేమును? కావున నిట్టిపట్టుల నేమహాకవిప్రయోగములు నుపకరింపవు గదా!

ఇకబై జెప్పిన అశ్లీలాది దోషముల విషయములో మహాకవిప్రయోగములకు గాని, వ్యాకరణమునకు గాని ఎట్టి యవకాశమును లేదని యొకరు జెప్పనక్కర లేదుకదా! ఇట్టి సందర్భములో "వ్యాకరణమొక్క త్రోవ, మహాకవు లొకత్రోవ" అను చె. వేం. శా. గారి మాట లొకత్రోవ, అసలువిషయము మరొకత్రోవ నున్నదనుట విజ్ఞుల కందరికిని విస్పష్టమే.

అయితే శాస్త్రీగారూ, ఒకచిన్నమాట. మీరు "యద్యపిశుద్ధం లోకవిరుద్ధం, నాకలనీయం నాచరణీయం" అని వ్రాసితిరే. అది తమకే అడ్డము తగులునని

గుర్తించుడు. మేము చెప్పినదేమని? ప్రకృతలోకవిరుద్ధముగు పదమును ప్రయోగింపగూడదని. మీరు చెప్పినదేమి? ప్రకృతలోకమున నట్టిదైనను, మహాకవులు ప్రయోగించిరి గమక ప్రయోగింపవచ్చునని. మహాకవిప్రయోగము శాస్త్రమేకాదా? ప్రకృతసందర్భములో మహాకవిప్రయోగము లోకస్థానాపన్నముగుట శాస్త్రీయమర్థాన నెరుంగనిమాట. కావున నిట్లు శాస్త్రవిహితమైనను లోకవిరుద్ధమైనది కావున బ్రయోగింపరాదనుటయేకదా నావాదము. ఇట్టివిషయమును దెల్పు "యద్యపి" ఇత్యాదివాక్యమును వ్రాసిన నన్ను వెక్కిరింపబోవుటలో మీకు బోల్తాపడుటయేగదా తటస్థించినది.

ఇట్లు నేనుచెప్పినదేదో మీరింతవరకును గ్రహింపనేలేదు. ఇదొక్కవిషయమేకాదు మీరు గ్రహింపనిది. ఇంకను చాలవిషయములున్నవి. క్రమముగా నిరూపింతును.

ప్రకృతోదాహృతమగునది 'శేష' వంటి యశ్లీలముగా నే నుదాహరించితి ననుకొంటిరి. కాదు; పురిషం డమహాద్రుమై" వంటిది. ఇదియు మీరు ముఖ్యముగా గ్రహింపవలసినదేకద! గ్రహింపజాలకపోతిరి. "...మరియు" 'శేష' అనునది యసభ్యాధికపదాంతరస్థానకముగుట నశ్లీలమని నేను వ్రాసినది నాస్వంతకల్పనమనియు, గర్హ్యమనియు వ్రాసితిరి. చూడుడు కామధేనువ్యాఖ్య: "అత్ర విరేచకయాభ శేషపురిషవి నాశపదవిన్యాసై: విరేచన మిగునీభావమేహనపురిష. వి నాశప్రతీతే ప్రీతిధాన్యశ్శీపానిద్రష్టవ్యాని" అని. శేష అనుదానికి బైయర్థము లేదుకదా. ఇచట నేనొనర్చిన కల్పనము గర్హ్యమౌ, గ్రాహ్యమౌ సాహితీమర్మజ్ఞు లెరుంగుదురు. ఆలంకారిక తంత్రమున మార్మికులకుగాని ఎరుగరాని విషయ మిది. ఇట్టిపద్ధతి గర్హ్యము కాదనియు, నిటువంటిస్థలములందు సాహితీమర్మజ్ఞు లిట్టిపద్ధతినే హర్షింతురనియు, లోచనాది గంభీరతమును సవిమర్శముగా గురుపాదములకడ నభ్యసించినవారెరుంగగల్గుదురు. తదితరు లెట్లెరుంగగల్గుదురు?

మరొకవిషయము మీకు తెలియనిది. “ఉచ్చైః కులం చాత్మకః” అను కాళిదాసు ప్రయోగమును జూచిన వెంటనే మీ కుచ్చ స్ఫురించునంటిరి. కావున నాజెప్పిన పద్ధతిని అట్లీదోష మేర్పడవలసివచ్చునంటిరి. ఇట్టి వ్రాతవలనగూడ నేజెప్పినదో మీకు సరిగా బోధపడ లేదని స్పష్టము. కాళిదాసుకాలమున వైషదము మీ యసభ్యాధ్యయను స్ఫురింపజేయుచో నతడు దానిని బ్రయోగింపనే ప్రయోగింపడు. ప్రయోక్తకాలమున క్లిలార్థప్రత్యాయన ముండినగాదా మావాడము ప్రకారము ఆపద మట్లీలమగును? అదిసరే కాని, కాళిదాసుకాలమున నీయాంధ్రభాష అతనివాడుకలో నుండెనా? అతనిదేశ మన, నతనికాలమున వాడబడు భాషలలో నీపదమున క్లిలార్థప్రత్యాయనమున్నదో లేదో, మీరేమైన నాలో చించినారా?

మీరు సరిగా గ్రహింపజాలని దింకొకటి. అవ తారశబ్దమువిషయము. వామనాచార్యు డీపదమున సాధువనెను. “పరీవాదనవాచిత్యం” అని కాళిదాస ప్రయోగ మున్నదికావున అవతారశబ్దము సాధువని మే మనుట లేదు. మత్స్యవతారశబ్దము సాధువనుట ఈ ప్రయోగ ముండుటవలననుగాదు. ఓహో వామనాచా ర్యుడు (లక్షణకర్త) అవతారపదమును నిషేధించినను కాళిదాసు అతని నీసడించివైచి అవతారపదము ప్రయో గించెనని నిరూపింపవచ్చునని కాబోలు మీయాస. ఇది వట్టి యడియాస. కాళిదా సేకాలపువాడు? వామనా చార్యు డేకాలపువాడు? ముందెన్నదో వందలకొలది సంవత్సరములతర్వాత వామనాచార్యుడు అవతార పద మసాధువని లక్షణము వ్రాయబోవునని వామనా చార్యునికన్న శతాబ్దములముందుబుట్టిన కాళిదాసు అత ని నీసడించుకొనుట సంభవించునదేనా? ఇది నిరర్థకపు టూహ. అసలు లక్షణకర్తను మహాకవి ఈసడించు కొనునా? అట్లీసడించుకొనెనేని యతడు మహాకవి యగునా? సాహితీమర్మ మెరింగి రసపోషణప్రకార ముల ప్రదర్శించి తత్కంటకముల నివారించుమార్గము లను నిరూపించువాడుగదా ప్రకృతలక్షణకర్త, అనగా, అలంకార శాస్త్రజేత. రసపోషణకార్యభారమును

నెత్తినిడుకొన్నవాడు మహాకవి. ఇట్టిమహాకవి పైవా నిని తనకు మార్గదర్శకుడై, తనకు ముఖ్యమును సహాయ మొనర్పవచ్చువానిని నిరాకరించునా? నిరాకరింప గలదా? నిరాకరించెనేని అతనికి రసపోషణకృత్యము నెరవేరునా? నెరవేరదేని, అతడు మహాకవి యగుట యటుండనిమ్ము, అసలు కవియైన గాగల్లునా? కావున లక్షణకర్తల అనుశాసనములను మహాకవు లెల్లరును శిరసఃపహింపవలెనేగాని మరియొకటిలేదు. తప్పక యట్లు ధరించితీరవలసినదే. అట్లు ధరింపలేని మీవలె నిట్లు అట్లీదా దోషములతో రసపోషణమును జెడగొట్టు కొందురు. కావున “మహాకవులు లక్షణకర్తల నీస డించుకొందురు” అనియు, మహాకవు లీసడించుకొను చున్నను లక్షణకర్త తాను లక్షణముమాత్ర మొనర్చుట తనపనికావున నెట్లయిన నేదో లక్షణ మొనర్చితీరవలసి నదేకాని అది లక్ష్యములతో సమన్వితమై ఆదరింప బడునా, లేదా యని విచారింపనక్కరలేదు” అను నీ తీరున వ్రాయువ్రాత లక్షణకర్తలను, వారి గ్రంథము లను, మహాకవులను గురించి తత్త్వ మేమాత్రమును తెలి యనిమాట. పైవాని తాత్త్వికస్వభావము నెరిగినవారెవ్వరును ఇట్టివ్రాత వ్రాయరు.

పోసిండు, అట్లీదోషము ప్రాచీనప్రయోగము వలన బోవునను లక్షణజేతనుగాని, ప్రాచీనమహాకవిని గాని. వా రీసడించుకొనుచున్నను నేదో లక్షణమును వ్రాయుటయే పనిగా బెట్టుకొనిన లక్షణజేతను గాని న్రేలుమడిచి యొక్కనిని జూపుడు. లక్షణము నీసడించు పట్టుల మహాకవి యనబడువానినిగాని యొక్కనిని జూపగలరా?

ప్రకృతమున అవతారపదమున వామనుని లక్ష ణము నిరాకృతముగనట్లు కనబడుటలేదా యని యం దురా? కాళిదాసుని యవతారపదమువలన మీ యభి ప్రాయము సమకూడదనియు, నిది కాలాత్యయాపదిష్ట మనియు నెరంగుదు. నిజమునకు కాళిదాసుని “అవ తారము” ఏమాత్రము దుష్టముగాదు. అది భావార్థక మైనగదా వామనాచార్యునిదోషముట బ్రసక్తించుటకు.

అధికరణార్థమున వ్యుత్పన్నము. భావార్థముననే 'అవ' అను ప్రత్యయమువచ్చునుగాని, కరణాధికరణార్థములందు రాదు. వామనాచార్యుడును (భావే అబ్విధానాత్) భావార్థముననే అంతము కావలెననెనుగాని కరణాధికరణార్థముల గాదు. ఆవుత్పత్తిని జక్కగా పరిశీలింపుడు. ప్రకృతమున 'ఇతి' శబ్దబోధ్యమును పాదత్రయార్థము రఘువునకు అపవాదసాధనముకాని అపవాదముకాదు. ఇది శాస్త్రములను జక్కగా నభ్యసించినగాని బోధపడదు. ఇచట మల్లి నాథమూర్తి "అవిర్భావః ఇత్యర్థః" అనుట ప్రమాదము. మహాకవిప్రయోగము లన్యథోపపన్నములై సామంజస్యము నొందునపుడు, వానిని "తాముబట్టిన కుండటికి మూడేకాళ్లని" తప్పనబోవుట విద్వాంసులగు సజ్జనుల మార్గము కాదుగదా?

పోనిండు, తువ్యక్తున్యాయమున కాళిదాసుని అవతారపదము భావార్థక మనుకొందము; అయినను అపుడు వ్యాకరణముప్రకార మసాధువగుచో నసాధువే కాని సాధువగుట యెవ్వరికిని జెల్లదు. మహాకవిప్రయోగమున సాధు వనగూడదని మీయాహగాబోలు. ఆ యూహ పొరబాటు.

ఏమనగా నేభావయందు వ్యాకరణ మనమగ్రమే, అట్టిదని తద్భాషావేత్తలగు శిష్టుల నిర్ణయమే అచట మహాకవుల ప్రయోగములకు వ్యాకరణముకన్న విలువ హెచ్చు. కారణమేమి? భాష వాడుకలోనుండుట వలన వ్యాకరణము భాష కంతటికిని జేయ వీలుగాకుండును. అప్పుడు వ్యాకరణము పరిమితవిషయమే కావున అనంతమగు భాషాసముద్రము నీడుటకు మహాకవుల ప్రయోగములే శరణ్యము లగును. కావున వ్యాకరణము కన్నగూడ మహాకవుల ప్రయోగములకే ప్రాముఖ్యము హెచ్చును. ఉదాహరణము మన ఆంధ్రభాషయే. ఇక నేభాషకు ప్రకృతమున లోకవ్యవహారము లేదో అట్టి భాషయందు చెక్కుడు మార్పులుండబోవు కావున నా భాషకు వ్యాకరణము సమగ్రముగా రచింపబడవచ్చును. అట్టి భాషలో మహాకవిప్రయోగములకన్న వ్యాకరణమునకే ప్రాముఖ్యము హెచ్చు. వ్యాకరణ విరుద్ధమైనచో నెన్నిప్రాచీనమహాకవిప్రయోగము లున్నను

పదము దుష్టమే. వ్యాకరణ విరుద్ధమగుదానివిషయమున మహాకవిప్రయోగము లేమాత్రము నాభాషయందు కరింపవు. కావుననే "కథంకార్యరస్యతమసో నిషిద్ధయే... అప్రభంశా ఏవైత ఇతిప్రామాణికాః. అచైహితీవృద్ధి రసాధులేప" అని ప్రామాణికులు వ్రాయుట కల్గినది. ఇట్టిది సంస్కృతభాష. ఈభాషయందలి "అవతారః" అనుపదము భావార్థమున ప్రయోగించుచో నసాధువనియే యందురు. కాని సాధువనుట ఎవ్వరికి నేన్నటికిని బొసగదు. ఇటువంటి సంకర్షణలలో మహాకవి ప్రయోగము లున్నవి కావున నివి సాధువులని వ్రాయుట విద్వాంసుల సాంప్రదాయము కాదు.

ఇక మత్స్యనాథతారము విషయము. ఇచట నవతారశబ్దము కరణాధికరణార్థముల వ్యుత్పన్నము. మత్స్యరూపమగు నవతరణసాధనము కలవాడనియు, మత్స్యరూపమగు నవతరణాధికరణము కలవాడనియు నచటి యర్థము. అవతారములు అనుచోటగూడ నిట్లే యర్థమును గ్రహింపవలయును. ఈవిషయమంతయు బూర్వాచార్యులే విరూపించియున్నారు. ఇచట నేను కల్పించుకొనవలసిన యావశ్యకతలేదు. మీ కీవిషయము దుర్ద్రోహము కావున నే నింతదూరము వ్రాయవలసి వచ్చినది.

ఇట్టిసలముల మహాకవిప్రయోగముల నాధారముగా గైకొనుట చాలప్రమాదము. అసలు మహాకవుల ప్రయోగవిషయములే అతిపరిమితములు. ఒక అసాధువుల విషయముననే వానికి గొంతకొంత ప్రవేశమున్నది. అదియు వ్యక్తహియమాణభాషయందే. వ్యవహారభ్రష్టయగు భాషయందు వీనికి ప్రామాణ్యము అసాధువుల విషయమున చాలవరకు మృగ్యము. చూడుడు, "సఖి నా వానరేంద్రజే" అని ప్రాచీనమహాకవిప్రయోగమున్నది కదాయని అధునాతను లట్లు ప్రయోగింపవచ్చునా?

ప్రాచీనప్రయోగములన్నచో బడము లన్నియు ప్రయోగింపవచ్చునను ధృఢనిశ్చయముతో నున్న మీరు బూతుపదప్రయోగమును గురించి యాక్షేపించి యొంటికి, అదియు క్తమగునా? నన్నయభట్టారకుని ప్రయోగ

మున్నదికదా? మీ వాదము పూర్వాపర విరుద్ధము కాదా? “విలువగల మహాకవుల లక్ష్యములై యీ భార మంతయు మోయును” గదా! పాపము మీ రేల ఈ వార్ధక్యమున నిట్లు శ్రమపడవలసి వచ్చినది? మీరేదైన వ్రాయునపు డికదైన మీమాటలను వెనుకముందులను బాగుగా ఆలోచించుకొని వ్రాయుటకై ప్రయత్నింపుడు.

నిఘంటువులలో “బొక్క” అనుపదమున కస్తీలార్థము వ్రాయబడియుండలేదు గనుక నిది యస్తీలము కాదని ఇంకొక యుక్త్యాభాసము.

ఈ పదమువలన లోకమునందంతట స్ఫురించు అస్తీలార్థము నిఘంటువులందుండుట యవశ్యకమగుచో ముందు మేము వ్రాయబోవు నిఘంటువులందుండును లేండు. మీ నిఘంటువు మీ కెట్లుప్రమాణమగునందురా? మీరెన్నడో వ్రాసికొనిన మాటలు మీకు ప్రమాణమగు నపుడు మేము వ్రాయబోవు నిఘంటువు మాకు ప్రమాణ మగుటలో మీ రాశంకింప బనిలేదు. లోకసమ్మతార్థమును బ్రతిపాదించుటచే మావాక్యములు ప్రమాణములగు నందురా, అది మాకే సహాయకారి యగుమాట. మాయర్థము లోకసమ్మతమేగదా! నిజమునకు మీవాక్యము లోకసమ్మతార్థముకాదు గావున నది ప్రమాణ మెన్నడును గాదు. కేవల మది యప్రమాణము. కావున దుష్టము. చూడడు- “విలువగల మహాకవుల లక్ష్యములై భారము మోయుట” అనిగదా మీవాక్యము. ‘విలువగల’ అనగా కేమర్థము? మహాకవులలక్ష్యములలో గొన్ని విలువగలవియు, కొన్ని లేనివియునా? అట్లు కాదు గావున వైవికేషణము నిరర్థకము. ‘ఈభార’ మనగానేమి? వ్యాకరణమున కందినిపదములను మీరు ప్రయోగించునప్పుడు వానిని సాధువులుగా నొనర్చు భాగమేకదా! ఇది కుదురదు. మహాకవుల లక్ష్యములు కూడ పరిమితవిషయము లేనవియు, నవికూడ సర్వత్ర సాధుత్వాపాదన మొనర్పజాల వనియు నిదివరలోనే నిరూపించియుంటిమి. కావున వ్యాకరణ సమ్మతములు క్షాని యంతటను సాధుత్వసమర్థనభారము మహాకవుల

లక్ష్యములై మోయుననుట పొసగదుకదా! లక్ష్యములొక్కదానికే యీ యధికారములేదు. కావున వై వ్రాసిన మీ వాక్యమంతయు ననన్వితార్థకమై అప్రమాణమును, దుష్టమును. ఇట్లు మాటలాడుచో నంతులేని తప్పులువచ్చు మీ రితరుల నాత్మేషింపబోవుట యెంత వఱకు యుక్తమో ఆలోచించుకొనుడు.

అసలుపదములవలన స్ఫురించు నస్తీలార్థములు నిఘంటువులం దుండవనిలేదు. వెనుక నిరూపించిన శప్పము, అనుష్ఠింపుపదముల కస్తీలార్థ మేనిఘంటువులం దున్నది? నిఘంటువులై నను లోకపువాడుకనుబట్టియే కదా! పదముల కర్థము వ్రాయునది! ఇట్లు నిఘంటువు లకుగూడ మూలమగు లోకపువాడుకయం దీయర్థము సుప్రసిద్ధమైయుండగా నిఘంటువులందు గన్పట్టని తప్పుకొనబోవుట అలంకారశాస్త్రమర్థాద నెరుంగ మియ్యేగదా! సంస్కృతభాషలో కొన్ని పదముల కూర్పువలన నప్పటివాడుకభాషలో నస్తీలశ్రవణ మేర్పడేనేని నస్తీలదోషము నిరూపింపబడియుండుట మీ రెరింగియున్నచో నిట్టి యుక్త్యాభాసమును వ్రాసియుండరు. ఇట్టిఫలములందు వ్యాకరణములుగాని, మహాకవుల లక్ష్యములుగాని, నిఘంటువులుగాని మీ కేమాత్రము శరణము కాజాలవు.

నిఘంటువులందు కంపు అనుపదము సువాసనను బోధించునట్లు వ్రాయబడియున్నది. ప్రాచీన ప్రయోగములు ఆయర్థమునందే కన్పడుచున్నవిగదా! కావున అపదమును మీరు అత్తరుకంపు, పూవులకంపు అని వాడుదురా? అట్లు వాడినచో లోకముమెచ్చునా? మెచ్చదు.

నేనుఅప్రసక్తముగా మిత్రాతన దడవితినంటిరి. నేను లక్షణగ్రంథమును వ్రాయునపుడు లక్ష్యములకై చాలమంది గ్రంథములను గైకొందును. అట్లే మీగ్రంథములను గైకొంటిని. ఇం దప్రసక్త మేమిగలదు? లక్షణ కర్త లక్ష్యములకై ఇతరుల గ్రంథముల గైకొనుట యప్రస్తుతమగునా? వామనాచార్యుడ ట్లొనర్పలేదా? అలంకారిక తంత్రవేత్తలందరు నిందుమించుగా నీఫనినే

చేసిరి. ఇందు నేనప్రస్తుతమగుపని నొనర్పలేదు. అప్రస్తుత మనగానిది (మిఠానర్చనపని). ఎవరినిగురించియో యేదో వ్రాయుచు నందులో ఆశ్చర్య కక్రింద నేమాత్రము సరిపడకున్నను నావిషయమును దడవుట అప్రస్తుతము.

మిగ్రంథము లెన్నోయుండగా నీపదము నొక్కదానినే యుదాహరించితినిగాన రంధ్రాన్వేషణపరుడనంటిరి. పాండవాశ్వమేధము, బాలరామాయణము, మిశతావధానము మొదలగు మిగ్రంథములు చూడు నాల్గు ఇందు పరామృప్తములైనవి. ఘమారు పదివరకు నిందు దోషోదాహరణములుగా మిషద్యము లుదాహరింపబడినవి. ఇట్టిసిద్ధిలో నిదియొక్కటే ఉదాహరించితినుటయు, నిచట నింకను మీ రసభ్యుప్రసంగము నొనరించుటయు నేమియు నుచితముగా లేవు.

నా గ్రంథములో “అయితే యోచించి” అని వ్రాసినదియు, నవి దుష్టపదములనియు వ్రాసితిది. అవి దుష్టములైనంతమాత్రమున మీదోషము తొలగి పోదు. కావున నీరతవలన మీకేమాత్రమైన ప్రయోజనమున్నదా? నిజమునకు ఈవిషయమునుగురించి యాతే పించుటకు మీ కెట్టి యధికారమునులేదు. “ప్రకాశ్చి” పదమును, “ఆభణపుగాండ్లు”, “డిల్లికి ఢిల్లే పల్లెగులల్లే” యనియు వ్రాసిన మీరు ఈవిషయములో నోరెత్తుట కేమాత్రమును అర్హులకారనువిషయము మరునకుడు. ‘ప్రకాశ్చి’ అనునది పామరైకప్రయోజ్యముగు గ్రామ్యుపదము. ‘ఆభణపుగాండ్లు’ అనునది నిరర్థకపదము. డిల్లికి అనునదియో పామరుల వాడుకలోనిది. ఇట్లు వ్రాసిన మీరుగూడ నితరుల నాక్షేపింపబూనుట పరిహాసభాజనమగుటకే గాదా?

నేను వ్రాసిన ‘అయితే’, ‘యోచించి’ ఇవి రెండును శిష్టవ్యవహారసమ్మతములు. శిష్టవ్యవహారసమ్మతమగుభాష వాడుట నాసాంప్రదాయము. ‘సిద్ధి గ్లోకాద్వైత్యా’ అని గదా భువనోపశీవు దుపదేశించినది!

“తగునిది తగదని మదిలో

వగవక సాధులకు బీదవారల కెగుల్.”

అనిగదా ఆధుహనుభావుని మార్గము. అది నాకు శిరోధా

ర్యము. ‘యోచించి’ అనుదాని విషయములో గొంత చెప్పవలసియున్నది. “యోజించి” అనియుండవలెనని మీయూహ. అదితప్పు. యోజించి అనగా కూర్చి, లేక సమన్వయించి అనిమాత్రమే యర్థము. ‘ఆలోచించి’ అనునర్థ మెచ్చటను నెట్లును రాదు; రాజాలదు. ఆయర్థమున యోచించుటయే శిష్టవ్యవహారసిద్ధము. కావున మీ యోజన పూర్తిగా దుష్టము. నాయోచించుట మిక్కిలి యుక్తము.

నాగ్రంథము తప్పులతడవకయనియు, నింక నెన్నెవ్వయ్యో వ్రాసితిరి. దానివలన మీకు గల్గులాభ మిసుమంతయును లేదు. నాగ్రంథము మద్రణమునందు చాల పొరబాట్లకు లోనైనది. వ్రాతప్రతిని జూచినచో నన్ని విషయములును స్పష్టపడగలవు. అచ్చునేయించుటలో జరిగిన లోపమువలన నట్టివ్యత్యాసము జరిగినది. అందు వలన నాగ్రంథముల కొకలోఁబుగాని, మీకు కొంచె మైన లాభముగాని యొదవదు. పాపము మీకు వృథా కంతశోషమాత్రమే.

అది యటుండనిండు—ప్రకృతవిషయము విద్యా విషయము. ఇట్టిపట్టుల విమర్శించునపుడు మృదువును, సరళమును, శాస్త్రీయమును అగు యుక్తిజాలమే ఆవశ్యకముగాని ఊరక నిరర్థకములగు తిట్టుల కేమాత్రమును బ్రసక్తిలేదు. నేను మిగ్రంథమును విమర్శించునపుడు నాయాంధ్ర కావ్యాలంకారనూత్ర వృత్తివివరణమునందొక్క పరుషవాక్యమేని మీవిషయమై వాడియున్నట్లు చూపగలరా? అట్టిసందర్భములో మీ కేలనో చాల తొందరపడి అనవసరమైన నిందావాక్యములను, పరుషవాక్యములను చాలామిగిలియున్నారు. చూడుడు. ఆసలు కారుణ్యము వేయుటతోనే మీరత ప్రారంభమైనది. జ్ఞానలవదుర్విద్యుఁనియు, పనిలేని పాటగా తెలివిలేటలు వెళ్ల బోసీతిననియు, మేము నూటికి ముప్పదియైదుమార్కులతో ప్యాసగుదుము కావున మాది మూడవంతు పాండిత్యమనియు, చెట్టు క్రింది స్త్రీడర్ల తెగలోని వారమనియు, ఉట్టి కెగుర లేనమ్మ స్వర్ణాని కెగుర బోయి నట్లున్నదనియు, అల్పజ్ఞానమనియు, మాజ్ఞానము శోచ్య

మనియు, సహృదయులు మమ్ముల మందలింపవలెననియు, ఇట్టివే యింకను మీచేతికి వచ్చినట్టు వ్రాసితిరి. ఇది మర్యాదకలవారు వ్రాయుపద్ధతియేనా? కారుణ్యము వేయుదునును! ప్రల్లదపుమాటకాదా? జ్ఞానములసంగతి ప్రకృతవాగ్యసములవలననే విజ్ఞులగు చదువరు లెరుంగ గలరు. ప్రకృతవిషయము సభాముఖమున నైనను మీరు సమర్థించుకొనవచ్చును. అప్పుడే మన తారతమ్యములు తేలుపడును. ఊరకవృథామామణములతో బని యేమి? వయోమాత్రవృద్ధులగు మీరు మావిషయములో తొందర పడుట ఇదియే మొదటిపాటి కావున ఇప్పటికి సహించి

ఇంకొకసారి మీకు బాగ్రత్తకై స్పృహముగా హెచ్చరించుచున్నాను. చేతనగుచో సభాముఖమున నిల్చి మీ వాదమును నిలబెట్టుకొనుటకు ప్రయత్నింపుడు. లేదేని యూరకుండుడు. అంతేకాని నిరర్థకముగా తిట్లు తిట్టకుడు. అది విద్వాంసులు, మర్యాదకలవారు, సజ్జనులు నొనర్చుపనికాదు. మేము మిగ్రంథమున రోషము లున్నవని నిజము చెప్పితిమి. అది సజ్జనులగువా రందరు నాదరింతురు. ఇతరు లట్లు చేయరు. లోకమున నున్నదే కదా నిజమాడిన నిష్ఠూరము!

జెనిత్ ద్రాక్షనవ

ఆయుర్వేద
శాస్త్రీయ
పద్ధతులమీద
తయారు
కాబడినది

ఆగంభదశలో నున్న త్మయరోగము, ఉబ్బసము, శ్వాససాశీద్రాహము, ఊపిరితిత్తులకు సంబంధించిన యితర వ్యాధులు, శీతలము, పడినెము, మందాగ్ని, ఆశ్మిరి, మలబద్ధకము, కడుపు పులియుట, వాంతులు వచ్చునట్లుండుట అన్ని విషయాలగు గొంతువ్యాధులు మున్నగు జాడ్యములను ఇది పూర్తిగా కుదుర్చును. పిల్లలదగ్గలను పోగొట్టుటలో అద్వితీయ మైనది. త్రాగుటకు మధురముగా నుండును. క్రమముగా నేవించినచో, ప్రేగులను శుభ్రముగా నుంచి, ఆకలిని వృద్ధిజేయును. జెనిత్ ద్రాక్షనవమును రాత్రివేళే పరుండక మునుపు పుచ్చుకొనిన సుఖనిద్ర నిచ్చును. ఉదయమున మేల్కొనినంతనే తమపనులయం దాసక్తులై చురుకుగా నుండురు.

“జెనిత్ ద్రాక్షనవము” ఇప్పుడు ప్రతినగరములోను, పల్లెలందును గల దుకాణములలో దొరకును. తపాల ద్వారా సీసాల సంపుటచే మిగుల వ్యయ మగును గాన మా ఖాతాదార్లు వారిగ్రామములో గల దుకాణములందే “జెనిత్” ద్రాక్షనవమును కొనినచో వీలుగా నుండుటేకాక లాభకరముగానుండ నుండును.

పల 1½ పాను రు. 1-12-0. 1 పాను రు. 1-4-0. ½ పాను రు. 0-12-0. ప్యాకింగ్ వి. పి. ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

అంగ్రజిల్లాల యేజంట్లు:—
ఉపేంద్ర అండు కో., నంటూరు. Zenith Chemical Works,
Dekaran mansions, Princess St., Bombay No. 2.

ప్రాచీనాంధ్రకవులు

నిడుదవోలు వేంకటరావు

౮. కవిమహేంద్రుడు

కవిమహేంద్రుడు డను బిరుదుపేరు గలిగిన యిక్కవి భాస్కరాచార్యకృతలీలావతి గణితశాస్త్రమును పద్యకావ్యముగ తెలిగించినవాడు. ఈతడు నియోగిబ్రాహ్మణుడు. కోడూరు వల్లభామాత్యుడు డీతనిపేరు. తండ్రి రాఘవసూరి. తాత యెట్టియామాత్యుడు. ప్రబోధానందస్వామిశిష్యుడు. తెలుగున శాస్త్రీయగ్రంథరచనము గావించిన పూర్వకవులలో నొకడు. హరితసగోత్రుడు.

ఈతడు క్రీ. శ. ౧౫౪౦ సంవత్సర ప్రాంతమున నుండెనని యీతని యాంధ్రలీలావతిలోని యీక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియుచున్నది:

శ్రీనరసింహనందను న

రిందమవిక్రము, కృష్ణరాయభూ

జానిని వెండియుం దదను

జన్మని నచ్యుతదేవరాయనిన్

దా నధికాప్తుడై కొలిచి

తద్దయు మన్ననగాంచి మించు వి

ద్యానిధి బామ్మలాట విరు

పాధిపు కాళని ప్రార్థనంబునన్.

పై పద్యమువలన నీతడు శ్రీకృష్ణదేవరాయలకాలముననేకాక రాయలవారి నవతి తమ్ముడగు నచ్యుతదేవరాయల కాలమున

నున్న బామ్మలాట విరూపాక్షుని కుమారుడగు కాళని కాపుడై యుండెనని తెలిసికొంటిమి. ఈతని యితరగ్రంథము లేవియు తెలియుటలేదు. గణితశాస్త్రమును దెలిగించినవాడగుటచే కవి తనకు కృతిభర్తయగు కాళుడు వేయినూటపదార్లు బహుమతి యొసంగినట్లు నభ్యాసమున కొనంగు లెక్కవలె యిట్లు చెప్పియున్నాడు:

“నరసన రేంద్రునందనుడైన యచ్యుత

దేవరాయల కృపాదృష్టిజేసి

అందోళికారూఢుడగు...బామ్మ

లాట కాళుడు వేడ్క నర్థరాశి

లో నాత్మగురునాథుడైన కుమారతా

తాచార్యవర్యున కర్థమిచ్చె

ద్విజులకు శేషతృతీయముల్ రెం డిడి

శేషపాదము కవిశ్రేణి కొనఁగె

న్నహమున దన చెలులకు శేషనవమ

భాగపంచకమంతయు బంచిపెట్టె

కవిమహేంద్రున కర్పించె కలిగినట్టి

వేయినూటపదా తెంత విత్తరాశి?”

ఈతని గ్రంథము పూర్తిగఁ జిక్కక

పోయినను చిక్కినంతవఱకుఁ జక్కని భాషాం

తరమని విజ్ఞానసర్వస్వము నుడుపుచున్నది.

కవులచరిత్రమున కెక్కక పరిశోధకులకుఁ

దక్కినవారిలో నీతఁ డొకఁడు.

సూర్యాస్తమయము

D. A. R.

ద్వారపాలకులు

K. M. R.

లాస్ జలపాతము K. V. A. P. R.

D. A. R.

శుంభవిభ్రమము

(Sources of Vizianagar History Page 156 - 157. No. 52 Lilavati by Vallabhacharya, other wise Kavi Devendra)

౯. కట్టవరదరాజు

ఈశ్వరుడు తొల్లి తెలుఁగునాటిని పాలించిన తెలుఁగువోడుల వంశమువాఁడు; రాజకవి. ఈశ్వరుడు రచించిన గ్రంథములు మూఁడు మనకుఁ దెలియుచున్నవి. పరమ భాగవత చరిత్ర, శ్రీరంగమాహాత్యము, రామాయణము. ఇందు మొదటివి రెండవది సద్య కావ్యములు; మూడవది ద్విపదకావ్యము.

౧. ఇది తంజావూరుపుస్తకాలలోఁ గలదు.

ఈశ్వరుడు తన కాలమును దెలుపలేదు. తన వంశక్రమము కరికాలవోడునినుండియు వర్ణించినను, తెలుఁగు విజ్ఞునివద్దనుండి వంశక్రమము వర్ణించునపుడు “ఏతద్వంశవిస్తా గుఁడై” అని చెప్పటచే, తెలుఁగువిజ్ఞుని వెనుక పెక్కుతరముల తరువాతివాఁడని తెలియుచున్నది. తరములేల? శతాబ్దములు గడఁచియుండువలెను. ఏలయన, శ్రీరంగమాహాత్యమున కవిస్తుతియందు

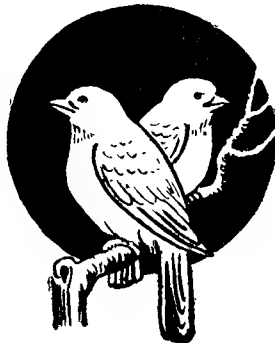
“నన్నయభట్టు వ్రెగ్గడను, నాచనసోముని సార్వభౌము దిక్కున్నను, బెద్దిరాజు మొదలైతగు నాంధ్రకవీంద్ర ముఖ్యులన్.”

సన్నుతిచేయుటచే నీతఁడు సల్లసాని పెద్దనాదులవెనుక, ననఁగా ౧౫౫౦ ప్రాంత మునకుఁ దరువాతివాఁ డని నిశ్చయింప వచ్చును.

ఈశ్వరుడు శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామిభక్తుఁ డు. విశిష్టాద్వైతి. శ్రీరంగ మాహాత్యగద్య వలన నీతని కవితావిశేషము లెఱుగనగును

“ఇది శ్రీ వేంకటేశ్వర వరప్రసాదా సాదితచాటుధారా నిరాఘాట సరస చతుర్విధ చతురకవిత్వ రచనాచమత్కార సకల విద్వజ్జనాధార, కట్ట హరిదాసరాజ గర్భాభి. చంద్ర వరదరాజేంద్ర ప్రణీతంబైన గారుడ పురాణశతాధ్యాయ శ్రీరంగ మాహాత్యంబను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును దశమాశ్వాసము. ”

ఈతని ద్విపదరచనము మిక్కిలి మేలైనది. కవి పదునాఱవ శతాబ్దమువాఁడు కాఁదగును.

వర్ణసమామ్నాయమున 'క్ష'కారము

కల్లూరి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యదీక్షితులు

‘క్ష’సమాలు‘దిద్దించిన తొలిగురువుల యుపదేశముస్మృతి నాయీవాఁతకు బలమిచ్చుచున్నది. కనుక నయ్యనంత‘గురు’ శబ్దవాద్యమగు నఖండజ్యోతి కిదే జోహారు.

అకారాదిక్షకారాంతవర్ణమాల ప్రథమోపదిష్టమగుట మఱపునకు రాదు. పెద్దటికము హద్దుకొఱిన కొలఁది ‘క్ష’కారము క్ర-కృ మొదలుగువానివంటి సంయుక్తాక్షరమేకాని ప్రత్యేకవర్ణము కాదనియు, చిన్నబడిపంతుళ్లు గుట నాచిన్నతనపు గురువు లట్లు నేర్పరనియు ననఁదగు స్థితికి వచ్చినారము. ఆంధ్రభారతీ సేవా సమాసాదిత పుణ్యధార నాప్రామాణికాతిక్రమణపంకము నికనైనఁ గడిగికొని, క్షమార్పణము సెప్పకొందమని యీవ్యాసముం బ్రకటింప సాహసించితిని.

ఆంధ్రలాక్షణికులు ‘క్ష’కారము నొకమాఱు గదిపించినవారే కాని, యదియు నొక సంయుక్తాక్షరము, దాని జోలి మనకేల యనితమదారింబోయినవారుకారు. అందులకు వారికిని బ్రథమగురూపదేశమే కారణము. తుదకుఁ గాదన్నను, అది వర్ణసమామ్నాయమునఁ బ్రత్యేకవర్ణమగునా కాదా, యని తొలుత లాక్షణికుల హృదయ ప్రబోధమున రేకెత్తిన యాశంకయే నేను నిరూపింపబోవు నద్దాని వైశిష్ట్యమునకుఁ బ్రబలాధార మగు

చున్నది. కనుక శిష్టాతిక్రమణ దోషభయమును నాకు లేదు.

అప్పకవి

ఆగమజ్ఞులు దొడ్డబీజాక్షరంబు
లందు లేకున్కి నన్నంబు నదియుఁగూడ
నొకటిగాఁ జేసి బీజోపయోగి గాన
క్షాను జేకొని;రది శబ్దసరణి గాదు
కాకు‘షా’ జడ్డయైన క్షకార మగుట
దలఁప కేఁబదిలిపులలో దానిఁగూర్చి
తొలుత భిన్నాక్షరంబైన దొడ్డభాను
విశిచిపెట్టె ననంతండు వెట్టి గాఁడె?”

అని తనసిద్ధాంతమును వాకొనియె.

అకారాదివర్ణమాత్మకలకు మంత్రశాస్త్రమున వినియోగము కలదు. అందు వర్ణమాలలో ‘క్ష’కారము మేనుపుపూసగా గణించు నాచారమునుగలదు. మఱియు ‘అ’కారము మొదలు ‘క్ష’కారముదనుకఁ గల వర్ణమాలను బ్రత్యాహారముచేయుచు ‘అది ట్కొంతలిపే’ అను మంత్రశాస్త్రపాఠముంబట్టి ‘అక్ష’మాలయను పద మేర్పడినది (కొందఱు ‘అక్షర’మును అది ట్కొంతవర్ణ ప్రత్యాహార ఘటిత మనిరి. కాని యది సరికాదు. ‘నక్షర తీత్యక్షరః’ అని యేర్పడిన దక్షరము). ఆగమజ్ఞుల మతముంబట్టి ‘క్ష’కారము వర్ణసమామ్నాయసిద్ధమనిన యప్పకవిమాట కిది నా వివరణము. ఇక నాతఁడు ‘శబ్దసరణికాదు’ అనెను. అది సరికాదు.

చైత్రమాసము]

వర్ణనమామూయమున 'క్ష'కారము

కవికల్పలత-శబ్దస్థబకమున

“ఆదిక్షాంతలిపా కాది
 ఖాంతశబ్దగవేషణమ్,
 చిత్రానుప్రసాయమక
 శబ్దనిశ్చయకృద్భవేత్” .
 —అనుప్రసకుసుమము.

అని సుప్రసిద్ధాలంకారికుఁ డగు దేవేశ్వర
 మహాకవి యమకకవిత్వమును నేర్చుకొను
 రీతిని : పరించుపట్ల నుల్లేఖించెను. ఇట నాగమ
 ప్రసక్తిలేద. వాఙ్మయశాఖలో నుట్టంకితము.
 కనుక కేవల భాషాతత్త్వవేత్తల మతమునను
 అకారాదిక్షకారాంతములు వర్ణము లనుట
 సంగ్రహాయరూఢ మనుట నిర్వివాదమే.

ఉచ్చారణముంబట్టియు 'క్ష' కారము
 నకు వైశిష్ట్య మక్షరశ్చత్వవేత్తలకు గోచ
 రింపకపోదు. సంయుక్త వణ్ణోచ్చారణమున
 క్ + ర = క్ర, క్ + త = క్త అనువానిలో
 'క' కారమును, రేఫ తకారాదులయు
 నుత్పత్తిక్రమ మామూఘానములయందు స్పష్ట
 ముగా గోచరించుటయేకాక రెండు వ్యంజ
 నములయొక్కయు ప్రత్యేకధ్వనిశ్రవణగోచర
 మగుచునే యుండును. కాని క్ + ష = ష.

అనుచో 'క' కార మంతర్గతమై, యిది
 సంయుక్తాక్షరము లన్నింటికంటె నొక యవా
 చ్యమగు వైలక్షణ్యమును సంపాదించుచు
 న్నది. కనుక శబ్దసరణియందు నిద్దానికిఁ
 బ్రత్యేకత సాధింపరానిది కాదు. (మోక్ +
 షము) మోక్షము ఇత్యాదుల భేదము సరయు
 నది.

ఈస్థితిలో నిద్దానికి గీర్వాణవాణియం
 దలి వర్ణనమామూయమున లాక్షణికమగు

ప్రత్యేకత యీబడలేదుగదా యన్న నది
 యొక బాధకము గాదు. ఆభాషలో నందు
 పలనఁ గలిగిన లాక్షణికమగు ప్రక్రియా
 లోఁకము లేకపోవుటయే కారణము. కాని
 ఆంధ్రభాషలో నీయక్కరమునకుఁ బ్రత్యేకత
 యంగీకరింపకున్నచో నాలోపమును గలుగు
 చున్నది. చూడుఁడు !

ద్రుతసంధియందుఁ బరిషములకు సర
 భాదేశము విహితముకదా ! అట్టియెడ

“ఈదృశగుణగణనిధికిని
 వేదార్థ కవిత్వతత్త్వ విధివిత్పత్తికి
 హృదివిజకవిజనాశీ

ర్యాద... ..” —కాశీఖండము.

అనుచో 'హృ'కు సరళత్వము రావలసినదే
 కదా ! వచ్చెనా ? ద్రుతముపై క్ర, త్య
 ఇత్యాదు లున్నపుడు రాకమానునా ? 'క్ష'
 తక్కుంగల సంయుక్తాక్షరములతోఁబాటిదే
 యగుచో నీవ్యత్యాసమునకుఁ గతమేమి?
 కనుక సంస్కృతమున 'క్ష'కారమునకుఁ
 బ్రత్యేకత వ్యావహారికమును, ఆంధ్రమున
 లాక్షణికముగూడ ననుట సిద్ధాంతము.

ఆంధ్రవాగనుశాసనుఁడు మొదలగు
 లాక్షణికులలో నొక్కయనంతుఁడుమాత్రము

“యరలవ లుత్థసులు నాఁ
 బరగును శషసహలు దేటవడ నూష్టలనన్
 సారిది క్షకారము గూడుక
 సరినేబది యయ్యె వర్ణసంఖ్య ధరిత్రి”

అని క్షకారప్రత్యేకత వివరించెను. అది
 'శబ్దసరణిగాదని తొలుతటిరీతి ననంతుని వెట్టి
 వానిం జేసినాఁ డప్పకవి. ఇందెవరు వెట్టివారో
 విజ్ఞులు నిర్ణయింతురుగాక !

వ్యావహారిక రచనకు కొన్ని నియమాలు *

ఠేకుమళ్ల కామేశ్వరరావు

వ్యావహారిక రచనలు ఇరవై-వీళ్లనుంచీ మళ్లా కనబడుతున్నాయి. చిన్నయనూరిగొల్లాలలో 'నీతిచంద్రిక' ప్రకటించాడు. ఆతను అది ప్రకటించిన కేళావిశేషమేమిటోగాని గ్రాంథికం క్రమేపీ వ్యాపించి పోయింది. మన వచన సాంప్రదాయం తలకిందులయింది. అరవతెలుగువాని మాటలే తెలుగువారికి రుచి అయ్యాయి. ఈవిపరీతసిద్ధి అరవైవీళ్ల పాటు వుంది. ఇంతట్లో కొందరు మహాసుభావులు గ్రాంథికతైలి మన సాంప్రదాయం కాదనీ, వ్యావహారికమే రచన కువయోగించవలసిన భాష అనీ కనిపెట్టి, గ్రంథకర్తలకు జోధించడం మొదలుపెట్టారు. మొదట్లో వారి వాదాన్ని ఎవరూ ఆలకించలేదు; వైగా హేళన చేశారు; వ్యతిరేక ప్రచారంకూడా సాగించారు. దాని ఫలితమే ఆంధ్రసాహిత్యపరివృత్తి. వ్యావహారిక వాదులకూ గ్రాంథికవాదులకూ ఘర్షణ ఎక్కువయింది. గిడుగువారికి పట్టుదల యెక్కువయింది. ప్రచారం మీద కొంతమంది రచయితలు వ్యావహారికాన్ని ఆమోదించడం మొదలుపెట్టారు. పాతదయినా వ్యావహారికం మళ్లా కొత్తదవడంచేత అంతవేగం వ్యాపించలేదు. అంచేతే మొదటి పదిసంవత్సరాలూ మనకు ఆట్టే వ్యావహారికరచనలు కనపడవు.

ఇటీవల పదిపన్నెండు సంవత్సరాలనుంచీ లెక్కకు మించినన్ని వ్యావహారికరచనలు కనబడుతున్నాయి. ఏదేనా వాఙ్మయపత్రిక తీసి చూస్తే చాలు, ఇంచుమించుగా వచనభాగమంతా వ్యావహారికంలోనే వుంటుంది. ఇప్పుడు అనేకమంది పెద్దలు కూడా ఈతైలిలోనే రాస్తున్నారు. యువకులమాట చెప్పేఅక్కల్లేదు. వాళ్లు సర్వసాధారణంగా ఈతైలి

లోనే రాస్తున్నారు. రానురాను వ్యావహారికాన్ని ఆమోదించే పెద్దల సంఖ్యకూడా విస్తరిస్తూంది. ఈమోస్తరుగా వ్యావహారికం దినదివాభివృద్ధి చెందుతుంది. ఇలాగ అభివృద్ధిచెందుతుంది అన్నంత మాత్రాన్ని దీనికి నిరూపం ఎక్కడా లేదని అనుకోవద్దు. అపకారం చేసేవాళ్లు ఆప్రయత్నం గట్టిగానే చేస్తున్నారు కాని లాభించకుండా వుంది.

ఇంకా రచయితలందరూకూడా వ్యావహారికంలోకే దిగలేదు. నూటికి తొంభైమంది మాత్రమే వ్యావహారికంలో రాస్తున్నారు. మిగిలినవారు అనేక మోస్తరుగా రాస్తున్నారు. కొందరు గ్రాంథికంలో రాస్తున్నారు. అరవన్నలు, బండిర'లు విడిచిపెట్టి కొందరు గ్రాంథికం రాస్తున్నారు. కొంతమంది తమకు గ్రాంథికం, పాత్రలకి వ్యావహారికం వాడుతున్నారు. కొంతమంది గ్రాంథికంలోనూ, వ్యావహారికంలోనూ కూడా రాస్తున్నారు. అచ్చతెనుకే వచనతైలికి ఉత్తమమని ఆతైలిలోనే రాసేపెద్దలుకూడా వున్నారు! ఈమోస్తరుగా అనేకతైలులున్నాయి. ఏదేనా వ్యావహారికంయొక్క ప్రభావంచేత కమాసు గ్రాంథికంయొక్క కాశిన్యం మొత్తంమీద అన్నివిధాలా తగ్గి పోయింది.

వ్యావహారికభాషాప్రయోజనాన్ని గురించి ఇంకా అనేకమందికి అనేక ఉద్దేశాలు వున్నాయి. కొందరు వ్యావహారికం చిన్నకథలకీ, పట్టకథలకీ, సాంఘికనాటకాలకీగాని విషుర్ప, శాస్త్ర, భాషావ్యాసాలలాంటి వాటికి పనికిరాదంటున్నారు. ఈమోస్తరుగా వ్యావహారికం కొన్నిటికేగాని అన్నిటికీ పనికిరాదనుకోడం ఉత్తభ్రమ. వ్యావహారికానికి సరిపడని రచన అంటూ

* ఈవ్యాసం ౧౯౩౩లో రచించబడింది:—ఠే.కా.

వుండదు. ఆలాగవుంటే ఆరచన తెలుగుభాషకే సరి పడ దన్నమాట. ఇప్పుడు అనేకమంది అనేకవిషయ, శాస్త్ర, భాషావ్యాసాలుకూడా వ్యావహారికంలో రాస్తున్నారు. వాటిని అందరూ మెచ్చుకుంటున్నారు. ఇంకముందు వ్యావహారికం కొన్నిటికేగాని అన్నిటికీ పనికిరాదనే వాదన తగ్గిపోతుందని అనుకొంటున్నాను.

ప్రత్యేకంగా వ్యావహారికకై లిసంగతి చూద్దాం. ఈషేరు పెట్టి అనేకకైలులు బయలుదేరుతున్నాయి. వ్యాసంలో మొదటిసంగం గ్రాంథికం - అరసున్నలు బండిరాలు తేనిది - రెండోసంగం వ్యావహారికం. లేక మొదటిసంగం వ్యావహారికం, రెండోసంగం వైమోస్తరుగ్రాంథికం. ఒకవాక్యం వ్యావహారికంలోనూ, రెండోవాక్యం గ్రాంథికంలోనూ వున్న వ్యాసాలు కూడా లేక్కరుమించి వున్నాయి. అంతేకాదు, ఒక మాట ఒకమాట వ్యావహారికంలోనూ, అదేమాట మరొక మాట గ్రాంథికంలోనూ కూడా వాడుతున్నారు. ఈమోస్తరుగా కలగాపులగంభాష ఎంతో కనబడు తుంది.

ప్రత్యేకంగా వ్యావహారికభాషసంగతి ఏమి టంటే— ఈప్రత్యేకంగా వ్యావహారికభాష అనేక మందికి అనేక అపోహలు కలిగిస్తుంది. కొందరి పెద్దల అభిప్రాయాలు ఇక్కడ తెలియచేస్తాను. (1) 'మాట లాడునట్లే వ్రాయవలెనన్న జాతి కొకభాషయు, జిల్లా కొకభాషయు నేర్పడవలసినవచ్చును. ఈవిషయ మనుగూర్చి వ్రాసి విసిగితిని. ప్రజ లిదివరకే విసిగి యున్నారు.'—(ఆంధ్రగ్రంథాలయసర్వస్వం, మొదటి సంపుటం, ౧౪౦ పుట) (2) 'మొదట భాషావిషయ మున రెండుపక్షములేకాని యిపుడు రెండువందల పక్షము లేర్పడినవి. ఎవరిసాంప్రదాయం వారిదే. ఎవరి ప్రయోగములు వారివే. ఎవరి వ్యాకరణము వారిదే. ఎవరి యిష్టము వారిదే. హద్దు లేదు. ఆజ్ఞ లేదు. ఆలేదు, ఉలేదు.'— (గిడుగువారి జన్మదినోత్సవ వ్యాససంగ్రహంలో తెలుగు భాగంలో ౧౧వ పుట) (3) 'భారతిలోని కథలు చదువగాచదువగా ఏకత లేని లోపము కనపడ్డది'. (భారతి ౧౧ వ సంపుటం,

౨ వ సంచిక) (౪) 'వ్యావహారికభాషలో..... అనేకపదాలు ఒకతీరూ ఒకతెన్నూ లేక నానా రూపాలను పొందివుంది. పదాలుమాత్రమే కాదు, వాక్య రచనావిధానంకూడా అట్టే కనబడుతువుంది. అందు చేతనే వ్యావహారికభాషను అభిమానించి అంగీకరించే వారుకూడా 'దానికి ఏకత ఆక్కరలేదా' అని ప్రశ్న వేస్తున్నారు'—(భారతి ౧౧ వ సంపుటం 3 వ సంచిక 'మనవిమాటలలో') (౫) 'గామ్యభాష అంటే ఈవాడకభాష ఒక్కరితీగ నుండదు. అది ప్రతిజిల్లాకు మారుతూంది. ఒకజిల్లావాడుకభాష యింకొకజిల్లా వారికి లాటియగా వుంటుంది. అట్టి సందర్భంలో ఏదోఒక జిల్లావాడుకభాషలో వ్రాయబడిన గ్రంథాన్ని తెలుగు ప్రపంచాని కంతమా జూపించి ఇది ఆంధ్ర వాఙ్మయము అని చెప్పితే బాగుండదు.' (సాహితీ రచన సంపుటం, ౪౫౭ వ పుట) (౬) 'భాషకుకట్టు బాట్లు వద్దనటానికి వీలేదు, మనిషి కొక తెలుగు వూరుకుంటుంది—ఇప్పుడు కానేఅయింది'—(పరబ్రహ్మంధ్ర అయిదో సంపుటం, ౧౩౫ వ పుట). వ్యావహారి కాన్నిగురించి విమర్శకులలో ఇటువంటి అభిప్రాయాలున్నాయి. వీరుచెప్పే మాటల్లో సత్యం లేకపోలేదు. కాని వ్యావహారికరచనలను నూత్నవృత్తితో పరిశీలిస్తే వైవారి మాటలన్నీ అతిశయోక్తులని అనిపిస్తాయి. ఎంచేతంటే, షేరుమోసిన పెద్దలు అనేకమంది రానే వ్యావహారిక రచనలలో రచన కొక పుంజీడు తప్పు లేనా దొరకడం కష్టం. ఇంక మరి కొత్తగా వ్యావ హారికరచన ప్రారంభించినవారల్లోనో కావలసినన్ని తప్పులు. వైవిమర్శకుల అభిప్రాయాలు ఆమోస్తరుగా వుండడానికి కారణం ఈ రెండోరకంవారి రచనలే.

కొంతమంది పెద్దలు రానే రచనలలో సాధారణంగా తప్పులు కనపడవన్నాను. ఎంచేత? సాధన మీద వారు తెలుసుకొంటారు, వ్యావహారికకానికి కూడా కొన్నినియమాలున్నాయనీ, అనియమాల ప్రకారం రాస్తే తప్పులుండవనీ. పెద్దలలోకూడా ఒక రిద్దరు గ్రహింపులేనివారు వున్నారటెదీ! వారు దొంతులుదొంతులుగా వ్యావహారిక గ్రంథాలు రాసినా

వ్యావహారికకైలిలో కొన్ని నియమాలు వున్నాయనీ, అవి పాటిస్తే వ్యావహారికం యిష్టంవచ్చినట్లుగా వుండదనీ గ్రహించలేకపోయారు. కాని సాధారణంగా ఒకరచయిత కొన్ని వ్యాసాలు రాసేటప్పటికి ఇదీ పద్ధతని తెలిసిపోతుంది. హాస్యవ్యాసాలుండే 'వినోదని'గాని, 'చిత్రగుప్త'గాని ఒక్కమాటు తీసిపూడండి. ఎన్నివ్యాసాలు స్వచ్ఛమైన వ్యావహారిక భావలో వుంటాయో! ఈ వ్యాసాలలో కొన్ని కొన్నిటిలో రెండుమూడు తప్పలేనా కనపడడం కద్దం. ఎవరు సేర్పరు వీరికి ఈమోస్తరుగా రాయడం! వారంతట వారు కీర్తుకొన్నదే. కొన్నివ్యాసాలు రాయడంతోనే ఇదీపద్ధతని తెలిసిపోతుంది.

ప్రారంభకుల రచనల్లో తరచు తప్పులు వుంటాయన్నాను. అలాగ తప్పులుండడానికి ముఖ్యకారణమేమిటంటే, వారు మేము మాట్లాడేటట్టే రాస్తామని అంటావుండడం. మాట్లాడేటట్లు రాయడం అసలు సాధ్యమవుతుందో, కాదో చూద్దాం. మనం మాట్లాడేటప్పుడు ఒక అక్షరం కుదిస్తామని రొక అక్షరం సాగతీస్తాం, ఒకమాట విడిచిపెడతాం, మరొకమాట మళ్ళీ మళ్ళీ వాడతాం, వెనకమాటలు ముందూ, ముందు మాటలు వెనకా చెప్తాం. ఒకప్పుడు కొన్ని కొన్ని మాటలే విడిచిపెట్టి ఏదోఒక సంజ్ఞతో పూర్తిచేస్తాం. ఒకప్పుడు రెండుమాటలు కలిపేసి ఒక్కమాటలాగే వాడతాం. మరొకప్పుడు అదే ఇంగ్లీషులో చెప్పి తెనుగులో చెప్తాం. అనవసరంగా ఇంగ్లీషుముక్కలు వాడతాం. ఒకమాట ఒకరూపంలో మొదట వాడి ఆతర్వాత అదే మరోరూపంగా అంటాం. ఇన్ని రకాలగా వుంటుంది మాట్లాడే భాష మాట్లాడే మాటల్లోని ధృవలక్ష్మీ మనం రాతలో చూపించడం మన తరంకాదు. మాట్లాడడంయొక్క ఉద్దేశమేమిటంటే, మన ఉద్దేశం ఎలాగో ఒకలాగ అవతలవారికి తెలియ చెయ్యడమే. మనం రాసేటప్పుడు కూడా ఇన్ని మోస్తరుగానూ వుండవలసిందేనా! ఉంటే మన రచన తిరిగి మనం చదువుకున్నా అర్థంకాదు, ఇతరుల మాట చెప్ప నవసరంలేదు, అంచేత మాట్లాడేటట్లు

రాయడం అసాధ్యం, నిష్ప్రయోజనం. మాట్లాడేటట్లు రాయడం గురించి గిడుగువారు చెప్పినమాటలు వినండి : 'ఒక్కమమవ్యుడే ఒకశబ్దమును ఒకప్పుడు ఒకలాగునా మరొకప్పుడు మరొకలాగున ఉచ్చరిస్తాడు, ఒక్కకుటుంబంలోనివా రెవరైనా ఒక్కశబ్దమే ఒకరు ఒకవిధముగాను, మరిఒకరు మరిఒకవిధముగాను పలుకుతారు. ఇట్లే వివిధజాతులవారిలోనూ వివిధమండలయలవారిలోను వ్యత్యాసము కనబడుతుంది' (బాలకవిశరణ్యం పు. ౨౭౭) మాట్లాడేటట్టే రాయబోతే మూడుకొట్ల తెలుగుభాష లేర్పడతాయి ; మనిషి కొకభాష అన్నమాట. కనుక మాట్లాడేటట్లు రాయడానికి ప్రయత్నించవద్దు.

మాట్లాడడంలోవుండే తొందరవల్ల మన కన్ని భాష లేర్పడుతున్నాయి కాని, నిదానంగా రాసేరాతల్లో యిన్ని భాష రెండుకు ఏర్పడతాయి? అలాగ ఏర్పడవుకాబట్టే సాగన వున్నవాళ్ళ వ్యావహారికకైలి యించుమించుగా ఒకలాగే వుంటుందన్నాను. వారు, మాట్లాడడంలో వచ్చేటటువంటి తప్పులన్నీ రాతలో రానియ్యరు. ఒకేమాటకు అనవసరరూపాలు కల్పించరు. ప్రారంభకులు మాత్రం సంభాషిస్తున్నట్టే రాయడానికి ప్రయత్నించి, అనేక తప్పులు రాస్తూవుంటారు. వీరి రచన యిలాగ వుండడానికి ఇదొక్కటే కారణం కాదు. మరొకకారణంకూడా వుంది. వారు పాఠశాలలో చదువుకొన్న భాష గ్రాంథికం. వ్యాసంలో రాయబోయేది వ్యావహారికం. అంచేత గ్రాంథికానికి మాట్లాడడానికి మధ్య ఎన్నిరకాలగా వుండాలో అన్నిరకాలగానూ వారి కైలి వుంటుంది. ఇటువంటి రచనలను గురించే నేను వైన ఒకవ్యాసంలో సగం గ్రాంథికమనీ, సగం వ్యావహారికమనీ, ఒకవాక్యం గ్రాంథికమనీ మరొక వాక్యం వ్యావహారికమనీ, ఒకమాట ఒకమాట వ్యావహారిక రూపంలోనూ మరొకమాట గ్రాంథిక రూపంలోనూ వుంటుందనీ చెప్పాను. వీటికి కొన్ని ఉదాహరణలు చూపిస్తాను. ఆ ఉదాహరణలు చూపించే ముందు మరొకమాట. వ్యావహారికంకూడా తప్పులతో రాస్తూన్నప్పుడు, ఆతప్పులతో రాయడమేదో గ్రాంథికంలాగే రాయరాదా అని గ్రాంథికవాదులు అంటా

రేమో! వ్యావహారికం కొంత సాధనమీద శుభ్రంగా రాయవచ్చు. ఎంతసాధనచేసినా కృతక గ్రాంథికమే గాని స్వచ్ఛమైన గ్రాంథికం పట్టుబడదు. అర్థశతాబ్దం పాటు గ్రాంథికంలో కృషిచేసిన శ్రీజయంతిరామయ్య పంతులుగారు ఉత్తరరామచరిత్ర నాటకం ఎలాగ రాశాలో చూడండి! ఆనాటకంలో వున్న తప్పుడు గ్రాంథికమంతా శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు 'ప్రబుద్ధాంధ్ర' ౫వ సంపుటంలో విమర్శించారు. ఈతప్పులలో ఒకటిరెంటినిమాత్రమే శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు తమ 'గ్రామ్యరణ్యగుతారం' లో సమర్థింపజూచారు. ఏభైయేళ్ల పాటు అభ్యసించినా గ్రాంథికభాష మానవుడికి స్వాధీనంకాదు. మరి వ్యావహారికమో! స్వల్పపరిశ్రమమీదే చాలానేర్చు కలుగుతుంది. కలగాపులగంవ్యావహారికానికి ఉదాహరణ లింకయిస్తాను. ఉదాహరణలు మూడో నాలుగో యిచ్చావని యిటువంటి రచనలు యింతేఅని అనుకో కండి. ఇటువంటి రచనలు వందలూ వేలూ వున్నాయి. మచ్చుకుమాత్రమే మూడునాలుగు యిస్తున్నాను. (౧) 'ఈలక్షణము పాత్రానుగుణముగా వచ్చింది; దుష్టగుతుడు కాముకుడు. శ్రీరాముడు దేవాంశ సంభవుడు, అందుచేత నీభేద మావశ్యకమయ్యెను. తపో వనమున నడుగుపెట్టింది మొదలు దుష్టగుతుడు మదనోపాస మున్నుడైయుండెను. అట్టివానికి శకుంతల సరళ నిర్మల తాపసత్వము తట్టదు. కామలోచనములకు కామ్యుగుణములే కానవచ్చును. శ్రీరాముడు సీతాసహితుడై చాలాకాలమున్నా అతని కామ నిర్మలచారిత్ర మందే ప్రత్యయము కుదిరింది. కాని ఆమెబాహ్యరూప మాతనికి పరమలక్ష్యము కాలేదు.' (౨) 'గోపాలానికి పదునాలుగు ఏళ్లు. అయ్యో నామద్దు కొడుక్కు తండ్రి లేడు అని ఏడుస్తుంది, వసంతమృగ రహస్యంగా. గోపాలం బడినుండి వచ్చెను.' (ఆనందబోధిని, సంపుటం ౧ సంచిక ౧) (౩) 'నాకుమా అలాగే తోచినది వెంటనే. నామృతి ఒక్కటే కాదు మహారాణి అగ్నిప్రవేశము నిశ్చయము. నాకొమార్తె మానరక్షణకై ప్రాణత్యాగము చేసికొనునో, అది వీలుకానినాడు, మాన మర్యాదలు పోయి జీవచ్ఛవమైయుండుటో - హా! తల్లి లవంగీ,

నా ప్రాణపదమా! ఎంతమాట అనవలసి వచ్చినదో గదా నీవివయమై! మాముగ్ధురితో సరి మావంశము! కాని నే నెందుకూ భయపడలేదు. నాధుడులేని రాజ్యము పాట్లు ఎవరెరుగనివి? ప్రజలు నాపిల్లలు, పరరాజాధికార సంక్షోభ...నాకు మాటరాకున్నది. అందుకూ నా క్షోభ (కళ్యాణి ౧ సంపుటం ౫ సంచిక) (౪) 'ఇంక నీముఖమైన చూడనుపో; నాయాచారమంతా గంగలోకలిపావు, నానిష్ఠంతా దగ్ధమైంది. కాశీకిపోయి గంగలో స్నానముచేసిన గాని యీదోషము పరిహారముకాదు.' ఈ ఉదాహరణలో వున్న తైలికే కలగా పులగంకైలి అనిపేరు. ఇటువంటి వ్యాసాలకి లెక్కలేదు.

వ్యావహారిక భాషనుగురించి పండితుల ఉద్దేశాలెలాగున్నాయో వైన చూపించాను. వారి అభిప్రాయాలు పరిశీలించిమాస్తే మనకు మరొకసంగతి కనబడుతుంది. అదేమిటంటే, వ్యావహారిక భాష జిల్లా జిల్లాకీ భేదిస్తూండనీ, అంచేత ఈతైలిలో రాయమాడదనీ. ఈమాట లెంతమట్టుకు సత్యమో చూద్దాం.

వ్యావహారికరచనలు బాగా బయలుదేరి పదిపన్నెండేళ్లయింది. తెలుగుదేశంలో అన్నివైపులనుంచీ రచయితలు కాస్తో మాస్తో వ్యావహారికంలో రాస్తున్నారు, ఉత్తరస్కారుల వాల్లరచనలు యెక్కువగా వున్నాయి. ఇప్పటిమట్టుకు ఆజిల్లావారి రచనలు తెలియలేదని ఈజిల్లా ప్రజలుగాని, ఈజిల్లావారి రచనలు తెలియలేదని ఆజిల్లావారు కాని అనడం చూడలేదు. ఎందుకని అంటారు? నెల్లూరివాడు మాట్లాడితే విజయనగరంవాడికి తెలియదా, విజయనగరంవాడు మాట్లాడితే నెల్లూరువాడికి తెలియదా, ఒకవేళ యాసవల్ల మొదట్లో వేగం అర్థం కాకపోవచ్చుగాని. అయితే ఈ మోస్తరుగా ఒకరిభాష ఒకరికి అర్థంకాదని మనకు చెప్పినవారెవరు? గ్రాంథికవాదులు వారు తమవాదనకోసం ఈ అతిశయోక్తులు కల్పించారు. ఈఅతిశయోక్తులు తీసి పోకేస్తే నిజం కొంతమట్టుకు కనబడుతుంది. అదేదంటే, ఈ జిల్లాలో శిష్టులు సంభాషణలో వాడని కొన్ని ముక్కలు ఆజిల్లాలో శిష్టులు వాడతారు. అదే మోస్త

రుగా ఆజిల్లాలో శిష్టులువాడని కొన్నిముక్కలు ఈ జిల్లా శిష్టులు వాడతారు. ఈ వాడబడని ముక్కలు అవతలజిల్లావారికి తెలియవా అంటే అవే ముఖ్యంగా తెలుస్తాయి. ఎంచేతంటే, సరదాగా ఆక్షేపించుకోడానికి మొట్టమొదట ఈముక్కలే సేర్వుకొంటారు. అంచేత ఒకరిమాటలు ఒకరికి తెలియకపోవడం వుండదు. పోనీ అప్పటికి ఏవో కొన్ని తెలియని ముక్కలే వుంటాయనుకోండి. వ్యావహారికాన్ని ఆక్షేపించడానికి అదో పెద్ద కారణం కాదు. ఎంచేతంటే, మనయితల్లో ఆడవాళ్ళ సంభాషణ వింటూవుంటే మనకు తెలియనిమాటలూ, జాతీయాలూ యెన్నెన్నో కనబడతాయి. అంత మాత్రంచేత వాళ్ళ భాషవేరు, మనభాషవేరు అనుకుంటున్నామా, లేక వాళ్ళతో మాట్లాడకూడదని అంటున్నామా. తెలియని ముక్కలేవేనావుంటే సేర్వుకోవాలిగాని భాష పనికిరాదని అనకూడదు.

ఇప్పుడు తెలుగుదేశంలో కొన్నిప్రాంతాల్లో వ్యావహారిక రచయితలు విశేషంగా వున్నారు, ముఖ్యంగా ఉత్తరసర్కారులలో. చిత్తూరు, రాయలసీమ, నిజాంఆంధ్రదేశంలో అసలు ఏదోఒకటి రానే వాళ్ళే తక్కువ. అందులో వ్యావహారికంలో రానేవాళ్ళు బొత్తిగా తక్కువ. కాని మనకు దొరికినంతమట్టుకు వారి రచనలలోని వ్యావహారికానికి మన వ్యావహారికానికి విశేషం భేదం కనపడడంలేదు.

ఇప్పుడు వ్యావహారికరచయితలు అంతా శిష్టుల భాషలోనే రాస్తున్నారు. తక్కువేనంతమంది బ్రాహ్మణేతరరచయితలు వున్నారు. వీరంతాకూడా శిష్టుల భాషలోనే రాస్తున్నారు; గ్రామ్యంలో రాయడంలేదు. రచనకి అర్హమైన భాష ఒక్క శిష్టుభాషే అని రచయితలు చాలామంది గ్రహించారు.

సాధనవున్నవారి రచనలలో తప్పులు సాధారణంగా వుండవన్నాను. ప్రారంభకులలో తప్పులు విశేషంగా వుంటాయన్నాను. ఇప్పుడు సాధనవున్నవారి రచనల్లోని నియమాలనుబట్టి ప్రారంభకుల రచనలలోని దోషాలను చూపిస్తాను. ఈదోషాలు కొన్నివర్గాల

కింద విభజించి తెలియజేస్తాను. ఈదోషాలన్నీ మాసపత్రికలలోంచి, పుస్తకాలలోంచి తీసినవి.

౧. కుదింపులు

కుదింపులు రెండురకాలు. ఒకటి, ఒకమాటలో అక్షరంగాని, అక్షరాలుగాని విడిచి, లేక అక్షరంమీద అక్షరం యొక్కించి, ప్రాస్వం చెయ్యడం. రెండోది, రెండులేక కొన్నిమాటలకు అనవసరమైన సంధికల్పించి ప్రాస్వం చెయ్యడం. ఈకుదింపులు సాధనవున్నవారి రచనల్లో ఎక్కడోగాని కనపడవు. ప్రారంభకుల రచనల్లోనో విశేషంగా వుంటాయి. సాధారణంగా రచయితయొక్క ప్రారంభదశలో ఇవి విశేషంగా వుండి సాధనచేస్తూన్న కొద్దీ తగ్గిపోతాయి. ఈకుదింపులు గ్రంథకర్తయొక్క మొట్టమొదటి రచనల్లో విస్తారంగా ఉండటానికి కారణ మేలుంటే, గ్రంథకర్త ప్రారంభదశలో సంభాషణ ననుకరిస్తూ రాయడమే. మన సంభాషణల్లోవుండే కుదింపులకు తక్కువేదు. గ్రంథకర్త ప్రారంభదశలో సంభాషణ ననుకరిస్తూ రాస్తాడు కాబట్టి ఇవి అతని రచనలో చేరతాయి. కాని ఈకుదింపులవల్ల శైలిలో స్పష్టత ఉండవని తెలిసికొని క్రమేపీ తనరచనలో వాడడం తగ్గించుకొంటాడు.

కుదింపులవల్ల శైలిలో స్పష్టత ఉండదు. చదువరులకు చదవడానికి విసుగ్గావుంటుంది. కనక రచయితలు తమ రచనల్లో కుదింపులు జేరకుండా వుండేటట్లు చూసుకోవాలి.

కుదింపులు ఒక్కచోటమాత్రమే వాడవచ్చు. అదేదంటే పాత్రపోషణకోసం; అంటే, ఒకపాత్రయొక్క ఒకానొకగుణం తెలియచెయ్యడంకోసం. స్త్రీల సంభాషణల్లో కుదింపులు విశేషంగా వుంటాయి. కాబట్టి స్త్రీపాత్రల సంభాషణలో వాటిని కొంతవరకూ వాడవచ్చు. ఏదైనా వీటిని మితంగా వాడడమే ఉత్తమం. ఎంచేతంటే వీటివల్ల శైలిలో స్పష్టత వుండదు. ఇది ఫలానాశబ్దమని చదువరికి చటుక్కున తెలియక చదవడానికి విసుగుకలిగిస్తుంది. అంచేత వీటిని ఎంతమితంగా వాడితే అంతమంచిది.

“ఇక యిప్పుడో—

తిరిగి నేను ఆరోగ్యముగను బలముగను
మన్నాను!”

నిజమైన బలప్రసర్థ కాహారము.

“నాంకాలము క్రింది నా పేరును అలసటగా
నుంచెడిది. నా దేహమును నా ఆరోగ్యమును
పోషించి, అప్పుడు ఒక స్వచ్ఛమైన బలమును
వాంఛితులగుటకు సలహాచేయుచున్నది. ఇప్పుడు నాకు
చురుకుడు, నేను తిరిగి బలముగాను ఆరోగ్యము
గాను మన్నాను.

స్వల్పకాలమునందు నా ఆరోగ్యము కే. సత్యనారాయణగారు
ప్రావీణ్యముగా అది న్యాయముగనే
యొన్నది.

పెద్ద జుట్టుగలవైన తరువాతి కోల్డానువస్థ
నుండి, స్ట్రోక్, ట్యుబర్క్యులోసిస్, మామూలు బలహీనత,
సంయుక్త పటుత్వము, ముదిలయిన వ్యాధులందు
ఇది ఉపయోగముగా వలెనున్నది.

“నా హోజ్ వలన తిరిగిమీకు, పూర్తి ఆరోగ్యము
బలము చేసిరి నుండిన యొదవును.”

SANATOGEN

ప్రతి సంవత్సరము గుర్రాణములోను బహుళములోను
కొరకును.

ఈ మారు చేయుచున్నదిగాని ప్యాక్కింగింగునయము
చందుగాని సనాటోజెన్ చేతితో తాకబడును. 3

రాజమోహన హేరాయలు

శ్రేష్ఠమయిన మనాసనగల తల
నూనె. మెదడుకు చల్లదనమును
కలిగించి నెంట్రికలను అభివృద్ధి
చేయుటలో అత్యుత్తమ మయినది.

తలపోటు, కూడుపోటు, శిరో
వేడిమి, చుండు మొదలగువాటిని
పోగొట్టి కష్టులకు చలవ నొసంగి

నెంట్రికలను మృదువుపరచి, నల్లగా పెంచుటలో
అత్యుత్తమ మయినది.

స్త్రీలకు ఆనందమును కలుగజేయును.

సీసా 1-కి రు. 0-12-0 6 సీసాలు రు. 4-4-0

పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

పి. ఇ. ఏ. అందు కంపెనీ,

ఆయుర్వేదసమాజం,

పెరిడేబి, నెల్లూరుజిల్లా.

1906

1936

ఈ 30 రోజుల “జాతీయ సేవయన సామాన్యవిషయము
కాదు. ప్రైవేటులలో మేము రు. 1,45,00,000
లకు పైగా క్లెయిములను చెల్లించితిమిని తెలుపుటకు
గర్వపడుచున్నాము. ఈవిధముగా ఆసంఖ్యాకములయిన
మాపాలిసీహోల్డ్లర్లకును, వారి హక్కుదారులకును ధన
మును చెల్లించి వారిని ఆభాగ్యస్థితినుండియు దీనదశ
నుండియు కాపాడగలిగితిమి.

నేషనల్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.,

హెడ్ ఆఫీసు : కలకత్తా.

ఏజన్సీ వరతులు వర్గ రాలకు వ్రాసి కనుగొనుడు:—

బ్రాంచి శైక్రటరి,

నేషనల్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.,

362, చై నాబజారురోడ్డు, ఎస్.పి. నేడ్, మదరాసు.

లేక

ఆర్గనైజింగు శైక్రటరి,

సెన్ ఆఫీసు,

171, న్యూస్ట్రీటు, మద్రాసు.

ది చీఫ్ ఏజన్సీ,

ఆర్గానైజింగు శైక్రటరి, నానాచారిపీఠ,

తెలంగాణ సిటీ.

అగ్ని మోటారు ప్రమాదముల ఇన్సూరెన్సుకు
అసాసియేటెడ్ నేషనల్ ఫైర్ ఇంజనీర్స్ జనరల్ ఇన్సూరెన్సు
కంపెనీ, లిమిటెడ్ వారిలో సంప్రతింపుడు.

డాక్టర్ మధుసూదన్ పాల్

కనిపెట్టిన

పిచ్చికి మందు

నీల ముద్రన పిచ్చిద్రవము 7 గోజులలో
కుదర్చబడును. బ్రాహ్మణ్, హిందూ మొదలగు
సంఘము బలహీనతను మందులు వీటిలో లేవు.

ప్రతి. 5, 10 లు.

ఇది: శంఖాక్షరములతో బిచ్చికి కుదర్చు
కొనబడును. దానిని నీల ముద్రన తీసికొని పిచ్చి
చాలి యుత్తియును. పిచ్చి కుదర్చునీ నీల ముద్రన
చాపి తీసు. ఎక్కడో నాకెదురుకు.

బాబులు యింతటి పుణ్యం వ్రాయుడు.

**Dr. PANCHUDAS
PRAMANIK,**

Nadial P. O. Bartala,
Dist. 24 Parganas.

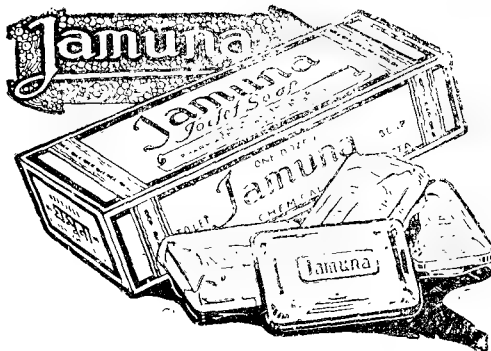

ఆర్థరసాయనశాల మ్యూల, కృష్ణా

సా.సి.రా.ము 1925

ప్రశస్తాయుర్వేదపథములు
మనిలయము. వమందుకావ
లసిసనుమాకువ్రాయుడు.
సమ్యక్మైనవిలభింపగలవు

ఆయుర్వేదభూషణ
వేదూరి శంకరశాస్త్రి, ఎ.ఎ.ఎస్.
CONSULTING PHYSICIAN

జి ము న

శ్రేష్ఠమైన చౌక సబ్బు

ఇది

స్నానమునకు టాయిలెటు

పనులకు నువ్వయోగించును

నిరంతరము కరమైనది. మంచినీరువాసనగలది. నేడదీర్చును.

BENGAL CHEMICAL :: CALCUTTA

మద్రాసు యేజింట్లు:—

యన్. దేశాయి గౌండ్లర్ అండ్ కో, 41 బంజరహిల్స్.

ఇక్కడ కొన్ని కుడింపులు ఉదాహరిస్తాను.
వాటిలో ఏమేనా అన్యుతేష్ఠులు వున్నాయో యేమేనాకు తెలియదు. అవి వున్న ప్రకారమే రాసి, వాటి ప్రక్కనే అవి ఏమోస్తరుగా వుండాలో తెలియ చేస్తాను.

అంగస్త్రం-అంగవస్త్రం

అండమే-అనడమే

అడు గావేపేసి-అడుగు ఆవేపు వేసి

ఆయనో-ఆయనతో

ఆయం దెక్కడో-ఆయన దెక్కడో

ఇంకొడిదగ్గరి కెళ్లి-ఇంకొకడి దగ్గరికి వెళ్లి

ఇంటి కెళ్లాప్పుడు-ఇంటికి వెళ్లేప్పుడు

ఇదం లేమీ-ఇదంతా యేమీ

ఊర్కుని-ఊరుకుని

ఏమన్ను-ఏమనను

కనపట్టేయను-కనపడనీయను

కర్ణం-కరణం

కక్రోటి-కర్త్ర వొకటి

కల్త-కలత

కల్లెంబడి-కళ్ళ వెంబడి

కాల్వ-కాలవ

కురూ పెండుక్కావాలి-కురూపి ఎంగుకు

కావాలి

గట్టొచ్చు-కట్టవచ్చు

గల్లు-గలను

గాల్లు-గాలులు

గోలెట్టిలే-గోల పెడిలే

చావాలసిం దే-చావవలసిం దే

చూట్టానికి-చూడడానికి

చూపాల్సొచ్చింది-చూపవలసివచ్చింది

చూశ్చేడు-చూడలేదు

చేయూపి-చెయ్యివూపి

చేయేసి-చెయ్యివేసి

డాక్టర్-డాక్టరుతో

తందై నట్లుగా-తనదై నట్లుగా

తలూపి-తలవూపి

తాప్తా-తాపితా

తిడ్తూవుం-తే-తిడుతూవుం-తే

తిర్గి-తిర్గి

తూల్తూ-తూలుతూ

తెలివొచ్చీసరికి-తెలివి వచ్చేసరికి

తెల్లార లేదు-తెల్ల వార లేదు

తేల్తూ-తేలుతూ

తోట్లోని-తోటలోని

చాని కార్కరణం-చానికి కారణం

దృక్కుల్లో-దృక్కులతో

దెబ్బలాడ్డం-దెబ్బలాడటం

నమ్మిట్లు-నమ్మేట్లు

నల్ల బడ్డంకూడాను-నల్ల బడడంకూడాను

నిద్దరట్టడం-నిద్దరపట్టడం

నుంచున్న-నించున్న

నేన్నవ్యాసు-నేను నవ్యాసు

పట్టమన్నే-పట్టుకురమ్మనే

పట్టం-పట్టణం

పడ్తూంది-పడుతూంది

పెట్టూ-పెడుతూ

బడ్తూంది-బడుతూంది

బరెగొట్టడానికి-బరి ఎగగొట్టడాని

బీత్తనం-బీదతనం

మాట్లాడాల్సొస్తే-మాట్లాడవలసివస్తే

మేం-మేము

మొదల్లుంచి-మొదటినుంచి

రూపాల్తో-రూపాలతో

రాల్తే-రాలితే

వలేసి-వలచేసి

వింతగున్నదేదీ లేం-వింతగావున్నదేదీ లేక

పోడంచేత

విభూ తెట్టుకొని-విభూతి పెట్టుకొని

వెడారా-వెడతారా

వెడ్రాం-వెడకాం

సాహేబుల్కి-సాహేబుల్కి
న్నే హితుల్తోటి-న్నే హితులతోటి

కొన్నికొన్ని శబ్దాలకు కుదింపులు వుండితీరాలి, విడబరచి రాయకూడదు. ఉదా:-సణుకుకుంటున్నాడు, అతుకుకుంటుంది మొదలైన ప్రయోగాలు కనబడుతున్నాయి. ఇవి తప్పని వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. కాని ఇటువంటివి ఎక్కడెక్కడోగాని కనబడవంలేదు. ఆమాటలు సణుకుకుంటున్నాడు, అతుకుకుంటుంది అని వుండాలి.

ఈకింద మాపబడ్డలాంటి కుదింపులు తరచు ప్రయోగించకూడదు. వదిలేసిన, మొదలెట్టింది, యంత్రాగారాల్లో, పనుల్లో మొదలయినవి. ఇవి విడబరచిరాస్తే సాంపు చెడిపోతుంది అన్నచోట్ల మాత్రమే అలాగ కుదించి రాయాలి.

ఆగమాలు—ఇ, ఈ లతో ప్రారంభించే మాటలు వాక్యంమధ్య ఎప్పుడుకూడా యి, యీలగా మారతాయని అనుకోవద్దు. ఆసంవర్థాన్నిబట్టి రాస్తూవుండాలి. ఒకప్పుడు అచ్చగావుంచి తేనేరసవంతంగా వుంటుంది. మరొకప్పుడు ఆగమంవస్తే బాగుంటుంది. ఈరెండిటికీ ఉదాహరణలు ఇస్తాను: మాయిల్లు అయిందా ఇప్పుడు. అదేమోస్తరుగా ఉ, ఊ, ఓ, ఓ లతో మొదలెట్టేమాటలు వాక్యంమధ్య అప్పుడప్పుడు వు, వూ, వో, వోలుగా మారతాయి. అలాగే ఎ, ఏలతో మొదలెట్టే మాటలు వాక్యంమధ్య అప్పుడప్పుడు యె, యేలవుతాయి. ఆయా సందర్భాలయొక్క శ్రావ్యతనుబట్టి అచ్చులు, వాలులు వాడాలి.

విసంధి, సంధి - వాక్యంలో అన్నిచోట్లా సంధి చెయ్యకూడదు. అలాగచేస్తే బొత్తిగా అసహజంగా వుంటుంది. కొందరు ఇతరభాషలలోని నానువాచకాలకుకూడా సంధిచేస్తున్నారు. ఉదా:-అత డఫ్ జాల్ ఖాన్, అత డాస్వాల్లా మొ. ఈమోస్తరుగా సంధులు చేస్తే భావం స్పష్టంగా తెలియదు. వైగా చెవికి వికృతంగా కనపడుతుంది. కొన్నికొన్నిచోట్ల యెంత విడబరచిరాస్తే అంతచక్కగా వుంటుంది. అన్నిచోట్లా

సంధి ఎలాగు చెయ్యకూడదో అలాగే అన్నిచోట్లా విసంధి కూడా చెయ్యకూడదు. అనీ అసహజంగానే వుంటుంది. వాక్యంమధ్య అన్నీ అచ్చులే అయితే ఉచ్చరించడం కష్టం. కాబట్టి ఆయా సందర్భాలనుబట్టి సంధి, విసంధి ప్రయోగిస్తూ వుండాలి.

౨. శబ్దాంతరాలు, రూపాంతరాలు

శబ్దాంతరాలువేరు, రూపాంతరాలు వేరు. ఒంటె అన్న పదానికి శబ్దాంతరం లూట్టిసిట్ట. ఈరెండు మాటలకు తిరిగి రూపాంతరాలు వున్నాయి. ఒంటె అన్న మాటకు ఒంటియ అనీ, లూట్టిసిట్ట అనే మాటకు లూట్టియ, లూట్టె, లూట్టిసిట్ట అనీ. ఇలాగే అనేక మాటలకు. ఉదా:-౧. కుండేలుకు శబ్దాంతరం చెవు,పిల్లి. కుండేలుకు రూపాంతరం కుండెలు. ౨. దున్నపోతుకు శబ్దాంతరాలు కారుపోతు, ఎనుపోతు. దున్నపోతుకు రూపాంతరం దున్న. కారుపోతుకు రూపాంతరం కార్వోతు. ౩. కోకిలకు శబ్దాంతరం కోయిల, కోకిలకు రూపాంతరం కోకిలము. ౪. తండ్రికి శబ్దాంతరాలు నాన్న, అప్ప, అబ్బ.

శబ్దాంతరాలు ఏర్పడడానికి కారణమేమిటంటే, ఒకేవస్తువుకు ఒక్కొక్కప్పుడు ఒక్కొక్కమండలంలో ఒక్కొక్కపేరు వుంటుంది. ఒకప్రాంతంలో దున్నపోతు అంటారు, మరోప్రాంతంలో ఎనుపోతు అంటారు. ఒకజిల్లాలో నుయ్యి అంటారు, మరొక జిల్లాలో బావి అంటారు. ఒకప్రాంతంలో కానీ అంటే యింకొన్నిప్రాంతాల్లో కాలజా, చిన్నడబ్బు, కొత్తడబ్బు అంటారు. చొక్కా అన్నమాటకు జుబ్బా, లాల్చీ, కుడితినీ మొదలైనవి ఇలాగ ఏర్పడవే. ఆయా ప్రాంతాల్లో వాడుకలోవున్న మాటలే ఇప్పుడు నిల్చి వున్నాయి. వాడుకలోంచి పోయిన మాటలు పుస్తకాలలో నిల్చివున్నాయి. ఆయాప్రాంతాలలో ఇప్పుడు వాడుకలోవున్న కొన్నిశబ్దాంతరాలు యిక్కడ ఉదహరిస్తాను.

(గోదావరిజిల్లాలు)

నుయ్యి

పప్పు

(గుంటూరుజిల్లా)

బావి

భేడల్లు

ఏబులం (గోదావరి జిల్లాలు)	సవాళేరు (విశాఖపట్టణంజిల్లా)	(గోదావరిజిల్లాలు)	(గుంటూరుజిల్లా)
మాట	దవ్వ	కళ్లు, పళ్లు, వాళ్లు, మొ.	కండ్లు, పండ్లు, వాండ్లు, మొ.
మాడ	పెయ్యి	పడుకో	పండుకో
గుండునూది	అల్పి	ఉండాలి	ఉండాలె
పాచ్చు	లావు	చెయ్యాలి	చెయ్యాలె
లావు	వలం	మొహం	మొఖం
వాకబ్	భోగట్టా	ఇచ్చాయి	ఇచ్చినై, ఇచ్చినాయి
చాలా	ఇన్నోటి	విన్నాకా	విన్నాకనా
జ్వరం	ఉష్టం	అలా	అట్లా
పిల్ల	గుంట	అనుకునేట్లు	అనుకునేట్టు
		ఉంది	ఉన్నది, ఉంది
		వండుకుతినాలి	వండుకుతినాలె
		ఎదురుగా	ఎదురుగా

ఇంక రూపాంతరాల విషయం చూద్దాం. రూపాంతరాలు కొన్ని మాటల ప్రకృతి. కొన్ని రకాల మాటలు యెల్లకాలం ఒక్కలాగేవుంటాయి. ఉదా:— కాకి, మేక, చెయి, పడవ. కాని మరికొన్ని మాటలు మనుష్యులనోళ్లలో అనేక మార్పులుగా మారతాయి. రూపాంతరాలు వీర్పడతాయి. ఉదా:—౧. గోరిక, గోరింక, గోరక, గోరువంక, గోర్వంక, గోర. ౨. తీగె తీగ, తీగయ. ౩. తీవ, తీవె, తీవియ. ౪. ఉయ్యేల, ఉయ్యేల, ఉయ్యేల, ఉయ్యల, ఉయ్యల, ఉయ్యేల, ఉయ్యేల, ఉయ్యల, ఉయ్యల. ఇప్పుడు ఆయాప్రాంతాలలో వాడుకలో వున్న రూపాంతరాలు కొన్ని ఉదహరిస్తాను.

అలకగానె, చెయ్యగానె, మొ. అలకంగానె, చెయ్యంగానె, మొ.

(గోదావరిజిల్లాలు)	(విశాఖపట్టణంజిల్లా)
తాటాకు	తాటికమ్మ
ఫలుపు	ఫుల్ల
పడుకో	పడుకోక్కి
ఉంది	ఉన్నది, ఉంది

ఈకాలపు ప్రతికలలోనూ, పుస్తకాలలోనూ కనపడుతూన్న రూపాంతరాలు, శబ్దాంతరాలు * (కేర్వేరు చెయ్యకుండా) కొన్ని ఇక్కడ ఉదహరిస్తాను.

* ఇంతవరకూ గ్రాంథికపు తెలుగులో వున్న రూపాంతరాలు గల మాటల సంఖ్య (దీనిలోనే శబ్దాంతరాలు కూడా చేరతాయి), వాటివాటి రూపాంతరాల సంఖ్య యిక్కడ తెలియచేస్తాను.

చింత సుందరరామశాస్త్రి అనే ఆయన 'సంస్కృతాంధ్రశబ్ద రూపరహస్యము' అనే పుస్తకం ౧౮౭౭ లో మచిలీపట్టణంలో అచ్చువేయించాడు. ఈయన కాలం నాటికే అప్పటి గ్రాంథికం పాతుకు పోయింది. కనుక ఈ పుస్తకంలో కేవలం గ్రాంథికరూపాలే యియ్యబడ్డాయి. ఈ గ్రంథంలో రూపాంతరాలుగల శబ్దాల జాబితా ఆకారాదిగా యివ్వబడింది. రూపాంతరాలు గల శబ్దాలు సంస్కృతంలోనూ, తెలుగులోనూ కలిసి ౩౬౩౦ వున్నాయి. వీటిలో తెలుగు శబ్దాలు ౧౩౭౪. నేను తక్కువెట్టిన ప్రకారం యిక్కడ తదిన్నీళ్లు తెలియచేస్తాను రెండు రూపాలుగల శబ్దాలు ౧౦౫౪, మూడు రూపాలుగల శబ్దాలు ౨౦౮, నాలుగు ౬౬, అయిదు ౧౯, ఆరు ౧౧, ఏడు ౫, ఎనిమిది ౨, పది ౩, పదకొండు రూపాలుగల శబ్దం 'ఎవరు' పద్నాలుగు రూపాలు గల శబ్దం 'మారకత్తి', పరహారు గలది 'ఒకడు', ఇరవై రెండు కలది 'ఎవరై', ముప్పయి కలది 'ఒకరు', యభై రెండు కలది 'ఒకరై', సంస్కృతంలో పదిహేను రూపాలకు మించి వున్న శబ్దం ఒక్కటే. కా.

అయినా, ఏనా, అన్నా
అలాగ, అలా, అల్లా, అల్లాగ, ఆలాగ (ఆలాగ తక్కువ)
అవసరం, అవుసరం
అవుతుంది, బొతుంది
అడుకోడం, పుచ్చుకోడం, మొ. అడుకోవడం, పుచ్చుకోవడం, మొ.
అపాశంగా, అపణంగా
ఇంక, ఇక, ఇహ ('ఇహ' తక్కువ)
ఇయ్యడం, ఇవ్వడం
ఇవాళ, ఇవ్వాలి
ఇవి, ఇవ్వి (ఇవ్వి తక్కువ)
ఉంటాయి, ఉంటవి
చెప్తున్నాను, చెప్తున్నారట
ఉంటు, ఉందట
ఉన్నాయి, ఉన్నై, ఉన్నవి
జరిగాయి, జరిగినై, జరిగినాయి
వచ్చాయి, వచ్చినై, వచ్చినయి
ఎలాగ, ఎల్లాగ, ఎలా
ఒక, ఒహ, ఓ
ఒకడు, ఒకడు ('ఒకడు' తక్కువ)
కనికీర్తనం, కనాకీర్తనం
కమోసు, కామోసు, కామోలు
కళ్లలో, పూలలో, మొ. కళ్లల్లో, పూలల్లో మొ.
కాదు, కా, గా, ('కా' వాడుక తక్కువ)
కూర్చో, కూర్చో
కోసం, కోసరం
గడప, కడప
గాడిద, గాడిదె
చుట్టూ, చుట్టూర
చూశాను, చూశా
చెబుతున్నాను, చెప్తున్నాను, చెప్తున్నాను

చెయ్యడం, ఇయ్యడం, చూడడం, మొ.
చెయ్యటం, ఇయ్యటం, చూడటం (కాని ఈటం'లు తక్కువ)
చేసుకుంటే, అనుకుంటే, మానుకుంటే, మొ.
చేసుకొంటే, అనుకొంటే, మానుకొంటే మొ.
జరుగుతూంది, ఇస్తూంది, పోతూంది, మొ.
జరుగుతోంది, ఇస్తోంది, పోతోంది మొ.
తెలియాలి, తెలవాలి (తెలవాలి తక్కువ)
దగ్గర, దగ్గర, దగ్గర, దగ్గరస.
దానితో, దాంతో, ('దాంతో' తక్కువ)
దిగులు, దిగాలు
నములు, నమలు
నవ్వుతాలకు, నవ్వుటాలకు
నుంచి, నించి ('నించి' వాడుక తక్కువ)
పెందరాడే, పెందరాశే
పోయాను, పోయాను
ముందు, ముందస్తే, ముందర్తి
మట్టుకు, మటుకు
మడచడం, మణచడం
మర్యాదగా, మర్యాదగా
మల్లె, అల్లె ('లాగ' అన అర్థం)
మునగడం, ముణగడం
ముసలమ్మ, ముసలమ్మ, ముసలెమ్మ
మొహం, మొఖం
లాగ, లా
లావుపాటి, లానాంటి
లేను, లా
వంక, వేపు, వేసి
వచ్చాడు, ఒచ్చాడు (ఒచ్చాడు సంధిలో వస్తుంది. ఇట్టే నా తక్కువ)
వెనకాల, వెనక్కాల
వెళతాడు, వెల్తాడు, వెడతాడు

సకేవం

మానముద్రలంకారః

(కోన్ హై)

పద్మనివాడు.....పద్మనివాడు వాడు.....

కృపారసంబు పై జల్లెడువాడు నవ్వు రాజిల్లెడు మోమువాడు.....

అంతవరకుమాత్రమే - తూర్పు మధురాపురి మాంత్రికునితో బాహ్య-పాఠిక గల్గిన వ్యక్తి యిప్పుడు మనలో వున్నాడా? పుంజే, ఎవరా అంటారా?...

అరుణోదయ కాంసులు ప్రసరించేవేళనో, గోధూళిధూసరిత - చీకట్లు అలముకొనేవేళనో, మిరుబొందావన (బండరు) పురవీధుల్లో చూస్తే, ఆ మంగళమూర్తి గోచరిస్తాడు...కాని, ఏతాలింఖానాసరకొ, ఏ పంజాబీ వస్తాడో అని మీరు పొగబడకుండావుండి, ఆ ఉజ్వలరూపాన్ని చూద్దీతీవగ్గో చిక్కబకితే, ఆయన ఎవరో, ఆయనలో ఏకేమమేమిటో, తర్వాత మీకే తెలుస్తుంది.....

జ్ఞానభారంచేత కాబోలు, వారిగినతలను నిమిరుగా పెట్టకుండానే, క్రిందికిదించిన చూపును ఎత్తకుండానే, ఇంటిదగ్గరనుంచి బయలుదేరి, ఆఫీసుకు తేరుకునే ఆవింత చైఖరివ్యక్త...శ్రీ శ్రీ... మట్నూరివంశ పయఃపారావార రాకాసుధాకర... నవ్వుణ్ణి...కృష్ణరాయగ్రణీ!.....

మట్నూరి కృష్ణరావు

తమించాలి, యీ వందిమాగధ-వల్లింపుకు...ఇక రానీను అసావాదిత్యో శిష్టగ్రాంథిక దూకుడును.

కృష్ణాపత్రికను చదివే అంతమంది, కృష్ణరావు గార్ని చూచివుండరు...అవును మరి? ఆనూనవు డెప్పడైనా ఉరువదిలి, ఏసభలలో పాల్గొనడానికైనా, ఏ ప్రారంభోత్సవం జరిపించడానికైనా, ఏసభాధ్యక్షత వహించడానికైనా ఏఉపన్యాసాలు యివ్వడానికైనా, వేటికైనా వదిలేగా?...ఉన్నతాల్లోమాత్రం? ఇల్లు కదిలి ఆఫీసుదాటి, పబ్లికులో ఎక్కడైనా కన్వేషి తేనా? నోరురిప్పితేనా?...అదేమిటోమరి!...

మాట్లాడడమంటే పట్టాభిగారికి ఎంతమమకారమో; సిగరెట్ అంటే చిర్రావూరి చింతామణిగారికి ఎంత సరదావో; పరపతిసంఘాలంటే రామనాసుగారికి ఎంత ప్రీతో; రైతుసమస్యలంటే రంగాగారికి ఎంత రెపరెపో; అజ్ఞులైజుమెంటంటే అమృతాంజనానికి ఎంతఆసేజో; ...చూసమంటే

కృష్ణరావుగారికి అంత మక్కువ! ఎంచేతా?...బహిరంగోపన్యాసాలంటే భయమా?...లేక, యిస్తే వాటిని గ్రాహ్యంచేసుకునే సద

సుల్లులేరనా?... ఏమో?... ఏదెల్లావున్నా, అది ఆయన గారికి అలవాటైపోయింది. మానముద్ర అలంకారం... వక్షస్థలే కాస్తుభం!

ఒకసారి... గాంధీగారు గవర్నమెంటుమీద లవణాస్త్రం ప్రయోగించినరోజుల్లో... ప్రతివాదభయం కర పట్టాభిగారు భీమాడిండిమ చెఱుకువాడగారు పల్లెలప్రచారం మొదలెట్టి, కృష్ణారావుగారినిగూడా ఉత్సవగ్రహంగా వెంట తీసుకువెళ్లేవారు కారులో...

ఒకప్పుట్లో, కృష్ణారావుగారు సభాధిపత్యం వహించక తప్పిందికాదు... శీతం అలంకరించి, ఉపన్యాసకుల నందరినీ ఒకరొకళ్ళే చేతి నైగలతోనూ, కను చూపులతోనూ పిలిచి, మాట్లాడించి..... తర్వాత, ప్రారంభోపన్యాసంగాని, అంత్యోపన్యాసంగాని, మరే ఉచ్చారణా లేకుండానే సభ 'జయప్రదం' గా గాముగించారు...

"కృష్ణారావు పంతులుగారు మూగవారేమిటి చెప్పా?" అని ఆ అమాయకపు గ్రామస్థులు దిగులు పడ్డారు!..... అందులో వాళ్ల తప్పేముందీ పాపం?

ఒంటరితనమంటే కృష్ణారావుగారికి పిచ్చి అభిమానం. వెన్నెలవికాసాన్ని... చీకటిపరుగుల్ని గమనిస్తూనో ఆయనవుంటే, సిరికి చెప్పడమూలేదు, ఏపరివారాన్నీ జీరడమూలేదు...

"ఎప్పుడూ ఏకాంతంగా వుంటే ఏంతోస్తుం నండీ మీకు?" అని నే నొకసారి కొంటెగా అడిగితే

"ఏకాంతంగా లేకపోనే, వొళ్లంతా జైరలు ప్రాకిన ట్యు.బుంది" అని మరింతకొంటెగా జబాబు వచ్చింది.....

ఇంట్లోనైతేనేం, ఆఫీసులోనైతేనేం, మరెక్కడనైనా అయితేనేం... ఆయన మితభాషి. కొత్త వాళ్లయెదుట, అడవాళ్లయెదుట, అసలే జమ్మకుపోతారు... ముప్పయి వాల్యూములలో నిశ్శబ్దతారహస్యాన్ని బోధించి కార్నెలుబుమీ లక్ష్యమో? లేక ముప్పయివీళ్లగా లోకకాతుకాన్ని గిరిగింత పెస్తూ

పురుచ్చేరిలో మానవ్రతం వహించిన అరవిందయోగి గురువో?...

కావలసినచుట్టాటూ, అక్కర్లేనిబాదరాయణ సంబంధీకులు చాలామందివున్నారు కృష్ణారావుగారికి...

అయినా... ఆయన నవవ్యరిణో నూజోక్యం లేదు. "చూరాత్ సంకుచితే వగచ్చతి..."... ఆయన యజ్ఞోపవీతాన్ని విసర్జించి "నాయడుగారి బ్రహ్మసమాజం" లో చేరాడనీ, కొమార్తెలకు రజస్వలానంతరవివాహం చేశాడనీ, మడిమెలులు అట్టేల పాటినపడనీ కోపంతో, కిమకతో వాళ్లందరూ ఆయన్ను చెలివేసినప్పుడు, ఆయన లోలోపల నవ్వుకొన్నారటగాని, పైకి నిమన్నా అన్నారా?...

"కృష్ణారావుగారితో మాకు బాగా పరిచయం వున్నది... ఆయన ఆంతర్యం తెలిసికోగల్గింది... ఇదిగో ఆయనతత్వం యిదీ" అని నిక్కచ్చిగా చెప్పగల్గిన వాళ్ల సంఖ్య లేకపెట్టే అయిదువేళ్లలోనూ కొన్ని మిగిలిపోతాయి!

కాని... ఆయనపరిచయభాగ్యుకల్లి, ఆయన వాగమృతధారల్ని గ్రోలి ఆనందించినవారు పలువురు...

నలుగురై దుగురుకన్న ఎక్కువలేకుండా చుట్టూ జేరి ఆయన్ను పురికొల్పితే యిక ప్రారంభమాతుంది జలసా! కళాశాల ఆవరణలోని వృక్షచ్ఛాయల విశ్రమించి అయితేనేం, బొంబాయికాలువనొడ్డన పైకతస్థలాల కూర్చుని అయితేనేం, ఆఫీసులో కుర్చీ వెనక్కు తన్నిపెట్టి రీవిగా హస్తవిన్యాసం చేస్తూనైతేనేం, ఇంట్లో పడకకుప్పీలో నడుంవాల్చి మాలతీమలయమారుతాన్ని ఆఘ్రాణిస్తూనైతేనేం 'మూడ్' వచ్చినప్పుడు ఆయన అశేతో విశేషకరించే విషయాలకు అంశులేదు.

ఆధునికాంధ్రసారస్వతం... పూర్వపు సంస్కృతకావ్యాలు... చిత్రకళ... గీతారహస్యం ... ఉపనిషత్సారం... గాంధీగారి రాజకీయాలు ... ధూళిమగారి వ్రాతలు... టాగూరుగారి రచనలు... నాటకాలభోరణి... సినీమాసంగతులు... నాట్యవిన్యాసాలు... అలం

శంకించకుండా కృష్ణారావుగారికి: “పాలతటస్యస్త క రా
బ్జుడై సరసలీలన్ మొక్కి” ప్రక్కమర్పిలో ఆసీను
డైనాడు...

సాధారణంగా సంభాషణభారం వచ్చినవాళ్లకే
వదిలివేనే కృష్ణారావుగారు అతిథిని అవలోకించి “ఏం
యిలావచ్చారు” అని ఆ కెడ్డనుండని కళ్లతో ప్రశ్నిం
చారు...

ఆ పెద్దమనిషి ఆగకుండా అన్నాడు: “ఇవ్యాళ
నాపుట్టించినం. తెల్లవారిలేది ధన్యతమమైన కార్యాన్ని
చేయాలని సంకల్పంకల్పించి, మీదర్శనంచేసి, మీకు నా
హృదయాంజలి అర్పించవచ్చాను, మీరంటే నాకంతో
గాఢగౌరవం...మీ తెలివి తేటలనీ, బుద్ధివశలతను, చూన
ముద్రను, అన్నిటికన్నా మీచక్కనిదైననుగురించి
తల్చుకొని ఎన్నిమాట్లో నాలోనేను ఉబ్బిపోతూం
టాను. నుప్తంగావున్న నాహృదయరహస్యాన్ని యీ
నాడు మీకుచెప్పి నాభారం తగ్గించుకున్నాను...
డిప్టర్లుచేసినందుకు తూమిదచాలి” అని చకచక వెళ్లి
పోయాడు.

ఆనందంకన్న ఎక్కువగాకల్గిన ఆశ్చర్యాన్ని
అణచుకుని కృష్ణారావుగారు మధ్యవిడిచిన వ్యాసాన్ని
పూర్తిచేశారు...

కృష్ణారావుగారు “చేలములూడగ గొగలించు
గోపాలకథారతేశ్వరుడు” కాదు...అంటే అపార్థం
చేయనద్దు...ఆయన ప్రాక్తికలుమనిషికాదుని తాత్ప
ర్యం, ఎందులోనూ ముందంజవేసి, పరిస్థితులతో పట్టు
పడ్డామని కాంక్షించే ‘లోకతరబజి’ వ్యక్తికాదు...
బిజినెస్అంటే నై జవిరుద్ధం—అయినట్టే అయితే:—

పాతికేళ్లకిందట ఆయన ప్రారంభించిన సాఫ్
ఫ్యాంప్రీ ఫురిటిలో ఎన్నెమ్మకొట్టిపోకుండావుంటే,
వృద్ధియై యీసరికి ఆయన్ను లక్షాధికారిగా జేసే
వుండేది.....

కృష్ణాపత్రిక టైముస్ఆఫ్ ఇండియా ఇలవ్రే)
టెడేవీక్లీగా పరిణమించి ప్రఖ్యాతిపొందేది...

ఇంకా ఎన్నెన్నోచేసేవారు ఆయన...కాని...
ప్రకటనఅంటే అపరిమితకాలపు...అది ఆయనకేకాదు,
మనఆంధ్రపెద్దలకు చాలామందికి వుంది...

లేకపోలే:—

పట్టాభిగారు రాజేంద్రప్రసాదుగారితో పేరు
పొంది, కాంగ్రెసుసీతాన్ని ఆలంకరించేవారు యీ
పాటికి.

కోపల్లె మానుమంతరావుగారు మాలవ్యా అంత
మహానీయుడై ఆంధ్రజాతీయకళాశాలను కాశీహిందూ
విశ్వవిద్యాలయమంతదానినిగా...

రామలింగారెడ్డిగారు బుల్బుల్భాయిదేశాయిగారి
సోనే భారతకావ్యసభలో బుస్సులుకొట్టవలసింది.

దేశభక్త కొండా...పంతులుగారు వల్లభాయి
పటేలుగారంత ప్రాముఖ్యత సంపాదించవలసింది.

కీ. కే. అహోబలరావుగారు డాక్టరు అన్నారీ
గారంత లోకవిదితులు కావలసింది...

కృష్ణారావుగారు బ్రజేంద్రనాథశీల్, భగవాన్
దాసు బాబుగార్లతో సాహితీ, సభి ఆరతులను అందుకో
వలసింది...

అందుకోవలసింది...కాని !!

ఇప్పుడేమనుకుంటే ఏంలాభం ?

కృష్ణారావుగారిలో మరొకచిత్రం, తక్కిన
వారు కొంత అశ్వరులైజుమెంటుకేనా వొప్పుకుం
టారు. ఆయనకు అటువంటిది ఎంతమాత్రం యిష్టం
లేదు.

తార్కాణానికి చెప్తాను:

ఆయన కావాలని కూర్చునితీయించుకున్న
ఫోటో ఏమీలేదు. ఎవ్వరు బలవంతంచేసినా వొప్పుకుని
తీయించుకున్నదీ లేదు ..

అయినప్పటికీ ఆయన సత్యాగ్రహిగా చెబినా
లకు వెళ్లినప్పుడు ఆయనఫోటో “ఆంధ్రపత్రిక” లో

అచ్చపడ్డది... అఫోటో ఎక్కడిదో, ఎల్లాతయారైందో ఎవ్వరికీ తెలియదు, ఆపనిచేసినవాళ్ల కుతప్ప...

కైలుసుంచి వచ్చినతర్వాత—“ఆ పాడుపని” చేసినవాళ్లను కృష్ణారావుగారు రూతుడవీతులతోణా ఎల్లా మందలించారో నాకు జ్ఞాపకమున్నది...

తర్వాత ఓమారు ఆయన మెడ్రాసు వెళ్లినప్పుడు, ఎవరో పత్రికావిలేఖరి స్టేషనులో కలుసుకొని— “తమ పేరు ‘రాకపోకల’ లిస్టులో వేస్తాను. ఏపనిమీద విచ్చేశారో, బసెక్కడో...” అని ప్రార్థించగా... “నేనంత ఘనమిచ్చాను” అని కృష్ణారావుగారు నవ్వుతూ, ప్లాటు ఫారం మీద వేచివున్న కారులో ఎక్కి నిష్క్రమించారు.

ఓమారు నేనన్నాను— “మీమీద ఎవరో వ్యాసం తయారుచేస్తున్నారుట...” అని.

“మధ్య, నామీదెందుకూ వ్రాయడం?... మరేం విషయాలు దొరక్కనా?” అన్నారు వికటంగా...

తర్వాత మరోమారు:

దొడ్లో తోటలో పచ్చార్లుచేస్తున్నాం... ఎండి పోయిన చెట్టు కన్నీరిందిదికావోట. దాన్ని వేలుతో చూపిస్తూ:—“చూశావా నామోస్తరుడే!” అన్నారు ఆయన...

“అప్రక్కన చూశారా?” అని పూచిన మల్లెతీగ వైపు చూపాను. కన్నుగిరించి పూగొన్నారు...

“ఎవరికీ క్తిసామర్థ్యాలు వాళ్లు యథార్థంగా తెలుసుకోగలిగితే యింకేం?... తనలో ఎంతసౌరభమున్నదో గులాబికి తెలుసా?... తాను ఎంతవత్తో గోపురానికి తెలుసా?” అన్నాను.

వీని వినిపించుకోనట్టు నటించారు ఆయనగారు...

“కృష్ణాపత్రిక” నడిచేది కృష్ణారావుగారని చాలామందికి తెలియకపోవడంలో వింతలేదు. అధునాతనపత్రికల్లో మోస్తరు ప్రస్ఫుటముగా ప్రథమపుటలోగాకుండా, పత్రికచివర ఏదోమూలన వున్న ఆయన పేరును ఎవరు గమనిస్తారు?

అయితేమాత్రం, ఆయనకేం? తాను కృష్ణాపత్రికా సంపాదకుడననేది లోకవార్త కావాలని ఆయనకు లేకమైనావుంటేగా?...

అసలు, కృష్ణాపత్రికాధిపత్యం కృష్ణారావుగారి కెల్లా లభించిందో అదీ తమాషాయే.....

సి. జై. చింతామణిగారిమోస్తరు కృష్ణారావుగారికి యూనివర్సిటీడిగ్రీ ఏమీలేదు..... ప్రపంచం- పెద్దవాళ్ల నుకొనేవాళ్లలో చాలామందికి లేదు... దానికేం...

కృష్ణారావుగారు మెడ్రాసులో ఎఫ్. ఏ చదువుతున్నరోజులవి... వంగనాయకుడు బిసిన చంద్రపాల్ గారు పట్నం విచ్చేశారు - బ్రహ్మసమాజంతో పున ఉపన్యాసాలివ్వడానికి... కృష్ణారావుగారికి ఆయన మీద గురికుదిరి, శిష్యులై పోయినారు...

అటుపై ఆవంగవీరునితో బెంగాలు వెళ్లారు. దాదాపు వత్సరం - అజ్ఞాతవాసమైనతర్వాత గృహాన్వేషణలై నారు... కలకత్తాలో బిసినపాలుగారితో కృష్ణారావుగారు పడ్డ తికమకల కేంగానీండి, ఆయాత్రతో, అనుభవంతో కృష్ణారావుగారి జీవితదృక్పథంలో తీవ్రమైన మార్పుకలిగింది.

మల్లికొగారి విశాలభవనంలో అరవిందఘోష, రవీంద్రకవి, బిసినపాలు మొదలైన ఉద్దీండులు గుమిమాడి జాతీయజీవన సౌధానికి పునాదులు వేసేవారు. మాగనోమువ్రతులై కృష్ణారావుగారు ఆమీటింగు లిన్నింటికి హాజరై, సంగతులను గ్రహించి, సూతనా వేశభరితులయ్యేవారు...

బెంగాలుపర్యటనం పూర్తియై బందరు చేరుకున్నారు కృష్ణారావుగారు. చదువుకు స్వస్తి... ప్రశ్నకించి చేసేపనిలేదు... క్లబ్బుకుమాత్రం హాజరైతే పేది కాదు.

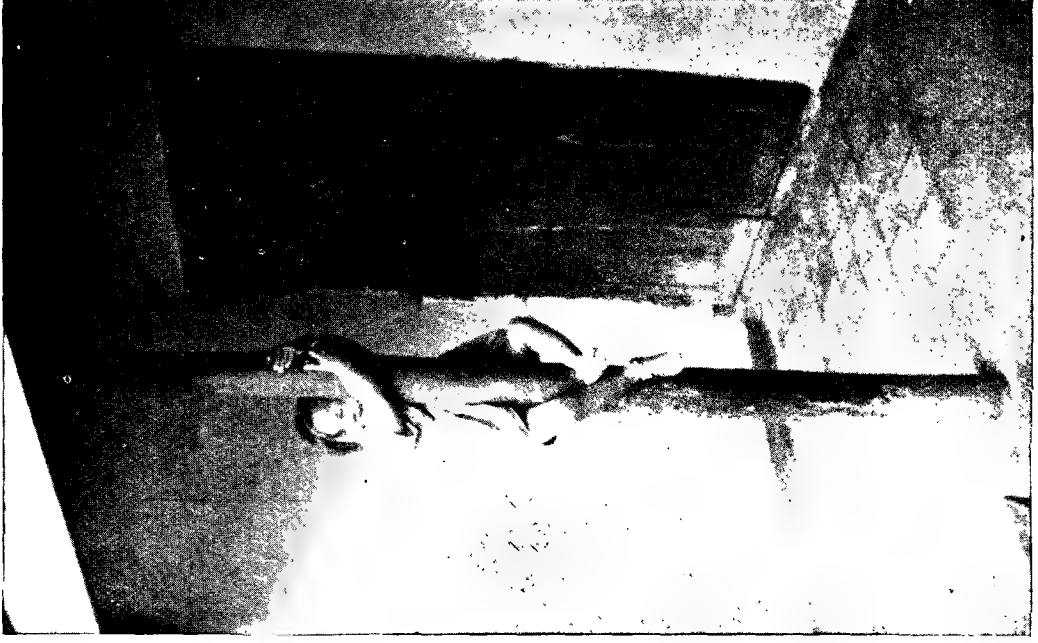
అరోజుల్లో శ్రీయుతులు కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారు కెడించి హనుమంతరావుపంతులుగారు యిత్యాదులు “కృష్ణాజిల్లాసంఘం” తరపున అయిదారు పేజీల అల్పపుకృష్ణాపత్రికను ప్రకటిస్తూండేవారు...

ఆనందము

.SR.

శ్రీ శ వ ము

A. A.

హాస్యము

D.A.R.

హాస్యము

కారకాస్త్రచుభనం... ఒకటేమిటి, మీ కేది కావలిస్తే అది, ప్రపంచంలో ఎన్ని విషయాలున్నాయో అన్నీ, కూలంకషంగా కలయిపెట్టిబడతాయి. అప్పుడు కేతలం... భృంగరాశీలలితస్వనే.....

“స్త్రస్తమిరస్తామంబు ఫాలంబుపై మరుపున్ నూప” “అతులజ్ఞానకళోదకములై విలసిల్లెడు కన్నుదోయితో” ఆయన ముచ్చటించడం చూడాలి. ఎక్కడనుంచి వెలివడుతుందో, ఆ పరిశీలనాపటిమ, ఆచరణసంబంధం, ఆ ఉత్సాహభర ఉద్వేగం!

ఓ ఏడాదిపాటు పరిశ్రమ చేసి గ్రంథాలు చదివి నేర్చుకున్నదానికన్న ఎక్కువగ ఓగంట కృష్ణారావుగారి బోధలు విరిజ్ఞానసముపార్జనచేసే శిష్యబృందాలు, “అనవరతానుచింతన సుధారసశీమల నోలూడుచు” గోపికల ఉబలాటంతో “యింకా, యింకా” అని వారిని చెట్టించడం నాకు తెలుసుకదూ.

కృష్ణారావుగారు, “చూకీమనిషే.” అనుపడేటంతటినువుకాదు. ఏవిషయాన్ని గూర్చి వివాదారాళంగా ధోరణి సాగించగల మేధావి. ప్రాత విషయాలనై నాక్రొత్తకోణంనుంచి చూపింప శక్తిగల ధీశాలి: అని దేశానికి ఎక్కువగా తెలిసింది. ఆయన జైలులోవున్నప్పుడు.....

ఎందులోనూ జోక్యం కల్గించుకోని మానిసి చల్లగా సత్యాగ్రహసమరంలో రెండుదఫాలు రాజుగారి ఆతిథ్యాన్ని అందుకున్నారు...

యువకు లందరూ కృష్ణారావుగారి చుట్టూ జేరి ఆయనకు “కి” యిచ్చి వింటూండేవారు. వాళ్లందరికీ అదొక క్రొత్త అప్రార్వభవం. ఎవళ్లకుకావలసింది వాళ్లు అడిగితెలిసికొనేవారుట, కాపలా లేనిగనిలోనుంచి బంగారాన్ని లాక్కొన్నట్టు!

విడుదలైవచ్చిన తర్వాత కొంతకాలంవరకూ ఆయన అమితోత్సాహంతో ఎప్పుడూ జైలుకబుర్లే చెప్పేవారు. అక్కడచేసిన నలభీమపాకాలు, సర్పిన గోష్ఠిసభలు, తత్వానందస్వామిగారిమీద ప్రయోగించిన

టెక్కులు, ఆంధ్రులకు అరవలకు జరిగిన సంవాదాలు, అశువింతలూ, విడ్డురాలూనూ, వినడానికి మాకు తిసుగువచ్చేదికాదు...

కృష్ణారావుగారు సరసులు... రసానందోబ్రహ్మ, మంత్రహస్తార్థవిబోధితులు. రుచి, పస తెలిసిన రసికులు. సంస్కృతంలో, తెనుగులో, ఇంగ్లీషులో ఉత్తమకావ్యాలను సవిమర్శంగా సమీక్షజేసి చక్కగా వొంటపట్టించుకున్న సాధుశిలుడు... వీటికితోడు స్వతః సిద్ధంగావున్న తేజోవికాసం... బుద్ధిశీర్షిత... ఆయన తరిచిదూసి తేల్చిన నిర్గులులేవు. అవి ఆయననాతల్లో, సంభాషణలో అనవరతమూ ప్రత్యక్షమౌతూనే వుంటాయి...

రసాస్వాదనకు రెక్కలువిప్పి వెలాచ్చే విహంగమృక్తి కృష్ణారావుగారు. రససిద్ధి బడయడానికి విసువులేకుండా అంచనాలువేసి రసికమూర్తి.....

పిత్రాజ్ఞితమైన ఆపాతయింటికే, నాజూకులు, నగిషీలు... మండువాచుట్టూ రంగవల్లులను చెక్కించడమో, హాలులో అక్కడక్కడ ఆగ్రాదలువతాళ్లను తాపించడమో, స్తంభాలకు చెక్కడపు ఆర్చిలనుపెట్టించడమో, సింహద్వారంపైన పద్మశీరియైన లక్ష్మిని కుడ్యాలంకారంగా బిగింపించడమో, ఏదో ఒకటి తోస్తూనేవుంటుంది ఆయనకు...

“ఎందుకండీ యివన్నీను. వృద్ధనారికి అలంకారాలు...” అని అంటే, “అని వూర్కొంటామా” అన్నారు.

పదునుకత్తులబారుల పరవళ్లుకొట్టే ఆయనరసికనై జం వూర్కొందు....

ఆ సందుగొందుల ఆఫీసులోనూ అంతే ... ఆవున్న జానెడుబెత్తెడు ఆవరణలోనూ, శిలావిగ్రహాలు, పళ్లకాలలు, కాసారాలు, లతాకుంజాలు, తాతీచపటాలు, తోటపసందులు ... నందనవనాన్ని సృష్టించాలని సంకల్పం.

కృష్ణాపత్రిక తయారులోగూడ రసప్రవాహం గోచరిస్తూంటుంది. ఆబొమ్మలు, ఆమరుటాలు, గ్రహించే వాళ్లకు తెలుస్తుంది వాటివిలువ.

చివరకు, ఆయన జైలులో వున్నప్పుడుగూడా ఆర్ట్స్ బలాటాన్ని వదిలికెట్టలేదు.

అందరిఫైరీల గదులకన్నా ఆయనగది అలంకార అందంగాను, అలంకారభూయిష్టంగాను వుండేది. లోపల రంగులతివాచీ గద్దె, బయట, గదివాకిలి ముందు ముద్దులుగుల్లే ముగ్గులు, సీమసున్నపు ముక్కలతో...

మరి...చక్కని విషయాలతో ఎకసక్కెములాడెడి చక్కనయ్యకదూ ఆయన!

ఈరసకాంతే కృష్ణారావుగారి దుస్తుల్లోగూడా అవుపిస్తుంది. ఆయన 'అతిమోహనవేషధారి' మొరల్లో కాలర్ కోట్లతోనూ, నెక్ టైలతోనూ క్లిప్పలతోనూ ఆయన మురిసిపోయినా.....పంజాబుహత్యలకాలం నాటినుంచీ ఒకేమోస్తరు కద్దరువేషాన్ని ఖాయ పర్చారు...మెడదగ్గరనుంచీ మోకాళ్ల క్రిందవరకు సాష్టాంగపడే తెల్లనిలాల్వీ, సంస్థానాధీశ్వరుల తీ నిధికిరిస్తూ కోణాలుతేలిన ధవళిశిరోవేష్టం అంతే మళ్లీ. కానీ అదే ప్రణేయత!...

ఆయన తలపాగాయే మరీ చిత్రం. యాఫీనీ ఈడెనుగారి నల్ల ఫెట్టుహాటుకు ఈయనగారి తెల్లతలపాగాకు వాటికి మార్పులేదు. పాగాలేకుండా కృష్ణారావుగారిని బయట ఎప్పుడైనా కదాచిత్ గాగూడ చూడడం దుర్లభం. అది లేకుండా ఆయనను గుర్తించడం అసంభవం!.....మీకు నమ్మకం లేకపోతే యిదివివరించి జరిగినవిషయం...

ఎన్నాళ్లక్రిందటిదో మాట...మరికొందరితో కలిసి కృష్ణారావుగారు- మహనంది సభలకు అనుకుంటాను వెదురుతున్నారు. పెంపుడు శుకకాలకన్న ఎక్కుడు విశ్వాసాన్ని చూపిస్తూ సి. ఐ. డి. లు వెంటువున్నారు. బెజవాడలో రైలుఎక్కారు నాయకులు. ఇంకా అరగంట జైలువుంది రైలుకదిలేందుకు...ఉక్కగా వుండ

డంచేత కృష్ణారావుగారు తలపాగాతీసి ప్రక్కన పెట్టారు...అంతవరకు కను తెప్పమోస్తరు కాస్తూ అప్పుడే యథాలాపాన దృష్టిని మరల్చిన సి. ఐ. డి. ధవళన వచ్చి ఆయన్నే "అయ్యా, యిప్పు డిక్కడవున్నారే... యంతలో కృష్ణారావు పంతులుగారు ఎక్కడికెళ్లారు" అని దిగులుగా సృచ్చచేశాడు. ఆయన నవ్వు ఆపుకొని "ఇప్పుడేవస్తాను, అటుచూడు" అని వెంటనే తలపాగాను యథాస్థానానికి చేర్చారు. ఆనందగోడి పంతులుగారి గారడీని గ్రహించనేలేదు...ఒకవేళ గ్రహించినా పరాభవాన్ని దిగమ్రొంగుకొనివుంటాడు...

కృష్ణారావుగారి వేషాన్ని గురించి యంతగా వ్రాయడమెందుకు? అందులో నీగొప్పవుంది?లాల్వీలు, తలగుడ్డలు ఎంతరో అలంకరించుకుంటున్నారు... అంటారేమో మీరు...

అలాగ తెలివిస్తేకాను, మరి...

కృష్ణారావుగారి వేషంలో ప్రాముఖ్యత వుండబట్టే యంతగా చెప్పడం...దుస్తుల్లో ప్రణేయతను పకడ్బందీగా పట్టుకొస్తున్నవాళ్లు, పట్టుకురాగల్గినవాళ్లు, చాలాకొద్దిమంది...ఉత్తరాన నూలవ్యాపండితుడు, ఆంధ్రరాష్ట్రంలో కృష్ణారావుగారు నాకు కన్నడడి...

నాకేగాదు, చాలామందికి అదేఅభిప్రాయం కృష్ణారావుగారి దుస్తుల్ని గురించి...

ఒకాయన ఆ అభిప్రాయాన్ని ఓసందర్భంగా నొక్కివక్కణించాడురూడాను.

అయిదారేళ్లక్రిందటి మాట...ఒకాయన కొంచెమోగొప్ప, వైద్యవృత్తిలో పేరుపొందిన డాక్టరు. గాంధీగారు తనకులంవాడేననే గర్వంచేతనో, లేక శివలైన దేశాభిమానంచేతనో ఖద్దరుధారి...తెల్లనిధోవతీగూడకట్టు, థియసాఫికలు వర్తమాటున తొణకాడే చిటుబొజ్జ, కొట్టచ్చేమీసాలు:—ఆయన చూడడానికి వింతగావుండేవాడు.....

ఆ నడివయస్సు డాక్టరుగారు ఓనాడు కృష్ణాపత్రికాఫీసులోకి ప్రవేశించి....."తెలివంతగంబంచు"

మెల్లగా అది కృష్ణారావుగారి హస్తగతమైంది.

కాని ఆయనగారికి సాఫీతెనుగువ్రాయడం వస్తే గా?...కాని జంకలేదు...“బాలుం డీతడు కొండ దొడ్డి మహాభారంబు పైరింపగా జాలండోయని... శంకింపగాబోవడు” అనే అభయహస్తంతో ఉపక్రమించారు.

ఇప్పుడో...

దాదాపు ముప్పై ఏళ్లు తరలిపోయినాయి. “కేలడ్లడ” కుండా ఎత్తిపట్టిన “విపులచ్చత్రం” కృష్ణాపత్రిక.

ఇప్పుడో...

అనేక తెనుగుపత్రికలకు మార్గదర్శియై...పున్నవాటికి మకుటమై అలరారుతున్నది...

ఇప్పుడో...

కృష్ణాపత్రిక కృష్ణారావుగారు, కృష్ణారావుగారే కృష్ణాపత్రిక...

కృష్ణాపత్రికాభివృద్ధిలో కృష్ణారావుగారికి తోడ్పడింది ఎవ్వరూలేరు. అంతా ఆయనస్వంతకృషే.

స్వతస్సిద్ధంగా ఆయన మానముద్రాలంకారమైతే నా కృష్ణారావుగారు కృష్ణాపత్రికద్వారా మాట్లాడక తప్పకుండాకాదు. అంచేత అది చాలావరకూ ఆయన ప్రతిబింబమే. కాబట్టి కృష్ణాపత్రిక చేసిననేమ ఆయన చేసిందిగానే భావించడంలో దోషంలేదు...

కృష్ణాపత్రిక చేయని మంచిపనిలేదు. జోక్యం కల్గించకుని, చేయూతయివ్వని ఉద్యమంలేదు. దేశంలోని అన్ని సమస్యలనూ కొద్దో గొప్పో పాల్గొన్నది. జీవితానికి సంబంధించిన సమస్తవిషయాలనూ తర్కించింది...ముఖ్యంగా ఆంధ్ర సాహిత్యానికి, కళలకు, కాంగ్రెసుసంస్థకు చేసిననేమ నిరుపమానం...

కృష్ణాపత్రిక న్యూస్ పేపరుకాదు, ప్యూస్ పేపరు అన్నారు కృష్ణారావుగారు ఓమారు.

మమ్మాటికీ నిజం. అంచేత, ఆపత్రికలో సాధారణంగా ముఖ్యభాగం ఎడిటోరియలు మాత్రమే.

ఆ ఎడిటోరియల్స్ జర్నలిస్టుకు ధోరణిగా వుండవు. వాటిది వ్యాసరూపం... సవ్యాంధ్రసారస్వతంలో “వ్యాసం” అనేదానికి వరవడిపెట్టింది కృష్ణారావుగారి ఎడిటోరియలు...

దానివనందు, ప్రభావం చదివినవారికే తెలుసు. దాని కోరింత ప్రత్యేకత...ఆటుసనాతన గ్రాంథికమూ గాదు, యిటు శిష్టవ్యావహారికమూ కాదు దానికై లి. ధోరణినిబట్టే అది కృష్ణారావుగారి హస్తలాఘవమని గ్రహింపవచ్చు.

విషయం మామూలుదైనా, మహత్తరమైనదైనా అది మహాత్ముని ఆవతారరహస్యాన్ని గూర్చియైనా, బొబ్బిలిరాజాగారి జిల్లాబోర్డు విభజననుగూర్చియైనా, అందులో ఆవేశం, అదురుడు తప్పవు...

అవి ఆర్టు, ఈస్థటిక్సును గురించిఅయినవా— “ధనియాల పొలాలగట్టులం విహారితము రమ్మ హాయిగా” అని మనలను ఆహ్వానిస్తాయి.

అవి స్వదేశోద్యమం, దేశారాధననుగురించి అయినవా—“ఆవో ప్యారే, పీగోఆవో, దేశధర్మపర బలి బలి జావో, ఏకసాధ సబ మిలకర గావో, ప్యారా భారత వర్ష హమారా” అని ఉత్సహింపజేస్తవి.

అల్లాంటి ఎడిటోరియల్స్లో అమృతం కృష్ణారావుగారి తూలికోత్కర్షణ...ఒకప్పుడు ఆయనభావాలకు కలంశక్తి చాలడంలేదేమో ననిపిస్తుంది. చదువరిని ఉద్రేకంతో శివలాడిస్తుంది, చిందులు త్రొక్కిస్తుంది.

మీకు నమ్మకంలేదా? పాతఎడిటోరియల్స్ను కొన్నిటిని చూడండి. పదులు, వందలు, మిరక్రాన్ని పొంగిస్తాయి...పదులు, వందలు మీభావాన్ని ఉద్రేకింపజేస్తాయి...పదులు, వందలు మిమ్మల్ని చెయ్యిపట్టుకు లాక్కుపోతాయి “ఎవరుండి ముగ్ధవాటికిన్.”

“పువులేరుచు తెస్తుతోటలో ఎలకోయిల ఈల శేర్పగా...”

ఆ సుమమాలల నెలయింత యని, ఆ రసగుళికల విలువ యిట్టిదని నిరూపింప ప్రయత్నించడం “వ్యర్థమోయి, వ్యర్థమోయి”...

అతైలి ఆసాధ్యమం, అమానుషం, అదర్శ కృష్ణారావు గారికే సరిపోయింది. అల్లాగ వ్రాసేవాళ్లు తెనుగువాడు లో ఎవ్వరూలేరు, అతిశయోక్తికారు; యథార్థం...

కృష్ణాపత్రికలో కృష్ణారావుగారు టాగూరిగారి కవితాతత్వాన్ని పరామర్శిస్తూ వ్రాసినవ్యాసాలను చూచి ఫులకించి, వాటిని పురస్కరించుకొనికాదూ (సర్) సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ గారు తమ “ఫిలాసఫీ ఆఫ్ టాగూరు” అనే గ్రంథానికి పునాదులు వేసింది?

కృష్ణారావుగారి ఎడిటోరియల్స్ ను చూచి, చదివి కామా, ఒక్కొక్కప్పుడు డాక్టరు పట్టాభిగారు తమ “జన్మభూమి” పత్రికకు ప్రధానవ్యాసాలు తయారు చేసేవారు?...

కృష్ణారావుగారు “హిందూ ఈస్టిక్స్” ను గురించి లిఖించిన వ్యాసపరంపరలను ఆసలా చూచు కొనికాదూ, ఆంధ్రరత్న దుర్గిరాలగారు అప్పడప్పను ఆర్టుమీడ ఉపన్యాసాలు యిచ్చేవారు?...

కృష్ణాపత్రిక “రసమంజరి” యిన్నికేషన్ తో కదూ మన నవయువకులు తమ భావగీతాలకు కొంలు సాగించింది?...

కృష్ణాపత్రిక ద్వారాగానూ, ఆంగ్లంలో ఎక్కడ వగా నవ్యభావోదయం ఉద్బోధితమైంది?...

గంపలగూడెం కుమారరాజుగారు కదూ “కృష్ణాంధ్రపత్రికాసన్మాన” సందర్భంలో, బహిరంగ సభలో వక్కాణించింది, “నాకున్న సంస్కారానికి ముఖ్యకారణం కృష్ణాపత్రిక ... ఇన్నేళ్లనుంచి నేను కృష్ణాపత్రికను ఒక్కవారమైనా చదివకుండా వుండ లేదు...” అని?...

చెనుక, పద్దెనిమిదవ శతాబ్దంతంలో మరల్చగో డ్యూక్ గారు అన్నారు: “నాకున్న చరిత్రజ్ఞానమంతా పేర్నియరు నాటకాలు చదవడంవల్ల కలిగినే” అని!...

నాతో అనలేదు, ఓవద్దమాతృక్రి ఓమారు రహస్యంగా: “కృష్ణారావుగారి కృష్ణాపత్రిక సాక్షాత్తు ‘అయి మురళి’ అని?...

నిజం... కృష్ణాపత్రికయొక్క నగవులు, చూ డ్దులు, నానావిహరణములు, ధ్యానంబులు, నర్మాలా పంబులు- మానసముననాటి ముడవు... ముగుడవు...

‘లోకములోపలన్ రసికలోక మనేకము గల్లు గాక’... కాని-

కృష్ణాపత్రికయొక్క- కృష్ణారావుగారియొక్క “కమనీయతామహిమ” దానికదే; సాటిలేనిది... సానల దీరిన జాతిరత్నము...

కాని కృష్ణారావుగారు మొగమాటమనే “రాధకు జిక్కుట వింతగా హాసీ!”

ఆయనకు ఎట్టివిధమైన ప్రచారమన్నా పడదు. లేకపోతే యీసరికి, ఆంధ్రదేశం-ముఖ్యంగా బందరు పోరులు - బ్రహ్మరథం పట్టకపోయినారా?... కృష్ణా పత్రికను వటవృక్షమంత గట్టిసంస్థగా చేయక పోయినారా?

“చాటునుండి యొకిసభకు రాజేశావ పదిమంది నోళ్లల్లా పడమంటరాశాడ...”

ఓమారు ప్రయత్నించి బలవంతంగా కృష్ణారావు గారిని సభకులాగారు... కొందరు...

“కృష్ణాంధ్రపత్రికా సన్మానం” సంగతి చెప్పేది... ఆగ్రహం తన కక్కలేదని కృష్ణారావు గారుచేసిన హంగామానినా?... దేశోద్ధారక నాగేశ్వర రావుపంతులుగారి కొక్కరికే చెయ్యమని చేసిన ఆప్పిలులేనా?... కానీ, తప్పిందికారు. కార్లమీద కార్లలో ఘనాపాతీలు వచ్చి మెడలువీరిచారు. బలవంతపు బ్రాహ్మణార్థంగా వొప్పునున్నారు కృష్ణారావుగారు...

అప్పడుజరిగిన తెరలోకలకలమంతా యిక్కడ వెలి పుచ్చడం సమంజసంగాదు...

సన్మానసందర్భాన, దుర్గాకళామందిరంలో సభ జరుగుతూండగా తీయబడ్డ ఛా గూచిత్రాన్ని చూడండి ... ముఖాన్ని చేతులమాటుల మగుసుపర్చుకున్నారు కదూ కృష్ణారావుగారు?...

విద్యార్థినిశలో వుండగా, లేడిమాట్టెతుపాత్రను గురించి కృష్ణారావుగారు రంగస్థానం నుంచి వినిపించిన ఉత్సాహం, సరదా యిప్పుడేమైనా...!

మాలవ్యానీ, ఆయన చిన్నతనంలో శకుంతల వేసున్న నేగామి. అది యశ్వరాజు కాదోనని నేనొక మారు ఆసంకెతనం తయ్యకం అడిగాను...

“నిజమే ... కాని యిప్పుడుమాత్రం ఆ నాయి కాపాత్రను పోషింపమని నన్ను బాధించకు” అన్నాడు నవ్వుతూ.

“విధి తప్పింప ద్వారా తరంబు”? కృష్ణారావు గారి సత్తా, శక్తిసామగ్ధ్యాలు పూర్తిగా వెలువడి రాణించలేదు. ఆ యెంకేలేదు ఆయనకు ... అసలు, తనలో ఆసుగుణాలు, ఉన్నతత్వము వున్నవని ఆయన అంగీకరిస్తేగా?...!

కృష్ణారావుగారిని ఆయనగారి ప్రత్యేకత, పురుషోత్తమ ప్రాభవశ్రీ కొంతవరకుమాత్రమే లోకానికి వెల్లడి అయినది, అవుతూన్నది...

కృష్ణారావుగారిని పూర్తిగా అర్థంచేసుకోవడం, అన్వయం చెయ్యడం అసంభవం... ఆలోచన గభిరం... మేలిపనింపిగానూ సమేళన పద్ధతుల కిల్కిడెంపు డాక్టరు గల భావకన్యలు విహరించే జగమిది!...

కాని, నేను కొంతవరకు ఆయనగారిని బాగానే తెలుసుకొన్నాను అనేదిలాసాతో వ్రాశాను యిది... కృష్ణారావుగారి “గుణసంధామాధురీసాధురీతులలో నిం చుకయైన నావచనసందోహంబులకొ” ఇతరులకు స్పష్టమైతే...వారికి నామీద కోపంవస్తుందని తెలిసినాడా దైర్యంచేసి వ్రాసిన నాశ్రమ వృథా కాదు...

క్రీడాలు

పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య

అక్షరాలవ్రాసి కాస్తవర్ణక్రమం అలవడిందంటే

బల్లమీద పుల్లతో శ్రీరాములు వ్రాస్తారు పిల్లలు. శ్రీరాములు వ్రాయడం చాలామంది కలవాటు. ముసలి వాళ్ళూ, ముసద్దీలూ శ్రీరాములుచుట్టి మరీ మొదలిడతారు ఏకాగితమయినా వ్రాయడానికి. కొందరు దినారం భంలో నిద్రమేల్కొన్నగానే కన్నులు మూసికొని ఎడమ అరచేత కుడిచేతివ్రేలితో (మాపుడువ్రేలితోనో, వడిమి వ్రేలితోనో) శ్రీరాములు వ్రాసికొనుట నభినయించి ఆవ్రాసినవి అక్షరాలు కావు చిత్తరు వన్నట్టు చేతులు రెండూ కలయనులుమకొని కన్నులురాచికొని దోసిలి తెరచి తేరీ దానిని చూచుకొని మరీ నిద్రలేస్తారు. కొందరు నడుస్తూన్నా కూర్చున్నా జాగ్రదవస్థలో నున్నంతసేపును కుడిచేతి మాపుడువ్రేలితో బయలు పూయంలో గాలివస్త్రాలలో అలా శ్రీరాములు చుడుతూనేఉంటారు. శ్రీరాములు, శ్రీరాములు అని కొంద రవకాశమయినప్పుడైతే కాగితంమీదవ్రాసి ఒక కోటిమారులు శ్రీరాములు వ్రాయుటకాగానే అదొక వ్రతముగా భద్రాచలాదియాత్రలు సాగించి సంతర్పణలూ, సమారాధనలూ చేస్తారు.

కార్యారంభం సౌజన్యంగా చేయడం మొకఅలవాటు అయింది. జీవితంలో క్రొత్తదినారంభం - క్రొత్తవర్షారంభంకూడా కాస్తవట్టుదలగా చూస్తారు. 'శుభయమున లేచి ఎవరిముఖము చూచేనో' అంటారు ఏమయినా విపరీతపరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు ఆరంభం అంతప్రాముఖ్యమయింది. సంవత్సరారంభం ఉగాది. జీవితంలో క్రొత్తసంవత్సరానికి చుట్టి శ్రీరాములు.

"ఏదిరా నాయనా నీదివ్రాసే చూస్తా" నెలాగుంటుందో వ్రాయం" అంటే బల్లమీద "శ్రీరాములు వ్రాస్తాడు పిల్లవాడు, ఎందుచేత ? ఆపేరుబాగానలిగిఉండి

ఆ అక్షరాలు పదంలో ఒప్పుదలగాఉంటాయని. దాని యందు వా డాకోపించుకున్న పనిత్రుతిచేతనో, భక్తిచేతనో, ఎందుచేతనోగాని వానికన్నులకుమాడా ఆనాలు గక్షరాలూ అల్లికగొలుసులూను చాలా ఒప్పించగా కనబడుతాయి.

ఉగాదినా డే కార్యమయినా ఒప్పుదలగా చేయాలి. శుభప్రదంగా ప్రారంభించాలి, ఆనందంగా ఆరంభించాలి. అది సంవత్సరంలోని దినసంక్తులకు వరవడికావాలి. మకుటం కావాలి. మంజులంగా ఉండాలి. ఇవి మనతత్వయాలు. వచ్చింది. ఉగాదివచ్చింది. అరవై పూవుల పండలో అంతంగా విడుతూన్న పూవు. వికాసానికి శ్రీకారంచుట్టిందా రేకును. ప్రకృతి తన వార్షిక కావ్యానికి వసంతారంభంలో శ్రీకారంచుట్టింది కళారచనకూ శ్రీకారం చుట్టింది. మానవుడు చేయవలసిన వాగ్రచనకూ శ్రీకారంచుడతాడు. దానికి సత్యమే శ్రీకారం. నూటిగాసత్యం చెప్పడం శ్రీరాములువ్రాయడంకంటెనూ సులభం, అంతకంటెనూ అందిం అదియే జీవసజాతికకు నాడి.

గంధులు తైస్తనాకు. చేపలుపట్టుకు వానివృత్తి చక్కగా చేపలుపట్టు చేరుగలవాళ్ళు వానితండ్రి జోగనాం, వానితండ్రి పెంబమా నూడాను. చేపలు పట్టుకు ఒకకళాప్రజ్ఞగా గడిస్తారు. కళారచనకు తాత్వ తత్వం అక్కరలేదు. తాత్కాలికానందం ఇచ్చేదియినా కళగా గ్రహిస్తుంది లోకం. కొంద రెంతో ప్రమాదపడి అల్పతం రచించినట్టే కొన్నిరచనలలో విశేషప్రజ్ఞ చూపుతారు. అబద్ధం ముడిపదార్థంగా విచిత్రశిల్పంచేసి చూపే కళాప్రజ్ఞలున్నా ఇది కేవలనూకృత్రిమయినా తాత్కాలికంగా కళఅయితే ఆనందం ఇస్తుంది. వెనుకటి కోశిల్పిసీమలో ఏంచేసేడు?

అది శీతలప్రదేశ మవడంచేత పాలమీదివెన్న చాలా పేరు కొని ఉంటుంది. మైనలూగు సాగుతుంది. వెచ్చదన మంటకుండా ఉంటే. అలాటి వెన్నతో ఆశిల్చి అతి చాకచక్యంగా ఆకులూ, మొగ్గలూ, పువ్వులూ, తీగలూ ఇవన్నీ తయారుచేసి వానిపై ఉచితస్తానాలలో అంటించి వానిని గాజుగోలెములలోనిలిపి చిత్రవస్తుప్రదర్శనాలకు పంపించేడట. అది ముఖ్యస్థానమున ఆప్రదర్శనశాలలో పెట్టి ఆపదార్థరచనావిధానాది వివిధాంశములు నొకపటమున వ్రాసి దానికడనుంచి ఆరచనకు ప్రథమబహుమాన మొసంగినట్లు వాకొన్నారు. ప్రదర్శనకాలము ముగియవచ్చినది. ఆశిల్చి కబురం పేరు. బహుమతి పుచ్చుకొమ్మని, తనవస్తువును తిరిగి కొంటామని. ఏమయింది? ఆతను వచ్చేసరికి అక్కడ వట్టి గోలెమే ఉంది. చూపరుల ఊర్పులవేడిమికో, లేక గాలి వేడికో గాని క్రమక్రమముగ ఆశిల్చుము కరిగిపోయినది. అందరునూ కరిగిపోయినారు. అస్థిరమయినా తాత్కాలికానందం ఇస్తుంది అన్యతకళారచన. దీనికి కాస్త దేశకాలపాత్రలు తోడ్పడాలి.

గంగులు మంచివాడే. గంగ వాని కులదేవత. కుటుంబమున తొలిమూలవిడ్డకు గంగపేరు పెట్టుట ఆచారము. ఆదుది గంగమ్మ, మగవాడు గంగయ్య. గంగులు ముగ్ధులేరు.

ఏ పేరు పెట్టిపిలుస్తే పలుకరు జీవుడు? 'డాగీ' అంటే కుక్కపలుకుతుంది. త్యాగీ అంటే కర్ణుడు కంఠలాలు పోయిన ఔవులు విరివిగా, చుక్కనగా రిక్కించుకొని మరీ వింటాడు. పిలుపునకు పలుకు పతి.

చిప్పెడువానపాములు (ఎఅలు), చేబారలో రెండంతలరివ్వ-పేనిన కరకుత్రాటికొసను వాడియైన, తెల్లని, నూత్నమయిన గాలపుముల్లు, ఇది నూత్నంగానే ఉండాలి-ఆచేప నోరెగి కొలకుచేసింది కాదే! త్రాటితోనూ, తుంగడిచలతోనూ అల్లిన చిన్న చదుర ఆచెరువుగట్టినపరచికొని, నుండిమడపున కాళ్లడుగున నిమిడ్చికొని, పొట్టునదలచుకొని, గుండెవిరియించుకొని, మానియై నిశ్చలనమాధిలో ప్రవేశించినట్లు కడలక నిలిం

పియై రెప్పనాల్పక. యోగియై ఏకాగ్రచిత్తముతో లోజాపుమాచే దిద్యక్షతో దృష్టు లాశొన్నపుల్లనాధారంగా పాదుకొల్చి 'అదిగో ఇదిగో' అని ఆశ్చర్యశోకశుకు పోతున్నాడు. క్రొత్తలరుణోదయంతో ఆవతరించేడు. గంగులుప్రక్కను తన చిన్ననోటిని పెద్దదిగా చాచికొని జాలిగా ఆకలివేదనతో ముఖమే కన్నులుగా చూస్తూం దా సన్నని ఆకులమల్లికబుంగ. బుడుతను బుజ్జగించే తండ్రిలాగు గంగులు బుంగవైపు ప్రేమగా చూస్తూన్నాడు. ఒక్కచేప దానిపొట్టలో వేస్తే చాలునన్న దైన్యపుసంతుప్తి బలవంతంగా తెచ్చుకుంటున్నాడు. ఆనా డుగాది!

పెద్దకడుపుగల యాచకులుకొందరు అర్భకులను చూపి యాపించి ఆపదార్థమునూడ తామే మ్రొంగజూస్తారు. బుంగనిండితే తనపొట్ట నిండినట్టేగదా! తన పొట్టేఅన్న మాటేమిటి? 'రంగి' నారంగుల గాలివటం-దా సింగారాల బొంగరం, చనువుగ నాసందిటిలో తపతపలాడే చవడ - చేపలువండితే రంగివందాలి. ఎక్కడనేర్పిందో? కోనాడ దాని పుట్టినిల్లు. వహ్వసముద్రంలో ఎన్నిచేపలు నెండిముక్కుల్లాగు తళతళామెరుస్తూ. మోచేలిదాకా సముద్రంలో చేయిముంచులే చాలునట చేప వ్రేళ్లలో చిక్కుపడుతుందట ఒక్కొక్కనాడు. దాని అన్నతెచ్చిన చేపలు రంగే వర్ణించాలి. అలాటి కుటుంబంలోనుండి వచ్చింది రంగి. నేనెప్పుడైనా బుంగెడుపరిగలు పట్టుకొని ఇంటికివెళ్లేనా? నేను ఉగాది."

చాపక్రింది నీరులాగు చేపమీది మనసు తెలియకుండా త్తజాలను దాటి పారుతుంది. చేపఅనగానే సమలుబకు పండ్లు, చవిగొనుటకు నాల్క, మ్రొంగుటకు కంకం ఒకసంచీలోని వస్తువుల్లాగు సంచలిస్తాయి కదిపిలేచాలు.

రెండుజాములు దాటినదగ్గరనుండి అపరాహ్నుం సాయాహ్నులాగే తోస్తూఉంటుంది పొడవడేవానికి. ఎంతట ప్రాద్దుపోతుంది? ఎంతట గూడుచేరుకొని నడుంచేరవేస్తాను? అనిచూస్తూ ప్రాద్దునడుపుతాడు పనివాడు.

గంగులు పాపదేవాడా? చేపలు పట్టడం పాటా? అదే అందులో విచిత్రం. కదలిక లేని శరీరవ్యాధియనుం. ఆదమరపులో అలసట. వానికి శరీర మలస్తుం. శాంతి అలజడి కలిగిస్తుంది. ప్రాద్దు పడమటికి వాలింది. వాలింది నిస్సంశయంగా. పక్కనున్న బుంగను తారె డుదాకా దాటిపోయింది గంగులు క్రీనీడ లెక్కమా టులే రువ్వవీసేకు. లెక్కమా టులే ఎఱుమార్చేడు. ఆ జొన్న పుల్ల ధీమాగా ఒక సారయినా మున్న పెట్టడానికి కొనముంచిందికాదు. అందులో భ్రమ. ఆ త్రాటికొన నేదో బరువుతో వింది ఒకటి రెండుసార్లు. సవిలా సంగా, చాచకళ్యంతో చప్పునలాగే దారువ్వ నుండెదడ దడలాడబోయి నిదానం పూనింది. గజ్జెగట్టి సంసిద్ధమ యిన నర్తకి కాలులోటువోయినట్టు. ఏమీలేదు. ఎఱు చెక్కుచెదరలేదు. ఎఱుకు పసలేదేమా! వానికన్నులలో లీలగా ఆ శాంతి - జాగ్రత! సం చలన మే పనికిరాదు, అశాంతి బొత్తిగా పనికిరాదు! నేటి వాడా రేపటివాడా గంగులు. చేపచేప బెరుగమా? పారువ్యంబిడిచి సారశ్యంతోకి సద్గురుం వనస్సు. ఆన క్రొత్తదిగురు పెట్టింది. ఆయెఱిసి క్రొత్తఎఱ పెట్టేడు. రంగి, వట్టిబుంగ! ఈరెండు ఒకయింట్లో ఎలాగుంటాయి? ముంగలమెట్టిన కత్తిపీట ముంగిట వాల్చి నిట్టూరుస్తూ ఉంటుంది. ప్రాయ్య రాజబెట్టి పాలిమేరదాకా దృక్తులు సాగింది పెదవిదడివీకొని ప్రాయ్యలోని కొత్తాయలు దడుపుతుంది లోపలకు పోయి రంగి, చేపచేతపట్టుకొని నడుస్తూఉంటే చూడా లనే ఉంటుంది. ఆమె భారమయిన తుంటూ పడవ క్రిందులాటి నడుమాను-రువ్వకొసను చేపకాఅందం లేదు. రువ్వకి ఒయ్యారంలేదు. ఆసతీవ వ్రేలాడిపోతుంది. అదిగో ఇదిగో అంటుంది ప్రాద్దు పడమటికొండను. తిరుగా చుబుకు జలిపించి చూచి చలికిలపడ్డాడు గంగులు. వట్టిబుంగతో వట్టిచేతులతో నిరుపయోగంగా బిట్టపెరిసి పోయిన ఎఱుకునుకలిదప్పతో, నీడనైతం తన్ను విడచి పోయే చుక్కనతో ఆమునుచీకటిగర్భం చించుకుంటూ మైలు, మైలున్నర- ఇప్పుడో యోజనదూరానకుపోయిన ఇంటికి పోవడమా - చేతకాని చెనుటచినుకుతో రంగి

పాదధూళి తడియనివ్వడమా? ఆర్జనలేని అలసట నిట్టూర్పుతో రంగి పూలవాసనల చెదరకొట్టడమా? ఆసతో రంగి చాచేస్తే ఆ అరుణారణ హస్తపల్లకం మీద లేచిని కఠినంగా తలయూచి ఉమియడమా? ఇందుకానేను? ఇందుకా ఈజలాశయం? ఇందుకా ఈ జలచరనిర్మాణం? ఈతనేర్చి చెరువులో మున్న పెట్టి చేపల నేరికోవలసింది. ఎందు కిన్ని సాధనాలు, ఇన్ని ఉపకరణాలు, ఇంతకాలయాపన, ఇంతనిస్సహాయత? చీకటి కనుబులుముతూంది. చదురుచుట్టబెట్టి చంకను పెట్టుకొని బుంగ భజనవేసికొని ఒకచేత బురికా, ఒక చేతరువ్యాతో చెరువుగట్టు వైభాగం ఎక్కేడు. నీడ బొమ్మలాగున్నాడు. ఇప్పుడు చీకటిలో పాదివీకొని పోయినాడు నే డుగానియా?

రాయి నున్న గాకడిగి తుడిచింది. రాజపెట్టిన పాయియింట్ తగ్గించింది. కాలవేసిన దాక తీసిచల్లార్చి తిరుగా ప్రాయ్యెక్కి స్తోంది రంగి "రెయ్యలు పట్రాండి. నెయ్యితో వేచిపెడుతాను. చవడలు పట్రాండి, దొడ లారించే వంటచేస్తాను. పరిగలుతెండి, పారుగువారి నోరూరిస్తాను." ఇవే పదాలు రంగికి. తనకళాప్రజ్ఞ, పాకళాస్రప్రవీణత చూపాలి. నా డుగాడి. క్రొత్త వంటకంతో ముస్తుమందు చల్లినట్టు సంతృప్తి పరచాలి భర్తను. ఆకుముందుకూర్చోని, చటుకు చిటుకు చప్పు డుతో చవులార గంగులు తింటూఉంటే రంగిహృ దయం వీణమీలేది. తామరచించిన కావ్యం మూర్తీభ వించి ప్రధానరసం పాతకుల హృదయాలమీద చిలికిన ట్టుకునేది. అడేమిటో అనుకునేది. తలఅన్నదిఉంటే ఎట్టిపాగాఅయినా చుట్టవచ్చునుగా.

నాడు ఉగాడి! మాఅన్న! పెద్దన్న! సారంగి. వాడివ్రేళ్లే వలచిక్కులాగుంటాయి. వాడిచూపుతే గాల పురువ్వల్లాగుంటాయి. ఇంతనేపా? తట్టతట్టేడు చేపలు, ప్రాద్దుపోకముందూ నట్టింటిందిచేవాడు. వల బాగుచేసు కుంది కింకాబారెకు ప్రాద్దుండీది. ఇదేమిటిది? మూడు సంబలుముడిపడ్డాయి. ముంటికోచేనే నాతగిలిందోలేదో? ఇంకగంగులింటికి వచ్చి చేపలులేని వట్టిబుంగా, వాడి పోయినరువ్యా, తెల్లబోయినముఖంతో క్రీనీడలాగు పాది

గిరి నిలబడినట్టే తోస్తుంది. ఆహా! అసన్నెను మసా
లానూరి నోరూరి నిలచిపోయాను. చేపలు లేకపోతే,
ఇది నిలవయిపోతుంది, ఉగాది శలవయిపోతుంది. రేపటికి
పస కనిపిస్తుంది. మారచెయ్యాలి, మాడువండాల్సి.
అప్పుడు కుసుమపట్నాలి. ఏనీ? చేపలేనీ? ఒక్కటుంటే
బాగుండును నావంతుమజా చూపిస్తును. ఎప్పుడూలేదు.
ప్రాయ్య ఎంతబాగా మండుతుంది. ఆదాకలో తా
లింపునే ప్రేమకృతపూలతీగలూ రంగితాపాకాలి. అయి
తే ఇవేళకు మరి చేపలులేనట్టే ఈవట్టివంట నేనువంశ
లేను. చేపలేకుండా కడియెత్తి కడుపునింపుకొని యెరు
గను. నేను ఉగాది. దిస్సపడి వీళ్ళనుమ్మాననిలిచిందిరంగి.
పొరుగున మారచెయ్యి వినబడ్డాది. మారానమండి
తాలింపునాసన తగిలింది. కాలునిలిచిందికాదు రంగికి.

ఏపనినయినా వేగంచేదామని తహతహలాడిన
కొలదీ ఆలస్యమవుతుంది. చీకటి చిక్కబడిపోయింది.
ప్రాయ్యపొగిండ్లకప్పులమీద చిరుమబ్బుల చిత్రాలు
రచిస్తున్నాయి. చొక్కాకుకాలిన వాసన చుట్టపెట్టింది
గ్రామమంతటా. అందరూ పొలములనుండి, పనుల
నుండి యిండ్లకు మరలేరు. గంగులురాలేదు. రాజన
రంగిపొయ్యినుండి ఆరిపోయింది. ఉగాది ముగిసిపో
తుంది!

చిన్నముక్కలో, పెద్దముక్కలో తరిగి వెల్లులి
తాలింపువేసి ఏదేనాచేస్తాను. అసలేదీ! రంగి ఊహల
రంగవల్లులు తీరుస్తుంది చెరువుతుంది.

గంగులు గ్రామముఖం చొచ్చేడు. చీకటే
బాగుంది. చిన్నతనం దాచుకోవచ్చును. ఇల్లు చేరు
వయినకొలదీ కాళ్ళు వెనుకకుపడుతున్నాయి. ఇంటిలో
దీపపువలుగుంది. రంగికన్నులున్నాయి. ఆరెండుకలసి
నాముఖాన నెత్తురు లాగేస్తాయి, నాగుండెను ద్రాక్ష
పండులాగు పిడిచేస్తాయి. నాపూరయాన్ని రెల్లువెన్ను
లాగా చేస్తాయి. ఇక్కడే, ఈమట్టినిడనే నిలిచిపో
తాను. అయ్యో నేడు ఉగాది!

“కళాప్రజ్ఞ! ఎక్కడరచించాలి? ఎక్కడ
చూపాలి? సరసులయెదుట! తినడానికి నాలువంటే
సరా? వాలుగుండొద్దా? దరిద్రుడు, నిరాశ, చేపలు
కొనుటకు చేత చిల్లిగవ్వయినలేదు. ముక్కుమల్లయిన
లేదు. సన్నిమీద సంభారపుముద్ద నీరుగారింది. ఆ
వట్టిదాకమాస్తే నాకుచిన్నతనం ముమ్మరంగా కుమ్ము
కొన్నాంది. ఉగాది ఊరి పొలి పేరకు ఊరకేపోతుంధి.
ఓ! ఏమిసంసారం! పాడుమండా సంసారం. ఒంటిచేతి
చప్పట్లు - శ్రుతిలేనిపాట - ప్రాయ్యమిదిదాక చిటిల్లు
మందిగాబోలూ! పోనీ శనివిరుగుడు - ఇంటనున్న
దొకటేదాక పగులనీ - బ్రద్దలుకానీ - పో! పొల్లు
దాకా! నీవెందుకు బోసికోటితో సన్నసాధిస్తూ
ఉగాదిరుములు ఊరిస్తామా? పో పెంటగలసిపో”
బళ్ళమని ఆవలకు దానిని విసిరేసింది రంగి. ప్రాత
తాటిచేదతో నీళ్ళుతెచ్చి ప్రాయ్యలో పోసేసింది.

“వట్టిబుంగా, వాడిపోయినరవ్వ, తెల్లబోయిన.....”

“పోనీ శనివిరుగుడు - పో! పొల్లుదాకా! నీనెందుకు...”

సన్నివిదసంభారం నేలకు కడిగేసింది. దీపమాత్సేసి పీఠితులుపు దభీమని చేరవేసి గొల్లెంపెట్టింది. తాళం త్రిప్పింది. అటూ యిటూ చూచి గుమ్మాలుదిగేసింది.

ఆ మట్టిచీకటిలో అటమటిస్తున్నాడు గంగులు. ఎందుకావట్టిరువ్వ, చేపలులేని బుంగ, చేపతప్పిపోయిన చాప! ఫీ! ఇవి వట్టివిపట్టుకొని ఇంటికి మరలడమా? ఏటిపొడుగునా వీనిని నాడడమా? ఓసీ పొడుముండా రువ్వ నీనెందుకూ నాచేతిలో చెట్టునపుట్టినట్టే నిలిచి పోయేవుకావు పో! చెట్టెక్కిపో! అని దాని నడు మకు రెండుగా విరచి ఆవలకు విసిరేశాడు. చేపలబుంగ చించేశాడు. ఎటలబటికి నేలనుబోరిలించి మట్టేశాడు. ఫెళ్లుమని చప్పుడయేటట్టు ఉగాదిని పగులగొడుతున్నాడా అనిపించింది.

“ఎవరది?”

చీకటి మాట్లాడుతూంది. రంగి నీలబడి పోయింది దిగులుతో.

‘ఎవ రాచీక్లలో చడి?’

గంగు లామెకంకస్వరం పోచ్చేను. ముడిగిపోయా దాచీకటిమడతలో.

రంగి ఏమీలేదనుకొని వెలిపోతూంది.

గంగులు రంగీ అని జాలిగ విలిచేను. రంగిశ్రుద్ధిపడి నిలబడి వెనుకకు మరలి “గంగులూ” అంది. అంతవరకూ వారిహృదయాలు నిజమయిన ప్రేమతో సంచలించాయి. కలసి కొన్న ఆనందం కడ పెడలను తడితడిగా నిలచింది.

వారిలో, రంగి “అయ్యో! ఈత డెన్ని చేపలు తెచ్చేదో. ఎగురై నాడు. ఎలావండీది. కోపంచేత అన్నీ నాశనంచేసి ఇల్లుదిసి పందిరవేసి వచ్చేను. నాప్రేమ, నా విధేయత, నా పనితీరం, ఇవన్నీ నీట కలిసేశాను. ఏందారి? ఉగాదిని దిగమింగేశాను. జామురాత్రి దాటిందిగాబోలు! ఇప్పుడిచేప లెలావండం? ఎలాగు ఉగాది పాలించడం.” రంగిమనసు పుట్టినింటికి మరలింది.

పండుగ-చేపలయినా పంపలేదు కన్నవారు. నేరంచేసేను,” ఈ ఊహలతో జంకేసిన అడుగులమీదగడగడలాడుతూనో మరెలాగో నిలచిపోయింది రంగి.

గంగులు, ఏదో సాకుచెప్పి తప్పించుకొనక ఎంత పనిచేసేమా! ఉగాదిని ఉత్తచేతులతో ప్రారంభించేను. ఉపకరణాలన్నీ నాశం చేసి ఊచలలాగు చేతులువ్రేలాడవైచికొని ఉగాది నెగాదిగ చూచేను. రంగి నెలాచూచేది? హాస్యం చేస్తుంది, ఈసడిస్తుంది. అన్నకంటె నన్ను చుల్కగా చూస్తుంది. ఆమెకన్నులలో చేతకానివాడనయిపోయినాను. ఈమెమంగిటి పాలున్న నయిపోయినాను. “రంగీ! తుమిండు”మని అడిగేద్దానా? తుమిస్తుందా? చేతకానివాడిరాటను చేట పెయ్యేమాడా కట్టు తెంచుకో చూస్తుంది. అయ్యో! ఉగాది సహజంగా

పోయిందికాదు. సాచీగా నడచిందికాదు. నాకూ రంగికి రంగంతో ఆరంభిస్తూంది. సంవత్సరమంతా ఇలాగే దౌర్భాగ్యాలతో సాగించాలా? ఉపాయం! ఉపాయం! ఉగాది! ఉగాది!

రంగి :—అయ్యో ఎంతతొందరపడ్డాను! ఇంత నేపూనిబడి ఇప్పుడు బోరలాపడ్డాను. అయ్యో! ఇంతటి అభాసం ఈరోజునే కలగాలా? శ్రీరాములు లోనే హంసపడమా? చిక్కులతో వర్షారంభమా? ఇలా తొందరపడ్డాననిచెప్పి బ్రతిమాలుకున్నా? వాలుగలాగు బిట్టబిగుస్తాడు. చేపతత్వమెరుగని కాపుటింటిపడుచు నంటాడు.

వాని ఊహలలో వామా, ఆమెఊహలలో ఆమె అలా చిక్కుకొని - ఎంతోలేదు - బారెడుదూరంకో ముఖాముఖి నిలచేఉన్నారు. వారినాల్గుమాపులూ చీకటి కావలా, యీవలా కొట్లాడుతున్నాయి చొర బడదానికీ.

రం — గంగులూ!

గంగు :—బ్రాహ్మ! నేనే! రంగీ నీవేనా? నాకు ప్రత్యక్షమయిన దేవతలూ గున్నావు-ఎంతవనీ. ఇల్లారా! నాచేరువగావచ్చి నన్ను గట్టిగా కాగికించుకో!

రంగి చేతులు మలినమన్నట్టు చిన్నబోయింది ఆగింది. మనస్సుమలినమన్నట్టు అలాగే మ్రాన్పడ్డాడు గంగులు.

రంగి—ఏమిటయింది?

గంగులు గద్గడిక పవరించుకొని లేని ధైర్యం తెచ్చుకొని, నసుగుడు నదలించి, పెదవులుదడిపికొని “రంగీ! బ్రతిగి బయటబడ్డాను నీమంగళమాత్ర బంపల్ల. వాడాజానుబాహువు! చేతపెద్దకత్తి జలిపించుమా వచ్చేడు. (జల్లుమన్న శరీరంతో గంగులును కాగ లించుకొని) “ఇకనిక్కడ నిలువలేము! రా! ఇంటికి పోదా” మంది. ఆమె భయంతో వడకుతూంది. ఆతడు దేనిచేతనోగాని వడకుతున్నాడు.

ఇద్దరూ త్రోవలో వానదెబ్బతిన్న బాటసారుల లాగు ఒకేగొడుగునీడను నడచున్నట్టొండొరుల నంటి పెట్టుకొని నడుస్తూ వడకుతూ ఇల్లుచేరేరు.

రంగి సాహసించి వీధిథలుపుతాళం తీయలేదు.

గంగులు అనుమానంగా అరుగుమీద కూలబడి, రంగి నెగాదిగచూచి “రంగీ, నన్నునిందించి లేచి పోతున్నావా?” అన్నాడు.

రంగి - నేనా? లేచిపోవడమా! ఏమో-మందుగా నీకభవెప్పు. నాకభ తరువాతచెప్తాను.

రంగీ! నన్నాదుర్మార్గుడడ్డగించుకొని బుంగ బుంగడుచేపలు - ఎంతమంచిచేపలు, చవడలు-బేడిసెలు ఎన్ని! వెండిగునుకల్లాగు మిలమిలా చూచేకళ్ళతో తపతపాక్షిగే తోకలతో అయ్యో అయ్యో ఒకటూ రెండూ? ఎన్నిపట్టేను - ఎన్నిపట్టేను.

రంగి. సరే? ఏమయింది?

ఇంకేమయింది? నన్ను వెనుకపాటున పట్టు కొని వాడు నా బుంగారువ్యాచదురా, బరికా అన్నీలా కొక్కిని పోయినాడు. చీకటి, ఒంటిగాడిని, ఏంచేయను? ఇట్లాకదానికొకటి హత్తనిగాళ్ళ చెప్పేడు గంగులు. ఎదు టింటి దీపపువెలుగులో గంగులముఖం చూచింది రంగి. నానిముఖాన భయంకం బై దొంగతనమూ, జంహ తూగు తున్నాయి మాపులు వాడితగ్గి మొక్కపోతున్నాయి.

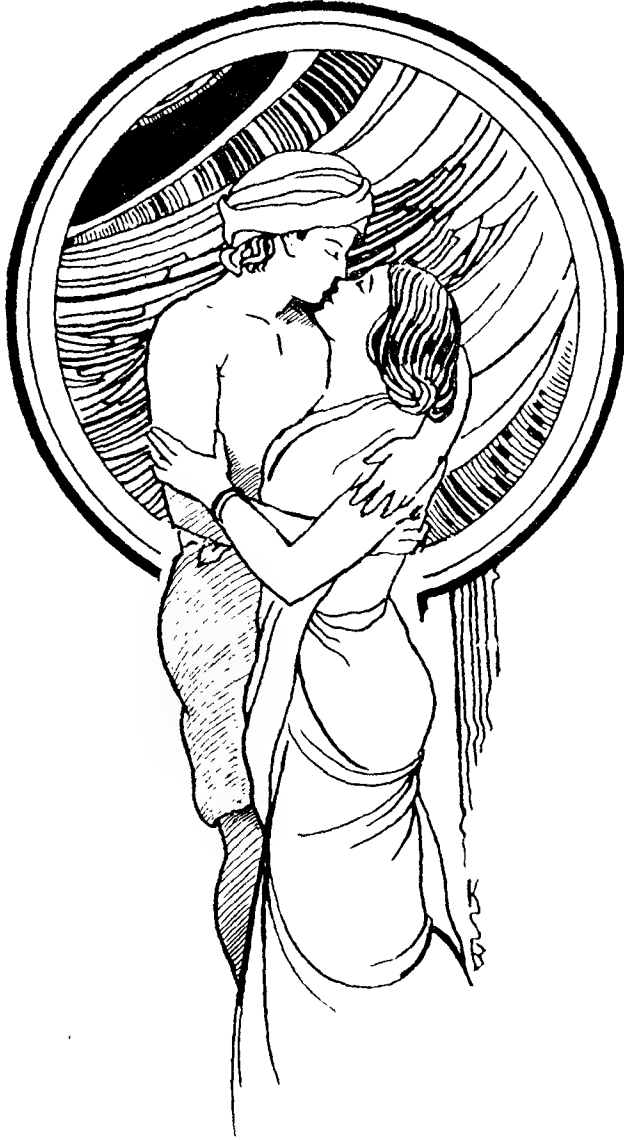
నిటారుగా నిలచి “అలాగా గంగులూ!” చిన్న నవ్వు నవ్విందేమో! గంగు లామెముఖం తేరీచూడలేక పోయాడు. అయితే నాకభ చెప్తానువిను.

“బారెడు ప్రాద్దుం”నగానే చేపలబుట్ట వచ్చింది, మా అన్నపంపేడు, మా అమ్మపంపింది. మాలచ్చిగాడు తెచ్చేడు. వండేను. ఆమసాలావాసన ఇల్లుపట్టుకుంది. ఇరుగుపొరుగులకు ప్రాకింది. మన వంటయింటి కిటికీలో ఏదో చూకినట్టు చప్పుడయింది. అటుచూచేను, నల్లని శరీరం మిలమిలామెరుస్తూన్న కల్లూ, మీసాల క్రూర్యంతో మొగం, అదీ నన్ను చూచుచూ చూచింది. మార గమ గమా వాసనేసింది. గుండె దడదడా కొట్టుకొందినాకు. నమ్మ! గంగులూ. నా కొట్లు జల్లుచుంది. ఆ నల్లపిల్లి

ఒకటేమాకు దూకింది దాక అందుకి. ఉడుకుతూన్న
కూరంతా పోడ్చితి నేసింది. దాక పగులగొట్టింది. దీప
మార్చేసింది. అంధకార మలమేసింది. నాకెదురుగా నిప్పు
కణాలు చూస్తూ ఉంది. అంధకారం! ఒంటిక తైవ.
ఏం చెయ్యడం? దానివేషే అలాచూస్తూ నెనుకకు అడు
గులుపెడుతూ ఎలాగో బయటపడి బ్రతిగేను.

కన్నులు పెద్దవిగావిప్పి గంనులు నిజమేనా అని
ఆమెను భయమువాయ బిగ్గగొగిలించుకున్నాడు.

క్రొత్తరకపు కాగిలింతతో ఉగాది అయిందా
దంపతులకు వారి హృదయాలెలాగున్నా. వారు చుట్టిన
శ్రీరాములలో హంసపదం.

కార్తికము

కవికొండల వెంకటరావు

ఉరికిరవచ్చ ఉత్తరదిక్కులలాన్నే కొండలు
వుంది. కొండమీదా కొండపంపా ఆశిరి. ఆ
ఆశిరిలోకి బళ్లు పట్టుకున్నట్లే, పెద్దపెద్ద పోల కన్నుల
గొడ్డల్తో తగనతో బళ్లు కెక్కించి నడుచు, కంపా,
నాసం, కలపా, పుల్ల, పుకకా, యిల్లమ తెచ్చుకో
వడమనే వేసంగి చద్యేరరు “అశిరి పోలం వెల్లిగోవడ”
మంటారు.

ఆశిరి పోలానికి పయనమగున్నాగా అంటే
అదో కలకలం కలవరం జగంతో పోసిరిన్నమాటే.
వల్లీవాళ్లకు వల్లనివాళ్లంతా తిరగటి కురుగులుకు పనికి
వచ్చే పనులనుంచి నానునోకలి కమితో తుండుదాకా
నాకు దెచ్చిపెట్టు నాకు దెచ్చిపెట్టు అని ప్రకటించే
వారే. బయలుదేరి పొయ్యేవాడికి పొయ్యంబుందీ. చుట్టూ
నికి సన్నగుడ్డె నడతూన్నట్టుంటి, పెద్దపులి వోల్ట్లో
పడకుండా. పాముకాటు తినకుండా, చెట్టుపైకి చూల
కుండా, మల్లు కాట్లో విరక్తుండా, సురక్షితంగా,
ఎలావల్లనవాడు అలా ర వడమనేది గొప్పమాట.

నుడిసె, నుడిసెమందు నుడిసెన్నల, నుడిసెన్నె
ల్లో కుంచం కై నారాని కొచ్చిన నల్లమమ్మచెట్టు నీడ
బాడ, నీడబాడనే ఆసాయంకాలం నారేనబండి, బండి
తొట్టి ఆగాయల అప్పుడే ఉలబూదిట్టూ తిన్న కొత్తి
గిత్తలు, కొత్తిగిత్తల మెడల్లో గంటలు కడుతూవున్న
బండి ఆసామీ రుద్రయ్య! రుద్రయ్యతో “మంత ఇది

గో! అశిరియ్యారా మంటిన్నో ఇవిగో!” అని
అందరూ నిలబడివున్న మాలమ్మమమ్మ మాట:—ఆమాల
మ్మగుమ్మగూ ఎక్కడమాటుపోసింది? రెండేడుకుల
మాటుపోసింది. రుద్రయ్య చెబితోను, తిన్న గామానే
కార్తిచ్చున మంజులూ నగ్గామల్లులు వాళ్ల నుడిసె
కంటా కొరకూన్నట్టు చోసింపచేసి కొండకొనలోను
మాటుపోసింది.

మాలమ్మమమ్మ కార్తిలిండుకుం రుద్రయ్యమెడను-
గుర్రయ్య బంకిట్టుకు “తోడిబర్మ మందుపోసున్నా
యి పోనాలి పోవాలి” అంటూవుంటే. ఆకార్తిలిండు
లో రుద్రయ్యబోరకు మాలమ్మమమ్మబోర హస్తకు
పోయి స్వర్గసుఖం అపురూపంగా గొలిసింది. ఎంచే
నో తెలుసువా? నాని ముతకకండువా తలకు చుట్టుకు
న్నాడు. నానికున్న కండువన్నె చిన్నది మొలనే ఎగ్గట్టు
కున్న పందిరినే చుట్టిపెట్టుకున్నాడు. నాని వత్తు
ల్యం అతివగ్నంగావుంది. ఇటు మాలమ్మమమ్మ విషయం
ఆలోచించడంతో దాని మెట్లో తాతాడుకూడా
అడ్డులేదు. నామృత ఆతగవాళ్లలో ఆడవాళ్లు రయి
తోనుగన. కోకకట్టుకు కొంగు చాటేసుకున్నా ఆని
మిమమప్పు ఆకాశిరింతలో బారిపోయింది చుట్టూ
మాలమ్మమమ్మ ఉగోబాలయొక్క ఉన్నతమైనటువం
టిన్నీ, ఉన్నుములైనటువంటిన్నీ మునలనుండి ఆలా
ఆలా ఓపెడకు నేలకు.

ముండు ఏడుస్తూ తొమ్మిది బాదుకుంటూ తనకొడుకు చచ్చిపోయినాడా చచ్చిపోయినాడా? ఎక్కడ? అడివిలో" అంటూ కొయ్యబారిపోయింది మాలచుప్పమమ్మ గుడిసెముంగులు తుమ్మకాడ.

మాలచుప్పమమ్మ యిక తాను మండిమాట చేసుకోవడ మనేది మఱివిపోయి గభాల్ను లేచి "అడివిపాలం వెళ్లిపోతే తిరిగి వచ్చినారా, నీకొడుమాను ఎవరు చెప్పినారు సంకమృత్యావ్యా!" అంటూ తుమ్మచెట్టుకొని వెళ్లింది. జనం చుట్టేశారు పదిమందిని అప్పటికప్పుడే.

జనం చుట్టేసినకొద్దీ ముసిలమ్మ ఏడుపురాగం మరీ దీర్ఘమై "అడివిపాలం మింగేసిందిగ్లో నాబంగా రుకొండని" అని కడుపులు తిరిగి చెప్తూంది. మాలచుప్పమమ్మ అక్కడున్న ఓ మనిషితో ఆముసిల్దానికి వివరణేట్లుగానే "ఈ అవ్వకొడుమా, నాకుద్రయ్యా కలిసే నెట్లారగా నిన్నరేత్రి అడివిపాలం" అంది. ముసలమ్మ వెంటనే "అవునే నా తల్లీ! మాలచుప్పమమ్మా! నెల్లలే! నీరుద్రయ్యా, నాకొడుమా అన్నమాటేమే యింకా ముగ్గురు కలిసి వెళ్లిపోయినారే! అందర్నీ మింగి వేసిందంటే మాయదారి అడవిపాలం, అందర్నీ మింగేసిందంటే మాయదారి అడవిపాలం." అని గావుకకేసింది. మాలచుప్పమమ్మ వెనక్కు విజగబడి, అప్పటికప్పుడే లోపలదుఖం పూరణిల్లి పొంగి గద్దదంపొచ్చినట్లు ఎలుగురాసి "నాకుద్ర! నాకుద్ర!" అంటూ సామ్యసిల్లిపోయింది. మూగనజనంగుంపులో సగం మాలచుప్పమమ్మ కేసివచ్చి ఓ దార్చబోతున్నారు. నిదానించమంటూ వున్నారు, కొందఱు "దాన్ని చూసేదేంట్రా! ఈయేల రుద్రయ్యాపోతే రేపుద్రయ్య-దాన్ని చూసేదేంట్రా!" అంటూ ముసిలమ్మను ఊరకో పెట్టడంలో తమ చాకచక్యం అంతా చూపిస్తున్నారు. ఏలాగైతేం ముసిలమ్మను తీసుకొని అంతా వెళ్లిపోయారు.

రాత్రిరెండుజాములు, అయింది అప్పటికప్పుడే. రుద్రయ్యమొదలైనవాళ్లందఱూ ఆ అడివిపాలంలో అజాపజాలేకుండా ఎలాచనిపోయినాకో ఆపుత్రాంతం అంతా ఒకస్వప్నపుత్రాంతంగా మాటిపోయింది. ఊరం

తా మాటుమణిగి పోయింది- మాలచుప్పమమ్మకన్నీళ్ల తే అసి చుక్కల్లో కనవచ్చింది పోతుకొండమిదికార్పిచుప్ప వేద్దపగడాలగుండులాగు. "చచ్చిపోయావా? రుద్రయ్యా! చచ్చిపోయావా? కార్పిచుప్పలకుజడి నేమ్యుగళిరబిందింది పూరుకుంటుందన్న వాడివి. ఎందుకూడియనివాడవు, నలుగురితో నెల్లి వడకొట్టి చచ్చిపోయావా? రుద్రయ్యా!" అంది. వడకొట్టడానికి ఆనపకాయబుర్రలోని నీళ్లన్నీ అయిపోయినాయా? నాకుద్రయ్యా!" అని అనుకొంది. చివల్ను లేచింది. "రుద్రయ్యా! నీయెముకలన్నాకని పించకపోతయినేనిప్పుడలా అడివిపాలం వస్తే?" అని ప్రయాణమాతూంది.

గణగడా గణగడా మారాన్నుంచి వట్టి రెండెడ్ల బం డెగలేసుకుంటూ చేలగట్లనక, చెలకలకంచెలనక, ఉదామలమీద రుద్రయ్యమొక్క గిత్తెలవచ్చి తన గుడిసెముంగుల వ్రాలినట్లుగా ఆగియ. మాలచుప్పమమ్మ బండివిప్పింది. గిత్తెల్ని కావులించుకుదువ్వి, విప్పినబండి యొక్క తొట్టికట్టిపెట్టి, బండిలో ఏమున్నది చూచింది. బండిలో ఏమింది? బండిలో ఏమీలేదు. ఆనపకాయ బుర్రగాని, అన్నంయూట గాని లేదు. ఎవడో బండిపెట్టనూ దొంగచాటుగా అడివిపాలం లోంచి తోలుకు పోబోతే వాడు తీసిన దారిని బోక యెగలేసుకు బండిని అమాంతంగా తీసుకొనివచ్చి తన గుడిసెముంగుల నిలిపినట్లుగా లేల్చుకుంది మాలచుప్పమమ్మ. "ఇలాంటి గిత్తెలను తోలే నాకుద్రయ్య చచ్చి పోతాడా? ఈగిత్తెలండాగా" అని ఆసాసమాచింది మాలచుప్పమమ్మ. వెంటనే అడివిపాలంపోయి రుద్రయ్య యెముకలన్నాచూచి ఉపశాంతి పొందుదాం అని అనుకొన్నమనిషి గిత్తెల్నేం చెయ్యనా అనే అలోచనలో బడింది. బండి నేం చెయ్యనా అనే బాబాకరంలో బడింది. ఆబండి యెడ్లను పూన్చుకొని వాటితోకూడా ఎందుకు అడివిపాలం పోమాడదు వెంటనే అని అనుకుంది. చూచింది ఉత్తరదిక్కుగా పగ్గాలతోట్టిసుండి సల్లిస్తూ. కార్పిచుప్ప మండుతూంది యింకా-తూర్పునేపు వేసుకుక్కడుస్తూవున్నా. "కార్పిచుప్పలో మండి పోయి రుద్రయ్య సునికాకుండా వుంటాడా ఈపాటికి.

అయ్యో! రుద్రయ్య!" అని కుమిలికుమిలి కూర్చుని పోయింది.

ఎన్నా బండీవచ్చినవాడనే ఆగడియకు ఎంగోసు నిషి దూరాన్నే చూచుకు వెలుగులో తెల్లనిపంది కప్పుకుని వస్తూవున్నట్టయింది. "ఎవరువారు?" అంది మాలచ్చుమమ్మ. "నేనే" అన్నాడు రుద్రయ్య. "నారుద్రయ్య! నారుద్రయ్య!" అని ఎగూపిర్ని గట్టిగా కాగలించుకుంది, రుద్రయ్య ఏంమాట్లాడుతాడు? దానిసరియిటి జిగిబిగిపరీ రంభణంలో నొవ్వు శిక్కుకొని ఏంమాట్లాడుతాడు? "బతికున్నావా?" అంది తానే దిగూపిర్ని సళ్ళిచ్చి. "ఏం చచ్చిపోయానని ఎవరుచెప్పారు?" అన్నాడు రుద్రయ్య. "ఊరంతా పొక్కిరిపోతేనే మాయమాట! నీకు చెయ్యే శృతియున్నప్పుంది రుద్రయ్య!" అంది మాలచ్చుమమ్మ. "ఎక్కడికో పయ్యాచూతూవున్నట్టన్నావు?" అన్నాడు రుద్రయ్య. "నీకోసమే, అడివిపాలం. నీవు పోయేవ నడంతోనే నీఎముకలన్నా నెలికి ఈబండిమీదేనుకొచ్చి యిక్కడ దహనపడింది అంగులోపడి మృతవారి పోవాలని సంకల్పించుకున్నా." నంది మాలచ్చుమమ్మ. రుద్రయ్య అన్నాడు "నిజంగా సచ్చుంటే అడివిపాలంలో ఎముకలూగిముకలూ మినులుస్తాయి కోతులూ, ఎల్లగ్గూను? చెట్లెక్కి చింతెల్లా వాయింతుకుంటూ కార్చి చ్చులో ఈపాటికే పారేసివుండును" అన్నాడు రుద్రయ్య. అలాంటి పరిస్థితిలో ప్రేమ ఎలా చూపించడం అనే ఆలోచనలోపడ్డ ట్టూరుకుంది మాలచ్చుమమ్మ.

ఈ వీళ్లు ఆనకొన్న కబుర్లమీది గాలిహనలు తెల్లొడుగుడానే ఊరంతా కమ్మకు పోయినాయి. "రుద్రయ్య చావడంతో! రుద్రయ్య ఇంటికేవచ్చేట్ట" అని అనుకుంటూ ఊరంతా తుమ్మచెట్టుకిందకు మూగారు. రాత్రెల్లావీడ్చిన ముసలమ్మ "నాకొడుకుసంగతి ఏంటిబాబా? రుద్రయ్య! ఆడురాలేదేం ఇంటికి?" అని అడుగుతూచేరింది ఆస్థలూనికి. ఎవల్లా ముఖాలన్నా కను కోగలేదు. "రుద్రయ్యకూర్చుని మీసాలకువ్వుకొంటూ నెప్పెడు.

"మట్టమధ్యాహ్నం రెండుజాములయ్యేసరికి నిన్నటి పొద్దుపోతూకొండెక్క మోతున్నాం—కొండమీద

కార్చిచ్చులు ఎండకాంతిలో నీకమై నకమొకాలవేడితప్ప మనోటిపింలేకపోయింది. కాకినాడ కాపుఅనడం మానేసింది. ఆకార్చిచ్చులెప్పించుక అవతలపడి చలి కొండపిక్కిలేనేగాని కొట్టడానికనునైన అడివిమ తెక్కడాకానరాలేదు. నిలూనరాదేముడా! వండుకున్న మాళ్లు, నీళ్ళబూరలు గొడ్డళ్లతోను, పోబకత్తులతోను అవలకు తీసుకుపోవడం సాధ్యంకాదనకొనిమాటిమంతలు, నీటి బూరలు యాకలేదనువ. చను చింతచెట్టుకు వేలాడగట్టి బళ్ళనూ, ఎడ్లనూ అక్కడేవుంది, గొడ్డళ్లూపోబకత్తులూ బుజాల్నే సకుని దారి తెన్నులు నెలకుక్కుంటూ పోబోయేము. ఎటుచూచినా దవానలమే. బాబుల్లారా అమ్మల్లారా! ఎటుచూచినా దవానలమే. చలికొండకు తోవే కానకపోయాం. పొద్దులావాలేదాకా తోవకోసం నెమ కలాడుతూనేవున్నాం. కానకపోయాం. మేంనెల్లిన నలుగురైదుగురు మట్లమొగాలట్టి యిళ్ళకపోతే మెటు సు అనుకున్నాం. అనుకొనుట్లు మొగాలట్టాం. మట్ల మొగాలట్టి బళ్లన్నకాడకు వచ్చేతలికి మానాలు కలు తిడారిపోతూ, మానోళ్లు పివపకట్టుకుపోయి, నీ ల్లొక్కడరా! మాళ్లమాట దేవు డెటును అన్నట్టగా ఉండిపోయినా.

చింతచెట్లకేసి చూచుకుంటే, కోతులు మాళ్ల మాటలు విన్నకొని మాళ్లతినేసి గుడ్డపేలికబుకిందపారే శిన్నీ ఆనపకాయబుర్రల్లో నీళ్లుతాగేనేసిబుర్రలుక్రిందకు గిరాపేళి చిత్తకొట్టిన్నీ మానోళ్లలో కరక్కాయగొట్టి మమ్మల్ని వేధించి పారేశాయి. నాతో వచ్చిన నలుగు రూ హారీమని వడగొట్టి స్రాణా లొడలేశారు. నేనూ చచ్చిపోయినాను." అన్నాడు.

మనిలమ్మ యేడుపు స్రారంభించింది అంత లోకే, "మండారోతులు నీకెక్కడదాపరించినాయిరా కొడకా!" అంటూ. మాలచ్చుమమ్మ "నేనూ చచ్చిపోయినాను అంటున్నాడు." రుద్రయ్య? కాక రుద్రయ్య దయ్యమా?" అని మిట్టుమిట్టు చూడసాగింది. వినేజనం నుంపు "పెప్ప సాంతంగా కథ సాప్పు" అంటున్నారేకాని చెప్పే కథలోని అవకతవకయొక్క ఆకలింపు

"ముంత ఇదిగో అనపకాయబ్బరా మంచిసీమ ఇదిగో."

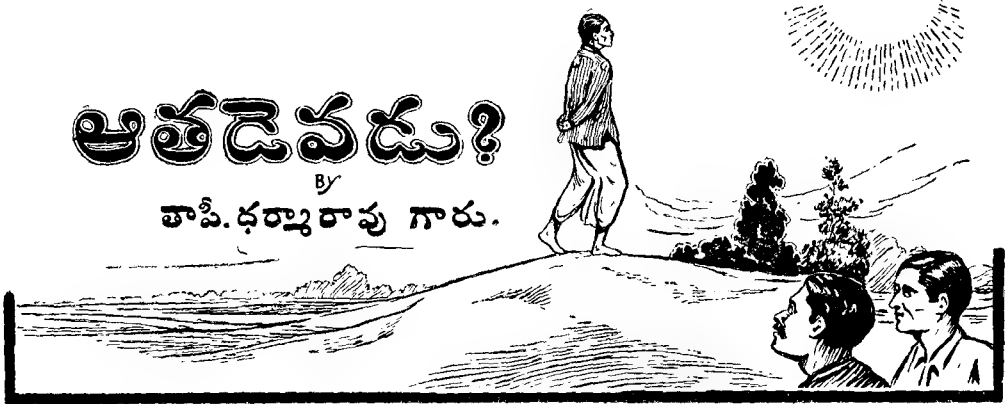

K. S. S. S.

“నీ కుమారుని మోసాలు దుర్వ్యక్తిగా చాటిపెట్టాయి.”

అతడెవడు?

By
డా. పి. ధర్మారావు గారు.

అల్ల యాత డెవ్వ కామిట్ట నీత్రోవ
కానవచ్చు సుంత కదలకుండ
ఆకసమున కెవరో అవోట్ట నంటించి
ఉంచు బామ్మబోలె ఉన్న నాడు ?

ఎత్తినట్టిపాద మెత్తినట్లేఉండు
గాని ముందుపడుట కానరాదు;
వెనుకపట్టిఉన్న పిడికిలి విడకుండ
అటులె ఉన్న డెవ్వ డల్లతండు ?

నడచిపోవుచుండ నడిత్రోవ నొకశక్తి
అతని కొయ్యజేసి అట్టునిట్టు
ఒరగకుండ పదిలపరిచి అన్యతెఉంచి
నట్లు కానవచ్చు, నాతడెవడు ?

ఒడలి ఎముకలన్ని పొడుచుకొనుచువచ్చె,
తొడుగుకొన్న పేదదుస్తు లవిగొ
చిరిగినట్లుగాక, చిత్ర మాయావోట్ట
అరిగిపోయియున్న, వతడెవండు ?

రెప్పవేయ డొకట, విప్పడు పెదవుల,
ఊపిరాడుచున్నదో అదేమొ !
కాని చూపు-జీవకళలతో నిండారి-
ఎగురు నాకసమున, ఇతడెవండు ?

విగురు పిల్లవాని పెద్దవా పెదరక
చూచుకట్లు సూర్య చూచుచుండు;
అంతెకాను జగములన్ని ఆచూపుబో
ఇమిడిపోవుచున్న, వీతడెవడు ?

జగములన్ని మించి, జగదీశ్వరుని చూచి,
తా ముఖములు యియి తప్పొ ఒప్పొ
మంతనమున ఏదో మాటాడుచున్నట్టి
ఏపుచూపు, ఎవ్వ జిల్లితండు ?

చేరవచ్చి-చూచి-దారిపోయెడు మన
ఏక్కువైన చూపు త్రొప్ప; పిచట
నిలిచి-నిద్రపోయి-కలగాంచు చున్నట్లు
అన్యమెరుగకుండు, అతడెవండు.

“ దారి కడ్డులెమ్ము-పొమ్మువక్క-కు-మొద్ద
ఫాజి” అనెడు బండివాని తిల్లు
బండరాతిమీదపడు సూదు లయ్యె, తా
నతని కనడు-తోలగ, డాతడెవడు ?

* * *

“ భావియో భూతమో కాని వదలు-చాలు,
వర్తమానము చూడు, నీబొటనింక
కాలుసాగించు, బొరొది కలదు ముందు”
అనుచు కాలము పలుకును, విను మహాత్మ్య.

బ్రతుకు తెరువు

వడ్లమన్నాటి కుటుంబరావు

2

యజమానులు

అనగాఅనగా ఒకరాజు. ఆరాజు తనమంత్రితోను, యితర పరివారసన్నాహంతోను ఒకనాడు వేటకు బయలుదేరాడు. కొంతదూరం వెళ్లి ఒకచెట్టుక్రింద మార్గాయాస తీర్చుకునేసమయంలో యొక్కడనుంో “ఓయిరాజా, నీవు వేటకుకావోలు వెళ్లడం నట్లున్నావు. ముందుగ నీవు నాతోపోట్లాడి నన్నుగెలు. నీపరాక్రమ మేమిటో చూస్తా” నంటూ ఒకశబ్దం వినవచ్చింది. ఈమాటలకు రాజు హడలెత్తి అన్నిపక్కలా పరికిందిచూచాడు. ఏమీ కనపడలా. చెట్టుపైకి చూశాడు ఒకపిచ్చుకమాత్రం అక్కడ కనపడింది. చుట్టుప్రక్కల యెవ్వరూలేకే యొక్కడి దీశబ్దం అనుకుంటూ యోచనచేస్తుంటే “యేమి అలాయోచనచేస్తావు? నీవు ఉత్త చూపులక్కడేనా? నీపరాక్రమమింతటికేనా” అని ఆపిచ్చిక హెచ్చరించింది. ఇదేదో ఆశ్చర్యంగానే వుండనుకుంటూ మంత్రిని పిలిచి ఒరిగినదంతా వివరించి చెప్పాడు. మంత్రి “దీని సంగతి నేను చూచుకుంటాను. ప్రభూ! తాను వేటకు దయచేయండి, యీపక్షిసంగతేమిటో విచారిస్తాను” అని ధైర్యం చెప్పినమీదట రాజు వేటకై ముందుకుసాగాడు. కొంతసేపైన పిమ్మట ఆపిచ్చుక యొక్కడకో యోగిపోయింది. మంత్రి నెమ్మదిగా చెట్టుపైకి పక్షికట్టుకున్న గూడుసంతా కలయచూచి “అన్నా! దీన్ని చూచుకునా యీపిచ్చుక కింత అహంకారం కండకావరమూను” అనుకుంటూ అందుదొరికిన ఒకవస్తువును సంగ్రహించుకుని క్రిందకు దిగాడు. తిరిగితిరిగి ఆపిచ్చుకగూడ కొంతసేపటికి గూడు చేరుకుంది. నాయంకాలం సమీపించుటచేత రాజుగూడ వేటనుంచి తిరిగివచ్చి మంత్రిని సమీపించి సమాచార మేమిటని ప్రశ్నించాడు. “ప్రభూ! మరేమి

వద్దు. పోట్లాటకు రమ్మనండి పక్షిని” అన్నాడు అలాగే రాజు పిచ్చుకను హెచ్చరించాడు. “నేను యుద్ధంచేసేపాటిదాననా, నాలో అట్టిశక్తి యేమీ లేదు” అంటూ పిచ్చుక చచ్చుపెద్దమ్మముఖం వేసింది. దీనిసంగతి యేమిటో చెప్పవలసినదిగా రాజు మంత్రిని అడిగితే “వానికంత కండకావరమూ దీన్ని చూచుకుని” అంటూ తను గూడునుంచి సంగ్రహించుకొని వచ్చిన వస్తువును రాజుకు అందిచ్చాడు. ఇంతా యేడుస్తే అది రెండణాలవెండిబిళ్ళ. దీన్ని చూచుకునే అపక్షికి అంత అహంకారము, అంతఃసీంకారం, అంతఉన్మత్తతాను.

కొంతభనముగలిగిన యాతడే వ్యాపారసంస్థ కధిపతి, యజమానిగనుండుట సహజమైయున్నది. వాణిజ్యము, దానితత్వము, తనవ్యాపారమును సక్రమముగ నడపుకొనుట కవసరమును కొన్ని యితరవ్యాపార విషయములు ముందుగ గ్రహించి యజమానియైనవానిచెంత తచేదాతీతనము కొంతవరకు సుముఖముగ నుండును వ్యాపారతత్వ మెట్టివో ముందుగ గ్రహింప నవకాశము లేకున్నను వ్యాపారము చేతికి చిక్కినప్పుడైన దానిని గూర్చి విచారింపబూననివాని చెంత నాకతీ మూఢునికి సేవచేయుటవలె బహుదుర్బల మనిపించును.

యజమాని తా నెంత నిరక్షరుడైనను తాచే దారులను దిద్దజూచును. అప్పట్ను తనకుగల అనుభవము తెలివి తేటల లేమినైన లెక్కించుకుని నిగ్గుపడడు. తన సంస్థయందు పనిచేయుచున్నవార లెంత అనుభవముగలవారైనను, ఎంత ప్రజ్ఞావంతులైనను వీరిమాట, వీరి సలహాలన్న యజమానికి గిట్టదు. వ్యాపార మెట్టిదైనకానిదు. అట్టిసంస్థయొక్క యజమాని వెర్రివో, మొర్రివో కొన్ని యూహలు కలిగియుండును. అవే చాల విలువైనవని, ప్రయోజనమైనవని తలంచుచుండును.

ఒకవ్యాపారమునకు యజమానికానున్న యాతడు కొంతకాల మెచ్చటనేని తాబేదారీచేయు టుత్తమును, తాబేదారీతనమునందు గల కష్టము అనుభవజ్ఞునకే తెలియును. అట్టి అనుభవమును పొందిన యజమాని చెంత నేవచేయుటే సౌఖ్యప్రసము. ఎప్పుడును కాకి ముద్దెట్టును? అట్లే నౌకర్లబాధ యజమాను లెట్లు గ్రహింపగలుగుదురు?

ప్రతియజమానియు తన తాబేదారులవల్ల తన వ్యాపార మభివృద్ధిచెందుచున్నదా, లేదా యని లెక్కించుకొనుచుండుట సహజము. తాబేదారులను తమ కేర్పడిన అధికశ్రమ తగ్గి, జీతము లెప్పుడు హెచ్చుకాబడునా యని ఆశించుచుండుట గూడ సహజము. ఒకగుమాస్తా చురుకుతనమువల్ల నెంతత్వరలో తనపనిని పూర్తిచేసికొన్నను ఆనాటి కిక స్వస్తి. చెప్పటకు యేయజమానియు ఒప్పుడు. అగుమాస్తాకు నిర్ణయింపబడ్డ కాలపరిమితి యంతయు తనపనిచేయుట యందే వినియోగింప బడవలెననీ, ఒకవేళ అగుమాస్తా తనపని నొకనాడు శీఘ్రముగ ముగించుచున్నను ముందు నాటి పనినో, మరేదో వేరేపనినో యజమాని నియోగించునే కాని యూరకవడలడు. కార్యాలయమున చేరినది మొదలు యెంతఆణకునతో మెలగుచున్న నౌకరైనను పైసందర్భములపట్ల నించుక తిరుగుబాటును సూచించిన ఆనాటితో నీయజమానికిని నీనౌకరుకును తెగతెంపు లగును. ఇంతకు వెనుకయొనర్చిన నేవయైన పరిగణింప బడక బూడిదపోసిన పన్నీరగును. అభివృద్ధికి రాతగిన యవకు లెందరో ఇట్టిపరిస్థితులందు ఓరిమిలేక సంచరించిన కారణమున వారి జీవితములు భగ్నజీవితములుగ నున్నవనుటకు ప్రత్యక్షనిదర్శనము లెన్నియో చూపవచ్చును.

యజమాని దేని నియోజించినను నౌకరు చేయుటకు సిద్ధపడవలెను. 'అది యిట్లు కాదు అట్లు' అని చెప్పటకు యజమాని అంగీకరింపడు. యజమాని నియమించు కార్యములకు హేతుక్రమములు అతనికి తెలియును. అతని హృదయకుపారమునందు గలయట్టి అమూల్యముగు నూహల బయలుపెట్టవలసినదిగ నౌకరు

కోరు టుచితముగాదు. నౌకరు యెన్నడును యజమాని చెప్పనేతల విమర్శింపరాదు.

నౌకరునకు తనయజమానియందు పూర్తియగు విశ్వాస ముండు టవసరము. యజమానిగూడ తననౌకరు నందంతవిశ్వాసముంచిననేకాని కార్యములు సక్రమముగ, లాభప్రదముగ నుండవు. సరస్వర విశ్వాసము లేనిచోట్ల పొరుపులు, కష్ట నష్టములు యేర్పడును.

యజమాని నియమించు నొకానొకపని అవలక్షణ మైనదనీ, అం దేమియు లాభము లేకపోగా యిట్టి నష్టము సంభవించునని తాబేదారు బాగుగ నెరుగగలిగినచో నద్దానిని నెరవేర్చకముందు దానిలోను పాతుల హృదయపూర్వకముగ విమర్శనబుద్ధితో నెరిగి వచ్చి యజమానికి విన్నవించి వానియిష్టముపైని ఆకార్యమును కొనసాగించు టుత్తమును. "అత్తగారి పైట తొలగినదన్న విషయము కోడలు చెప్పకున్నను తంటాడే, చెప్పిననూ తంటాయే" అను సామాన్య మైన సామెత మనకు బాగుగ తెలియును. అట్లే యజమాని, తాబేదారుల సంబంధముగూడ. ముందుగ చెప్పక పనిచేసినచో ప్రత్యక్షముగ కనుపడుచున్న తప్పు నెరిగియు నెట్లు చేసితివనియు, ముందుగ చెప్పిన "నేచెప్పినది ముందుచేసి మరీ మాటలాడు" మనియు తాబేదారును దండించుట మాత్రమే గాక తన తెలివితక్కువను కప్పిపుచ్చుకొనుటకు 'ఒక్కడూ పనికిరాడు, అందరు పనికిమాటినవారే, అన్నిటికి నేనొక్కడను చావాలి' అని విలపోయును.

మానవమాత్రుడుగ జన్మించిన ప్రతివానికి భగవంతుడు ప్రపంచజ్ఞాన మలవడలేసికొనుటకు శక్తి నొసగియున్నాడు. ఆ జ్ఞానము సుపయోగపరుపని మానవుడు వట్టియంత్రమువంటివాడు. అట్టివానికి ఎవగు బొగుగు లుండజాలవు. ప్రపంచజ్ఞానము, వివేచనాశక్తి గల మానవుడు వృద్ధిబొందాలడు.

యజమాని తరువాత సహజముగ హెడ్ గుమాస్తా లను వారు ప్రతివాణిజ్యసంస్థయందుండురు. వీరు యజమానికి ప్రతినిధులవంటివారు. యజమానులతోటి

సహనగౌరవమున కర్హులు. యజమానికి ప్రతినీధియగుట చేహములు వేరైనను వారిరువుర ఆజ్ఞలను తాబేదారులు గౌరవింపవలసియుండును.

యజమానికి ప్రత్యామ్నాయముగ వ్యవహరింపుచున్న హెడ్ గుమస్తాపైని తాబేదారు సవాళ్లువేయుట, వానిని చిన్న బుచ్చజూచుట మొదలగునవి చాలచెరుపు. ఇట్టిచేష్టలు ప్రతినీధికి చెందక ఆతని నాస్థానమున నియమించిన యజమానికి చెందునని గుర్తెరుగవలెను. హెడ్ గుమస్తాను పనినుండి తొలగింపవలెనన్న యజమానియే ఆపని యొనర్చవలెను. తదితరులవల్ల నాపని కాజాలదు. కాబట్టి క్రిందివా రెంతమొత్తున్నను ప్రయోజనము లేకపోగా చాలకష్టములపొందుదురు.

హెడ్ గుమస్తా దొంగతనము చేయువాడైనను, లంచగొండ్లియైనను ఈవిషయములు తాబేదారు యజమాని కెరుకపరచవచ్చును. కాని యిట్టివి బయలుపెట్టుటయందు బహుశాగ్రయాకత యవసరము. ప్రత్యక్ష నివర్తనములు చు-పగిరియుండినప్పుడే అట్టి పనికి బూనవలెను. అందును యోచనచే యవలసిన విశేషాంశము తెన్నియో గలవు. ముఖ్యముగ యజమానియొక్క ప్రకృతి, యజమానికి, ప్రతినీధికి గల సంబంధము పెరిగియుండునను. ప్రతినీధిపైని మోపబడు నేరములు స్థిరపడుటకు నేకరించు నివర్తనములు బలముగలవై యుండవలెను. అనెల్ల యజమానిచెంత పెట్టబడు సందర్భమున వాటి కెట్టి గూఢేపణలు రాకుండునందు నట్లు స్థిరతరమై యుండవలెను. మయాసమయములు, ఉచితానుచితములు యుక్తిగలిగి బయలుపరుచవలెను. నేరారోపణలు చేసినంతనే నాకరును యజమాని మెచ్చి దుష్కాలువలు గప్పునని తలచమాడదు. మనుష్య ప్రకృతు లనేకవిధములు. పైపేరాలలో నుదాహరింప బడినట్లు ధనికులైన యజమానుల ప్రకృతులు, యూహలు మరీ విపరీతముగ నుండును. ఒకయజమాని అట్టి నేరారోపణలను చెవియొగ్గి వినును. మరియొక డిట్టి నిందల వినుట కిచ్చగింపడు. ఇంకొకడు తాబేదారుల బుజ్జగింది తృణమో పణమో ఆసహాపి తనప్రతినీధి యొక్క లోటుపాటుల తెలిసికొన బ్రయత్నించును.

మరొకడు తనస్థానే యెల్ల కార్యముల సర్వహించుచున్న ప్రతినీధిని ఒకతాబేదారు నేరమారోపించినంత మాత్రమున నాతనితోలగింప నిష్టపడక మరికొంత కాలము పరీక్షింపవలెను. ఇంకొకడు నేరగానికి వానినేరమును తెలియజేసి బయలుపెట్టినవానిని గూడ బయటపెట్టి వారిరువురకు జరుగు వింతవాదమును, దెబ్బలాటను చూచుచు ఆనందించుచుండును. తాబేదారున కీ నాకరీ చిక్కినది హెడ్ గుమస్తావలన కాదు. యజమానిఆదరణచే లభ్యపడినదే. అయినను వారిరువురకు గలజోక్తినీ, అనోన్యత తాబేదారు యజమానుల నడుమ నుండు సంబంధమువంటిది కాదు. యజమానికి చేరువలో, అందుబాటులో, దృష్టిలో నుండునది ప్రతినీధిగాని, తాబేదారుగాదు. యజమానిని దర్శించుటకు, ఆతనితో ప్రసంగించుటకు అనేకసాకాశములు తాబేదారులకు లభ్యపడవు.

తాబేదారును గూర్చి, అనగా నాతని పనితనము, అగుకువ మొదలగువానిని గూర్చి యజమాని తెలిసికొండలచిన మున్నుండుగా నాతడు తనస్థానే వ్యవహరించుచున్న హెడ్ గుమస్తా నడుగును. తాబేదారు హెడ్ గుమస్తాకు వ్యతిరేకుడైనచో తాబేదారు జీవితము భగ్గుమగును.

అనూయ, నిందారోపణ, చిలిపిచేష్టలు ఎన్నడును జయసిధికి సోపానములు గ జాలవు. తాబేదారు కూడ కొంతకాలమున కాసంస్థకే హెడ్ క్లార్కు అగు సందర్భ మేర్పడినప్పుడు తనకును తన క్రింద సేవచేయు వారికిని అనోన్యత మృగ్యమై యేతడమున కాక్షణము ఆటకట్టునట్లు తోచును. తాబేదారుగ నున్న కాలములో పదుగురు చాకిరీచేయుటయం దెంతకష్టముగలదో అధికాయై పదిమందిదగ్గర సేవను గ్రహించుటగూడ అంతేకష్టమైనదని అప్పుడు తెలిసికొనగలుగును. ఒక సంస్థయందు పనిచేయువారినడుమ సహాసము, శీలము, కట్టుబాటు, కలయిక, సహకారముండినసేగాని ఆసంస్థ జయప్రదముగ నుండదు. ఇవి మృగ్యమైనచోట అనూయ, చాడీకోరుతనము, దొంగతనము, అపనిందలు ప్రబలి

సంస్థకే మోసమువాటిల్లి వీరందరకుగూడ అన్నోడక
ములు తకరారగును.

౮

తాబేదారులు

ఓరిమి, దాని అవసరము

ఒకేసంస్థయందు పలువురు తాబేదారులుండుట
యెల్లరెరింగిన విషయమే. ఒకేసంస్థయందు యిరువురు
యువకులకు ఒకేసారి నాకరీలభించుటగూడ సహజమే.
అం దొకనికి మాత్రమే కొంతకాలమైనపిదప యజమాని
జీతము హెచ్చించు ననుకొనును. ఈతనితోనే ప్రవేశ
పెట్టబడిన రెండవయూతడు కినుకచెంది పరాభవింప
బడిన ట్లెంచుకొనగూడదు. విమర్శించి చూచినచో
రెండవయూతనికంటె మొదటివానిచెంత వేతనాభివృద్ధిని
దెచ్చు అధికోపయోగలక్షణము లేనియో నుండుట
యజమాని గ్రహించియే అట్లానర్చినట్లాహించి నతడు
గూడ నట్టి అధికోపయోగలక్షణముల నలవడజేసికొ
వలెను. అంతియే గాని తొందరపడి తన కన్యాయము
జరిగినట్లు, తనకంటె ప్రథముడే సుంత హెచ్చులక్షణ
ములు గలవాడనీ, ఆతనితోపాటు తనకును వెంటనే
వేతనము నభివృద్ధిపరచనియెడల నాకరీకి రాజీనామానిచ్చు
నట్లును మొదలగుసవాళ్లను యజమానిచెంత వేయుట
అనుచితమేగాక ఓర్వలేమిని తెలియజేయును. ఇట్లెల్ల
నిట్లుండ మరికొంతకాలమునకు ఖాళీయగు హెచ్చుజీత
మును దెచ్చు వేరొక గుమాస్తాపని నీరెండవ యువకుని
పరము చేయ యజమాని యుద్దేశించి ప్రస్తుత మిట్లానర్చి
నను నొనర్చవచ్చును. ఎట్లులైనను ఓరిమితో నుండుట
యుచితమేగాని అవసరపడుట యెంతయు చెడవు.

యజమాని దుష్టుడై న్యాయాన్యాయ విచక్షణ
లేని మూఢుడైనచో గూడ యువకుడు తొందరపడి రాజీ
నామా నివ్యజనదు. అరటియాకు ముల్లుమీద పడినను,
ముల్లే అరటియాకుమీదపడినను ఆకుకే చెరువుగాని
ముల్లుకేవిధముగు ప్రమాదము నుండదు అట్లే యువకుడు
గూడ ముల్లువంటివాడైన యజమానితో బహుజాగ్ర

త్తగ నుండవలెను. యజమానికి కోపమువచ్చి పామ్మని
కసరినను, తనకే భరింపరాని తామసము జనించినను
కార్యాలయము విడువవలసినవాడు, తిరిగి యింకొకనాకరీ
కొరకు అప్రకష్టములు పడవలసినవాడును యువకుడే.
వేతనాభివృద్ధి లేకపోవుట అవమానము కాలగు.
ఎంతకాలమున్నను ఆచరములేక, ఎదుగు బొడుగులు
లేక, వ్యక్తిత్వ ప్రకటనమున కవకాశము చిక్కకుండు
ప్రదేశముల నాకరీచేయు యువకుడు భావ్యభివృద్ధి
నభిలషించి రాజీనామా నియ్యవచ్చును. న్యాయవర్తనము,
అణకువ, ఓరిమి, తృప్తి గలిగి, శరీరకష్టమునకు వెనుకా
డని యువకునకు యీ కార్యాలయమే కాదు యే
కార్యాలయమైన నొక్కటే.

౯

దుస్తులు

కార్యాలయమునందు నాకరీలలో ప్రవేశింపబోవు
నప్పుడు దుస్తులవిషయమై యువకున కంతశ్రద్ధ తెలి
యక పోవచ్చును. కాలము గడచిన కొలది చినిగినవి,
మురికివి, దుగ్ధంధపూరితమైనవి ధరించుట కార్యాలయో
ద్యోగులకు కంటకముగ తోచుచుని తానే గ్రహించును.
ఒక్కొక్క వ్యక్తి కొక్కొక్కతీరుదుస్తు లాకర్షణీయులుగ
నుండును, యువకుడు పలువురను పరీక్షించి తా నేమా
దిరిగుస్తుల ధరించిన ఆకర్షణీయులుగ నుండగలఁబో
గురించి ఆపద్ధతి ననుసరించు టుత్తము. జెర్రిగ నొకరి
ననుకరించుట మంచిదికావున్నను తామగూడ ఆకర్షణీ
యులుగ నుండుట కెవ్వడు అడ్డుకాలదు గాన స్వల్ప
ములగు మార్పులతో అట్లానర్చవచ్చును. తళతళమెర
నెడివి, కండ్లుచెడరగొట్టు రంగులతోగూడిన దుస్తులు
ధరింపజనదు. కత్తిరింపులలోనే ఎంతోగుడ్డ నడుమై
యుండునట్లు తోపజేయు కొట్టు మొదలైనవి ధరించుట
యువకుని గుబారాను సూచించును. పరిశుద్ధత
యొక్కటే ముఖ్యముగాని వెలగలవాటిని ధరించుట
గాదు ప్రధానము. కంటబడిన గుడ్డనెల్ల కొనినను,
పుష్కలముగ దుస్తులుండియు తరుచు కొనినను యువకు
నకు పైకమయొక్క విలువ తెలియజేమా యని తోప

జేయును. నూత్నములలో మోక్షమునుదానిని యువకుడు మరువకూడదు. తక్కువవ్యయముతో ఆకర్షణవంతముగ నుండు మంచిదుస్తులను నిర్మలముగ ధరించుటే యిందు గ్రహింపదగినది.

యువకు డింకను పెద్దపెరిగి, వేతన మభివృద్ధియై, అంచెలమీద పైపదవులకు చేరుకొనుచున్నప్పుడు దుస్తుల యందు చూసకలసిన శ్రద్ధ, వాటికొరకగు వ్యయము జాస్తియగును. తన కార్యాలయమునందున్న వారెల్లగు తమ హోదాలతీరు ననుసరించి దుస్తుల ధరింపవలెనని యజమాని కోరును. పలువురు యజమానుల అసహ్యముగ నుండుట చాలమంది యెరుగుదురు. అయినను తనకాకర్షణ పరిపుభ్రముగ నుండవలెనని కోరుదు వా రాకర్షణీయముగ నుండుటే తన కానందమని, తృప్తియని తలంతురు.

నూట్లుతొడుగుట కలవాటుపడిన యువకులు కొందరుందురు. ఎప్పుటికప్పుడు నవనాగరిక శిఖా మణులవలె ననుపడదలచినవారు నూట్లవిషయమై చాల జాగ్రత్తగ నుండవలెను. ఈ నూట్లలో నేడున్న పద్ధతి రేపుండదు. రేపటిది ఎల్లండికే మార్పుచెందవచ్చును. నేడున్న గుడ్డ రేపుదొరకదు. రేపున్నది మరినెలదినములకు తిరిగి మారిపోవచ్చును. ఈక్రొత్తమార్పులు రేకెత్తుచున్నపుడెల్ల పాతమాదిరులు ఆకర్షణీయముగ నుండవు. కాన యెప్పుటికప్పుడు క్రొత్తమార్పులతో వెలువడుచుండువాటిని కుట్టించుకొను నవకాశముండునటుల పాతవాటిని తక్కువసంఖ్యల నుంచుకోవలెనే గాని అధిక సంఖ్యగ నేకరించుకొనరాదు. లాగువేసికొనుపట్ల దాని మడతఁగ నలగరాదు. నలగకుండ నుంచగల కొన్ని మరలు గలవు. మరలు కాకున్న ఊలభోపాశము యువకుడు పండుకొను ప్రక్క. రాత్రిపరుండబోవు సమయమందు ఆలూను మడతలయొద్ద జాగ్రత్తగ మడచి పడకక్రింద పరచిన తా నా పడకమీదనుంచి ఉదయము నిద్రలేచుసరికి ఆలూను పైమరలలోనుండి తీసి నట్లే యుండును. పంచకట్టెడువారి కీబాధ యుండదు.

౧౦

వ శ్రీ క రణ శ క్తి

వ్యాపారమున కత్యావశ్యకమైన యీవశికరణశక్తి మనకర్హకళయందువలె ముందులచేతను, మంత్రముల

చేతను సంపాదించగలిగినది గాదు. వ్యాపారతత్వ మెరిగి వ్యాపారముయొక్క మూలనూత్రము నవగాహన మొనర్చుకొనినవారు వాణిజ్యమునందు వశికరణశక్తి కెంతటి ప్రాముఖ్యముగలదో గ్రహింపగలరు.

వాణిజ్యము కత్తిసామునంటిది. సర్పముతో చెరలాటవంటిది. వాణిజ్యమున నొక్కడు మాత్రమే గలిగించుకొనునదిగాదు. అనుక్షణము వివిధప్రకృతులతో గూడిన మనుష్యులతో బరిగొని కురుకవలసియుండును. ఎదురుగ నిలువబడియున్న ప్రత్యర్థిని లోబరచుకొనగలిగినయాతడే జయశీలుడు. కత్తిసాము యుద్ధముపట్ల శరీరజలము, మనోదాడ్ధ్యము, మొరటుతనము, నేర్పు అవసరము. వాణిజ్యమునందు వశికరణశక్తి యన్న వినయము, శీలము, న్యాయము, యాక్తి, వాక్కు. ఇందు శాంతిస్వరూపమే ప్రధానము. వ్యాపార సంస్థ యందు ప్రవేశించిన యువకుడు ఈ వశికరణశక్తిని సాధించి అలవడ జేసికొనవలెను. ఇయ్యవి గ్రంథపరిచయమున నేర్వదగినవి గావు. లలితకళవంటిది.

ఒక వాణిజ్యసంస్థకు పలువురు మనుష్యులు వచ్చుచు పోవుచుందురు. వారెల్లరు వివిధప్రకృతులు గలిగియుందురు. వచ్చినవారే తిరిగితిరిగి వచ్చుచుందురు. ఈ వచ్చిపోవువారి నందరను పరామర్శించుచు, వారు వారు కోరినదాని నందించి విక్రయించుచు, వారుప్రశ్నించెడు కుంటిగ్రుడ్డి ప్రశ్నలకు తగిన సమాధానముల నిచ్చు కార్యములకు సంబంధించిన శాఖయందు యువకునకు నొకరీ లభ్యపడినదని యెంచుదము. వీరందర సంతోష పరచి వారి వారికి కాలసియుండు సామగ్రికంటే హెచ్చుసామగ్రి నంటకట్టగలుగు, వారువారు నేయు కుంటిగ్రుడ్డి ప్రశ్నలకు వినుచుచెందక మందహాసవదనముతో జవాబుల నొసంగి తృప్తిపరచి లోబరచుకొని యేదో యొకవస్తువిశేషము నట్టివారి కంటగట్టగలుగు శక్తిగల యువకుడే యథార్థమైన నేర్పరి (Salesman), ఇట్టి యువకునకు అభివృద్ధి తప్పదు.

షావుకు వచ్చెడు పలువురలో కోపదారులు, చీటికిమాటికి చీకాకుపడువారు, ఒకపట్టున విశ్వసింపక

ప్రపంచము శుద్ధమోసమైన దను స్థిరమగునూహగల వారెందరో ఉండురు. ఇట్టి వీరినందరకును నచ్చచెప్పి లోబరచుకుని యిసుకనుండి తైలమును దీసినట్లు డబ్బును గుంజానాతడే సమర్థుడగు Salesman.

పలుప్రకృతులు గల యిట్టివారిని లోజేసికొను శక్తి నలగరచుకొనుటకు యువకుడు తనస్వత్వము నటులుంచి వివిధమనస్తత్వముల పరిశీలించవలెను. తన కొకానొక విషయమునం దెక్కుడు సమ్మిక యుండవచ్చును. అంతమాత్రమున నావిషయము నందే తనమనస్సుంచి ప్రసంగించుచుండిన నెదుటివాడు విసువుచెంది ఆతనికి సరిపడునది లభింపక చేబారిపోయినవాడును. యువకు డెప్పుడును ఎగుటివాని మనస్సేరిగి వాని జాడనే పోవలెను. ఆతడు పోవుదారి తప్పుగనున్నచో ఆతప్పు నాతనికి వినయవిధేయతతో తెలిపి ఆతని మనస్సును త్రిప్పి పిమ్మట యువకుడు తాను సమ్మినదానినిగూర్చి వాని కెక్కించి లోబరచుకొనవలెను. లోబడని బిరుసువాడైనచో యువకు డాతనిదారినే అనుసరించవలెను.

ఒక డొక పాపునకు బోయి ఫౌంటెన్ పెన్ కొనదలచినా డనుకొందము. ఆపాపువాడు (ఎ) అను కలమును జర్మనీనుండి సరాసరి రప్పించును. ఈకల మమ్ముగలిగిన హెచ్చయినలాభము మిగులును. వచ్చినాతడు (బి) అను స్వల్పమూల్యముగల కలమును కొన

దలపెట్టును. (బి) కల మమ్మిదచో హెచ్చు లాభము రాదు కాని వచ్చినాతడు దీనినే తీయదలచి నాడు ఆపాపు Salesman ఈ ఘట్టమునందు తన చాకచక్యము వల్ల (బి) అను కల మమ్ముడు పోకుండ (ఎ) అను కల మమ్ముడుపోవునట్లు చూచుటకు (ఎ) (బి) కలముల కిప్పటి తారతమ్యమును (బి) లోకంటె (ఎ) లో హెచ్చు ఉపయోగములు కలవనీ, (బి) లో మందు ముందు చాలకష్టములు వచ్చుననీ (ఎ) లో అట్టివేయు తటస్థపడవనీ, ధర యిందుక హెచ్చు అయినను (ఎ) ను కొనుటే ఉత్తమోత్తిమమనీ చెప్పి వానిచేత (ఎ) ను కొనిపింపగలిగినయూతడు ప్రజ్ఞావంతుడగు Salesman ఈ లావాదేవీలో ఎదుటివాని మనస్సు నోవ్వకముం దిట్టివే యే వస్తువయము కాపలసినను అదేపాపుకు వచ్చునంతటి ఆచరాతిశయముల ప్రకటించు యువకుడు తప్పక గడతేరగలడు.

నేర్చులేని యువకుడు సంస్థకు కంటకముగ తోచును. ఆతనియందు ఓరిమి యుండదు. చాల నిక్కచ్చిమనిషి యని తా ననుకొని సంతోషించునే గాని తదితరులకు ప్రాయ్విలోని కట్టెవంటివాడు. ఇట్టి యువకుని జీవితము దినదిన గంభీరముగ నుండును కెలాటి యాత్మేషము నుండదు. అభివృద్ధికి రాదలచిన యువకుడు ఓరిమి, నేర్పు, వశీకరణశక్తిని సాధన ముల మన అలవడజేసికొనవలెను.

శివభక్త మహాత్మ్యమున నుండ రాఖ్యసముచ నోకరంగము

(శ్రీ) కాశీనాథరావుగారి తంజావూరు ప్రాచీనచిత్రసంగ్రహమునుండి

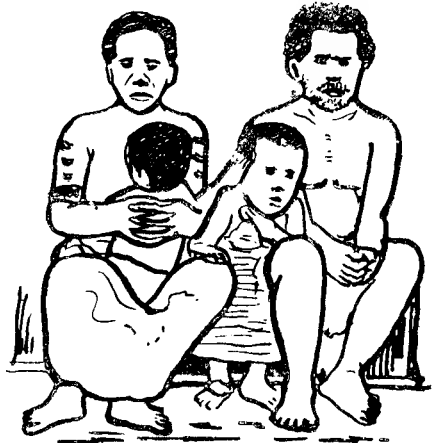
మ ల నే మి యా

లో కమున నొకరి తీరున నొక రుండరు. ప్రతివిషయమునందును భేదమే కాన్పించును. నిజమగు సామ్య మరుదు. ఒక తల్లిబిడ్డలలోగూడ నొకరిని బోలి యొకరుండకపోవుటవలెనే ప్రపంచమున వేర్వేరుప్రదేశములందలి జనులు ఒకరినిబోలి మఱియొక రుండజాలరు. నారివేషములందేమి, భావలంకేమి, ఆచారములందేమి, వ్యవహారములందేమి యపరిమిత భేదము కాన్పించుచుండును. ఇది స్వభావము. అట్లయినను జను లొకరినొకరు నాగరికులు అనాగరికులని విభజనము కల్పించుకొని పరిహసించుచుండురు. అట్టి అపహాసము సహేతుకముగ గాని, నిష్కేతుకముగ గాని యుండవచ్చును. జనుడు కూడ నొక జంతుప్రాయుడైనను జంతువునకన్న గుణేంగితిజ్ఞానము కలవాడైనందున సదసద్యైకము కలవాడై యున్నాడు. ఇంగితిజ్ఞానము కలిగియు కేవలము జంతుత్వల్య ప్రవర్తన కలవాడైనయెడల అనాగరికు డనిపించుకొనును. ప్రపంచమున జనులు తమవలె నితరు లుండ నంతమాత్రముననే పెరవారు అనాగరికులనియు, తాము నవనాగరికుల మనియు విద్రవీగుట సహజముగా నున్నది. అట్లుగుటబట్టి నాగరకతా నాగరికతలకు పరిమితి నిర్ణయించుట కవకాశము కరున్నది. ఎవరికి వారు నాగరికులు, పెరవారనాగరికులు. ఎవరికిచ్చి వారి కానందము. ఇబ్బలీవారు అభిస్మీయాలో గావించు శిషు స్త్రీ హత్యాది దుండగములు నాగరికతను ఆదేశమున నేల కొల్పుటకని చాటించుటయు, ఈదుండగముల నంత మొందించుటకును, స్వప్రాణ రక్షణమాత్రమే యుద్దేశముగను పోరాడు అభిస్మీయనులు అనాగరికులని వ్యవహరింపబడుటయు నిందుకు నిదర్శనములు.

విది ఎట్లున్నను, జనులు ఒకరినొకరు తెలిసికొని యుండుట లోకజ్ఞానముగను, ప్రపంచమునందలి జనులు

దేశములనుబట్టియు, రూపములనుబట్టియు, వేషభావలనుబట్టియు నేలకొలది తెగలుగా విభజింపబడియున్నారు. వీరిలో ననేకులు నవీననాగరిక దేశములకు దూరములై ఇంచుమించు జంతుసమాన జీవనులై యున్నారు. అట్టివారినిపరిచి తెలిసికొనుట వింతగ నుండకపోదు. ప్రస్తుత మీ వ్యాసమున మలనేషియా యను ద్వీపసముదాయమునందు నా నాదీవుల జనులనుగుఱించి, అందును స్త్రీలనుగురించి కొంత వ్రాయబడియున్నది.

పసిఫిక్ మహాసముద్రమున, భూమధ్యరేఖకు దక్షిణముగా ఆస్ట్రేలియా ఖండమునకు ఉత్తర పశ్చిమముల నుండి అమెరికా ఖండ పశ్చిమభాగమువఱకును ననేక వేల దీవులు కలవు. ఈదీవులలో కొన్ని జనస్థాన యోగ్యములుగనుండి జనసమృద్ధముగలవిగను, కొన్ని అగ్నిపర్వతములతోగూడి వాసయోగ్యములు కాకను, కొన్ని సహ

చిత్రము ౧

‘మ్యాపిబ్రడీసు’లోని కుటుంబము, స్త్రీకి మీ కీకులపై దిద్దులు కలవు.

డవు దీవులుగను నున్నవి. ఈసమస్త ద్వీపసముదాయమున అందలి జనుల వేష, భాష, ఆచార వ్యవహారములను

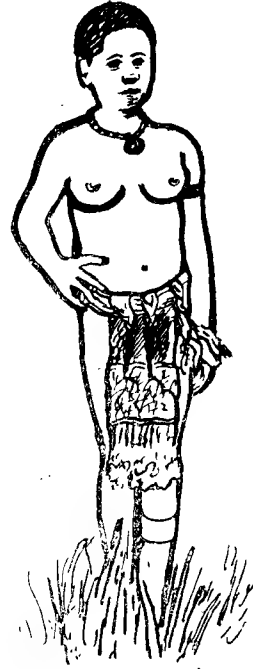
బట్టియు మాడు ప్రధాన భాగములుగా విభజింపదగినవై యున్నవి. అవి (౧) మలనేషియా, (౨) పాలినేషియా (౩) మైక్రోనేషియా అనునవి.

మలనేషియా

మలనేషియా ద్వీపసముదాయము వాయవ్యమున న్యూగినియామొదలు ఆగ్నేయమున ఫిజీదీవివఱకు గలదు. న్యూగినియా ఫిజీ కాక (౧) ఆడిర్లాల్ దీవులు (Admiralty Islands) (౨) బిస్మార్క్ (Bismark Archipelgo) ద్వీపసమూహము (౩) సాలమన్ (Solomon Islands) దీవులు, (౪) శాంటా క్రజ్ (Santa cruz) దీవులు (౫) బ్యాంక్స్ అండ్ టారిస్ (Banks and Terres Islands) దీవులు. (౬) న్యూ హిబ్రీడ్స్ (New Hebrides Islands) దీవులు (౭) న్యూ కెలడోనియా అండ్ లాయల్టీ (New Caledonia and the Loyalty Islands) దీవులు అనునవి ద్వీపసమూహములు చేరియున్నవి. ఇందలి జనులు అవయవ నిర్మాణవిధానమున (Ethnological characteristics) ను, ఆచారవ్యవహారములందును ఇందు మించు సామాన్యలక్షణములను కలిగియున్నారు. వీరియందు వెడల్పులేక, పొడవైనతలయు, కురచవైనపైకి కొంచెమువంగియుండు ముక్కులు ముఖ్యలక్షణములు. శరీరచ్ఛాయ ఎర్రవై ఇనుపత్రుప్పునును బోలియుండును. శిరోజములు నల్లనివై సుడులుతిరిగి కురుచవైనవి. ఈ లక్షణములందు మలనేషియాద్వీపము లన్నింటియందుగల జనులు సామ్యముగలిగియుండియు ఇందలి వేర్వేరు ద్వీపసమూహములలోనివారు కొన్నియితర విషయములందు భేదపడియున్నారు.

సముద్రయానమునందు వైపుకొను చాలనందున నున్న, ప్రారప్తభావమువలన నేర్పడు జగదాలమాటి తనమువల్లనున్న ఈదీవులవారు పరస్పరము రాకపోకలను వృద్ధిచేసికొను నవకాశము కలుగకన్నది. ఒకవేళ నొకదీవివారు ప్రమాదవశమున మఱియొక దీవికి చేరుట తటస్థించినేని ఇరుదీవులవారికి కయ్యమే సంభించునుగాని అతిథిసత్కార భావములేదు. ఒక్కొక్క

మారు, నూతనాగమకులందరును చంపబడుటయు కలదు. వీరిలో కొన్ని దీవులవారు సరమాంసభక్షకు లగుటవలన నూతనాగంతుకులు ఆహారార్థముగగూడ చంపబడుట కలదు.

చిత్రము ౨

పూసల మొలదట్టిని కట్టుకొన్న బాలిక.

ప్రస్తుతకాలమున ప్రయాణవసతులు వృద్ధియైనందున ఈదీవులన్నియు నాగరికల సహవాసమును పొందగలిగి క్రమక్రమముగా తమ పూర్వాచారములలో గర్వములనువానిని పోనాడుకొనగలుగుచున్నారు. ఈయనుమాలపరిస్థితులు తీరవాసులకేగాని ద్వీపాంతరస్థుల వాసులకు కలుగుటలేనందున వారింకను పూర్వపువృద్ధిలలోనే యున్నారు.

తొలుదొలుత ఐరోపీయ శ్వేతజాతుల ప్రయాణికులు ఈద్వీపములను జేరినపుడు వీరిని పితాచములనియు, భూతములనియు భావించి ద్వీపవాసులు దాసుకొనుచుండువారు. ఇందు స్త్రీలు ఈపితాచములకండ్ల బడరాదని మిక్కిలి జాగరూకులయి కొన్ని దినముల పర్యంతము

బహుటికి రాకుండురు. భయము తీరినతర్వాత కొంతకాలమునకుగాని స్త్రీలనుగాని, బిడ్డలనుగాని చూచు నవకాశము కలుగుటలేదు.

ఒకానొకదీవియందు పురుషులనుపడరకు. ఎచ్చట చూచినను స్త్రీలే యన్నిపనులను జేయుచుందురు. కొన్నిదీవులలో పురుషులు స్త్రీలకన్న పెక్కుడు ఆభరణముల ధరింతురు. వారి స్త్రీలకు ఆభరణములే యుండవు. బాలికలుమాత్రము మెడనొక దండనుగాని, కాలి యందొక పట్టునుగాని, సందెకడియమునుగాని ధరించవచ్చును. వయసుచెల్లిన స్త్రీలు ఆభరణములను ధరించరాదు. వారితలలు బోధలుచేయబడి పూలనుగూడ ధరించుకొన నవకాశముండదు.

పచ్చలు పొడుచుకొనుట

స్త్రీలకు ఆభరణముల ప్రత్యామ్నాయము పచ్చలు పొడుచుకొనుట. వారికి కట్టువస్త్రములుగూడ లేనందున, మనము వస్త్రములపై వేయు అద్దకపు చిత్రములవలె వారు తమ శరీరములపై పచ్చలు పొడుచుకొని దూరమునుండి చూచుటకు వస్త్రమే ధరించియున్నారనుటకు కానబడుదురు.

అన్ని దీవులలోని స్త్రీలకును నిది ముఖ్యమగు నాచారము. మలనేషియా దీవుల స్త్రీలు తమ శరీరములను మాడువిధములుగా నలంకరించుకొందురు. ౧. రంగు పదార్థములను చర్మములోనికి ఎక్కించుట, ౨ వాతలు వేసికొనుటవలన చర్మము బుడుపులుగా నుబ్బియుండునట్లు చేయుట, ౩. పుండ్లు చేయు మూలికలతో పుండ్లను చేసికొనుట.

ఆడ్మిరల్టీ దీవుల (Admiralty Islands) లోని స్త్రీలు వాడియగు నాయుడుముతో కోతలువేసికొని ఆగాయములలోనికి నల్లని యొక రంగుపదార్థమును రుద్దుకొందురు. ఈకోతలు ముఖమున వలయములుగను, రొమ్మున మూలవాటముగను నుండవు. మలనేషియా జాతులవారు నల్లనివారయినందున ఈపచ్చగుర్తులు ప్రకాశముగా దెలియజాలవు. స్త్రీలే పచ్చపొడుచు విధ్య నేర్చియుందురు. పచ్చపొడుచుకొనుట చాల

బాధాకరమైనందున నొక్కొక్క కాలమున కొంచెము కొంచెముగా మాత్రమే పచ్చపొడుచుకొనుట సాధ్యము కాగలదు. వివాహకాలమునాటి కీయలంకరణము పూర్తియై యుండవలయును కాన బాలికలకు పిన్నవాటనుండియే పచ్చలు పొడుచుట ప్రారంభమగును. ఒక్కొక్క కాలమునను బాధ మిక్కిలి దుర్భరమగువరకును పచ్చలు పొడుచుకొందురు. ఈబాధ మాయవరకును కొంతకాల మూరకుండురు. తర్వాత మరల ప్రారంభింతురు. ఒక పెద్దరూపమును చిత్రించు కొనవలెనన్న దానికే యనేక నెలలు పట్టుటకలగు; కొన్నిదీవులలో ప్రథమ శిశుజనన మైనతర్వాతనే పచ్చలు పొడుచుకొనుట ప్రారంభింతురు. నోటికి ఇరుపక్కల పచ్చలుంకిన, నాస్త్రీ సంతానవతియని నూచించును. కొందఱు వార్ధక్యమును మరుగుపరచుకొనుటకు శరీరమంతయు పచ్చలతో నలంకరించుకొందురు. ఫిజియన్ హేడ్సు (Fijian hades) దీవులలో స్త్రీ పచ్చపొడుచుకొననియెడల నిశరస్త్రీలు ఆమెనువేటాడి తఱిమి బాధించుటగాని, చంపి దేవతలకు బలిగా నిచ్చుటగాని సంభవించును.

రెండవవిధమును వాతలు వేసికొను పద్ధతి వలన నల్లని రంగుగల శరీరముపై అలంకరణ రూపములు ప్రకాశములుగా తెలియును. (చిత్రము ౧ చూడుడు.) గౌడాల్కనారు (Guadalcanar) నందు స్త్రీలు ముఖమునందు వలయరూపములను గుర్తించుకొందురు. ఎర్రమాంగా (Eromanga new hebrides) లో పరస్పరము చెక్కిళ్ళమీదను, చుబుకముమీదను ఆకులు, పూవులు వీనిరూపములను గుర్తించుకొందురు. 'టన్నా' (Tanna) లో రూపనిర్ణయము లేక భుజములందును, తొడలయందును పెద్దపెద్ద మచ్చలను చేసికొందురు. న్యూ కెలడోనియా (New caledonia) లో బుడుపులు చేసికొను పద్ధతి మిక్కిలి బాధాకరమైనది. చర్మమునందు చిన్నరంధ్రముచేసి దానియందు ఎండుపుడకను నిలువజెట్టి దానిని కాల్చుదురు. పుడక కాలుచుపోయి చర్మమును కాల్చును. ఇట్లు కొన్నివేల కాలుడు బొబ్బ

లను చేసికొందురు. వీరిలో మనలోవలెనే చెవులు, ముక్కు పొడుచుట కలదు. చిన్నతనముననే బాలికలకు చెవులుపొడిచి ఆరంభమున మొదట నొక సన్నని పుడకను పెట్టుదురు. క్రమక్రమముగా లావైన కొయ్యము క్కలను పెట్టుచు ఆరంభమును పెద్దదిచేయుచు భుజము పర్యంతము జారునట్లు చేయుదురు. మనదేశమున తిరునెల్వేలి జిల్లాలో కొండలలో నీయూచారము కలదు. ఈ స్త్రీల చెవులను మోచినయెడల తెలఁదోనియూ స్త్రీలనాగరికులూ, తిరునెల్వేలి స్త్రీలనాగరికులూయను సంశయమును తీర్చవలసియుండును. (ఎవరిపిచ్చి వారి కానందము) ముక్కు రంధ్రములలో పక్షుల కాలిగోళ్ళవగాని, జంతువుల కోఱలవగాని పెట్టుకొందురు.

తలయొక్క ఆకారమును మార్పుట

న్యూతెలఁదోనియూలో శిశువు జనించినవెంటనే దాని తలను వ్రేళ్ళతో నదిమి వేడినీళ్ళలో మంచుచేయుచు

చిత్రము 3

ఫజీ ద్వీపస్త్రీలిద్దరు స్వదేశదుస్తులతో విదేశదుస్తులను చేర్చి కట్టుకొందురు.

దురు. ఒకజాతివారిలో నొసలు పల్లముననటుల తలను అనుముదురు. మఱియొకజాతివారిలో తలను మెడవలె సన్నమగునట్లు చేయుదురు. బాలునిముఖము ఇట్లు సన్నముగను, పొడవుగను చేయబడినయెడల నది యుద్ధవీరునికి చిహ్నమని వారి యభిప్రాయము. బాలికలకు ముఖము గుండ్రమగునట్లు చుబుకముపై కదుమబడుచున్నది.

‘మలెకులా’ (Malekula) దీని యందు శిశువు తల చుట్టును పట్టి నొకదాని అనేకమాడుగు చుట్టి ౧౨ మొదలు ౧౫ సంవత్సరములవఱకు కట్టును విప్పదు. ఇంగువలన ప్రాణభయము లేకున్నను, మెడను వ్యాధి సంభవించుట కలదు. తల్లి తనబిడ్డతల యెంత యగుమబడి యుంకిన నంత సంతసించును. చక్కగా నడుమబడిని శిశువులేని బాలికకు గొప్పవాని భాగ్యమును నదృష్టముండదని వారు తలంపుదు. అనేకదీవులయందు పోకలు, తములపాకులు, మిఠాయిపాకులు, సున్నము వీటిని నమలిచింతములు నల్లనగునట్లు చేసికొందురు. ఇట్టిది యాచారముగా కాకపోయినను అభ్యాసముగా మనదేశమునను కలదు. ఆదీవులయందు ఎవరికని తెల్లని రంధ్రంబైన కుక్కపండ్లు గల వారిని పరిహసించబడుదురు.

పూవు దండలను తలకును, నడచునకును, భుజములకును చుట్టుకొనుట పురుషుల కలంకారము. ఇతర దేశములందు పుష్పధారణము సుగంధ ద్రవ్యముల నుపయోగించుట మొదలగునవి ముఖ్యముగా స్త్రీలకుచేసిన వైయుంప నీదీవులలో నీద్రవ్యములు పురుషులకు ముఖ్యములు.

స్త్రీల యాభరణములు

మెడకు గొలుసులు, నడుముకు పట్టెలు, తలకు పట్టెలు, దువ్వెనలు, సందెం కడియములు, గాజులు, కడియములు, అందెలు, ముక్కుపుడకలు, చెవులపోగులు ఇవన్నియు ఈదీవుల స్త్రీల యాభరణములై యున్నవి. ఇవి కొయ్య, వెదురు, ఆకులు, కాయలు, టెంకలు, నారలు, గడ్డిపోచలు, ఎముకలు, గోళ్లు, దంతములు, పండ్లు, తాబేటిచిప్పలు, ఉన్ని, వెండ్రుకలు, ఈకలు, తోకలు మొదలగువాటితో చేయబడుచున్నవి. అడవి

పందియొక్క క్రిందికోణము తీసివేసినయెడల వాటికి నేరుగా క్రిందనుండు కోణము, అడ్డుమలేక పెరిగి వంపుగా ఉండగలుగునను. వీటిని చాలా విలువగల యాభరణములుగా గణించుదురు. పురుషులుగూడ వీటిని ముఖ్యముగా జూతురు.

న్యూ బ్రిటన్ (New Britain) లోని వారికి మనుష్యుల రొమ్మెముకలు ముఖ్యమయిన యాభరణములు. కనకన్ మృగముయొక్క పండ్లతో కట్టబడిన దండలు చాల ముఖ్యము. ఒక దండమును వేయి పండ్లుండును. ఇట్టి దండ ధరింపలకు మాత్రమే సాధ్యమగు నాభరణము. తాబేటిచిప్పలతో పూసలనుచేసి దండలుగా గూర్చుకొందురు. చిప్పలను ముక్కలుగా పగులగొట్టి వాటియందు రంగ్రములను చేసి ఒకనారయందుమార్చి యన్నిటిని ఒకేమారు నేలకు రాచుట వలన పూసలు సుంద్రముగా నగును.

షార్ట్‌లాండ్ దీవుల (Short land Islands) స్త్రీలు ఈ పూసలతో మొలకట్టిలనుగూడ అల్లుకొని వాటిని నృత్యకాలమున ధరించుదురు. (చి. ౨) శాన్ క్రిస్టోవల్ (San Cristoval) లోని స్త్రీలు చేయుపూసలు ౧/౧౬" వ్యాసముగలిగి ఒక యంగుళమునకు ౨౦ పూసలు పట్టదగినంత చిన్నవై యున్నవి. వీటిని ఆభరణములుగా నుపయోగించుటమాత్రమేకాక దీర్ఘకాల ప్రయాణవలన చేయబడినవగుటవలన ధనముగాగూడ నుపయోగించుకొందురు. అడ్మిరాలీ దీవులలో స్త్రీలు చేయు పూసలు ఒక్కొక్కదానికి నెలపర్యంతము ప్రయాణపడవలసి యున్నది. అందువలన వీటితోజేసినదండలు వంశానుక్రమముగ వచ్చుచుండును. ఈదీవులలో Flying foxes అను గబ్బిలముు చేతలక్రింది వెండ్రుకలతో వడికిన దారములను అమూల్యములుగా గణించుదురు. ఒకదారమునందు ఒకతెల్లని గవ్వనుకట్టి పురుషులుమాత్రము ధరించుదురు. స్త్రీలు దీని ధరింపరాదు. కాని సకృత్తుగా కొన్నియు తమ సమయములందుమాత్రము అధిపతులనువారి కుమార్తెలు ధరించవచ్చును.

ఉడుపులు :—అనాగరికులగు నీ దీవుల జనుల యుడుపులు వారి యుధాచారములబట్టియు, మూఢ

విశ్వాసములబట్టియు వేర్వేరు విధముల నుండును. సాధారణముగా పురుషులు దిగంబరులుగా నుండుదురు. స్త్రీలమాత్రము కొంతశరీరాచ్ఛాదంకలిగి యుండుదురు. బిస్మార్క్ దీవులు, బ్యాంకు దీవులు, సాలమన్ దీవులలోని స్త్రీలుగూడ దిగంబరులై యుండుదురు. న్యూకెలడోనియాలో కొంతమందిమాత్రము మెలత్రాడును, దానికి ఒకకాసువెడల్పు చినిగిన నుడ్డను కట్టుకొందురు. ఎరొమంగ్ (Erromangan) స్త్రీలనుమొదలు పాదమువఱకు అంగీని ధరించును. నిటెండి (Nitendi) లో స్త్రీలు ఆపాదముస్తకము చాపలతో కప్పికొందురు. అంకోరైలు (Anchorite Isles) దీవులలో స్త్రీలు పసుపుఆకులతోచేసిన రెండు చాపలను ఒకదానిముందునుండి వెనుకకును, రెండవదాని వెనుకనుండి మంచునకును చుట్టుకొని వాటిపైన నొకదట్టితో కట్టుకొందురు. న్యూవెల్లాండు దీవుల స్త్రీలు నడుము చుట్టు నొక నారనుచుట్టి ఒకతుంటిపైన దానిని ముడిచి ఆనారలో ముందును వెనుకను ఆకులగుత్తి నైనను, నారకుచ్చునైనను దోపుకొందురు.

ఒకస్త్రీ తన దీవినుండి సమీపమున మఱొకదీవికి పోవలసినపుడు ఈయుడుపును దీసివైచి, ఈమఱొని పోయి యాదీవిని చేరినంతనే అచ్చటదొరకు నారతోను, ఆకులతోను మరల నొకక్రొత్తయుడుపును చేసికొనును. ఆకులకు ఎర్రని వర్ణమును పూసికొని ధరించుదురు. ఈయుడుపులు కొన్నిచోట్ల పూజనీయములుగా నెంచబడుట వలన విదేశీయులవలన మాదిరికిగాను కోరి ఎంతధనమిచ్చినను లభించదు. ఒకజేత లభించిన ఇచ్చినవారికిని కొన్నవారికిని ప్రాణాపాయకర మగును. అనగా నితరులకు చెలిసిన వారిని బ్రదుకనీయరు. ఇప్పటిప్పుడు నాగరకుల రాకపోకలవలన కొంతవఱకు తమ పూర్వాచారానుగుణమగు దుస్తులను విడనాడుటయు, విదేశదుస్తులను ధరించుటయు సంభవించుచున్నవి.

ఫిజీస్త్రీ లిద్దరు తమ స్వదేశదుస్తులతోగూడ విదేశదుస్తులనుగూడ ధరించియుండుట చిత్రమనందు చూడగలుగును.

కొన్ని చోట్ల చెట్టుపట్టును వెడల్పుగా కొట్టి దానిని వస్త్రముగా నుపయోగింతురు. ఇట్టివస్త్రములను చేయుట స్త్రీలపని. (చి. ౪) సాలమర్ దీవులలో కాగితపు మల్బరీ చెట్టుపట్టును శిశువుల నానబెట్టి కావలసిన పరిమాణమునకు సన్నముగ సాగగొట్టి గుడ్డలుగా వాడుదురు. న్యూ హెబ్రెడీసు దీవులలో నీళ్ళు వ్యాపారము మెండు. వాణికోర్ దీవులలో చీల్చిన కేముతునకలతో పట్టగా నల్లి దాని కీపట్టున కట్టి నడుమున కట్టుకొందురు. న్యూ కెలడోనియాలో నొకరకపు మొక్కను నమలి యుమ్మినయెడల ఉదారంగల యుమ్మినచ్చును. దీనిని

ఒకటిగా జనించిన స్త్రీ శిశువుయొక్క తీవము సందేహస్పదము. కొన్ని చోట్ల శిశువులను పెంచుట కష్టమని వుట్టగనే వారిని చంపుటగలదు. అట్టిచోట్ల వారు ఎదిగినబిడ్డలను ఇతర దేశములనుండి తెచ్చి పెంచుకొందురు. 'టుకోపియా' అనుదీవి చాలిన్నది. అందు జనించిన పురుష శిశువులలో ఒకటిరెంటిని మాత్రము తప్ప తక్కినవాటిని చంపుట యాచారము జనసంఖ్య వృద్ధియయిన వాద్విషము చాలని వారిట్లు చేయుదురు. అయినను ఇచ్చట స్త్రీ శిశువుల కేయపాయమునులేను. ఇచ్చట స్త్రీల సంఖ్య పురుషులసంఖ్యకన్న మూడిం

చిత్రము ౪ చెట్టుపట్టును సన్ననిగుడ్డవలె సాగగొట్టుట.

గుడ్డలకు చాచగా నుపయోగింతురు. వివాహితలు ఇట్టి చాచ వేయబడిన పట్టులను కట్టుకొందురు. ని బెండీ దీవిలో మగ్గులుగూడ కలవు. మిషనరీల వ్యాపకము గలచోట్ల నవీననారపట్టు లెక్కువ వాడుకలోనికి వచ్చుచున్నవి.

శిశుజననము, బాల్యము

కొన్ని దీవులలో స్త్రీ శిశువు జనించినయెడల దానిని బ్రతుకొచ్చుటయూ, కాదా యనునది మొదటిసమస్య. అనుడలుగా గలిగిన స్త్రీ శిశువులలో నొక ధానిగాని, రెండింటినిగాని సముద్రములో ద్రోయుటయో, పూడ్చుటయో సంభవించును. కొన్ని దీవులలో అనుడలు అనర్థదాయకములని భావించురు. బ్యాంకుదీవులలో అనుడల జననము మిక్కిలి యదృష్టవశాత్తూచుని నష్టకము. అనుడలను గన్నతల్లి మిక్కిలి యదృష్టవంతురాలనని మురియును. న్యూహెబ్రెడీసులో నొక స్త్రీ సంతానాపేక్షతో సేదయిన పుణ్యక్షేత్రమునకు పోయి ఆమెకు అనుడలు కలిగిన నెంతో గొప్పగా భావించును.

తలు. బ్యాంకుదీవులలో స్త్రీలకు ప్రాముఖ్యము మెండు స్త్రీయాలమున వివాహసమయమున ధనమువచ్చుటవలనను, ఆమెయే వంశకర్తగా గణింపబడుటవలనను స్త్రీ శిశువును శ్రద్ధతో జూతురు.

ఈద్విషములలో శిశువులను వ్యాపారవస్తువులుగా గూడ నుపయోగింతురు. ఒకరికి తుపాకి మొదలగు అపురూప వస్తువు కావలెనన్న తమ బిడ్డలనైన నిచ్చి దానిని కొందురు. ఇట్లుండియు తమకు భారముకారని తోచి మిగుల్చుకొనిన బిడ్డలయందు ప్రేమపాశము ఎక్కినగా నుండుచేగాని తక్కువకానేరదు.

మలకేషియా దీవు లన్నిటియందును పురుష శిశు జననకాలమున సాధారణముగా ఉత్సవము లెక్కువగా జరుగును. న్యూహెబ్రెడీసు దీవులలో పురుష శిశు జననమంది పదునొకండువరోజున శిశువు తండ్రి సముద్రము నకుపోయి యశిశువునకు చెందిన వస్తువులను కడిగికొని వచ్చునపుడు వాడు మంచి విలుకాడు కావలెనను కోరి

కతో చిన్న బొమ్మలిండ్లను దారిపొడుగునను చల్లుదు వచ్చును. శ్రీ శివుడైనయెడల చక్కగ పరిశ్రమచేయ గలదగుటకు చెట్ల నారలను చల్లుచువచ్చును. బిడ్డలు పసితనముననే తమ పనులను తామే తీర్చుకొనుటకు నేర్చుదురు. కను యాహారమునకు కావలసిన పైరులను వారే పైరుచేసికొందురు. తల్లులు కుమార్తెలకు దినసరి గృహకృత్యములను చేసికొనుట నేర్పెదరు.

మీదుగా కట్టుకొనియుండురు. ధనికులలో నట్టి బాలికలు ౧ వ సంవత్సరమునుండి బోనులలో నుంచబడుదురు. అనేక బాలికలు ఒకే యా వరణముందు ఒకే యింటిలో వేర్వేరుబోనులలో నుంచబడియుండురు. బోను కోణాకృతిగలిగి ౧౦-౧౨ అడుగులచుట్టుకొలతయై, నాలుగడుగుల ఎత్తును గలిగి బాలిక మార్చుండుటకును మునుచుకొనిపరుండుటకును చాలియుండును. ఈ

చిత్రము ౫ ఫిశీశ్రీలు బుట్టలను చాపలనట్లు

వివాహము

కడుచిన్నవయసుననే బాలికలకు వివాహ ప్రయత్నములు జరుగును. బాలికలు సాధారణముగా ౧౦-౧౩ వయసులో రజస్వల లగుదురు. 'న్యూబ్రిటను'లో బాలికలకు ౧౦ వ సంవత్సరమున వివాహము జరుగును. 'అంబ్రిము' దీవిలో ౭-౮ సంవత్సరములకే వివాహము జరుగును. వివాహవయస్సు వచ్చినదని నూచించుటకుగాను వారి వస్త్రధారణమందును, పచ్చలు పొడుచుటయందును తగినమార్పులు చూపబడును. పచ్చలు పొడుచుకొనని బాలిక వివాహార్థ కానేరదు.

'న్యూబ్రిటను' లో ఒకటిరెండు దీవులందు శ్రీ రజస్వల యయినంతనే యామెముండిటి పైపండ్లను ఒకరాతితో కొట్టి రాల్చుదురు. ఒకానొకబాలిక ఈబాధకు భయపడి పండ్లూడగొట్టుకొననందున నవివాహితగానే యుండవలసివచ్చెను. ఇదికాక జననిందకు పాత్రయడ్యెను. పండ్లూడగొట్టుట సాధారణముగా ముదుసలి శ్రీలుచేయు పనియయియున్నది. న్యూబ్రిటను దీవులలో బీచబాలికలు వివాహవయస్సువఱకు ఒకదట్టిని రొమ్ముపైను, వీపుపైను మూలకుమూలకు భుజముల

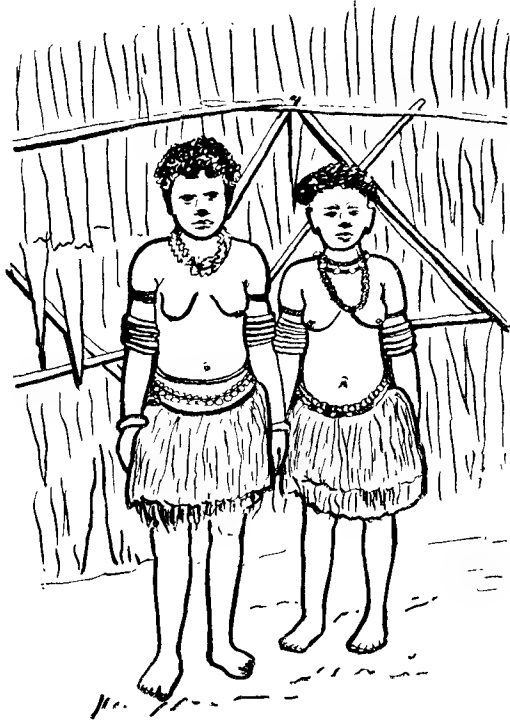
గుడిసెలలో నాబాలిక ౪-౫ సంవత్సరములు గడపవలసియుండును. రోజుకొకసారి గుడిసెసమీపమున నుండు తొట్టిలో స్నానముచేయుటకు మాత్రము బయటికి రావచ్చును. గుడిసెలో వెలుతురు రాజాలదు. గాలిమాత్రము కొంచెము వచ్చుట కేర్పాటు చేయబడియుండును.

గొప్పకుటుంబములలో వివాహము కడుబాల్యముననే జరుగును. ఒకకుటుంబమున ఒకబాలుడు జనించినతోడనే వానితలిదండ్రులు, సమాన సంవత్సరములగు వారియింట కుమార్తెగలిగెనేని తమబాలున కిచ్చునట్లు వాద్దానము చేయించుకొందురు. ఈవిధముగ బాలిక పుట్టుటకుముందే వాని వివాహము నిశ్చయమయి యుండును. బాలిక జనించినవెంటనే కన్యా శుల్కముగా నిశ్చయించుకొన్న వస్తువులనుగాని, ధనమునుగాని ఇచ్చుటకు ప్రారంభింతురు. అంతయు నొకేమారు ఇవ్వవలసినది లేదు. బాలికకు పచ్చలుపొడుచుట ప్రారంభింపగనే అది శుల్కధనమును పూర్తిగా చెల్లించవలసినట్లు బాలునితండ్రికి గుర్తు.

'న్యూబ్రిటను'లో ఒకబాలుడు ౧౪వీండ్లప్రాయమువాడు కాగానే వానికి వానిపితృవృథు ఒక

బాలికను ఆమె తల్లివద్దనుండి కొనును. వివాహ సమయమున విందులు విశేషముగా జరుగును. 'న్యూహి బ్రడిసులో'లో ఏడిండ్ల బాలికను ౧౮-౨౦ ఏండ్ల యువకునికి నిశ్చయించి పెట్టుదురు. వివాహము కాకున్న యువకు డాబాలికను తన భార్యగానే భావించుచుండును. కాని బాలిక యుక్తవయసు వచ్చినకొలది తనకాత డిష్టపురుషుడు కాడేని మఱియొకనితో పాటిపోవుక. అప్పుడు బాలిక వివాహసంబంధముగా జరిగిన నిర్ణయముల గుఱించి ఉభయపక్షములవారికిని పోరాటము సంభవించుట గలదు.

న్యూ కెలడోనియాలో బీడకుటుంబములలోని వివాహములు గ్రామపెద్దలు నిర్ణయింతురు. బాలికల

చిత్రము ౬

సాలమక్ దీవి బాలికలు. పూలును గవ్వలును గల పండ్లను ధరించియున్నారు. వీరి పావడలు ఆకులతో చేయబడినవి.

కేస్వాతంత్ర్యమును కేదు. ధనికులలో బాలికలు వారి యిష్టమువచ్చిన పురుషుని వివాహమాడవచ్చును. ఒక

బాలికను వివాహమాడ పలువురు యువకులు ఇచ్చగిరి యుండిరేని వారందఱు బాలికగృహమునకు పోయి ఒక వరుసగా నిలుచుందురు. ఒక్కొక్కని యెదుట నొక యాకుపై టెంకాయముక్కలు లంచబడును. ప్రతివాడును తనయెదుటి టెంకాయముక్కను కొరికి శేషమును ఆకుపై నుంచును. బాలిక కేవలపై నిష్ఠముంచునో వాడుకొరికిన ముక్కను తాను కొరికి తినును. వారిలో నెవరును తనకు సచ్చనియెడల ఆబాలిక యవివాహితగానే యుండుట తప్పనిచును.

'న్యూకెలడోనియా'లో వరుడు మర్యాదవిష్ట పూసల దండను వధువున కివ్వనిది వివాహము పూర్తికాబాలను. వధూవరులు నమలిన మూలికలరసమును పులియజెట్టి తీయబడిన పానీయమును నిరువురు త్రాగవలెను.

చిన్నవయసు బాలిక వివాహము నిశ్చయమయిన తర్వాత భర్తయింటికి అస్వపశ్యమహాయి యొకనెలకాలముండి భర్తయింటివారితో స్నేహమును వృద్ధిపఱచుకొనుచుండును. బాలికకు కావలసిన యన్న వస్త్రములు పుట్టినింటినుండియే కొనిపోవలెను. అట్టిస్నేహమువలన వివాహమయినతర్వాత భార్య భర్తయింటికి సంకోచము లేక యిష్టముతో పోవను. ఉత్తరపు న్యూహిబ్రడిసులో భర్త కాబోవువానియింటి నే బాలిక పెరుగును. భావి భార్యభర్తలు ఒకతల్లివిడ్డలవలె పెరిగి పెద్దవారగుదురు. 'అయోబా' అను చోట వివాహ నిశ్చయమయిన తర్వాత బాలిక పురుషునింటి నే పెరుగుచు వచ్చును. యుక్తవయసురాగానే బాలికను తల్లిపండ్లు తీసికొనిపోయి వివాహముకు పచ్చిపొదుచుట మొదలగు నాచారముల నిర్వర్తించుదురు. తర్వాత కమకు రావలసిన కుల్లధనమును తీసికొని వివాహము చేసి బాలికను పంపివేయుదురు.

'న్యూ బ్రిటన్' లో కన్యాశుల్కమునకు గాను అపరిమిత ధన మివ్వవలసియున్నందున వరుడు ఆధనము ఒక్కసారే యివ్వనక్కరలేదు. వివాహకాలమునకు సరిగనో, అట్లు సాధ్యముకానియెడల తనజీవితకాలమున నెప్పుడో యొకప్పు డివ్వవచ్చునని తీర్మానించుకొని దానికి తగినట్లు కొంచెముకొంచెముగా ధనమును

ముఖవర్చసుకు కాంతినిచ్చును

పటన్ వాలా ఆఫ్ గన్ స్నోను త గూగు చేసిరి. దీనియందు కవలము వనస్పతులు నానా విధములును సారములు చేరియున్నవి. దీనిని ప్రతిరోజు వాడుచున్నయెడల శరీరము మృదువుగానుండును. మొఖములువలె ఆసి మనోహరముగా నుండును. దేహము మీదిమచ్చలు, ముటిమలు, కురుపులు వగైరాలు మానును. బుగ్గలు సులభిరంసుపొందును.

ఆఫ్ గన్ స్నో

ప్రతిచోట దొరకును.

యి. యన్. పటన్ వాలా,
182, 84 అడ్మిల్ రహమాన్ వీధి,
బొంబయి 3

నెరిసిన వెండ్రుకలు నల్ల బడుటకు

వివలైత తల నూ నెను వాడుము. నెరిసిన వెండ్రుకలు తిరిగి నల్ల బడి గురుగుగా పెరుగును. వెండ్రుకలకు రంగువేయకుడు. ఈనూనెను

వాడుము. బాగుగా నెరిసిన వెండ్రుకలకు పెద్ద సీసా రు. 3/-లు. కొద్దిగా తెల్లబడిన వెండ్రుకలకు చిన్న సీసా రు. 1-12-0 లు. 3 సీసాలు (పూర్తిగా చాలును) కొన్నచో పోస్టేజి ఉచితము.

Sole Distributors:-

SCIENTIFIC PUBLISHING Co.,

(Medical Dept.) BHOWANIPORE, Calcutta.

మద్రాస్ ప్రాకిట్టులు దవే అండు కో,

260, వై నాబజారు, మద్రాసు.

సెకండాబాదు, షర్క్ ప్రాకిట్టులు :

పర్వే బరన్సు, సమ్మనసీరు.

రిన్నవల్ల ప్రాకిట్టులు : పెడికల్ స్టోర్సు తిరువల్వేలి.

ఆయుర్వేదకాస్త్రీ, అష్టవధాని, కవిరాజు
కందుకూరి వేంకటసుబ్బారావుగారి

కామామృతము

కామామృతము:—దేశదేశములలోఁ బ్రఖ్యాతిబొందినది. రాత్రి 1 మాత్ర నేపించిన 1 గంటకే ఎంత నిస్సారమైనశుక్లమైనను సంసారసౌఖ్యము నీయఁగలదు. ఏవిధముగా నష్టమగుచున్న శుక్లమునైనను 5 దినములలో నిలిపివేయును. మగ్ధనపుంసకులు, నరముల క్రితస్థనవారు ఈ మందునే పైకి పూతగాఁగూడ నుపయోగించుకొనవలెను. 20 మాత్రల సీసా 1-కి రు. 2-0-0.

తేజోమృతము:—సగర్వము (గనోరియా) ఎట్టిరంగుతో, ఎంతటిబాధతో, ఎన్ని సంవత్సరముల నుండియున్నను మొదటిమోతాదునుండియే సుగుణమును జూపించి పూర్తిగ నివారించును. 1 సీసా రు. 4-0-0

వృద్ధామృతము:—ఒక్కసీసా చాలును. నల్ల మందువేసికొనుదురభ్యాసమునుదొలగించి ఆదాయమును బలమును వృద్ధిచేయును. 1 సీసా రు. 5-0-0

విలాసము:—అమృతాశ్రమము,

నెం. 2, ఏలూరు, పశ్చిమ గోదావరి.

తెల్లకుప్పము, పొడలు

కొద్దిరోజులు యీమందును వాడినచో తెల్లకుప్పము, పొడలు అత్యద్భుతముగా మటుమాయ మగును. హాకిములు, డాక్టర్లు, కుదుర్చలేని వ్యాధులన్నియు దీనిచే నిమగ్నమవును. గుణమియ్యనట్లు రుజువు చేసినచో రు 500 లు బహుమతి యివ్వబడును. ఖరీదు రు. 2 లు. జాబులు యింగ్లీషులో వ్రాయుడు.

**Vaidyaraj
Akhil Kishore Ram**

No. 15/2 P. O. Katrisarai (Gaya)

కోర్

గర్భాశయరోగ నివారిణి

ప్రతి మహిళకు ముఖ్యముగా, బహిష్కృతకాకుండును, అకాలబిచ్చి, మల పోగును, కుక్కనగును పోగు, కుడుచునోము, పంతానసోమత, పిచ్చిసోమత, మలబద్ధము, మూతికానాళము, పిచ్చి నొప్పలు, అగ్రకాథు, అగ్రచేగుల ముండుముదలను ప్రీతిపూర్వకముగా ముగియును. 12 రోజు 3; 6 రోజు 1 10 0.

కేసరి కుటీరం

ఎన్నూరు :: మద్రాసు

చిరకాలమునుండి బాధించుచున్న మూత్ర వ్యాధులకును శగ(గనేరియా) వ్యాధికిని క్రొత్తగాకని పెట్టుబడినదివ్యాపకము గోనోకిల్లర్ (రిజిస్టర్డ్)

కుత్రిమములు చూచి పొసపోకును. "కోకి" మార్కు గమనింపును.

ఈ రూపము ఇంగ్లీషుమందులను దేశీయద్రవ్యములను పున్నుకొనినను నుడుముకలుగనియోచనను, యింజన మలవలనను వాక్కినమలవలననుగూడ లాభము లేకపోయినయెడలను కపటప్రయత్నముగా మా గోనోకిల్లరునుగూడ పున్నుకొని చూడుకు. పెక్కుయేండ్లనుండియున్నను లేక క్రొత్తగా కలిసినను ఏరకము శగ సంకలమైనను మట్టి మూత్రవ్యాధులైనను ప్రీతిపూర్వకముగా ముగియును. గోనోకిల్లరు తప్పక కుదుర్చును. మూత్రము గూర్చిగా వాడును. మూత్రచూపునున్నపుడు కలుగుమందు తగ్గిపోవును. మూత్రవాతమునందలివాపుతీసిపోవును. శగవ్యాధి

(గోనోకోక్కు)వలన మూత్రముబొట్టుగా పడుట, మేహరోగమువలన మూత్రద్వారమునుండిపోవు తేలుపు, మూత్రద్వారముయొక్క చూపు, మూత్రద్వారముయొక్క మట్టిపుండు పొకయొక్క చూపు, మూత్రాశయముయొక్క చూపు లేక మూత్రతిత్తియొక్క చూపు, నరములబబ్బు, మున్నులవ్యాధులన్నియును ప్రీతిపూర్వకముగా ముగియునుగూడ గోనోకిల్లరువలన కుదురును. వీర్యము(సెము)పోవుట, మూత్రవ్యాధులు మున్నులనవిగూడ దీనివలన కుదురును. బిర్రు 50 మాత్రముల సీసారు. 3-0-0. కుత్రిమములు చూచి భ్రమపెంచవలను. మా ఫంబామాగ్గు గమనింపును. వీ. పీ. చార్జీ ప్రశ్నోకము అప్రమ:—డాక్టరు డి. యస్. జస్సాని, 31 గామి నెనుకరోడ్, బొంబాయి 4.

Dr. D. N. JASANI, Girgaon Back Road, Bombay, 4.
Madras Agents:—DADHA & Co., 52, Nainiappa Naick St., P. T. Madras

చెల్లించుచున్నాను. అందువలన వివాహ మశిబాల్యము ననే చేసికొని శుక్లధనమును చెల్లించుచున్నాను. శుక్లధనముగా నెక్కువభాగము చెల్లించబడినయెడల

చిత్రము 2
ఫిక్ బాలిక.

మిగతను చెల్లించ కుండుటకు ఒకమార్గముకలదు. అదేద నగా, భర్త భాగ్యము ఒకపాదులో గుడిసెనుకట్టి ఇద్ద గును పాటిపోవుదురు. అపుడు భార్యయొక్క తలిదండ్రులు కోపము నభినయించుచు కొంతపరివారముతో అల్లుని వెదుకుచు పోవుదురు. సాధారణముగా అల్లుడు కలవడడు. అంతవాడు కట్టినగుడిసెను తగులబెట్టి గ్రామము చేరుచును. ఈలోన అల్లుడును, కుమార్తెయు గ్రామమునకు మరియొకమార్గమునవచ్చి త్రేమముగా నందురు. ఈ కోపనాటకానంతరము శుక్లధన మివ్వన క్కరలేదు. ఒకనేత శుక్లధనము చాలభాగము కొరత యుండినయెడల ఈనాటకము సాగదు. అపుడు నిజ మగు పోరాటము కలిగి ధనము చెల్లించువరకును దంప తులను గ్రామము చేరనివ్వరు.

వివాహములేకనే నిపురుషుడైనను పెద్దవాడైన యెడల అట్టివాని వివాహమున కనేకనిర్బంధములు కలవు. వాడు తొలత కులపెద్దవద్ద అనుమతి పొంద వలెను. పేదరికము కారణముగా వాని వివాహము జరగ కుండియుండిన కులపెద్ద వానికిదిగిన కన్యను మాట్లాడి వివాహముచేయును.

ఒక్కొక్క జాతిసంపుటలోను రెండుభాగము లుండును. ఒకభాగములోనివారు రెండవభాగములోని వారితో వైవాహిక సంబంధములు చేసికొనవచ్చును. కాని తమభాగములోనివారు తమకు పోదరసమానులు కాన వివాహములకు తగరు. ఒకయువకుడు వివాహము చేసికొన గోరి యెడల తన తలిదండ్రులతోను, గ్రామ పెద్దతోనుచెప్పి యడవులకుపోయి దానియుండునట్ల, ఇట్లు దానుటవలన దుష్టగ్రహపాప యుండదు. వధూ వరుల తలి దండ్రులు కన్యా శుక్లము మొదలగు సంశయములను సతించి గేరములు సాగించి ముగించి ముహూర్తమును నిర్ణయించుకొందురు పిమ్మట వధువును తా మివ్వవలసిన కట్నములలో వరునికిటికి గొనిపోయి వరుడులేకనే యచ్చట విందుచ, నాట్య ములు జరుపుకొని, వధువును అచ్చటనే వదిలి స్వగృహ మునకు పోవుదురు. తర్వాత వరుని తలిదండ్రులు అతని లలో దానియుండు తమ కుమారుని వెదకి తెచ్చెదరు.

లోకములో సాధారణముగా కన్యాస్వేషణ బాధ్యత పురుషునిదిగానుండ మలనేషిగాలో కొన్నిదీ పులుయందు స్త్రీ తన వరుని కోరుకొనవలెను. 'న్యూ బ్రిటన్' లో సుల్కాజాతివారిలో స్త్రీ తన మగని గోరుకొని తలిదండ్రులకు చెప్పను. వారు తమ కుమార్తె కోరిన వరునికి చెప్పి పంపెదరు. వాడు ఇబ్బందైనయెడల వెంటనే కన్యయింటికి వచ్చును. కన్య వానిని ద్వారము వద్ద నెదుర్కొని భత్యముల నిచ్చి మెడకొక యాభరణమును వేయును. ఇది నిశ్చితార్థ మనిపించుకొనును. పిమ్మట నొకరికొకరు తక్కిన కట్నముల నిచ్చుకొం దురు. ఈకట్నము లభయుల తలిదండ్రులకు చేరునే గాని వధూవరులదికాదు. అంత వరుడు వధువునింటనే యుండి నామె కుటుంబమునకు సహాయముగ పనిచే యుచుండును. ఈకాలమున వధూవరుల భావిజీవనోపా ధికిగాను ఒకతోట నేర్పరుతురు. ఇది ముగియగనే వివాహ ముహూర్తము నిశ్చయింతురు. ముహూర్తము నిశ్చయించునాడే పరిసరగ్రామములవారికి విందు జరు గును. ముహూర్తము నిశ్చయముచేసిన దినమునుండి ముహూర్త దినమువరకు కన్య సన్యాసినివలె నుండవలెను.

ఆమెను వరునింటి పెరటిభాగమున నొకగుహయందుంచి, తోడుగా నామెతోబుట్టువునుగాని, ఇతిరచుట్టుమునుగాని ఒక బాలికను పంపుదురు. వధువు స్వయముగ నేపనిని చేయరాదు. తోడుబాలికయే ఆమెకు గాను అన్నము వండి ఆమెనోట అన్నము కలిపిపెట్టుచుండును. ఆమె పురుషుల కంటబడరాదు. ఒక కలుపలి కెచ్చటికైన పోవలసిన యెడల చాపలతో నాపాదము క్షకము కప్పి కొని దారి పొడుగునను పురుషులకు తన రాకను తెలుపుచుకై యాలకొట్టుచుబోవును. ఈయజ్ఞాతవాస కాలముననే పచ్చపాడుచుట జరుగును. దీనికగు ఖర్చువరుడు భరించవలెను. ఈ కాలమున వరుడు తన కొక యింటిని కట్టుకొనును. ఈపనులు పూర్తియైనతర్వాత మహూర్తదినమున విందులు, నృత్యగీతములతో వివాహము జరుగును.

‘న్యూహిబ్రహ్మి’ లో ‘అంబ్రము’ నందు బాలికులు నడువనేర్చు వయసుననే పండులకు బదులుగా అమ్మబడుదురు. ఒక బాలికకు ౫—౬ పండులు తగినవిలువ. ఆమె పుట్టినింటనే ౭—౧౦ సంవత్సరములవఱకుండి తర్వాత తన్ను కొన్నవారింటికి పంపబడును. ఒక వేళ బాలిక యిష్టపడనియెడల నామెను కొట్టి తిట్టి పంపుదురు.

ఇచ్చట వివాహములు వ్యాపారమునకే జరుగును. నాగరిక దేశము లనిపించుకొను దేశములందే వరకు లక్ష్మము కన్యాకులక్ష్మము అను వ్యాపారధర్మములు వెలయుచుండ అనాగరికులలో నిట్టి యాచార ముండుట వింతకాదు.

కొన్నిచోటులలో కన్యలను పండులకు బదులుగా నిచ్చెదరు. ‘లాయల్టీ’ ద్వీపవాసులు పడవలు కట్టుటలో

నేర్పరులు. కాని వారి దేశమున కావలసిన కలప దొరకదు. ఈకలపను ‘న్యూ కెలడోనియా’ లో నుండి తేవలెను.

చిత్రము ౮

ఫిజీబాలిక కుడిభుజముపై శ్రేణు నెండ్రుకల మచ్చులు, అవివాహిత యను కుసుర్లు. వివాహమయిన వెంటనే యిది కత్తిరించ బడును.

న్యూ కెలడోనియావారికి లాయల్టీ ద్వీపస్త్రీలు అందకత్తై లని వారిని వివాహమాడ గోరిక కలిగియుందురు. అందువలన లాయల్టీ ద్వీపస్త్రీలను, న్యూ కెలడోనియా కలపకు బదులుగా నమ్ము వాడుక. క్రైస్తవ ప్రచారకులవలన నాగరికతవ్యాపించుకొలది విద్యావంతులగు వారిలో నీక్రయవిక్రయములు తగ్గిపోవుచున్నవి. మిక్కిలి భాగ్యవంతులు తప్ప, మతెవరును అనేక భార్యావంతులగు కిష్టపడరు.

(సశేషము)

నక్షత్రమండలము

గొబ్బూరు వేంకటానందరాఘవరావు

(ధాత సంవత్సర చైత్రమాసము, వైశాఖమాసము)

నక్షత్రము

విషయము

[ఈనాడును తలమీదగా పట్టుకొని ఆనూదిక్కులు సరిగా | మాచుకొని పరిశీలించవలెను. ఇందున్నట్లు
 1489 ఏప్రిల్ 8 తేదీని రాత్రి 8-55 గంటలకును, ఏప్రిల్ 15 తేదీని రాత్రి 8-27 గంటలకును } నక్షత్రాలు
 " 22 " " 7-50 " " 29 " " 7-31 " } కనబడును.]
 మే 30 6 " " 7-11 "

రచయిత

Behold you a zure dome, the sapphire sky
Rear in unpilloried might, its canopy
That vast pavilion, gemmed with worlds
of light

Whose circling glories boast a boundless
flight

And as they roll, survey man's chequend
state

And scan the destinies of mortal folk."

అదుగో! తలయెత్తి పరికించిచూడుము! ఆ
వినీలాకాశము గొప్ప గుబ్బుగొడుగువలె నలువంకలను ఎట్లు
వంగి వ్యాపించియున్నదో! ఇంద్రనీల రుచులతో భూ
రంగముపై చక్కగా నిర్మింపబడిన ఉల్లాభమువలె
ఉప్పరము నిరాధారమహిమతో నిలిచి వింత గొలుపు
చున్నది! అందు పొదిగిన మత్స్యములవలెను, చక్కగా
కూర్చిన రత్నములవలెను నక్షత్రములు మహనీయ తేజో
విరాజమానములై భూమండలమునకు ప్రదక్షిణముచేయు
చున్నవి. అట్లెంబరతలమున చరించుచు నా తేజో
మూర్తులు ఈ యథోలోకమున జీవయాత్రల సాగించు
మానవకోటుల వివిధాకస్థులు వీక్షించుచు వారివారి
యోగములనుగూర్చి పర్యాలోచనము సల్పుచున్నవి!

ఈ ధాత్యసంత్సర వైత్ర బహుళ విదియ
మొదలు వైశాఖ బహుళ విదియ (౮-౪-౩౬ నుండి
౮-౫-౩౬) వరకును న స మాసములో రాత్రి తొలిజామున
నగపడు ఖగోళదృశ్యములను పరికిలింతము.

పా ల వే ల్లి

(Milky Way)

లోకేశ్వరుని శాశ్వత నివాసమునకు మార్గము
(The way to God's eternal home) అని ఓవిదీ
కవీశ్వరునిచేతను, 'తీన్ హో' (Tien Ho) 'స్వర్గాపగ'
అని చీనావారిచేతను ఆకాశగంగ-పాలసముద్రము అని
మునవారిచేతను బహువిధముల వర్ణింపబడుచున్న యీ
ధవళదృశ్యము ఈమాసమునందు రాత్రి తొలిజామున
దక్షిణక్షితిజమునుండి బయలుదేరి, దిక్పక్రమునకు సమాం

తరముగా పోవుచు, వాయవ్యక్షితిజమున నదృశ్యమగు
చున్నది. దక్షిణమున త్రిశంకుమండలముకడ కొంచెము
వెడల్పు కలిగినట్లున్నను అట్లుపై నది సన్నగిల్లుచు,
అచ్చటచ్చట విశాలము నొందినను అట్లుపై నాసెంటనే
సన్నమగుచు వాయవ్యక్షితిజముకడ మరల విశాలముగా
నగపడుచున్నది. దక్షిణమున త్రిశంకుమండలముకడ
ప్రారంభమై, నాకామండలము మీదుగా వాసుకిని,
మందరగిరి దాటి, శ్యావ పూర్వశ్యావములమధ్య పడి,
వృత్రమండలము నంటుచు సారశి, భృగుపరశుమండల
ములమీదుగా, కల్పవృక్షపునీడల విహరించు నప్పగస
లతో వాయవ్యదిశ నీపాలవెల్లి మనదృష్టిపథమును దాటి
పోవుచున్నది. స్వర్గలోకమునుగూర్చి పోవువారి కిది
బాటయనియు, ఈదేవమార్గమున పోవువారికి వెలుతురు
కలిగించుటకు దీపస్తంభములవలె నక్షత్రములను దిశ్య
జ్యోతు లిరుప్రక్కలను ప్రతిష్ఠింపబడినవనియు 'హను
వాధా' అను గ్రంథమున గలదు.

తేజోవిషయమున నగ్రగణ్యములైన

నక్షత్రములు

(First Magnitude Stars)

ఈమాసములో రాత్రి తొలిజామున తేజోవిష
యమున నగ్రగణ్యములైన నక్షత్రము లిరువదింటిలో
పదునొకండు మనకు కానవచ్చుచున్నవి. అవి యేవి
యనగా :

౧. పశుమట నస్తమింపనై యున్న రోహిణి
(Aldebaran)

౨. ఆర్జీ (Betelgeax)

౩. రిగెల్ (Rigel in Orion)

౪. మృగవ్యాధుడు (Sirius)

౫. ఆగస్త్యుడు (Canopus)

ఈ యైదును పాలవెల్లికిని, పశ్చిమక్షితిజమునకును
మధ్యనున్నవి.

పాలవెల్లికిని, యామ్యోత్తరరేఖకును మధ్య

౬. బ్రహ్మహృదయము Capella in Auriga)

౭. సాంబమూర్తి (Pollux)

౮. పూర్వశ్యానము (Procyon in Gemini)

౯. గగనమధ్యరేఖపై మఘ(Regulus in Leo)

౧౦. చిత్ర.

౧౧. స్వాతి. (Spica & Arcturus) తూర్పున

తోరణస్తంభములవలె ఉదయించి మెఱయుచున్నవి.

ప డ మ ట

వాయవ్యదిశను కల్పవృక్షపు నీడలను విహరించుచున్న అస్పరసలు కొందరస్తమించివారు. ఇక కొందరు అస్తమింపజై యున్నారు. పాలవెల్లికిని వాయవ్యక్షితిజ మనకును మధ్య పులోమరక్కనుడు గ్రుడ్లు మిటుకరించు కొనుచు నదృశ్యుడగుచున్నాడు. జ్యోతిర్గత పూచిన కొఱవిపువ్వులవలె కృత్తికచుక్కలు మెఱయుచు నభోరంగమునుండి నిష్క్రమించుట కాయత్తపడుచున్నవి. వింటి కెనువగా ఎద్దుకన్నువలె మెఱయుచు గోహిణి కూడ కృత్తికలమార్గము ననుసరించుచున్నది. పిల్లలకోడి యనబడు కృత్తికల కెనువ సుత్తరముగా భాగవులు- అగ్నికార్య భురంగరులు-మెఱయుచున్నారు. గోహిణి కెనువ పాలవెల్లికడ పగడమువలె ఎఱ్ఱని కాంతితో ఆరుద్రయు, ఆరుద్ర కేదురుగ పడచుట పరివృక్తయు (Bellatrix) మెఱయుచుండుట గమనింపవలయును. ఈ నక్షత్రములకు దిగువ ఒకయన్ యోగుని పలుకాచుక్కలు మూడును, నాటినుండి నైలు ఖడ్గమును చూడదగును. అదిగువనే వానిపాదములు రెండును కలవు. ఎడమపాదమైన రిగల్ చుక్క సమీపమందే యును జనించినట్లు కనబడుచున్నది. ఒకయన్ యోగుని పాదముల దిగువనే పిల్లకి చెవులకిల్లి చూడవచ్చును.

దక్షిణాకాశమున

శకము దిగువ వైర్వతిదిశను కపోతమును, ఆ దిగువ అగస్త్యుని మెఱయుచున్నారు. శివభక్తుడగు అగస్త్యుడు మృగవ్యాధరుద్రుని దిశవ నిలిచి ఆరుద్రుని నేవిగచుచున్నట్లు కనబడుచు అద్భుతలేఖముతో మెరయుచున్నాడు. దక్షిణాకాశమున నిష్కడు సగమునకు పైగా నాక్రమించుకొనియున్న దేవశాకయొక్క అమరభాగమ-అనగా నెనక తట్టున చుక్కానికడ

నిలిచినట్లున్నాడు అగస్త్యుడు. ఈనాకయొక్క పృష్ఠ భాగము (Carina or keel), తెరచాపలు (sail) స్తంభము (Mast) మొదలగు వివిధభాగములు ఇపుడు చక్కగా కనపడుచున్నవి. నాకామండలమున కీవల ఆగ్నేయభాగమున త్రిశంకు, అశ్వతరమండలములు కొంత కొంత కనపడుచున్నవి.

ఉత్తరాకాశమున

చిన్న ఎలుగులో భాత, విభాత చుక్కలు ఆగ్నేయమునకు వ్రాలి కనబడుచున్నవి. వీటి కెదురుగా మిత్ర, అగ్ని నక్షత్రము లున్నవి. ఎలుగుతోకలో అగ్ని మొదటిది. తరువాత మహేంద్ర, కశ్యపులును, తోకపివర ధ్రువుడును ఉన్నారు. ఉత్తరశీ పురూర వసు చుక్కలలో 2, 3 మాత్రము ఇపుడు కనబడుచున్నవి. ధ్రువక్షితి కీవల సప్తముఖులు గగనమధ్యరేఖను సమీపించుచున్నారు. ఇందు పులహక్రతు రేఖ పుని చూపుచున్నది. పులహనుకు తూర్పుగా పులస్తు డును, పులస్తున కీశాన్యదిశను అత్రియు నున్నారు. ఈనలువురు ఒక చతురస్రముగా నేర్పడినారు. శకటమునకు కాడిమొనయందువలె తూర్పుకొనను మరీదియు, మరీచికి వాయవ్యమున వసిష్ఠుడును అరుంధతియును, వసిష్ఠ, అత్రిముఖులకుమధ్య అంగీరసుడును కలరు. వీరే బృహదృక్షము. ఋక్షముల రెండింటికి మధ్యను మెలికలు తిరుగుచు నరకాసురుడు కలడు. పులహక్రతు ఋషుల కీవల, గగనమధ్యరేఖను దాటి, లంచోదరముతోను, వినుగ తొండముతోను మూషకవాహనుడైన విఘ్నేశ్వరుడు రమ్యముగా కానవచ్చుచున్నాడు.

తూర్పున

కులాలచక్రమువలె విశాఖ బాగుగా ఉదయించినది. వేవాజ్మయములో దీనికి రాధ అని పేరు. శేషునిలో కొలదిభాగముమాత్రమే కనబడుచున్నది. శేషుని కీవల భూలేశమండలములో స్వాతి పగడమువలె ఎఱ్ఱగ మెఱయుచు ఆశ్చర్యము కలిగించుచున్నది.

మధ్యను

పాలవెల్లికిని విఘ్నేశ్వరునికిని మధ్య సారథి మండలము చక్కగా మెరయుచున్నది. అందును బ్రహ్మ

హృదయము వెన్నముద్దవలె ధవళమై ప్రకాశించుచు కనులపండువు చేయుచున్నది. సాగరి మండలమును అండు బ్రహ్మహృదయమును కనుగొనినపుడు ఋశ్వదములోనున్న “అపామర్థం యతీనాం బ్రహ్మభవతి సారశిః” అను ఋక్కుజ్ఞానికి రాగలను.

ఆదిగువ, గగనమగ్గ్యరేఖకును పాలవల్లికిని మగ్గ్యగా (మహామీనమ్) గొప్పచేపవంటి ఆకారముతో పునర్వసు మెరియుచున్నది. క్రాంతిరేఖ పునర్వసుమీదుగా పోవుట గమనించవలయును. ఆనగా, చంద్రుడు, బుధ, కుజ, శుక్ర, శని గ్రహములును క్రాంతిరేఖయను నీబాట మీదుగానే పోవుచుండును. ముఖ్యముగా చంద్రుడు పునర్వసులో నున్నపుడు చూచుకెంతో రమ్యముగా యుండును. ఒకప్రక్క సాంబమూర్తి (Pollux) యు, రెండవప్రక్క పూర్వక్వానమును (Procyon) అత్యంతమైన జేజుముతో ప్రకాశించుచుండురు; మగ్గ్య చంద్రుడుండు ఇంకను సంతోషాశ్చర్యకారణమును శ్రీమద్రామాయణములో వాఙ్మికి ఈవృశ్యమును పలుతావులయందు వర్ణించియున్నాడు. చూ. యుద్ధ. ౬౬-౧౨౭, ౧౨౮.

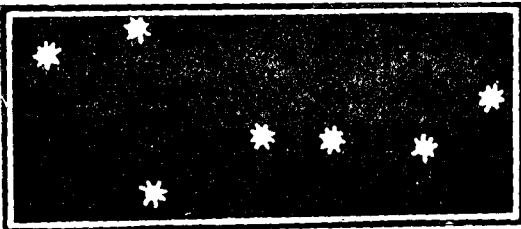
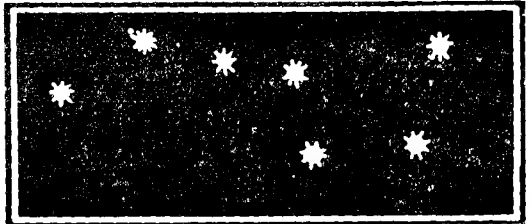
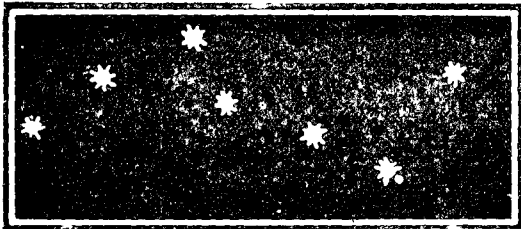
నాశాశగతమైన కుంభకర్ణుని శిరస్సు రాత్రి ఉదయించిన పునర్వసుచుక్కలమగ్గ్య చంద్రునివలె ప్రకాశించెను.

ఇట్లే యుద్ధ. ౭౧-౨౪ లో నానరసేనపై పరతెంచు అతికాయుని శిరస్సును వర్ణింపబడినది.

కుడ్డలాభ్యాంకు యస్త్రైత ద్భాతి వక్త్రం శుభేక్షణం, పునర్వస్వస్తరగతం పూర్ణం బిమ్బ మివై స్తపమ్.

ఇట్లు రమ్యమైన పునర్వసునకును గగనమగ్గ్యరేఖకును నడుమగ్గ్య, కర్కటకరాశిలో పొట్టపూవువలె పువ్వుమి ఉన్నది. ఆదిగువను సర్పాకారమై సర్పదైవత్యమైన ఆశ్రేష కలను.

దానికెగువ ఇంచుమించుగా గగనమగ్గ్యరేఖమై మఘ - సింహరాశిలో సింహము కంఠమునుండి ప్రేలు మణిలూసిన ప్రకాశించుచున్నది మఘుడిగువ గ్రావములును, చిమనపాత్రయు కలవు. గ్రావముల యొత్తికిచే నెడలు పోమరసము చిమనపాత్ర నలంకరించి నేవతిలకి పానీయమునుచున్నది. ఆదిగువనే అగ్ని, నమాషమంపలము లన్నవి. మఘుడివల, పూర్వఫల్గునీ, ఉత్తరఫల్గునీ నక్షత్రములు ముఖ్యములవలె విలమిలలాడుచున్నవి. వాటి

(సప్తర్షులు)

కుంభకర్ణుని భాతి కుడ్డాలంకృతం మహత్, ఆదిశ్యేఽభ్యుదితే రాత్రా మగ్గ్యస్థ ఇవచంద్రీమాః. అదితి దైవత్యమైనవి పునర్వసు నక్షత్రములు, రెండుకుండలములచే నలంకృతమై ఖండాన వేగమున

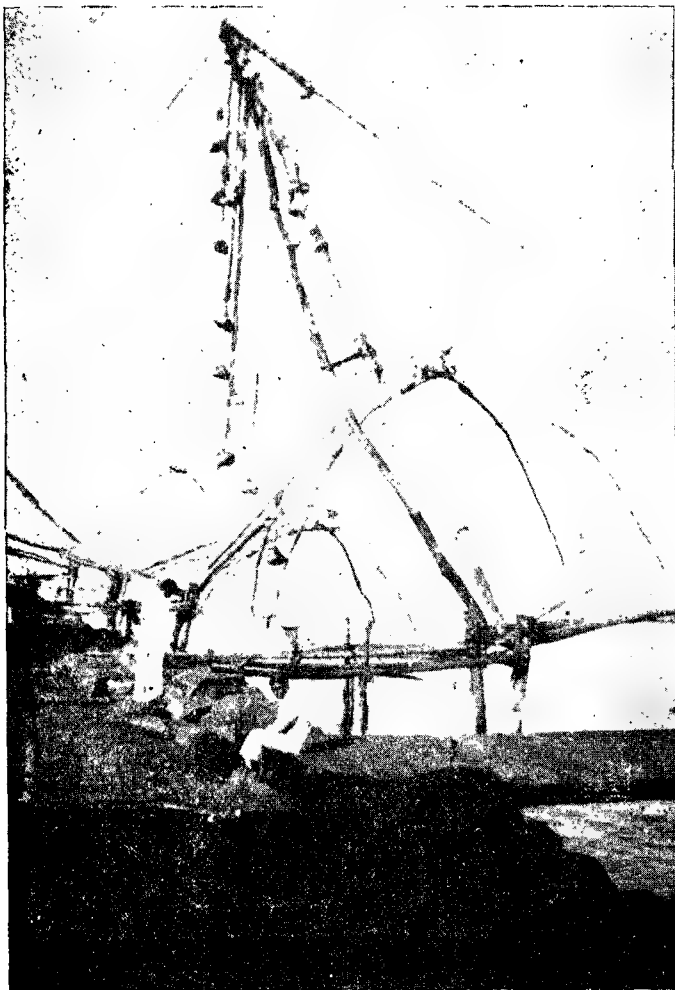
నేవల సవిత్పదేవతాకమై విమనైశ్చ తోహడిన అరచేయి వంటి యాకారముతో హస్త ఉన్నది. ఆదిగువ క్రాంతిరేఖ నంటుచు చిత్ర కలదు. చిత్ర, చమనములకు మగ్గ్య వార్తక పుపక్షీ కలరు. కన్యయొక్కజట ముడి

వేయుచు భీముడు (స్వాతి) వేణీసంహారనాటక మాడుచున్నట్లు స్ఫురించుచున్నది.

సప్తభుషులు

ఈప్రక్క సటములలో నాలుగు చిత్రములు చూడవలెను. అంగు ౧ లక్షసంవత్సరములక్రింది సప్తభుషులు ధూమిమిదివారికి కనబడినరూపము వ్యక్తము చేయుచున్నది. ౨. ఇపుడు సప్తభుషులు మర కగపడుచున్నవియు, ౩. ఇటుపై లక్షసంవత్సరములకు ధూమిమిది

వారికి సప్తభుషిమండలము కనబడువిధము విదితము చేయుచున్నది. ౪. వ చిత్రమునందు ఒకొక్క నక్షత్రము ఏదికనుపోవుచున్నవో అటుగుమొనవలన స్పష్టము కాగలదు. క్రతువును, మరీదియు ఒకప్రక్కకు పోవుచున్నట్లును, వారి కెగురుగా పులహ, పులస్త్య, అత్తి, అలగీకన, వసిష్ఠులు పోవుచున్నట్లును స్పష్టము. పులస్త్యుడు కొంచెము భిన్నవర్గమున నుండుచున్నట్లు పరిశీలించగా తెలియగలదు.

కొచ్చి దేశమున చేసలుపట్ట సాధనము

A. A.

శ్రీ మూగవల్లె గోపాలకృష్ణ గోశలేగానికి మహారాణి లలితాదేవి సన్నిహితమున జన్మించిన బిడ్డగాది మొదలగున ప్రభును బహుమతి

కన్యగంతుల సత్సనారాయణ

౧

‘జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరియసీ’ అను వాక్యములో హిమాలయమంత సత్యమున్నది. జననియందును, జన్మభూమియందును అనుభవించి యానందింప తగిన అమృతమున్నది.

అమృత అమృతముయి.

అమృతమును శబ్దములో నమృతమున్నది. అమృతము చూచుటలో నానందమున్నది. అమృతమోహాటటులో హాయియున్నది. అమృతసామిష్యమున స్వర్గమున్నది.

మన పురోభివృద్ధికిరకుచైవమునకా మెయైనర్పు మొక్కు లనిర్వచనీయములు. అమృతవృద్ధులు నవ నీతమయము. మనసుంకీ ప్రతియేమియునుకోకి, ఆమె మనలను తొమ్మిదిసెలలు మోయలేదు. రెక్కలు మచ్చు వరకును కాపాడలేదు. ఆమెనుండి అమృతరూపము ప్రవేమ వర్షించినది. అంబుదమేమి వాంఛించి యమృతమును వర్షించినది! అది స్వాభావికము. ప్రకృతిభర్తయు.

‘మాతృహీన శిశుజీవనం వృథా!’

తల్లిలేనివాని జీవిత మంధకారమయము. అది పూడ్చుటకు ఏలులేని లోటు. తల్లిలేనివాడు దరిద్రాధముడు.

౨

ఆరవయేట పోయిన అయ్యగు మరచి ప్రజలలో పడేటప్పటికి రంగశికి పడుకొండోయేట అమ్మచావునాదా నెత్తించబడింది. వాడికళ్లు కీకట్టుకమ్మాయి. కట్టెలాగ పడివున్నతల్లి శవముమీదపడి గంటలకొలది యేడ్చాడు. కళ్లు యెర్రబమంతకరకు నీళ్లుకొరిగినవి. ఇంక నాయను వారెవరూ యీ ప్రపంచములో లేరు రంగశికి.

దానికాలముతీరి వెంకి చచ్చిపోయినది. ప్రపంచానికి దానికి సంబంధము తీరిపోయింది. ఉన్న

న్నాళ్లు ప్రపంచముకోసము వెంకి, వెంకికోసము ప్రపంచము వూరలాడారు. ఇప్పుడు ప్రపంచపుగొడవ వెంకికి లేదు. వెంకిగొడవ ప్రపంచమునకు లేదు. కొద్దిగా ఎఱిగినవాళ్లు ‘చచ్చిపోయినదా’ అన్నారు. బాగా యెఱిగినవాళ్లు అమృతమన్నారు. ఎక్కువ పరిచయముండి దాని మంచి గుణాలకి సంతోషించినవారు కంటితడిబెట్టారు. అంతే. ఆకాస్తలో వెంకిమాట ప్రపంచము మరిచిపోయింది. ప్రపంచమును వెంకి మరచినదో, లేదో బ్రతికున్నవాళ్లెవరూ చెప్పలేరు. వెంకి చచ్చిపోయినందువల్ల రంగశికి, రెండురూపాయలపైబిల్లర అప్పుయిచ్చిన కోమటాయనకి తప్ప మరెవరికి యేమీ నష్టం కలుగలేదు. వెంకి బ్రతికున్నపు డెలానడిచిందో, చచ్చిపోయిన తరువాతమాడా ఆరాగే నడిచింది ప్రపంచము. వెంకి బ్రతికివుండగా దానియింటిమీద యెంతయెంతకానేదో ఇప్పుడూ అంతే కాసింది. దాని వాకిలిముందునుంచి యుచువునడిచినట్లే ప్రజలునడిచారు. పైన నేయుళ్లు, క్రింద ప్రజలూ మాడా వెంకిచావువల్ల మార్పుపొందలేదు. ఎవరు చచ్చినా అంతే.

ఇరుగువారు కులధులంతా తల్లిని మట్టిచేసినదాకా సహాయముచేశారు రంగశికి. అందరూ తహాకరోజూమాయింట్లోతినురా అని భోజనంపెట్టారు. నెలల తరబడి యెవరూ పెట్టరు. వాడి కేమీ దారితోచలేదు.

ఎంకిమగడు పొగాకుకంపెనీలో చాలాకాలము నమ్మకంగా పనిచేసి వరమెప్పుడు సంపాదించాడు. మొగుడుచచ్చినతరువాత వెంకి వడ్లుదంకీ, పింశివిసనీ, అటుకులుకొట్టి ఏరోజు తెచ్చినబియ్యతో ఆరోజు గడపుతూ, మొగుడు లేన కప్ప జెప్పిపోయినరంగశికి పోషించుకుంటూ కాలంగడిపింది. ఇరుగువారూ, పొరుగువారూ ఆహా అంటే ఆహా అనే ట్టుగా నడిచింది. తనపనేమో, తనగొడవయేమో, అంతేగాని పరాయిగొడవలేకుండా,

తనకీ చచ్చిపోయిన తనమొగుడికీ కూడా అప్రతిష్ఠ తేకుండా సంచరించి చచ్చిపోయింది వెంకి.

ఆడదానికి బుద్ధించివయితే ఏకులం దయనా తక్కినవాళ్లంతా దానిచుట్టూ దిగదుకుపే.

ఈహారానికాలంలో జీవితోపాధి వెతుక్కోవలసివస్తే యేంజీస్తామరంగడు. ఎలాతెచ్చిందో, యెలా పెట్టిందోతల్లివున్నాల్లా తన కేలోటూలేకుండాచేసి పోయింది. ఇప్పుడు అన్నముపెట్టమని అడగటానికీ, మంచినీళ్లుయిమ్మని అడగటానికీ, మారాముచెయ్యడానికీ ఏదీ—ఆ అమ్మ. బావురుమంటూ వున్న ఆరుశిసెకేలి చూడ్డంతోటే, కెరటాలలాగ తెళ్లుకొని వచ్చేది దుఃఖము రంగడికి. ఏడ్చిఏడ్చి తనకుతానే ఓదార్చుకునేవాడు.

చుట్టుప్రక్కలవాళ్ల సలహామీద, పగిలిపోయిన కుండపెంకు వొకటి నెత్తినబెట్టుకొని, పాతబిచ్చగాళ్లలో కొత్తబిచ్చగాడై ముష్టిరంభించాడు రంగడు. వేసినమ్మ వేసింది. నెయ్యనమ్మనెయ్యలేదు. ఒక్కొక్కరోజు తన దినగా, కుక్కకి నెయ్యడానికికూడా మిగిలేది అన్నం. ఛాలకపోయినా అంతే; చాలినాఅంతే. ఇంకొంచెం పెడతా తినమని బలవంత పెట్టడానికీ వాళ్ల అమ్మ ఏదీ!

రంగడికి కడుపుండినరోజులు కొద్ది.

3

రావుసాహేబు రంగయ్యనాయుడికి ఒక్కడే కొడుకు. చాలాకాలానికి పుట్టటంచేత ఆతికారాబముగా పెంచుకున్నారు. శ్రీమంతులబిడ్డలు అసలేగారాబముగా పెరుగుతారు. ఆందులో చాలకాలము తల్లిదండ్రులను మురిపించిపుట్టే బిడ్డల మద్దుముచ్చటలు చెప్పక్కలేదు. కావాలనటం తరువాయిగా, చూసినవస్తువల్లా వారిపై పోతుంది. అపురూపపువస్తువులు, వాళ్లు ఆమకొని పాడుచేస్తారు. ఆవస్తువులు బీజవాళ్లపిల్లలకళ్లకి దేవతా రూపాలు.

రంగయ్యనాయుడికొడుకును రోజూ షికారు తీసికెళ్లడానికి యొక్కించే తొట్టిబండి రంగడికళ్లకి R 101 విమానంకన్నా, మార్జిగోరీగ విమానంకన్నా మహత్తరంగావుండేది. తనచిన్ననాడెన్నడేనావాడలాం

టి డెరుగునూ! వెంకినడుమే వాడికి అన్ని విమానాలు అన్ని మోటార్లూనూ. ఇప్పుడదికూడా కలుస్తే పోయింది.

రంగడు యెన్నోసార్లు రంగయ్యనాయుడి యింటికి కబళానికి వెళ్లాడు. వీధిగుమ్మందగ్గరికి పోయినప్పుడు బంట్రోతు బెత్తం వడ్డించేది వాడికి. దొడ్డిగుమ్మన స్టానప్పుడు మాత్రం వేళ్లకిచిలితే రెండుమెతుకులు చొరికేవి. లేకపోతే గుమ్మమే జవాబుచెప్పేది.

ఆవాళ్ల రంగయ్యనాయుడికొడుక్కి నాలుగోరోజు వచ్చింది. పుట్టిరోజు పండుగ చేస్తున్నారు. తలంటినీళ్లు పోసి మొఖములోకోటూ, లానూ తొడిగి వంటినించా మోసినన్నీ బంగారంవస్తువులు తగిల్చారు కుర్రాడికి. అమ్మదగ్గరనుంచి నాన్నదగ్గరకీ, నాన్నదగ్గరనుంచి చూడవచ్చిన చుట్టాల దగ్గరకీ నవ్వుతూ పలుకుతూ కులుకుతూ తిరుగుతున్నాడు కుర్రాడు. సాయంత్రము స్నేహితులందరికీ పెద్ద టేబుల్ చేసే ప్రయత్నంలో వున్నాడు రంగయ్యనాయుడు.

గుమ్మలకికట్టిన మామిడితోరణాలూ, వాక్కిగో వాయించే మేళాలూ చూసి, బిచ్చగాళ్లు విధివిరామము లేకుండా వస్తున్నారు. కేలుదగ్గరనుంచే, బంట్రోతు వాళ్లని చెళ్లగొట్టేస్తున్నాడు. అవును. అంతటికభికార్యంలో వాళ్లువుంటే యీదరిద్రులగతి యెవడిక్కాలి. రంగయ్యనాయుడికి యీ నిర్భాగ్యులసంగతి విచారించడము తప్ప మరి పనేమీలేదా! అసలు - దరిద్రులనేవారున్నారు. వారు రోజూకి వొకపూబికికూడా లేకుండా మాడుతున్నారన్న సంగతి అతనికి తెలుసునా అని? ఏమంటే, దరిద్రమూ, తలెనోస్పీ, ఈరెండిటినిగూడా అనుభవించే వాళ్లకి తెలిగూలి చూసేవాళ్లకీ, విశేషాళ్లకీ తెలిసేది ఏమీలేదు.

రంగయ్యనాయుడి యింట్లో జరిగే పుత్సవము రంగడి నక్కడికి లాక్కొచ్చింది. బంట్రోతు రెండు మాడుసార్లు వెళ్ళిపోతినా పుండుదగ్గరి యీగలాగ, రంగడు సందుదొరికితే లోపలదూరటానికి, చుట్టుప్రక్కలనే తిరుగుతూ పుంజిపోయాడు. సరిగ్గా రెండుగూనులయేసరికి వాడికి వీలుచిక్కింది. బంట్రోతు అన్నానికి కాబోలు లోపలికి నెల్లిపోయాడు, బంట్రోతు లోపలికి

ک

ఒకడింకొకడుకలసి పాతికమంది పోగై తిరుము
తున్నారు. అందరికేకలసి రోడ్డంతా ప్రతిస్వనిస్తూంది.
సెనక్కితిరిగిచూడకుండా, ప్రాణాలు అరచేతులో పట్టు
కొని, చావుబ్రతుకులు తెలియకుండా పరుగెత్తుతున్నప్ప
టికీ, చేతిలోపొట్లంమాత్రం విడిచిపెట్టలేదు రంగడు.
ఎద్దులలాంటివాళ్లు తిరుముకొనివస్తుంటే, ఎంతదూరము
దాటిపోగలడు కుర్రచెడవ! సెనక్కు తిరిగి చూశాడు. గుం
డైలు అదిరాయి. కాలికి రాయితెగిలి 'దబ్బు'మని క్రింద
పడ్డాడు కంకరరోడ్డుమీద. చేతిలోవున్నపొట్లం క్రింద
బడి, జిలేబీ రోడ్డుమీద చెల్లాచెదరై పోయింది. బోర్లపడి
నందుచేత మొహం చెక్కలుపోయింది. రంగడికి రక్తం
చిమ్మింది కొంచెం. తిండిలేక యెండ్లికట్టె అయిన ఆశరీ
రములోంచి ఛారగా కారేబంత నెత్తురువుంటేగా. నేల
మీదపడ్డంతోటే వాడికి స్పృహతప్పి పోయినది.
సెనకనుంచి తరుముతూవస్తూవున్న మూకలంతో ఆగింది.

బంట్లోతు పడివున్న రంగశిని పట్టుగానే రెండు బాదాడు. ఆదెబ్బలచురుకు రంగశికి తిరిలిందో లేదో, వాడు మాత్రం లేవలేదు, కదలేదు. అంతా కలిసి లేవడీశారు. దగ్గరవున్న కొశాయికిపోయి, కిక్కిగుకొండారు దోసిలితో నీళ్లుతీసికొనివచ్చి రంగశిమొహం చల్లాడు నాలుగైదుసార్లు.

తెలివవచ్చినతరువాత బాదుకుంటూ రంగయ్య నాయుడియింటికి తీసుకొనివెళ్లారు రంగశిని. తీరికవున్న వాళ్ళంతా వెంటబడిచారు పర్యవసానం చూడటానికి.

౫

రంగడు, రంగయ్యనాయుడుగారియింటికి వెళ్ళక పూర్వమే ఆనోటలో ప్రవేశించిన వ్యక్తి యింకొకడు వున్నాడు. ప్రాద్దున్న తొమ్మిదిగంటలకు, బంట్లోతు యెదోపనిమీద యింట్లోకివెళ్లి నవ్వుడు, లోపలికి వెళ్లాడా వ్యక్తి. రంగశికింటే అశమం యిరవై సంవత్సరాలయినా పెద్దఅయిన ఆ వ్యక్తివైద్యశకుమూడా చేతికి దొరకిన జేమైనా పట్టుకుపోదామనే. చప్పుడుకాకుండా తోట లోకివెళ్లి, సుబురు గావున్న వొక చెట్టుయొక్క కూచున్నాడు. గంటలకొద్దీ కూచున్నాడు, ఏమయినా అవకాశముకొరికి, కాస్తయేమయినా లాభిస్తుందేమో నని. పండ్లకొండగంటలకి రంగడు మెల్లిగా అడుగులు వేసుకుంటూ తోటలోకిరావడ మావ్యక్తిచూశాడు. వాడు మోటుబావిప్రక్కన దాసుకొని పొందివుండటం చూశాడు రంగయ్యనాయుడికొడుకు జిలేబీపొట్టం తింటూ, బావిప్రక్కకువచ్చి పొట్టంక్రిందశెట్టి, మరొక చెట్టుక్రింద బెలుకిమార్చడం చూశాడు. ఆపొట్టం తీసుకొని రంగడు పరుగెత్తడం చూశాడు. రంగయ్య నాయుడికొడుకువంటిమీదవున్న బంగారపునగలు ఆ వ్యక్తిమీద సమూహనాస్రయమవేశాయి. చెట్టుమీదనుంచి క్రిందికిదిగి, సనకనుండుచిల్లి కుగ్రాడిమేడ పండుచేసుల తోటి పట్టుకొని మెలిదిప్పాడు. కుగ్రాడు కిక్కురు మనకుండా ప్రాణాలు వదిలేశాడు. ఇలాటి కుగ్రాడ ప్రాణాలు యెన్నితీశాయో అవ్యక్తిచేతులు! ఆకుగ్రాడి మీద నున్న నగలుగిలుచుకోవడమూ, ఆ పట్టువాడి శనాన్ని మోటుబావిలో పడెయ్యడమూచూడూ చెప్పి

నంతనేపు పట్టలేదు అవ్యక్తికి. బంట్లోతు రంగశిని తరుముకొని వెళ్ళడంచేత దొరలాగ బయటికి వెళ్ళడానికి అవ్యక్తికి అభ్యంతరమేమీ కలగలేదు.

బంట్లోతు రంగశిని బాదుకుంటూ యింటికి తీసికొనివచ్చాడు ఒక అరగంటకి. అంతవరకూ యింట్లో వాళ్లెవరూ కుగ్రాడిమాట తలపెట్టలేదు. ఎక్కడో ఆకుకుంటూ వుంటాడనుకున్నాడు గాని, యింతకొంప మంచుకొనిపోకుండాని యెవరనుకుంటారు పాపం! కుగ్రాడి పుట్టినదోకా పంకగ అనేమిమీద యెవరి ఉత్సవమో వాడున్నారు.

రంగశిని విచారించారు యింట్లో వున్న పెద్దలందరూను. వాడు సనకపూత్రం తను వొప్పకొన్నాడు. తక్కినసంగతి వాడికినూ తం గోంతులునును. 'కుగ్రాడిని యిలా తీసుకు' అని రంగయ్యనాయుడు కేక వేశాడు.

ఏదీ కుగ్రాడు!

ఒక్కచారి అందరికీ చలనముకలిగింది. యింట్లో నాలుగుమూలలా వెదికారు. ఉపాధి, కనపడలే. తోటలో వెదికారు. ఉపాధి.

అప్పుడు ఆకుగ్రాడికిగిరిది యింట్లోవాళ్ళకీ, బైటవాళ్ళకీ చూడూ. మల్లీమల్లీ వెతకటయూ ఒకటి దృష్టి మోటుబావిమీదకి పోయింది. నీళ్లలో సగంయి? లేదుచూవున్న రూపంకనపడదు. అతడు పెద్దకేకవేశాడు. అంతా చేరూ రక్కడికి. కుగ్రాడి శనాన్ని బయటికి తీశారు. రంగయ్యనాయుడు మూర్ఛపొయ్యాడు కొడుకునుమాసి.

౬

మినాయిపొట్టం గొంగిలిందడానికి పోయిన రంగశిని తీసుకువచ్చి భూమికేసు సడింది. రెండు దెబ్బలకొట్టి పంపుదామనుకున్నవాళ్ళంతా వాడిని చావకొట్టి పోలీసు వాళ్ళకి అప్పగించారు. మినాయిపొట్టంకోసం నాలుగేళ్ళ పిల్లాడిని బావిలో గ్రహించాడు, యెంత అమాయకుడైనా, యెంత దిన్నవాడైనా దేశం పాత్రుడొకాడా! అందులో రావుసాహేబు రంగయ్య

నాయుడి యేకపుత్రుణిని చంపినవాడిమీద ఆవూళ్లో యెవరికైనా కనికారము ఉంటుందా. ఎంతదుర్మార్గుము! పెగవము గాంబూట్లంకోసం పంపించి పిల్లాడిని వాడికడుపున పెట్టుకున్నాడు' అన్న అందరు ప్రజలతో పాటూ, నిజేపంలాంటి పిల్లాడిని తన కడుపున పెట్టుకున్న వ్యక్తిహాదా అన్నాడు. అవును! దొరికినదాకా దొంగమాత్రం.

దొరకావా? 'మితాయిపాట్లం తీసుకొని పరుగెత్తడంతప్ప నులేమీ చేయగలుగు' అంటాడు రంగడు. పోలీసువాళ్లు అడిగినా అదేచెప్పాడు. సబుమేజస్ట్రేటుకోర్టులో విచారణ అడీ చెప్పాడు. నిజానికి వాడు అంతకన్న యేమెరుపును! కాని లోకం వాడిమాట నమ్మటా. పెషన్సుకోర్టున పంపించాడు సబుమేజస్ట్రేటు. పెషన్సుకోర్టులో మాత్రం రంగడితరపున వాదించటానికి గవర్నమెంటువారే వొక వకల్ని యేర్పాటుచేశారు.

'రంగడి నేరముచేసివుంటే పిల్లాడి మెల్లోవున్న గొలుసు మాటేమిటి?' అన్నాడు రంగడిస్నేడరు.

'పాట్లం లాక్కు అని కుర్రాణ్ణి బావిలోకి తోసి పుంటాడు. మెల్లో గొలుసు బావిలో పడివుంటుంది. అంటాడు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు.

'కేసు చేడిపోకుండా వుండేందుకోసం కుర్రాడి చేతులకు గానూపుట్లు రికార్డు చేయలేదు పోలీసు వారు. 'తోటలోనుంచి పరుగెత్తడంచూసే నేను వెంటబడ్డాను' అంటాడు బంట్లాతు.

'అగువారే గుయింట్లోకి యింకెవరూ రాలేదు' అంటాడు ఒకరిద్దరు రంగయ్యనాయుడికి బంధువులు.

'ఇంక, పిల్లాడిని ఎవరు చంపినట్లు?' అని సవాలు చేశాడు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు.

'సాక్ష్యము భలంగాలేదు' అని పెషన్సుజడ్జి వాదములు, విచారణలు, క్రాసులు, అన్నీ అన్నికేసు లలోలాగనే సక్రమముగా జరిగాయి.

సత్యసాక్ష్యము లేదు. తాత్కాలికసాక్ష్యము మీద ఆధారపడి శిక్షచెప్పాలి జడ్జి.

'నిందితుడు మంచిచెడ్డలను తెలిసికొనునంత మనోవికాసతలేని బాలుడైనందున, నిందితుని ఐదు సంవత్సరములు బోర్స్టులుస్కూలులందుంచుటకు తీర్పు చెప్పుయిన్నాను' అని లేచాడు జిల్లాజడ్జి. శిక్ష చాలా వరకు తగ్గినందుకు రంగడి స్నేడరూ, అసలు కేసు పోనందుకు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరూ సంతోషించారు.

రంగయ్యనాయుడికిమాత్రం మతిభ్రమ కలిగింది. ప్రపంచ మతనికి అసహ్యమైపోయింది. రంగడికి శిక్షవేసినావొకటే, పెషన్సుపోయినావొకటే రంగయ్య నాయుడికి. బంట్లాతుమాత్రం రంగడికి శిక్షచెప్పటంత వరకూ ఒక్కరాత్రి హాడా సరిగా నిద్రపోలేదు. 'ఇలాంటి తెలివితక్కువ జడ్జిలువుంటే న్యాయ మేలా తగులవ్వంది' అన్నాడు మహావినువుతో. తనలాంటి తెలివితక్కువ బంట్లాతును పెట్టుకొన్నందుకే రంగయ్యనాయుడి కొంపమాలిందని తెలియదు వాడికి. కాని నిజంగా, ఆఖాసీచేసిన వ్యక్తిమాత్రం ఒకరిద్దరు సంగాతకాండదగ్గర 'అలాంటి పెగవనాకర్లని పెట్టుకో మాడదు' అన్నాడు విశ్వాసమేనా లేకుండా.

2

బోర్స్టులుస్కూలులోకి వెళ్ళిన రంగడికి యిదంతా ఒకమాయలాగనిపించింది. సత్యజైల్లోవున్నప్పుడు కొంత చెంకప్రమనిపించిందికాని, బోర్స్టులుస్కూలులోమాత్రం అంతా తనయీడుప్పిలే అవడంచేత ఆటల్లోనూ, పాటల్లోనూ గడిపేవాడు కొంతకాలాన్ని. పనిచేసినప్పుడు పనేచేసేవాడు. ఆడినప్పుడు ఆడేవాడు. గోజూ పాఠాలు మాత్రం తప్పకుండా వల్లించేవాడు. తోటి బాలురందరి లోకి మెలుగనిపించాడు. సూపర్మంట్లకి దయగలిగేటట్లు ప్రవర్తించేవాడు.

తండ్రి నల్లనివాడైనా, రంగడితల్లిది మాత్రం బంగారంలాంటి చాయ. రంగడుమాడా తల్లినిపోలి పుట్టాడు. బోర్స్టులుస్కూలులోకి వచ్చినతరువాత కడుపు నిండా దిరులులేని మాడు దొరకడంచేత, రక్తం బాగా వృద్ధయింది. నిగనిగలాడుతూ చక్కగా తయారయ్యాడు. వాడి చక్కదనమూ, మంచినడతా మూని, దొర రంగడి మీద అమితప్రేమతో వుండేవాడు. తన అనుమానం

తీర్చుకుందుకు రంగడిని చాలాసార్లు తనదగ్గరకు పిలిపించి 'నువ్వు ఆకుర్రాణ్ణి బావిలో పడేశావా!' అని అడిగేవాడు. వెక్కి వెక్కి యేడుస్తూ రంగడు 'నేనెరుగనండి దొరగారూ. ఆ పొట్లంమాత్రం తీసుకొని పరుగెత్తేనండి' అనేవాడు. దొరమాత్రం ఆమాటనమ్మి, వాడికళ్లు తుడుచుకోమని, నానుటొట్టే వొకటి తెప్పించి యిచ్చేవాడు. రంగడికళ్లలోనేవుండి 'నేనంత పెద్ద నేరం చెయ్యగలవాణ్ణికాను సుమా' అనే భావాన్ని వెలువరించే లేజస్సు.

ఆస్కూలులో వృత్తిపనులు అన్నీ నేర్చుతారు. న్యాయమైన జీవితాన్ని అలవరించుకోవడానికి అనుకూలమైన పద్ధతులు అన్నీ బోధపరచి, తక్కిన పురజనులందరిలోనూ ఒకడివికమ్మని ఆకిర్వదించి పంపిస్తారు, శిక్షాపరిమితి తీరిన పిల్లల్ని ఆస్కూలుపాలకులు. ఈ స్కూలులో తరిఫీదు అయినవారానికి చాలామట్టుకు సర్కారువ్యోగాలే దొరుకుతాయి; బాల్యములో చేసిన నేరమేగనుక, శిక్షపడ్డప్పటికి యాస్కూలులో నడత బాగున్నదని నూపర్నెంటు యోగ్యతాపత్రిక యిస్తే చాలు.

రంగడికివున్న తెలివితేటలు చూసి అభివృద్ధిలోనికి రాగల కుర్రవాడని చదువుచెప్పించాడు నూపర్నెంటుదొర. తెలుగూ, యింగ్లీషూ రెండు ఒకే కాలములో ఆరంభించాడు రంగడు. బహుశ్రద్ధగా చదివేవాడు.

జడ్జీవేసినశిక్ష విదు సంవత్సరాలు అయినప్పటికీ, జైలులో మంచినడతకు కొంతకాలము తగ్గింపబడినది. బోర్డులు స్కూలుకు వెళ్లేటప్పటికి రంగడికి పన్నెండో యేడునిండింది. బోర్డులు స్కూలునుంచి వదలిపెట్టబడేటప్పటికి పదునేడోయేడు వెళ్ళింది.

మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్ష ఫ్యాసయినట్లు సర్టిఫికేట్టూ, ఆ ను సరణీయమైన నడత కలవాడని నూపర్నెంటుయిచ్చిన యోగ్యతాపత్రమూ రంగడికి ఆధారము. యావనములోకి అడుగువేస్తూవున్న వయస్సు రంగడిరూపానికి మెరుగుపెట్టింది. రంగడివొదల అమిత వాత్సల్యము కలిగినదొర జైలునుంచి విడుదల

పొంజేటప్పడు రంగణ్ణిపిలిచి, 'రంగరావ్! ఇదిగో యీ సాతికరూపాయలు తీసుకో. చెన్నపట్టణములో మా తమ్ముడున్నాడు. క్షితైన సహాయము చెయ్యమని వుత్తరము యిస్తాను. తీసుకో. ఇంకా పైకి చదువుకో' అని చెప్పి ఆ రూపాయలూ, ఆవుత్తరమూ, క్రొత్త చొక్కా, క్రొత్తపంచాయీచ్చి, ఆకిర్వదించి పంపించాడు. తమ్ముడికి యిచ్చిన వుత్తరములో 'యీ కుర్రవానిని క్రైస్తవులిగా నొనర్చిన యితడు త్రమ క్రైస్తవుడగునని నాయా శయము' అనిమాడా వ్రాశాడు. నూపర్నెంటు దొర తమ్ముడు మదరాసులో ఒక కాశ్చలిక్కు స్నేహ్.

విదు సంవత్సరములు తనకు అన్నచూ, విద్యా యిచ్చిన జైలుస్కూలునుంచి బయటపడేటప్పడు రంగడు వీడోగ్ల యిస్తూ, కన్నీళ్లు విడువకుండా వుండలేకపోయాడు. ఆజైలే అతనికి జ్ఞానప్రదాయిని; జీవన ప్రదాయిని, Alma Mater. వైపరీకరాలతో నూతన జీవితాన్వేషియై మద్రాసుకు బయలుదేరాడు రంగడు-రంగరావ్.

౨

మధ్యాహ్నము రెండు గంటలకి మదరాసు పోలి 'మేరలోని జనసముద్రములో రంగడి' కడు. ఆ మహాసముద్రములో యెటుపోవలెనో తెలియక కొంచెం తిరుపటాయించాడు. నూపర్నెంటుదొరతమ్ముడి యిల్లు నుంగంబాకములో వుంది. అక్కడికిపోయినచో తగిన సలహాలిభించును.

చివపటమని కెద్ద చిహనులతో ఆరంభమైంది, సాయంత్రము నాలుగుగంటలకు, మధ్యాహ్నమునుంచీ కారుమేఘాలతో కప్పేసిన వాన. సరిగ్గా ఆసమయానికి నుంగంబాకములో దొరచెప్పిన చిరునామా సుర్రువుంచు కొని, యింటివెంబరు నెడుతుతూ రోడ్డుమీద నడుస్తున్నాడు రంగడు. వాన ఆరంభంకావడము తోనే కట్టుకున్న బట్టలు తడిసిపోతాయని ఎదురుగుండా కనిపించిన పెద్దమేడఅరుగుమీద నుంచుని వానవలినెంతవారత పోవచ్చునని ఒక్క పరుగుదీశాడు ఆమేడలోకి.

ఎత్తయిన ప్రవాహిగోడమధ్యవున్న దామేడ, ఆరోడ్డు మీది అన్ని మేడలూగే. చుట్టూ పూలమొక్కలూ, అపి

గోముగా పెరిగివున్నాయి. మంచుకొని వస్తున్నవా నలో గబగబ అరుగుమీదకి పరుగెత్తాడు రంగడు. అరుగుమీద అడుగు పెట్టాడోలేదో 'బొంబాయి' మంటూ రెండు బొచ్చుకుక్కలు మీద పడ్డాయి. ఒకటి కాలు పట్టుకుంది. రెండోది మెడపట్టుకొందుకు మీదకి ఎగురు తోంది. 'ఆమృత్యు' అని కేకవేసి క్రింపపడ్డాడు గుండెలుచెదిరిన రంగడు.

'ఆర, ఆర, ఇస్టా, ఇస్టా, రాజా, రాణీ' అని కుక్కల్ని హింస్తూ, లోపల్నించి పద్నాలుగేళ్ల చుక్కని చుక్కచొక్కతె బైటకువచ్చింది. ఆమెను చూడగానే లోకలు ఆడిస్తూ, రంగడినివదలిపెట్టి రెండుకుక్కలూ ఆమెదగ్గరికి పోయాయి. క్రిందబడ్డరంగడు స్పృహలో లేడు. కుక్కల అటుపుకే నాడు అదిరిపోయాడు. పైగా కాలిమీద ఒకకుక్క కరిచిందిమాడాను.

'అయ్యో, అయ్యో' అంటూ లోపలికివెళ్లి పని చేసేదానిని తీసుకొచ్చింది ఆ ఆమ్మాయి.

'కరిచిందంటే కాలిమీద' అంది పనిచేసేది. 'అయ్యో, పాపం' అంటూ లోపలికివెళ్లి, టెలిఫోను తీసి డాక్టరు ఆవధానిని అగ్లంటుగారమ్మని, మళ్ళా రంగడివద్దకు వచ్చింది ఆ ఆమ్మాయి. ఇంతలో ఆ ఆమ్మాయి తల్లి, తోటమాలీ మాడా అక్కడకు వచ్చారు. తోటమాలీ, పనిచేసేది, యిద్దరూకలసి మెల్లి గారంగడినిలేవదీసి నడవలోసోఫామీద పడుకోబెట్టారు. కొంతసేపటికి డాక్టరు అవధా మాడావచ్చి కాలికికట్టు కట్టి కొంచెం కాఫీయిస్తునిచ్చెప్పి వెళ్లాడు. డాక్టరు వచ్చేటప్పటికి రంగడికి బాగా తెలివవచ్చింది. నువ్వె వరు అని ఎవరూ రంగడిని అడగలేదు. ఆసోఫామీదే ఎదుకొనివుండి పోయాడు బహుసీరసంగా. అరగంటలో కాఫీ తయారుచేసి తెచ్చియిచ్చింది ఆఆమ్మాయి. గ్లాసు తీసుకొని త్రాగాడు రంగడు. అంతసేపూ రంగడికేసి వింతగా చూస్తూ నిలబడిపోయింది ఆ ఆమ్మాయి.

రంగడు నాలుగున్నర సంవత్సరాలనించి నూప ర్నెంటుకరభార్యని తప్ప రెండో ఆడదానిని చూసి

యెటుగడు. అంటే స్త్రీపురుషులకు అన్యోన్యంగా వుండే ప్రపంచధర్మాన్ని మాడా యెటుగడన్నమాట. అం దం అనేమాటయొక్క నిర్వచన మేమిటో బొత్తిగా వాడికి తెలియదు.

ఆ ఆమ్మాయిని చూసేటప్పటికి తను యెన్నమా యెటుగనిభావం ప్రవేశించింది వాడి హృదయములో.

ఆమె శ్రీపతిరావునాయుడిది. అసలు కాకి నాడ అయినప్పటికీ, రంగూనులో చాలకాలము వ్యా పారముచేసి లక్షలకొద్దీ గణించి, ప్రస్తుతము మద్రా సులో ఆమెకుట్టుకొని కాపురమున్నాడు శ్రీపతిరావు నాయుడు. ఇప్పుడు పురజన ప్రముఖులందరిలోనూ తనొకడు.

ఆరున్నర ఆయేటప్పటికి పట్టణంలోకి వెళ్ళిన శ్రీపతిరావునాయుడు యింటికివచ్చాడు. సాయంత్రము జరిగిన సంగతంతా విన్నాడు. రంగడుపడుకున్న సోఫాకి యెదురుగా కుర్చీవేసుకొని రంగడి చరిత్ర అడి గాడు నల్లపూసంతమాడా దాచుకుండా రంగడు తన కళ్లంతా చెప్పాడు. వాడికళ్లు రెండు నీళ్లుకమ్మాయి. శ్రీపతిరావునాయుడికళ్లుమాడా నీళ్లుకమ్మాయి. తండ్రి కుర్చీవైనకాల, కుర్చీని రెండుచేతులతోటీ పట్టుకు నిలు చున్నమణి - ఆ ఆమ్మాయి - పైటకొంగుతో తనరెండు కళ్లూ తుడుచుకొంది.

రంగడిమాట్లాడే వాళ్ళకేమీ అపనమ్మకం తోచ లేదు. కులాభిమానము లేనివాడు జగతిలోలేడు. కులస్థు డైన రంగడి కథవిన్న శ్రీపతిరావునాయుడికి రంగడి మీద మహాదయకలిగింది. పుత్రులులేని ఆతనికి యేమో అనిపించింది. చిన్నప్పడు విధికితముచేత కొన్ని చెడ్డ పనులుచేసినా, పెద్దవారైనతిరువాత బుద్ధిమంతులు వాటిని మరిచిపోతారని శ్రీపతిరావునాయుడి నమ్మకం. మణికి రంగడికథ విన్నేటప్పటికి, వాడినిజాయితీకి, ఓర్పుకి, ఎక్కువగా వాడి చక్కదనానికి యేమేమో అనిపిం చింది. ఏనేవో వూహలు క్రొత్తగా పుట్టాయి.

కాలు బాగా నయమయేదాకా రంగడికి వాళ్లు చేసిన పుపచారాలు అన్నీయిన్నీకావు. మాయింట్లోనే

పుంజి చిగువుతో అని రంగడిని కాతేజో చేర్చిందాడు శ్రీవారిపునాయకు.

పెట్టుకొని నల్లు మాట్లాడినంత సేతు నిల్చి పోయి తలతో మని తలవంచుకునే వుంది.

మని అప్పుడు నాలుగోఫారం చిగువుతోంది. వారానికి వొకసానా ముప్పంటు నిరం పుతరం రాశేనా రంగడి.

నాలుగో రంగడియి.

తమ్మకిని మాట్లాడిన పెలవుసేసికొని నంగం బాకమువచ్చినవార నాయుకియింటికిబాడా వచ్చి రంగడి అక్కర్లేకి చాలా సంకోషించాడు.

రంగారావుమనం, మని నివాసము కలిగి వ. విందుకువచ్చిన వద్దలో ముప్పంటు ముప్పంటు ముఖ్యులు.

దొరతోటి రంగడిమనమై పోయేటా చాలా సేపు మాట్లాడాడు శ్రీవారిపునాయకు మనిని రంగడి తెలియదు.

అప్పుడుకాక, ముప్పంటుమనం నామం నామం వాబంత అవే కష్టం అని నవ్వు పోయింది గా తెలియదు.

నల్లెటూరి సంసారము

—టి. శివరావు

వినయాదిత్యుని మాయలూరు శాసనము మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు

కొంతకాలముక్రిందట నోసంకాపురస్తులయిన శ్రీ యుత మా. వెంకటరెడ్డిగారివారా నాకు రెండు శాసనములు లభించినవి. వాటిని ఎచ్చట ఎట్లు కని పెట్టినదియు వారు నాకు వ్రాసిన యుత్తరమున నిట్లు తెలిపి యున్నారు:

“ఈ శాసనములు మా గ్రామమున కుత్తరమున ఎనిమిది మైళ్ల దూరమున నున్న మాయలూరు అను గ్రామముననుండి నాకు లభించినవి. ఆ గ్రామము నాను కొని పశ్చిమమున ఒక పెద్ద మట్టిదిబ్బ యున్నది. పూర్వమున నది గ్రామముగా నుండెనని చెప్పుదురు. ప్రకృతమది పొలముగా వాడబడుచున్నది. దానిలో నొక రైతు తనచేరు దున్నుకొనుచుండగా నొకమట్టిగుండలో ఊకపోసియుంచి దానిలో నీ రాగిరేకులు భద్రపఱుపబడియుండి దొరికినవి. అవి యదృష్టవశమున మాబంధు పులమాలమున నారుభాసములక్రిందట నాచేత బడినవి”.

వారే మాయలూరునుగురించిమాడ నిట్లు వ్రాసి నారు:

“మాయలూరు వాతాపిపురమనియు, మాయల పురమనియు, దీనికి రెండుమైళ్ల దూరముననున్న రూపనగుడి యచుగ్రామముగలచోట వాతాపి, ఇల్లులులు రూపములు మార్చుకొనుచోటనియు నీ ప్రాంతముల వాడుక. ఈ రెండుగ్రామములకు దక్షిణమువైపున ఒక మైలు సమానదూరములో అత్యున్నత శిల్పవిరాజితమయిన ఒక పురాతన దుర్గదేవాలయము కలదు. ఇందలి శిల్పచాతుర్యము అసమానము; రీతి చాతుర్యశిల్పమును బోలిన దయ్యయున్నది. దేవాలయము చుట్టును విగ్రహములు మలిచినరాళ్లతోనే కట్టబడియున్నది. బౌద్ధబంధము లతలతోను, కుబ్జ విగ్రహములతోను చెక్కబడి చక్కని సునుపుగలిగి యిప్పటికిని నిగనిగలాడుచున్నది.

ప్రకృత మాదేవాలయము జీర్ణస్థితియందుండి చూపరకు దుఃఖము కలిగించుచున్నది. ఇది సుమారు వేయిసంవత్సరములనాటిదని వాడుక”.

రేకులశ్రుష్ట వపలగొట్టుటకు చేసినప్రయత్నములయందు కావచ్చును అచ్చటచ్చట రేకులకు దెబ్బ తగిలి శాసనము కొంతచెడినది. కిలముపట్టినయిట్టి ప్రాత తామ్రశాసనములు దొరకుట సంభవించినప్పుడు శాసనాక్షరములకుగాని, రేకులకుగాని యేవిధమయిన చెఱుపును కలుగకుండ వాటిని పరిశుద్ధముకావింప బ్రయత్నించుట ఆవశ్యకము. అట్లు చేయ సాగ్యముకానినాడు రేకులను దొరకినవిదొరకినట్లే యుంచుట మంచిది. ఈశాసనపు రేకు లితరులచేతిలోబడి పూర్తిగ నాశనముకాకుండ కాపాడినందులకు శ్రీ వెంకటరెడ్డిగారు సంస్తుతి పాత్రులు. నారు పంపినరెండుశాసనములలో నొకదాని నిపుడు ప్రకటించుచున్నాను.

ఈశాసనమున నొక్కొక్కటి ౨ అంగుళములు పొడువును, 3.2 అంగుళముల వెడల్పును గలనూడురేకులున్నవి. నీటిని 3.౯" వ్యాసముగల యొకగుండ్రని కశియమున దూర్చిచూడెడియపుకొనలను రాజముద్రక యడుగుభాగమునతాపటముచేసినారు. గుండ్రనగనున్న గూరాజముద్రక నడిమికొలత ౧.౨". ఆముద్రకమీద ఎడమవైపునకుముఖముగల యొకవరాహము ఉద్భేత్తుగ చెక్కబడియున్నది. నాదగ్గఱకు వచ్చునప్పటికే కడియము కోసియున్నది. రేకుల చివరల కంచుతీర్పు లేకపోవుటనుబట్టియే ఈశాసనము చాల పురాతనపుదని విశదమగును.

లిపి, భాష:

ఈశాసనలిపి ప్రభవసంవత్సర మార్గశిరమాస భారతీయందు ప్రకటితమయిన వినయాదిత్యుని కర్నూలు శాసనలిపిని బోలియున్నది. ఇది క్రీస్తుశక మేడవ శతాబ్దినాటి తెలుగు-కన్నడలిపి, కత్తుమాత్రము వాలుకత్తు.

వాతాపిచక్రుకృతాసనములలో గొన్నిట వాడినది ఈ కత్తే. వినయాదిత్యమహారాజు తొగచ్చేడు¹, సోరబు², జేజూరి³ మొదలగుకృతాసనములన్నియు నీకత్తుననే యున్నవి. వ్రాతతీరుచూచినంతనే శాసనము వాతాపిచక్రుకృతమని గుర్తింపవచ్చును. తిప్పినిగుఱించియు, అక్షరములనుగుఱించియు కర్నూలుకృతాసనము ప్రకటించు సందర్భమున జెప్పినవాటికన్న తెలుపదగినవి శేషము లేవియులేవు. ఇ, వ వర్ణములుతక్కు వెలుపలికలతో నున్న తక్కినవర్ణములన్నియు ద్విత్వముచేదినవి. ఈ నియమముగూడ చక్కగ పాటించబడలేదు.

శాసనభాషయంతయు సంస్కృతము. శాసనారంభమున ఆనివరాహ స్తవమునకు సంబంధించిన మంగళశ్లోకమును, కట్టకడపటివ్యాసగీతాశ్లోకములును తక్కు మిగిలినశాసనమంతయు జటిలము, శబ్దాలంకార శోభితము నగుగద్యమున నున్నది. దానవిషయమును గుఱించి చెప్పసందర్భమున 'మాటుఞ్చమటుమన్న' పదము వచ్చును. ఇది దేశీయపదమునకతీరదు. స్థీటు దొరగారు పరివర్తించి ప్రకటించినతొగచ్చేడుశాసనమునగూడ సీపదము వచ్చును. చూడుడు: "పెడై కల్వెయే తొగచ్చే(ఁ)డుగ్రామే ఆదిత్యుఞ్చమటుమన్నో, గుక్కవెళెడ్డి(ద్దో)టుగ్రామే మాటుఞ్చమటుమన్నో, వరెయూగ్రామే మాటుఞ్చమటుమన్నో, బటైయుగ్రామే మాటుఞ్చమటుమన్నో... .. సభోగే దత్తః". ఇవి ఏవోపన్నలకు పేర్లయియుండవచ్చునని స్థీటుదొరగారు భావించినారు⁴. ఇట్లే ఆదిత్యవర్మకర్నూలుకృతాసనమున 'ఉ ఞ్చ మ న్న' పదము వచ్చును: చూడుడు: "ముడ్డకల్లుగ్రామస్య పల్లితైగ్రామస్యచ ఉఞ్చమన్నపన్నాసవృత్తిః". ప్రాచీనాంధ్రభాషాశాసనములయందు వచ్చు పన్నసపదము యొక్క సుస్వరూపము 'పణ్ణాస' లేక 'పన్నాస', 'పన్నాస' యనగా ఏబది (పంచాశత్ - ప్రాకృతము:

పన్నాస) యనియర్థము. ముండకల్లుగ్రామమునందును పల్లితైగ్రామమునందును 'ఉంఛమన్నవృత్తి'గా ఏబది - (అది నివర్తనములుకాదగును) - ప్రమాణముగలభూమినిచ్చెనని యర్థము. దీనిననుసరించి మనశాసనమునందుగూడ ౧౦౮ నివర్తనములభూమిని 'మాటుంఛమటుమన్న వృత్తి'గ నిచ్చెననియర్థము చేసికొనవలయును. అంతియ కాని స్థీటుదొరగారుచెప్పిన ట్టిపదములకు పన్నులని యర్థము చెప్పకొన నవకాశములేదని నాతలంపు. 'ఉంఛమన్న', 'ఆదిత్యుంఛమన్న', 'మాటుంఛమన్న', 'మాటుంఛమటుమన్న' పదములు వృత్తి విశేషమునుఁజెలుపు పదములుగ గ్రహించినను వాటికి సరియైన యర్థమేమో తెలియరారు. ఈశబ్దములయర్థమింకను నిర్ణయింపబడవలసియున్నది.

ఈశాసనము వాతాపి రాజధానిగ పరిపాలించిన చలుకృమహీపతులలో నొకడగు వినయాదిత్యమహారాజుది. దానమిచ్చిన విషయమును, ప్రతిగ్రహీతవిషయమును జెలుపుసందర్భమునదక్క ఈశాసనము కర్నూలు శాసనమునకు మార్పులేని చక్కనిప్రత్యంతరము.

శాసనవిషయము:

శాసనము వరాహోవతార మంగళాశ్లోకమునో నారంభమగును (పం.౧ - ౨). ఇది చలుకృతపరిపాలక లక్ష్మ్యమునకు సూచకము. మహాల్లవమున మునిగిపోయిన భువనమును ఆనివరాహ మెట్లుదర్శించెనో అట్లే పాపాంబుధిని మగ్నమయినలోకమును తామును (వరాహము నాదర్శముగా గొని)ఉద్ధరించి పరిరక్షింతుమనుటకు సూచన. పిదప చలుకృతంశప్రశస్తి కలదు. చలుకృతులు శ్రీమంతులు; సకలభువనములచేతను స్తుతింపబడుచున్న మానవునినిగోత్రులు; హోరితిపుత్రులు; సప్తలోకమాతలగు సప్తమాతలచేతను అభివృద్ధినిొందింపబడినవారు; కుమారస్వామి పరిరక్షించుటచేత పొందినకల్యాణపరంపరలు

1. Ind. Ant., Vol, VI, p. 85 ff.
2. Ind. Ant., Vol, XIX., p. 146 ff.
3. Ep. Ind., Vol, XIX, p. 62 ff.
4. Ind. Ant., Vol. VI, p. 87, f. n.
5. Jour. Bom. Br. Roy. As. Soc., Vol. XVI, p. 223 ff.

• ལུང་ལུང་ ལུང་ལུང་

6. සමහරුන්ගේ මතයට අනුව, මෙම පොතෙහි ඇති සියලුම අංක 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833,

[illegible]

౧౦-౧౨). ఇతనికుమారుడు వినయాదిత్యసత్యాశ్రయ శ్రీ పృథివీవల్లభమహారాజాధిరాజవరమేశ్వరభట్టారకుడు. ఇతడు తండ్రియజ్ఞచేత శివునికుమారుడయిన కుమార స్వామి రాక్షసబలము నెట్లో యావిధముననే గర్వించి యున్న పల్లవ రాజ్యశ్రయముయొక్క బలము నెదిరించి? సముద్రదేశమును ప్రళయముచేయుటచేత ఆతని(తండ్రి) మనస్సును రంజింపజేసినవాడు; అత్యంతవత్సలత్వమువలన యధిష్ఠితునివంటివాడు; లక్ష్మీనిసంతోషపఱుచుటవలన వాసుదేవుని వంటివాడు; నృపాంకుశత్వము చేత (రాజుల కంకుశమువంటివాడగుటవలన) పరశురాముని వంటివాడు; రాజాశ్రయత్వము వలన భరతునివంటి వాడు (పం ౧౦-౨౩). ఇతడే శాసనదాత. మహాకోట (మహాకూట?) తీర్థమున దంతువిడిసియున్నతరి, శక వర్షములు ౬౧౪ గడచినపిదప, ప్రవర్ధమానముగు విజయ రాజ్యసంవత్సరము పదునొకండవది ప్రవర్తిల్లుచుండగా ఈమహారాజు భార్యవసగోక్తుడును, వడంగవిరుడును అగుస్వస్తిశర్మమునుమడును, చతుర్వేదవిరుడుగు హరిదత్త శర్మకుమారుడును, వేదవేదాంగవేత్తయు నగుత్రివిక్రమ శర్మకు పెడెకుల్కిషయమునందలి ఆలికుంఠగ్రామమున 'మాటుంఘమును' ముగ ఆగ్రామమునందే రాజ మానమున నూటయెనిమిదివత్సరములక్షేత్రమును దాన మొసంగెను (పం ౨౩ - ౨౪). ఈవిషయమును దెలుపుటకు ఈశాసనము పుట్టినది. ఈదానము ముందురాగల తనవంశమునందలివారు, ఇతరులు నగురాజులు ఆయురైశ్వర్యాదులవిలాసము మెఱుపువలె చంచలమయినదని తెలిసికొన్నవారై చంద్రసూర్యధరాసముద్రము లుండు వంతకాలము కీర్తిసంపాదనాభిలాషులై తామెనరించిన 'దత్తి'గనే భావించి పరిపాలింపదగినది (అని మహారాజుకోరిక) (పం ౨౪ - ౩౧). పిదప భగవానుడయిన వేదవ్యాసుడగు వ్యాసుడు చెప్పినశ్లోకములు- దానపాల

నమునుగూర్చి- (పం. ౩౧ - ౩౬). ఈశాసనము మహా సంధివిగ్రహికుడయిన శ్రీ రామపుణ్యవల్లభుని చేత వ్రాయబడినది (పం. ౩౬ - ౩౭).

శాసనవిశేషములు :

ఈశాసనము వాతాపిచభుక్యులకును, కాంచీపుర పల్లవులకును జరిగినయుద్ధములనుగుఱించి కొంతనూ చించుచున్నది. శాసనవిషయము చక్కగ నవబోధ మగుటకు కాంచీపురపల్లవులకును, వాతాపిచభుక్యులకును గలసంబంధమునుగుఱించి కొంతతెలిసికొనుట యావశ్యకము. శాసనదాతయగు వినయాదిత్యునిపితామహుడును, విక్రమాదిత్యుని తండ్రియునగు సత్యాశ్రయ మహారాజు (- ఇతనికి రెండవపులకేశియని నామాంతరము-) కాంచీ పురాధిపతియైన పల్లవ మహేంద్రవర్మపై దాడినడలి యతనినోడించెను. నెగలుపాగలుచిమ్ము ప్రతికారము బుడలుకొట్టెను సత్యాశ్రయుని యడుగుజాడలను పసి కట్టిపోయినది. వాతాపినగరమును అనతికాలముననే పల్లవులు ముట్టడించిరి. మహేంద్రవర్మకుమారుడయిన నర సింహవర్మ విఘ్నాణమును దీర్చుకొనెను. ఈ ముట్టడి యందే క్రీ. శ. ౬౪౨లో 10 సత్యాశ్రయుడు వీరశయ నము నలంకరించెనని చరిత్రకారు లందురు.

సత్యాశ్రయ తనయుడయిన విక్రమాదిత్యుడు ౬౫౫ లో సింహాసనము నధిష్ఠించెను. ౬౪౨ - ౬౫౫ సంవత్సరములకునడుమ సత్యాశ్రయునికుమారులు విక్రమాదిత్యునిసోదరులునయిన ఆదిత్య, చంద్రాదిత్యులు రాజ్యమేలినట్లు కాధారమున్నను నాటిరాజ్యవిశేషములు సవిస్తరముగ దెలియరాక చిలుక్యచారిత్ర మింకను చాలవఱకు అజ్ఞాతముగనే యున్నది. మఱికొన్ని క్రొత్త శాసనములు దొరకుచో నీమసక తొలగునేమో. అంతవఱకాకాలపుచారిత్రము ఊహావశ్యము.

7. 'త్రై'రాజ్యపల్లవబల మవప్తభ్య' — మూలము.

8. వినయాదిత్యునికి నృపాంకుశభిరుద మున్నట్లు కన్పట్టును.

9. రాజాశ్రయభిరుదము గలదు. 'రాజాశ్రయశ్వా ద్భరత ఇవ' అన్నదానిలోని సారస్వము నా కింకను బోధపడలేదు.

10. Vineent Smith-'Early History of India', p. 385.

విక్రమాదిత్యునికాలమునకు వచ్చునప్పటికి మంచు పొర వదలి స్థితిగతులు చక్కగ తెలియవచ్చును. వాతాపి పతనానంతరమున పల్లవహస్తగతమైన చలుక్యరాజ్యమును మరల సంపాదించుటయేకాక విక్రమాదిత్యుడు పల్లవరాజ్యముపై ఏండ్లెత్తి వారిరాజధానియగు కాంచీపురమునుగూడ బట్టుకొనెను. చలుక్యరాజ్యప్రతిష్ఠావైభవములను మరల స్థాపించి చలుక్యకీర్తిపతాకను ప్రతిష్ఠించినవాడు విక్రమాదిత్యుడు. తండ్రిగూఞ్ఞును పరిపాలించి వినయాదిత్యులహూడ పల్లవరాజ్యముపై నెత్తివెల్లి సమస్తదేశమును ప్రశమనముకావించి యాకలికి ముదము గూర్చెను. విక్రమాదిత్యు, వినయాదిత్యుల యీసాహస కార్యములే శాసనములయందు చెక్కువగ నభివర్ణితములయినవి.

“త్రైరాజ్యపల్లవబలమ్”:

అన్యాయమునిషయమున చరిత్రపరిశోధకులను చాలకాలముననుండి చీకాకు పఱచుచున్న సమస్తపదమిది. త్రైరాజ్యపదము చోళ, పాండ్య, కేరళరాజ్యములకు వర్తించునని కొంచెముతేము. పల్లవపతిసోడించి కాంచీపురమును బట్టుకొనెననియు, పరాక్రమముచేత చోళ, పాండ్య, కేరళులను జయించెననియు, కాంచీపతిచేత మొక్కులంచెననియు విక్రమాదిత్యుడు ఈశాసనమునందువలెనే వినయాదిత్యుని ఇతరశాసనములయందును అభివర్ణితము

డయ్యెను. కాని విక్రమాదిత్యుడు స్వయముగ నొసంగిన శాసనములలో నతడు “అవనీపతిత్రిత్రయాంతరితమయిన తనపితృసంపదను తాను ఆధీనముకావించుకొని, సమస్త రాజ్యమునకును అధిపతియైనవా”డని ప్రస్తుతుడయినాడు. ఆతనిగద్యాలశాసనమున¹¹ పైనుడివినవిషయము తెలుపబడుటయేకాక, కాంచీపురపల్లవపతులయిన నరసింహవర్మ, మహేంద్రవర్మ, పరమేశ్వరవర్మల నతడు జయించినట్లుకూడ వర్ణింపబడినది. పల్లవరాజపరాజయమును, కాంచీపురపరిగ్రహణమును విక్రమాదిత్యు, వినయాదిత్యు శాసనములయందు సమానమేకావున నీకవిక్రమాదిత్యుశాసనములయందు ‘పేర్కొనబడిన ‘అవనీపతిత్రిత్రయము’ వినయాదిత్యుశాసనములయందు చెప్పబడిన చోళ, పాండ్య, కేరళ ధరణిధరత్రయమేయని వారివాదము. అవనీపతిత్రిత్రయముకానీ, అది త్రైరాజ్యముకానీ - ఈపదమువలన దెలియనగు రాజ్యత్రయము పల్లవరాజ్యములేకాని అన్యములుకావు; ఈ మూడుపల్లవరాజ్యములకు కాంచీపతియే అధిపతియని మఱికొంచెముతేము¹². ఈపదము ‘త్రైరాజ్యకాంచీపతిబల’మనియు వినయాదిత్యుని కొన్ని శాసనములయందు గలదు.

ఈవిషయమునుగుఱించి కొంతచర్చకలదని పాఠకులకు దెలుపుటకుమాత్రమే ఈసమస్తపదమునుగుఱించి యింతలెక్క వ్రాసినాను.

11. Ep. Ind, Vol. X, p. 100 ff.

12. ‘త్రైరాజ్యపల్లవ’ పదమునకు మొదట స్టీటుదొరగారు “The three Component parts of the Pallava kingdom” అని యర్థము చెప్పియు తరువాతి నది చోళ, కేరళ, పాండ్యరాజ్యములకే వర్తించునని చెప్పినారు. కీలోహర్కదొరగారును, కృష్ణశాస్త్రిగారునుగూడ అట్లేచెప్పినారు. డుబ్రాయిదొరగారు త్రైరాజ్యమన్నది పల్లవ, పాండ్యరాజ్యములకును, (కొన్ని కారణములచేత) సింహళ మానవర్మరాజ్యమునకును వర్తించునన్నారు. ఆ సోడించ్లక్రిందట ఈవిషయమునుగురించి వ్యాసము వ్రాయుచు డాక్టరు యె. వేంకటరమణయ్యగారు ఆపదము పల్లవరాజ్యత్రయమునకే వర్తించునని వ్రాసినారు. ఇటీవల వినయాదిత్యుని దయ్యందిన్నె శాసనమును ప్రకటించునందర్భమున శ్రీ ఆర్. ఎస్. పంచముఖి, ఎమ్. ఏ. గారు ‘త్రైరాజ్యపల్లవ’ పదమునుగురించి మరల చర్చించి యది చోళ, పాండ్య, కేరళరాజ్యములకే వర్తించునుగాని పల్లవరాజ్యత్రయమునకు వర్తించదని వ్రాసియున్నారు. ఈవిషయమునుగుఱించి వ్రాసిన ఆయాపండితు లట్టివిధమున నభిప్రాయపడుటకు కారణము లేవో తమపుస్తకములయందును, వ్యాసములయందును దెలిసియున్నారు. ఈవిషయమునుగూర్చి చర్చించునెడల వ్యాసమతివిస్తరముకాగలదు. దానందేసి చర్చయిచట విరమించి నాయభిప్రాయమునుమాత్రము తెలిపినాను. చరిత్రపాఠకులు మన్నించురుగాక! నే నాంగ్లభాషను వ్రాసినవ్యాసమున ఈవిషయమును ఎక్కువగ చర్చించినాను.

విక్రమాదిత్యుని మొదటిశాసనములలో 'స్వస్వరోః శ్రియ మవసీపతిత్రితయాంతరిత మాత్మసాత్మ్యత్య (త్యా) కృతైకాధిష్ఠితా శేవరాజ్యభరణి' అనిమాత్రమే యున్నది కాని యతడు వేత పల్లవుల నోడించినట్లుకాని చోళపాండ్యకేరళులను జయించినట్లుకాని చెప్పబడి యుండలేదు. ఈకారణమునబట్టియు, ఇంతవఱకు తెలియవచ్చినచటకృతవిషయములనుబట్టియు చూచినచో నాకు త్రైరాజ్యపల్లవబల మనగా పల్లవరాజ్య త్రయమునకు సంబంధించినబల మనునర్థము చక్కగ గుడు రుటయేకాక చాలయుక్తియుక్తముగను గన్పట్టుచున్నది. శాసన కాలము :

వినయాదిత్యమహారాజు శకవర్షము ౬౦౮ కడచిన మీద, తనపదునొకండవవిజయరాజ్యసంవత్సరము ప్రవర్తిల్లుచుండగా ఈశాసనమునందు దెలుపబడినదానమును జే

సెను. ఇతని యితరశాసనములందువలె నిందు తిథిమా సాదులు లేవు. ఆకారణమున నీశాసనము క్రీ. శ. ౬౯౨ నాటిదనిమాత్రమే నిశ్చయింపవలెను; అనగా నిది పుట్టి యిప్పటికి పండ్రెండువందల నలువది నాలుగేండ్లయినది.

ఇతరశాసనములు, రాజ్యారంభ కాలము :

ఈశాసనముతో గలుపుకొని వినయాదిత్యుని వింత వరకు తామ్రశాసనములును, శిలాశాసనములునుగలసి పదు నొకండుశాసనములకుపైగ దొరకినవి. తామ్రశాసనములు వినయాదిత్యుడు ఆయాదానములను ఏయేశకవర్షముల యందు, తన యెన్నవవిజయరాజ్యసంవత్సరములందు చేసెనో తెలుపును. శిలాశాసనములలో నొక్కటి మాత్రమే (లక్ష్మేశ్వరశిలాశాసనము¹⁴) తామ్రశాసనముల వలె శకవర్షాదికము నిచ్చును. ఈక్రిందిపట్టిక శాసనదాన కాలవిశేషములను దెలుపును :

శాసన స్థలము.	సం॥	శకము.	దానకాలము.	ఇంగ్లీషు తేది.	వివరములు
౧ లక్ష్మేశ్వర శిలాశాసనము	౭	౬౦౮	మాఘ శు. ౧౫	ఫిబ్రవరి ౩, ౬౮౭	౬౦౮
౨ జేజూరి తామ్రశాసనము	౯	౬౦౯	ఆషాఢ శు. ౧౫	జూలై ౨, ౬౮౭	౬౭౯
౩ తొగర్చేడు ,,	౧౦	౬౧౦	కార్తిక శు. ౧౫	నవంబరు ౩, ౬౮౯	౬౮౦
౪ కర్నూలు ,,	౧౧	౬౧౩	మాఘ శు. ౧౫	జనవరి ౧౦, ౬౯౨	౬౮౨
౫ సోరబు ,,	౧౧	౬౧౪	రవి చక్షిణాయనాభిముఖ ఉదయం	జూలై ౨౨, ౬౯౨	౬౮౨
			చుండగా రోహిణీనక్షత్రయుక్త శనివారమున		
౬ మాయలూరు ,,	౧౧	౬౧౪		౬౯౨	౬౮౨
౭ దయ్యందిన్నె ,,	౧౨	౬౧౪	ఆషాఢ శు. ౧౫, చక్షిణాయన కాలము	జూలై ౨౨, ౬౯౩	౬౮౨
౮ హరిహర ,,	౧౪	౬౧౬	కార్తిక శు. ౧౫	అక్టోబరు ౯, ౯౬౪	౬౮౧
౯ పాటోడా ,,	౧౪	౬౧౭	వైశాఖ శు. ౧౫	మే ౪, ౯౪౫	౬౮౨

13. ఇట్లని విక్రమాదిత్యుడు తనమూడవవిజయరాజ్యసంవత్సరమున నిచ్చినకర్నూలుశాసనమునందు గలదు.

14. Ind. Ant., Vol. VII, p. 112 ff.

ఫిట్టదొరగా రీశాసనకాలమున కిచ్చినసరియైన ఇంగ్లీషు తేది ఫిబ్రవరి, ౩, ౬౮౭. దయ్యందిన్నె శాసనమును ప్రకటించిన శ్రీపంచముఖిగారు శకవర్షము వర్తమానాబ్దుముగ గ్రహించి దానికి జనవరి, ౨౦, ౬౮౬-వ తేది నిచ్చినారు. 'ప్రవర్తమానవిజయరాజ్యసంవత్సరే పంచమే (ఃసప్తమే)' అని ఫిట్టదొరగానిపాఠము. పంచమ అని యుండగా సప్తమ అనునేమాయని ఏల సంశయించినారో తెలియను. సాతము సరిమాత మన్నప్రతిబింబము లేదు. భండార్కరుగారు సప్తమపాఠమును, పంచముఖిగారు పంచమపాఠమును గ్రహించినారు. నేను సప్తమపాఠమును గ్రహించినాను.

పైపట్టికను తిలకించినచో రెండువిషయములు తేటపడగలవు :—(౧) చలువ్యులు దానధర్మముల నెప్పుడును పార్శ్వమిత్ర చేయుట. పార్శ్వమిత్రానికి వా రంతటి ప్రాముఖ్య మేలయిసంగికో తెలియరాదు; (౨) శక. వర్షములకు విజయరాజ్యసంవత్సరము లకుగల వ్యత్యాసవిరోధములు. లక్ష్మీశ్వరశిలా శాసనమునుబట్టియు, శా.స. ౧౫౧ తామ్రశాసనమునుబట్టియు వినయాదిత్యుడు క్రీ. శ. ౬౮౧ లో రాజ్యమునకు వచ్చిపట్టు చెప్పవలసియుండును; కర్నూలు¹⁵, సోరబు¹⁷, మాయలూరు, దయ్యందిన్నె¹⁸,

పాటోడా¹⁹ తామ్రశాసనములనుసరించి ౬౮౨ లో పట్టాభిషిక్తుడయినట్లు తలంపవలసియుండును; జేజూరి²⁰, తొగరేచు²¹ తామ్రశాసనములు రెండును రాజ్యారంభ కాలమును ౬౮౬, ౬౮౦ గదలుపును. వినయాదిత్యుడు ౬౮౧ లో యువరాజ్యపట్టమునందినట్లును, ౬౮౨ లో రాజ్యాభిషక్తుడయినట్లును నిశ్చయింతమన్న జేజూరి, తొగరేచుశాసనము లీనిర్ణయమునకు ప్రతిబంధకములు. వినయాదిత్యుడు తాను సాంతముగ నిచ్చిన తామ్ర శాసనములయందే ఇట్టివ్యత్యాసదోష మేకనిపించ

15. Ind. Ant., Vol. VII, p. 300 ff

16. Ind. Ant., Vol. VI, p. 88 ff,

17. Ind. Ant., Vol. XIX, p. 146 ff.

ఇందు 'దక్షిణాయనాభిముఖే భగవతి భాస్కరే' అని యుండుటచేత ఇంకను దక్షిణాయనసంక్రాంతి రాలేదని విశదమగుచున్నది.

18. Ep. Ind., Vol. XXII, p. 24 ff.

దయ్యందిన్నె శాసనదానకాలమును గుఱించి స్వామికన్నప్పిళ్లగా రిట్లు వ్రాసిరి : “ ఇందలి తిథిమాసాదులు శకవర్షము ౬౧౪ గతాబ్దమునకే వర్తించునెడల... ఆషాఢశుద్ధపౌర్ణమి అధికఆషాఢ మయినచో జూన్ ౪-వ తేదీ యును, నిజఆషాఢమయినచో జూలై ౪-వ తేదీయు నయినది... కాని ఈరెంటిలో నేదినమునను దక్షిణాయన సంక్రమణము లేదు. కాని శకవర్షము ౬౧౪ను వర్తమానాబ్దముగ గ్రహించినచో, అనగా క్రీ. శ. ౬౯౧ - ౯౨ అయినయెడల ఆషాఢ శు. ౧౫ జూన్, ౧౬-వ తేదీ, ౬౯౨ (౬౯౧ ఆనుకు పొరపాటున ౬౯౨ పడినది) అగును. అప్పు డాతేదికి దక్షిణాయనసంక్రమణము చాలచేతికగ నుండును.” పంచముఖిగారు ఈశాసనకాలమునకు సరియయిన ఇంగ్లీషుతేదీ జూలై ౪, ౬౯౨గ గ్రహించివారు. దక్షిణాయనకాలమన్నది అప్పుడు సంక్రమణపుణ్య కాలముకాక (అదివఱకే సంక్రమణము వచ్చియుండుటచేత) దక్షిణాయనకాలముమాత్రమే యగును. కాని నేను ౬౯౩-వ సంవత్సరమునకు లెక్కకట్టితిని. ఆషాఢ శు. ౧౫ మధ్యమతిథి సూర్యోదయమాసముల ననుసరించి క్రీ. శ. ౬౯౩లో జూన్ ౨౨-వ తేదీ యగును. నాడు చతుర్దశితిథి ౩౭ గడియల, ౧౨ విఘడియలవఱకును గలదు. పిదప పార్శ్వమి. ఆసంవత్సరమున దక్షిణాయనసంక్రమణముగూడ జూన్ మాసము ౨౨-వ తేదీనే యగును. నాడు సంక్రమణపుణ్యకాలము ౧౮ ఘడియల, ౭ విఘడియలకు. అందువలన దక్షిణాయనసంక్రమణపుణ్యకాలము పార్శ్వమిత్రాలో బడకపోయినను పార్శ్వమిత్రాధియారంభమయిననాడే అయినది. ఇట్టిప్రక్రమములు శాసనములయందు వచ్చుట కలదు. అందువలన దయ్యందిన్నె తామ్రశాసనదానకాలము నాయుద్దేశముప్రకారము ౨౨-వ తేదీ, జూన్ ౬౯౩. అయితే శకవర్షము ౬౧౪ను గతాబ్దముగ దీనికొన్నను ౬౯౨ కావలెనుకాని ౬౯౩ అగుటయెట్లు అనుప్రశ్న కలుగుట సమంజసము. ఎట్లో నేను చెప్పజాలను కాని శకవర్షమును గతాబ్దముగ దీనికొన్నను ఇచ్చిన వివరములు దానికిగాక దానితరువాతీసంవత్సరమునకు సరిపోవునట్టియుదాహరణములను ఎన్నిటినిో శాసనముల నుండియే యియ్యవచ్చును.

19. Ind. Ant., Vol. IXL, p. 240 ff.

20. Ep. Ind., Vol. XIX, p. 62 ff,

21. Ind. Ant., Vol. VI, p. 85 ff.

ఈశాసనమునకు స్థితుదొరగా రిచ్చినతేదీ నవంబరు ౩, ౬౮౯. పంచముఖిగారు ఈశాసనమునందలి శకవర్షమునుగూడ వర్తమానాబ్దముగనే గ్రహించి దానికి అక్టోబరు ౧౮, ౬౮౮-వ తేదీ నిచ్చిరి.

వలెనో తెలియరాదు. 22. జేజూరి, తొగర్చేడు శాసనములనే కాదు తదితర వినయాదిత్యతామ్రశాసనములు వేనిని సృష్టియని యింతవఱ కెవ్వరును నిరాకరింపలేదు. దాన ప్రతిగక్ష్మతల విషయమున తక్కు జేజూరిశాసన మంతయు దయ్యందిన్నై, హరిహరశాసనములకు సరియైనవకలు. 'రాజాశ్రయత్వాద్భరతభవ' (పం. ౨౧) అన్న పదప 'పల్లవ కలభ్రకేరళ హైహయవిశ్వమాళవచోళ పాండ్యాద్యా యేనాభువగంగాద్యై ర్కాలైస్సమభృత్యానీతాః' అన్న వచనము తక్కు జేజూరి, దయ్యందిన్నై హరిహరశాసనములయందు మాత్రమే కానవచ్చును. జేజూరిశాసనమునం దిచ్చిన ౯-వ విజయరాజ్యసంవత్సరము సరియైనదేయైనయెడల పదవ, పదునొకండక, విజయరాజ్యసంవత్సరములనాటితొగర్చేడు, కర్నూలు, సోరబు, మాయలూరు తామ్రశాసనములయం దావచన మేలూపించినదో తెలియరాదు. దీనినిబట్టిమాడగా జేజూరి, తొగర్చేడు శాసనములం దిచ్చిన దానకాల, విజయరాజ్యసంవత్సరములయం దేదో ప్రమాదము దొరలియైననుండవలెను; 23 లేదా యాశాసనములు అనునా నాస్పదములయినవైన నయియుండవలెను. అనంతపురము జిల్లా, గుత్తితాలూకా, దిమ్మగుడియందలి శిలాశాసనము 24 ననుసరించి విక్రమాదిత్యుడు ౨౭ సంవత్సరములు పాలించినట్లు తెలియుచున్నది. దీనినిబట్టి ఆతని పరిపాలనము ౬౮౧ లో అంతమగుచున్నదనుటస్పష్టము.

కావున వినయాదిత్యుడు ౬౮౧ - ౬౮౨ సంవత్సరమున రాజ్యమునకు వచ్చియుండవలెను.

స్థలనిర్దేశము :

ఈశాసనమున మహాకోటతీర్థమును, పెడెకుల్లి విషయమును, ఆలికుండెగ్రామమును పేర్కొనబడినవి. మహాకోటతీర్థమునకు మహాకోటతీర్థమున్నది లేఖక ప్రమాదమని నాయూహ. మహాకోటమే యైనచో అది వాతాపి (ఇప్పటిబాదామి)కి తూర్పుగా మాడుమైళ్ళ దూరమున గలమహాకోటేశ్వరతీర్థమే కావచ్చును. అచ్చట కొండలమీద మహాకోటమున పేర బరగుకొన్ని దేవళములగుంపు కలదు. మహాకోటేశ్వరుడు తత్తే త్రాధిస్థానమైవతము. అగస్త్యమహర్షి ఇల్లల, వాతాపులను సంహరించినస్థల మదియేయని మహాకోటపల మహాత్యాయులన చెలియును. పురాణము లీగాధ వింధ్యపర్వతప్రాంతముల వెచ్చటనో జరగినట్లు చెప్పచున్నను ఇల్లల, వాతాపులకు నీతేత్రమునకు నెద్దియో సంబంధ ముండవచ్చునని స్థిటుదొరగారుమాడ విశ్వసించిరి. విశాలమయిన యావరణమున ఆదేవాలయములు గలవట. ఆయావరణమున బ్రవేశించుటకు ఈశాస్త్వశివ నొకద్వారము కలదు. ఆద్వారబంధముమీద నెడా పెడా మనిషుంకయెత్తయిన రాక్షస విగ్రహములు మలచియున్నవట. ఆవిగ్రహము లిల్లల, వాతాపులనని స్థానికులు చెప్పుచురట. 25.

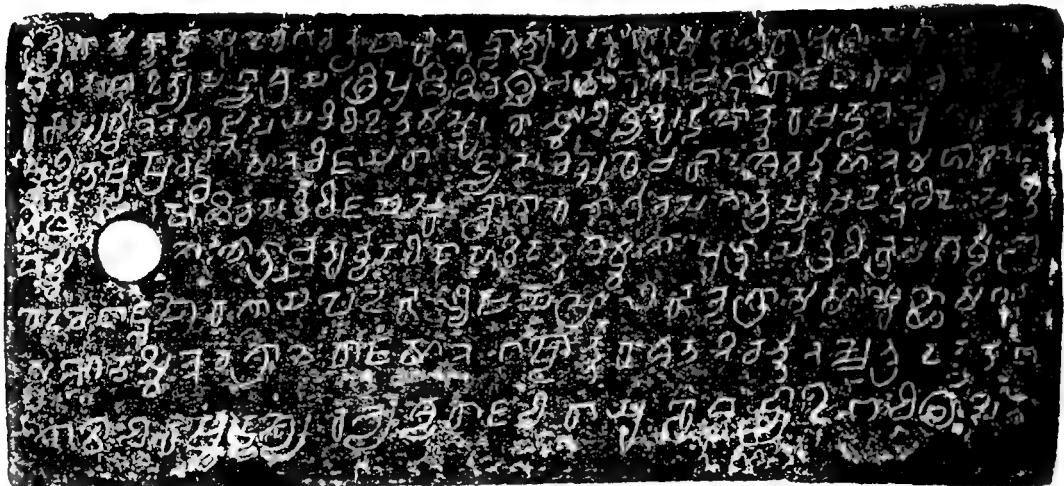
22. ఈవిధమయినతికముకలను సరిపుచ్చి ఒకపంక్తిలోనికిదీసికొనివచ్చుటకే పంచముఖిగారు వినయాదిత్యశాసనములయందలి శకవర్షములు గతాబ్దములయినను ("శకవర్షేవ్యతీశేష" అనియేహము) వాటిలో కొన్నిటిని గతాబ్దములుగను, మఱికొన్నిటిని వర్తమానాబ్దములుగను పరిగణించినారు. ఇది సరియైన పద్ధతిగ దోపను. అదియట్లుండవారు శాసనమున విజయరాజ్య సంవత్సరములు. వర్తమానాబ్దములుగ నిచ్చినను వాటిని గతాబ్దములుగ లెక్కించి నారు. ఇదిపారపాటు. పదునొకండవవర్తమానాబ్దమునగా నిజముగా గడిచినవి పదేండ్లయన్నమాట.

23. ఏకారణముననో స్థిటుదొరగారు లక్ష్మేశ్వరశిలాశాసనమున 'సృష్టి' యన్నారట. భండార్కరుగారు జేజూరిశాసనమును ప్రకటించుసందర్భమున ఒకవేళ స్థిటుదొరగారినిర్ణయము సరియైనదనుచో వినయాదిత్యవిమిలిన శాసనములన్నిటిలో నీజేజూరిశాసనమే మొదటిది కాగలదని తమయభిప్రాయమును వెలిపుచ్చినారు. కాని యీజేజూరిశాసనమునందలి 'పల్లవ కలభ్రకేరళ... సమభృత్యానీతాః' అనువాక్యమునుబట్టి యిది మొదటిదిగానే నెంచును. శకవర్ష, విజయరాజ్యసంవత్సరములలో నేదో ప్రమాద ముండవలెననియే నాథలంపు. ఆవాక్యము పండ్రెండవవిజయరాజ్యసంవత్సరముననుండి కాని శాసనములందు కానరాదు.

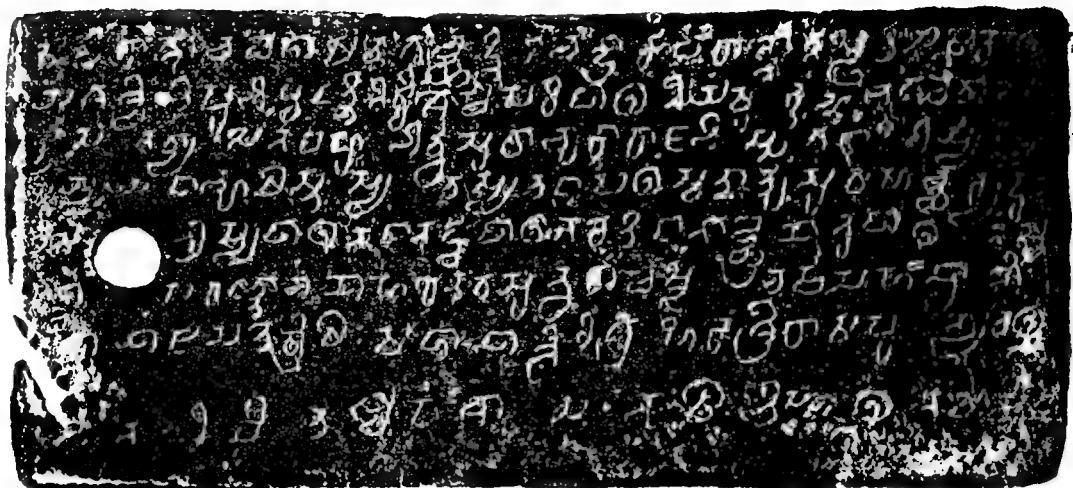
24. Ep. Coll., No. 364 of 1920.

25. Ind. Ant., Vol. X, p. 102.

రెండవ రేకు : రెండవ పెడ

హామిని లేకు : ముప్పటి పెడ

పెడకల్వీషయ మనుపేర ఈవిషయమే విన యాదిత్యుని తొగర్చేడు శాసనమునందును వచ్చును. ఆశాసనమున దానమిచ్చిన గ్రామము తొగర్చేడే. ధోకాతాలూకాయం దొకతొగర్చేడును, నంద్యాల తాలూకాయం దొకతొగర్చేడును గలవు. కోయిలకుంటతాలూకా మాయలూరికి వాయవ్యములగ ఆటు మైల్ల దూరమున ఆలికొండ (ఆలవకొండయనియు నామాంతరము) యనుగ్రామము కలదని శ్రీచెంకటరాజు గారు తెలుపుచున్నారు. మనశాసనమున పేర్కొనబడిన ఆలికుంట ఆలికొండయనబడు సంకేయంప నక్కలు లేదు. నంద్యాలతాలూకాయందలి గడిగరేవుల, పాణెం, నంద్యాల గ్రామములు పండ్రెండవశతాబ్దికి తరువాతి కాలపుశాసనములందు పెడకంటిసీమలోనివిగ దెలుపబడినవి. పెడకల్వీషయమని, పెడకల్వీషయమని విన యాదిత్యశాసనములందు పేర్కొనబడినదేకమే పెడకంటిసీమయని నిశ్చయింపవచ్చును. అట్లయినచో ఇప్పుడు కోయిలకుంట, నంద్యాలతాలూకాలాక్రమించిన ప్రదేశము పూర్వము పెడకల్లువిషయమని, పెడకంటి సీమయని వ్యవహరింపబడుచుండెనని చెప్పదగదు. పెడకల్లు ఏదిఅనువిషయము ఇంకను విచారణీయము²⁶. పెడకల్వీషయములోనిదిగ జెప్పబడిన తొగర్చేడు నంద్యాల తాలూకాయందలి తొగర్చేడుగ గ్రహింపవచ్చును.

శాసన లేఖకుడు :

శాసనములిఖించినవాడు శ్రీరామపుణ్యవల్ల భుడు. వినయాదిత్యశాసనములకన్నిటికి నితడే లేఖకుడు. ఇతడు సంధివిగ్రహి (Minister for peace and war)

చలుక్కులు అసలు ఎచ్చటివారు?

(1) వాతాపిచలుక్కులశాసనము లెన్నో కర్నూలుమండలమున దొరకినవి.

(2) ఆశాసనములందు పేర్కొనబడిన గ్రామము లనేకములు కర్నూలుమండలమున గుర్తింపబడినవి

(3) విక్రమాదిత్యునిగద్యాలశాసనమున 'ఖిండుగ వడ్డసహిత'మృని 'వడ్డు' పదమును, 'ఉంఘమున్న', 'మాటుంఘమునున్న' పదము లితర చలుక్కుశాసనముల యందును వచ్చును. ఇవి దేశీయపదములు; ప్రాయీకముగి తెలుగుపదములే యగునేమో!

(4) విక్రమాదిత్యుని, వినయాదిత్యుని శాసనముల కొన్ని తెలుగుభాషనే కలవు.

(5) చాళుక్య రాజరాజనరేంద్రుని నందం పూడిశాసనము చాళుక్యసంఖ్యోత్పత్తి ప్రకారము నిట్లు చెప్పుచున్నది. విజయాదిత్యుడు త్రిలోచనపల్లవునితో యుద్ధముగావించి యందు దైవమరీహచేత లోకాంతర గతుడయ్యెను. అంతర్వత్తియగు నాతనిమహాకవి తమ పురోహితునితోగూడ ముడివేము అనునగ్రహారము చేరి అచ్చట విష్ణుభట్టసోమ గూజి²⁷ యను బ్రాహ్మణునిచేత ఆతనిమాతురువలె పెంపబడి విష్ణువర్ధనుడను కుమారుని గనెను. విష్ణువర్ధను డొక్కతటి; జరిగినపూర్వవృత్తాంత మంతయు తల్లివలన దెలిసికొని చలుక్కుగిరికేగి యచట గౌరియైన నందాభగవతి నారాధించి కుమారస్వామిని, నారాయణుని, మాతృగణములను (సప్తమాతలను) సంతృప్తి పఱిచి సకలసామ్రాజ్యవిష్ణుములను సంపాదించి

26. పెడకల్లు పెండేకల్లునా యన్నది విచారణీయము. పెండేకల్లునచో ధోకాతాలూకాయం దొకపెండేకల్లును, పత్తికొండతాలూకాయం దొకపెండేకల్లును గలవు. కోయిలకుంటతాలూకాకు ధోకా సరిహద్దుతాలూకాయగుబలన దానినే గ్రహింపవలసియుండును. అప్పుడు ఇప్పటి ధోకాతాలూకాయందలి కొంతభాగముమాడ పూర్వము పెడకంటివిషయమున జేరియున్నట్లు తలంపవలసియుండును.

27. S. I. L., Vol. IV., No. 927.

త్రినయనపల్లవునియొద్ద వెన్నయభట్టసోమయాజియొక దుండినట్లును, ఆతడు గొడభట్టు నోడించినట్లును, వెన్నయభట్టసోమయాజివచోవృత్తిని విని పల్లవితాంతరంగుడయై త్రినయనపల్లవు డతనికి ఆరామలేఖావృతమయిన ఇట్టలూరు నిచ్చినట్లును ఇద్ద పాడుశాసనమున గలదు. ఈవెన్నయభట్టసోమయాజియే అంతర్వత్తియైన విజయాదిత్యుని మహాదేవికి శరణ్యమిచ్చి కూతురివలె నామె నాదరించినవిష్ణుభట్టసోమయాజి యైయుండవచ్చును.

కదంబ, గంగాదిపార్ధివులను నిర్జించి చలుక్కరాజ్యమును ప్రతిస్థాపించి యేలెను. ఇతడే చలుక్కవంశమునకు మూలపురుషుడు. ఈవిష్ణువర్ధనునికి విజయాదిత్యుడు, విజయాదిత్యునికి పాలకేశివల్లభుడు, పాలకేశివల్లభునికి కీర్తివర్మయు గలిగిరి. ఈపాలకేశివల్లభుడే మనశాసనమున మొట్టమొదట పేర్కొనబడిన పులకేశివల్లభ సుహారాజు.

ఈపైది గాథయేయైనను అందు మనము గమనింపవలసిన కొన్ని యంశములకలవు. అవి యేవన (౧) ముడివేము అనునగ్రహారము జన్మలమడుగు తొలూకాయందలి పెద్దముడియము. అట్లుగుట విష్ణువర్ధనుడు తపమాచరించిన చలుక్కగిరి ఆస్రాంతముననే యుండవలెను. మాషికులు నివసించుచుండినప్రదేశమునందలి పర్వతమునకు మాషికపర్వతము లేక 'ఎలిమలై' అనుపేరు కలిగినట్లే 'చలుక్కగిరి' యనుపేరు కూడ అది అసలు చలుక్కల ఆదిమనివాస ప్రదేశమునం దుండుటచేత కలిగియుండుననుట సమంజసము. విష్ణువర్ధనుడు జయించెనని చెప్పబడిన కదంబంబును, గాంగులును రాయలసీమలోనివారు. తలగుండశాసనము²⁸ ననుసరించి కదంబవంశజుడైన మయూరకర్మ కదంబరాజ్యమును తొలుదొలుత స్థాపించినది శ్రీశైలదుర్గమారణ్యములయందు. అచ్చట వనయధికారమును బలపఱచుకొని అతడు బాణులు మొదలయినవారిని జయించెను. గంగవంశజులయినదడిగ, మాధవులు కడపమండలమునందలి గంగ పేరూరునందుగల జైనుడు సింహానంద్యచార్యునికృపాకటాక్షమున గంగ రాజ్యమును స్థాపించిరి. ఈవిధమున గంగరాజ్యము అసలుస్థాపితమయినది రాయలసీమయందు. కదంబ, గంగ

రాజ్యములు రెండును ఇరుగుపొరుగున నుండుటచేతనే చలుక్కవిష్ణువర్ధనుడు తొలుదొలుత వాటిని జయించుట కలిగినది అనియు, అవి ప్రముఖముగ పేర్కొనబడిన వనియు చెప్పవలసియుండును.

(౬) 'చలికి' కులజులు నా గార్డునునికొండ 'శ్రీపర్వత' శాసనములయందు పేర్కొనబడియున్నారు. 'ఖండచలికి' రెండుణక' యన్నది ఆశాసనములయందువచ్చు 'చలికి' కులజునిపేరు. శాసనప్రమాణమున 'చలికి', 'సలికి', 'సల్కి', 'చలికి', 'చలుక్క', 'చళుక్క' మొదలయినపదములు చాళుక్యపదరూపాంతరములుగ చెలియవచ్చుచున్నవి. 'చలికి రెండుణక' పొయికముగ 'చలికిరణక' కాదగునని, దానికి 'చలికిరణుడు' - చంద్రుడు అని డైక్టోనోలో దొరగారర్థముచెప్పినారు. కాని యాయుర్ధము సరియైనది కాదని నానమ్మకము. శాసనములను బరిశీలించినచో 'ణక' యన్నది పురుషనామములవివరను, 'ణిక' యన్నది స్త్రీ నామములవివరను వచ్చు ప్రత్యయములని విశదమగును; ఉదా: ఖండ విసాఖ ణక; ²⁹ ఖండసాగరణక; చాతినీరిణిక. 'ణక', 'ణగ' గను గన్పట్టుచున్నది (మాడుడు: ఖండసాగరంణగ). 'చలికిరెండుణక' యన్నది చలుక్క 'రెండుణక' కాదగును. ఇతడు మహాసేనాపతి మహాతలవరుడు; హిరణ్యకంఠ్యుడు. పై నామములకు ముందుగల 'ఖండ', ('స్కంద') పదము వారికి కుమారస్వామి యిష్టదైవమునగు నూనించునని నాయూహ. చలికికులజులు సామంతులుగను, సేనాపతులుగను, మహాతలవరులుగను గొలిచిన ఇత్యౌకుభూపతులుకూడ 'విరూపాక్షపతి మహాసేనపరిగహితస' అని మహాసేనునిచేత (కుమారస్వామిచేత) పరిగ్రహింపబడిన

28. Ep. Ind., Vol. VIII, p. 24 ff.

29. 'ణక', 'సక' లేక 'ణగ' యన్నది 'నాగ' శబ్ద రూపాంతరము కాదగును. అట్లయినచో 'శ్రీ ప్రత్యయము' 'ణిక' లేక 'నిక' యన్నది 'నాగనిక' యొక్క ప్రాప్యరూపము కావచ్చును. అప్పుడు 'ఖండవిసాఖణ' కుడు 'స్కందవిసాఖణ' నగుదును, 'ఖండచలికిరెండుణక' కుడు 'స్కందచలుక్కరెండునాగుడు' 'చాతినీరిణిక' ట్టెంతిశ్రీనాగనికయు నగుదురు. అట్లయినచో హిరణ్యకంఠమునందలి చలుక్కలు నాగజాతులలోనివారు గగుదురు. నాగజాతివారు ఆంధ్రశాతవాహనులనాడునుండియు వారిక్రింద సేనాధిపత్యము మొదలయినగొప్పపదవులను బడసి ప్రాముఖ్యమునకు వచ్చిరి. నాగజాతివారికిని పల్లవులకును సంబంధబాంధవ్యములు కలవు.

వారు (ఆసరింపబడినవారు) అని శాసనములయందు పరి క్రితములయినారు. చలువలకు రాజ్యలాభము కలిగినవారు ట ఇత్యుకుజనపతుల ననుకరించి తామును 'మహాసేన పరిగృహీతుల మనికాక 'మహాసేనపాదానుధ్యాతుల' మని చెప్పకొనియుండిరని యూహింప వచ్చును.

పైవిషయముల నంగీకరించునెడల 'చలువలకు' పరిగృహీతులలోని అంతశ్శాఖవారని చెప్పకొనవలసియుండును.

పూర్వోక్తవిషయముల నన్నిటిని చక్కగ పర్యాలోచించినచో చలువలకు అసలు శ్రీశైలప్రాంత వాసులనియు, రాయలసీమ వారి మొదటినివాస భూమి యనియు నిశ్చయింప నవకాశము కలదు.

మూ ల ము¹

మొదటిరేకు : రెండవ పెడ

1. [స్వస్తి || జయత్యావిష్కృతం*] విష్ణో[వ్యాకరాహం త్సోభి*][తాణ్ణకావం] [|*] దక్షిణోన్నతదంష్ట్రాగ్ర [వి] శ్రాస్త [భు] [వనం*]
2. [వ][పుః] శ్రీమతాం సకలభవనసంస్తూయమాసమానవ్య*] సగోత్రాణాం [హా(రీ)తి] [పుత్రాణాంస్త్వ*]
3. [లోకమాతృభి*] [స్వస్త్వ]మాతృభిరభివర్ధితా*][నాం*] [కాత్తికే] [య*] పరి ర[క్షణప్రాప్తకల్యాణప*]
4. [రమ్య][రాణాం*] [భ]గవన్న[రా][య*]ఇప్రసాదసమా [సాదితవరా *] హ [లాక్క][నేక్షణ*]క్ష[ణవశీ*]
5. [కృ]తాశేషమ[హి][భృ*]తా[ం*] చలు[కా]నా జ్ఞు[లమల*] జ్ఞురిష్టోర[శ్వ] [మే*]ధా[వభృథస్నాన*]
6. [పవి*] [త్ర] (త్రీ) కృత [గ్రాత*] [స్వ] శ్రీ[పుల] కేశివల్ల [భ*] [మ]హారాజ[స్వ] [సూను*] పరాక్ర[మా*]
7. [క్రాస్తవనవా*] [స్వా] [దిప*] రస్మత్తిమ [ణ్ణ]ల.ప్రణిబ [ధ] [వి*] శుద్ధకీర్తి[క*] కీర్తి[క*]వమ్మ[క*] పృథివీ
8. [వల్లభమ*] హారాజ స్వస్థాత్మజ స్స[మ*] రస[ం*] [నక్త] [సకలో*] త్తరాజ [ధేశ్వ] [ర*] శ్రీహృదయధా
9. [నపరా*] జయోపల[భవ*] రమేశ్వరాజ [ర] నామధేయ స్స*]త్యా[శ్రయశ్రీపృ]థివీ [వల్లభ*]
10. [మ]హారాజాధి [రా][జప*] [ర] మేశ్వర [స్వ] [త్రి]యసుత*] [స్వ] విక్రమా[ది]త్య పరమేశ్వర

1. నాదగ్గరి నన్న రేమల ననుసరించి.

రెండవరేకు : మొదటిపెడ

11. భట్టారకస్య [మ][తిన*][హ]యసాహసమా[త్రసమధి*]గతనిజవంశసముచిత
12. చితరాజ్యవిభ[వ][స్య వివి*]ధర[సి]తసి[త][సమరము*]ఖగతరిపునరపతివి
13. జయ[స][ము*][ప్ర][ల]భ్యకీర్తి[ఁ*]పతాకావభా[నితదిగస్త]రస్యహిమకరకరవిమల
14. [కు]ల[పరిభవ*][వి]లయహేతుపల్లవపతిరాజయానస్త[ర*]రిగృహీతకాశ్చే[పు*]
15. [ర*][స్య][ప్ర]భావకులిశదలితచోళపాణ్డ్యకేరళధరణిధరత్య[త్ర][య*]
16. [మాన*][మా]నశృంగస్య అనన్యసమవనతకాశ్చేపతిమణిమకుటకు
17. ట[కి][రణనలి*]హభిషిక్తచరణకమలస్య త్రిసముద్రమధ్య[వత్తిభావనమ*]
20. ణ్డలాధీశ్వరస్యసూనుః పితురాజ్యయా బాలేంద్రశేఖరస్యే[వ][సేనాసీద్దైత్య*]
21. బలమతిసముద్ధత[ం*]త్రైరాజ్యపల్లవబలమవప్తభ్యసమస్తవి[ష][య*]
22. ప్రశమనాద్విహితతన్మనోనురజ్జనః అత్యస్తవత్సలత్వాద్వ్యుధిష్ఠిరభవ

రెండవరేకు : రెండవపెడ

23. శ్రీరామత్యాద్వాసుదేవభవ న.పాంకుశత్వాత్పర[శు]రా[మ]భవరాజా[శ్ర]య
త్వా[ద్భర][తభవ*]
24. [[శీ*]వినయాదిత్య సత్యాశ్రయ శ్రీప్రథివీపల్లభ[మహారా*]జాధిరా[జహరమేశ్వ*]
ర[భ]ట్టా
25. రకస్సవ్యానేవ మాజ్ఞానయతి విదితమస్తునోస్మాభి శ్చితుద్దేశోత్తరపట్న[తేషు]
శ[కవ*][పే*]
26. [ప్ర]తీతేషుప్రవర్ధమానవిజయరాయసంవత్సరే ఏకాదశేవత్తమానే మహా[కోట]
27. తీ[ధ][ఁ*]మధివసతివిదయస్కన్ధావారే భాగ్గోవనగోత్రస్య (త్రాయ) పవర్ధ[దః]
స్వస్తి
28. శమ్మూణః పౌత్రాయ² చతుర్వేదవిదో హరిదశ్వశమ్మూణః పుత్రాయ త్రివిక్రమ
శమ్మూ[ణే*]
29. నేదనేదాబ్రహ్మరగాయ పెడెకుల్విషయే ఆలికుద్దెగ్రామే మాణుశ్చునులు
30. మనోతస్మిన్నేకగ్రామే రాజమానే నాష్టశ్చరశతవిత్తక సం తే.త్రం దత్త[ం][తదా]
31. గామిభిరస్మద్వ్యైర్విరవైశ్చ రాజభిరాయురైశ్చ[మూర్త్య*]కీ[నా][ం*]విల[సి*][త]

2. ఈ 'య' పర్ణమును లేఖకుడు మొదలు వ్రాయమనిది 'త్రా'కు 'చ'కు నడుమ దిగువ వ్రాసినాడు

మూడవరేకు : మొదటిపెడ

32. మ[చి]రాంశుచంచలమవగచ్ఛ[ద్వి][రా*] చంద్రా[కథరా[ణ్ణ=]వస్థితి [న]మకాలం
 33. యశస్వీచీఘభే[*]స్వదత్తినివ్వ[శేపంపరిపాల[నీ]య(ం)[ము][క్త*]ఇచ్చ భగవతోవేద
 34. వ్యాసేనవ్యాసేన[*]బహుభివ్వ[సుధాభుక్తారాజభిన్నగరాదిభి[*]య్య[స్య]
 35. [య*][స్య]యదాభూమి[స్వతస్వతదాశబం[*]స్వనాతుంసుమహచ్ఛక్యందుః
 36. [ఖమ*]స్వస్వపాల[సం][*][దాన . పాలసం . తిదానాచ్ఛ్రీయోనుపాల[సం||*] [స్వ]
 37. [దత్తా*ం]సరదతాంవాయోహరేపివస్థురాం[*]పప్తింపవ[సహ]సాని
 38. [వి*][ప్రా]మాజానితేక్రిమి[*]మహాస్థానివి[గ్ర]హీకశ్రీరామపుణ్య[వ]ల్ల
 39. [భే*]లిశమిదంశా[స][గ*]మితి[*] . . . [న]మో[న]మ[||*]

గంగానదిపైను సూర్యోదయము

A. P.

వి నో ద వి మ ర్శ న ము

పోతుకుచ్చి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

కొన్నింటలు క్రొమ్మరించినదొడగినవి మెసవి
కుహూకుహూధ్వనుల గ్రమ్మరింప మొలిడి
నవి. చిలుకలగములు నవ్యఫలహారంబుల జవిచూచి
ముద్దుపలుకుల ముచ్చటింపదొడగినవి. ఎలదెచ్చెరలు
పువ్వుసారభముమంఘముల నలుగడల నెడచల్లసాగి
నవి. తమ్మిచెలికాని కిరణములు గోరుచెచ్చవాటి ముడు
సలుల నీతువు నడంప నారంభించినవి. ఆసమయమున
నొక యటువదియేడుల ముడుసలి నరసినచంద్రుక లటు
నిటు జెడరుచుండ విబూదిపెండెకట్టులతోడను రుదు
రాకపేరులతోడను పిండెగోచితోడను వృక్షవాటిక
కరుదెంచి కొంతతడ వటునిటు దిగి తుద కందున్న
స్థటికంపుతాతిన్నియ నధిష్ఠించెను. అప్పుడు ఇరువది
యేడుల ప్రాయంపు యువకుడు తాటియాకులగ్రంథ
మొకటి చంక నిడికొనివచ్చి యాతని సమీపించి పం
డితాళిండులులకు నమస్కారము అని చెప్పి యాతని
కభిముఖముగానున్న కుశాస్తరమునకు గూరుచుండి తన
చంకనున్న తాటియాకుల గ్రంథమును విప్పి దేదియో
చదువ మొదలిడెను. (అటువనుక వారిరువురు నిటులు
సంభాషింపదొడగిరి.)

వృద్ధ—శారద్యతా! ఏదీ! యిదియేనా! నీ
సందియమున కాస్పృశమన పడెము?

శార—అగును.

వృద్ధ—విననేదీ! మరల నొకసారి చదువుము.

శార—

గంగం దాల్చితి వుత్తమాంగమున నక
గైకొలు గావించితి
గ్రాంగికార మనం బురంధ్రి నిను వా
మాంగంబునం దాల్చనే

శృంగారోన్నతి జూడు మంచు గిరిజక
శీర్షాపగాబింబిత
స్వాంగానందిత జేయు శంభుడు నృసిం
హాధీశ్వరుం బ్రోచుతక.

(అని చదువును)

వృద్ధ—(కొంచె మాలోచించి) ఇక నీసంశయ
మేమియో చెప్పును.

శార—ఉత్తమాంగమున గంగను ధరించితివి.
నన్నగ్రాంగీకృతం గాంచితివి. ఇది న్యాయమా అని
సవత్సీమాత్మస్వరమును వెల్లడించుచు పార్వతి శివుని
బ్రష్మించెను. శివుడు నిన్నుమాత్రము వామాంగమున
ధరింపనైతినా? చూడుము. అని తన శిరమందున్న
గంగయందు పార్వతిని ప్రతిబింబింపజేసి చూపి యాయ
మును సంతోషపఱచెను. అట్టిశివుడు నరసభూపాలుని
బ్రోచుగారె యనిగదా యీపద్యభావము?

వృద్ధ — ఇంతకన్న నీపద్యమున మఱిొండు
భావ మేమందును?

శార—అయిన నిక వినుడు. ‘గంగం దాల్చితి
.....శారము’ అని సవత్సీ మాత్మస్వరమున
పార్వతి తన్ను ప్రష్మించినప్పుడు ఆమె నానంది ప
జేయడలచిన శివుడు చెప్పవలసిన సమాధానము ‘నిన్ను
మాత్ర ముత్తమాంగమున ధరింపలేదా?’ అని కాని
‘వామాంగంబునం దాల్చనే?’ అనికాదు. పార్వతికిగల
గిన మాత్మస్వరము సవత్సీమాత్మస్వరము. అది తన సవత్సీ
యగు గంగ కిచ్చిన స్థానము తనకుగూడ నిచ్చిననే
కాని తీరునదికాదు. అంతకన్న మన్నతస్థానము నిచ్చి
ననోయని మీ రడుగవచ్చును. కాని కవియే యుత్త
మాంగపదమును శ్లేషించి యదియే యుత్తమమగు స్థాన
మనియు, శరీరమున నంతకన్న ముత్తమమగుస్థాన మొం

దొకటి లేదనియుఁ దెలిపియున్నాఁడు. కాన నీట శివుఁడు చెప్పినది ప్రశ్నానుగుణమును సమాధానముకాదు. ఇంకొకటి పార్వతీ యీశ్వరుని యర్థాంగమున నుండుట తానెఱుంగదనియా? శివుఁడు శీర్షాపగాబింబితఁ జేసి చూపుట ఎఱుంగదనియే యనుకొండము. ఐనచో 'నకాగైకోలు గావించి తర్థాంగీకారము' అని చెప్పినదే? ఇంకలి యర్థాంగీకారము అను పదమునకు క్షేపభంగచే నర్థాంగముగాఁ జేసికొనుటయు నర్థమేకదా? మఱి యొకమాట. అర్థాంగీకరణ మనునది పార్వతీఁబ్రత్యక్ష దృశ్యమే యగుచుండ నెచ్చటనో చూపుటెందులకు? చూపినను దర్పణముననే చూపవచ్చునే? శీర్షాపగానే తదప్ర టెందులకు?

వృద్ధు — నాయనా! శారద్యతా! నీవు చూపిన యనుపపద్ధులన్నియు బాగుగనే యున్నవి. కాని యిట 'నిను వామాంగంబునక' అనుటకు మరుగా 'నిను నాయంగంబునక' అని యుండువలయునేమో యని తోచుచున్నదోయీ!

శార — అయిన నర్థమేమి?

వృద్ధు — నినుకొ = నిన్నున, ఆయంగంబునన్ = ఆ యత్తమాంగమునకే, తాల్పనే = ధరింపనా? (ధరించియే యుంటినని యర్థము) పార్వతీ! గంగ కేసానము నిచ్చితివో నీకును నే నాసానమునే ఇచ్చియుంటిని. చూడుము అనిచెప్పి శీర్షాపగాబింబితఁజేసి పార్వతీని శివుఁ డానందింపఁజేసెనని దీని భావము. ఇదియే కాక 'శీర్షా.....దిత' యని చెప్పటచే 'పార్వతీ! నీ వనుకొనినట్లు నేను గంగను నెత్తిపై నెక్కించుకొనుట సత్యమేకాని నిన్ను తిరస్కరించితినుట మాత్రము సత్యదూరము. ఆ మెతలపైననేకదా నిన్నుంచితిని' అని తన జబ్బాజుటమందలి గంగయందు ప్రతిబింబమును చూపి గిరిజ నానందింపఁజేసెనను వ్యంగ్య చమత్కారమును గూడఁ గవి యిందుఁ బొందుపఱచినాఁడోయీ!

శార — తాతగారూ! నాసంశయము లన్నియుఁ దీటునట్లు బాగుగనే నెలవిచ్చితిరి. ఐనను నాకిటునిం

కొక సంశయముమాత్రము పొడముచునే యున్నది. శివుని యర్థాంగముననేకదా పార్వతీయున్నది? అతని శిరముననేకదా గంగయుండుట? అట్టివోఁ దన శిరమున నున్న తన ప్రతిబింబమును తాఁజూచెనని చెప్పట గంగనకుసుమాయమానము కాదా?

వృద్ధు — శారద్యతా! నెబాస్. అడుగవలసినదే యడిగితివి. వినుము. గంగ సత్తమాంగమునఁ దాల్చితిని, నన్నర్థాంగీకృతఁజేసితివి. అని యలుకనూనిన పార్వతీకి శివుడు పాదానతుఁ డాయెను. అప్పుడుమిన్నేటియందు పార్వతీరూపము ప్రతిఫలించెను. అదిచూచి నన్నును శిరముననే ధరించెనుగదా నాప్రాణనా ధుండని గిరిజ యానందించెనని కవి చెప్పఁబూసెను. కాని భట్టుమూర్తి గారి కిది ప్రథమరచనమగుటచే రసవంతమును నీభావము నంతయు సహృదయహృదయంగను మగునట్లు తా నీ పద్యమునఁ బొందుపఱుప లేకపోయెనోయీ! ఈకొఱఁ తను దీగ్గుటకే కాఁబోలు తన వసుచరిత్రమునం దీతఁ డీభావమునంతయు దిద్ది మెఱుంగవెట్టి చిత్రించి చూపినాఁడు, చూడుము:

ఆమందాకిని మౌళిఁ బూని నను న

ర్థాంగీకృతం జేసి తా

నా మేల్మేలని యార్య యల్లఁ బ్రణతుం

డై తత్పదాంభోజమో

గామర్షంబున గంగయున్ మొరయఁ జూ

డాభోగసమ్యక్క్రియా

సామర్థ్యంబున వేడు శంభుఁడు కృతి

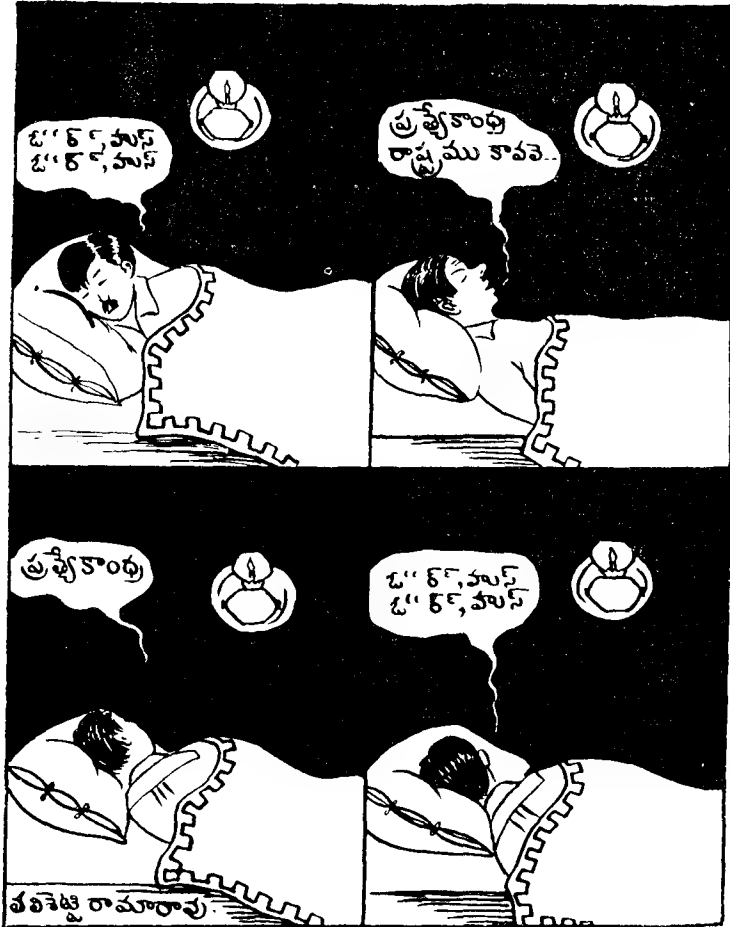
స్వామిం గృపం బ్రోవుతక.

శార — తాతగారూ! మీదయచే నిందలి నా సంశయములన్నియు రూపుమాసినవి. ఇట్లులనే నాకక్కడక్కడ కొన్నిసందేహములు కలవు వినిపింపుమందురా?

వృద్ధు — నాయనా! ఇప్పటికే నా కనుసానము నకు వేళే యతిక్రమించినది. సమయాంతరమున వినిపింపవచ్చును. నీకును భోజనపువేళే యయినది. వెళ్లుదమురమ్ము.

శార — చిత్తము. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

అద్దం పు కాకినాడలో

బియ్యపు బలాబలములు

గుమ్మలూరు సత్యనారాయణ

౧

అనుదీపము సమక్షము ననేక సాధారణ దిన కృత్యముల జేయుచును, వాటియందలి పరిజ్ఞానమును దెలుసుకొనుటకు ప్రయత్నింపకుండుటవలన నెన్నో దురవస్థలకు బాల్చుచుంటిమనియు, పరిజ్ఞానముకొరకై తచ్చాస్త్రపరిచయము లవసరమనియు నిదివరకే గ్రహించితిమి. ఇందు మన దేశములో, ముఖ్యముగా దక్షిణమున, చూలాహారమున వరిబియ్యమువలన మనదేశములకు గలుగు దార్ధ్యతావివరముల పరికించెదము. మనము ధాన్యమును అన్నముగా దినుటకుముందు, చూడు తరగతులలో వరి యెన్నో మార్పులను, భిన్నాహారతత్వములను బొందుచుండునని యెరుగవలసియున్నది. ఇది i.) పాలములోని సాగు-స్థలము, ఎరుళ్ళు, వరిరకములందలి భేదములు. ii) బజారుధాన్యము నింటాగాని, మరలోగాని దంచి బియ్యము చేయుట, పొల్లుతీయుట, మెరుగు బెట్టుట, ఉప్పడు బియ్యము చేయుట - మొ॥ వానివలన కలుగు భేదములు iii) వంటయిల్లు-బియ్యమును బాగుగా కడుగుట, అన్న

మును వార్చుట-చీటివలని భిన్నపరిస్థితులు. కనుక వరి యన్నము దినుచున్నపుడు అందరమును ఒకేరకమును, ఒకే విధముగ తయారు నయిన బియ్యమును దినుటలేదని యాశ్చర్యమగుచున్నది. బియ్యములోని మారుమన్న గతిని బట్టి అది మన కిచ్చెడి బలముకూడ మారుచున్నది. అందువలన వియవస్థలలోని యేరకముల వరిబియ్యమును తినిన ఎక్కువబలముగా మండునో మన మిందు పరిశీలించెదము.

ఇట్టి పరిశీలనకు తొలుత మన మెరుగవలసిన రెండు శాస్త్రోపయము లున్నవి. (౧) ఏయాహారపదార్థము వలననైన బలము కలుగుచున్నది యనగా సర్థమేమి? (౨) బలము నిచ్చుట కేయే యాహారతత్వములు, ఎట్లు ఎంతెంత, చర్చయందలి యాహారపదార్థము (నిచ్చుట వరిబియ్యపురకములు) లో నున్నవి?—ప్రతి యాహార పదార్థములోను నీరు (తేమ), మాంస కృత్తులు, కర్బనోదజనితములు, క్రొవ్వులు, ఖనిజసూతుములగు భస్మములు కలవనియును, వాటిలో మాంసకృత్తులు దేహమాంస నిర్మాణమునకును, పింజి, క్రొవ్వుపదార్థములు వరుసగా

పటము ౧.
ధాన్యపు గింజ

(రక్షక) తుషావరణము.

1	మాంసఖనిజావరణము	} భావిశీవికి నాహారము.
2	పిండిపదార్థములు	
4	గర్భకాంఠము	} గర్భబీజము (భావిశీవి)
5	గర్భములము	

పటము ౨.

బియ్యపుగింజలోని యాహారతత్వములు.

సిద్ధసాధ్యరూపములలో నున్న ఇంధనశక్తికిను, మిగిలినవి యితర సజీవవ్యాపారములకును వినియోగపడుననియు నెరుగుచుము. ఇక వరిలోని యాహారతత్వములను పరికించెదము.

వరి యేకదళబీజములగు కాయధాన్యములకు జెందినది. ధాన్యపుగింజను నిలువుగా కోసి, యొక పొరదీసి, భూతద్దములో జూచిన రెండవపటములోనున్నట్లు కాననగును. అన్నిటికంటె లోపునను, ఒక ప్రక్కకు నున్నది బీజము. (ఇందు) బహుసూక్ష్మముగు గర్భయాలకాండములు రెండును కాననగును. గర్భబీజము నానుకొని, దాని భావిజీవమున కాద్యవస్థలలో తగు నాహారమును, బీజమును, ఆహారమును సంరక్షించుచు తుషావరణము నుండుట గాంచుచుము. భావిజీవికి వరిగింజలో నమర్చబడిన యాహారములలో నెక్కువ భాగము పిండి

పదార్థములు. దీనిచుట్టును ఆవరించుకొనియున్న మాంసఖనిజకూటము తక్కినది. మాంసఖనిజావరణము వరిలో బహుస్వల్పము. ఐనను ముఖ్యాహారము లన్నియు నిందులో నుండుటంజేసి దీని యవసర మింతింతయని జెప్పటకు కాదు. శాస్త్రపరిశోధనలలో నెప్పుడును 'బహుసూక్ష్మములు, స్వల్పముల'నుకొను పదార్థములకే కొండంత ప్రాముఖ్య మున్నట్లును, అవి లేకుంజిన మిగిలిన వెంతయున్నను ముష్ట వాటిల్లుననియును కనగొనబడుచున్న

సాధారణముగా వరిలోని యాహారతత్వము లీయీ పరిమితులలో నుండునని యామోదించిరి, ఈ దిగువ పట్టికలో హిందూదేశములోని వరిరకముల సరాసరియును, ప్రత్యేకరాజధానులు కొన్నిటిలో గల పృక్కరణములు తెలుపబడినవి.

పట్టిక ౧

వరిలోని యాహారతత్వముల ప్రతిశతములు

స్థలము	తేమ	మాంసకృత్తులు	కర్బునోదజనితములు	నార	క్రోవులు	శస్త్రములు	జీవమృఖ్యములు
హిందూదేశము	12.80	7.30	78.30	0.40	0.60	0.60	
చెన్నరాజధాని	10.31	6.96	80.27	0.46	0.88	1.22	మొదటి
బెంగాలు	11.73	7.30	79.34	0.46	0.40	0.76	రెండును
బొంబాయి	12.61	7.69	74.63	0.89	2.65	1.53	(ఎ, బి)
బర్మా	11.54	7.54	78.59	0.58	0.98	0.77	

దీనినిబట్టి ముఖ్యముగా బొంబాయి రాజధానిలోని వరిరకములలో సాధారణముగా నెక్కువ ప్రతిశతములలో యాహారతత్వము లున్నవని విశదమగుచున్నది.

మనదేశములో వరితోసహా మూలాహారమయిన గోధుమలు, జొన్నలు, చోళ్లు, గంటెలు ఒకదానితో నొకటి పోల్చిన నెట్టులుండునో, యే ప్రత్యేకతత్వములో నెయ్యిని యెక్కుడుగా నున్నదో తెలుసుకొననగును.

రకము	జిల్లా	తేలిక-తే. బరువు-బ.	సవర్ణము-స. శ్వేతము-శ్వే.	ముత్యము-ము. సన్నము-స. మధ్యము-మ.	మొదటిపంట-మొ. రెండవ పంట-రె. మొట్టకంట-మొ.
బెన్నుభోగి		తే	”	”	డించెనరు. పిదప
బిక్కిరిసన్నము		బ	”	స	మా మూలలు గా
గుణపురంసన్నము		”	”	”	మరల వరివచ్చును.
రత్నముడి		”	”	”	
సత్తికాలు		తే	స	ము	
చిల్లెడులు		”	”	”	
చిట్టిముత్యాలు		బ	శ్వే	మ	
మెట్టబుడగలు	గోదావరి	తే	స	ము	మె
బుడమలు		”	”	”	”
కొనామణి		బ	శ్వే	”	”
పునాసకొనామణి		”	”	”	”
రసంగి		తే	స	”	”
జిలమ		”	”	”	మె
కాశిపిచోడి		”	శ్వే	స	”
అక్కళ్లు		బ	శ్వే	మ	”
దాళవ		తే	స	ము	”
స్వర్ణాలు		”	శ్వే	”	”
గరికసన్నము		”	స	”	”
కృష్ణకాటకలు	కృష్ణ, గుంటూరు	బ	శ్వే	స	”
గుత్తికుసుమ	[రు	”	”	ము	”
అట్రగడ		”	”	”	”
కీసర	నెల్లూరు	తే	స	”	”
మొలకొలకులు		బ	శ్వే	”	”
పిషాణము		బ	స	ము	”
ఈశ్వరకొర		”	”	”	”

గంజాంజిల్లాలో నెక్కవగల వరిరకములకు, వరి సాగువిధానములకును అందలి విపరీతముగు నై సర్దికస్వభావమును, కొంతవరకు ననాగరికతయు కారణము లయి యుండవచ్చును. శాస్త్రోపరితని విమర్శించిన యొకేరకము రెండు మూడు పేర్లలో వేరువేరుచోట్ల వ్యవహరింప బడునటుల నగుపడగలదు. మాటకు మహిషా, కొనామణి, కుసుమయును; గరికసన్నము, కేసరియు; మొలకొలకులు, తంజావూరులోని నెల్లూరు సంబాధయును; వంకసన్నం, ఢిల్లీ భోగాలును; మొనియపుల్లా, చిట్టిముత్యాలును; యొకే స్వభావము, ధర్మము కలిగియున్న

టుల కానబడును. ఇదివరకు గంజాం వరిరకములపై శాస్త్రపరిశోధన లేకుండుటచే 3, 4 సం. వెనుక బరం పురములో గవర్నమెంటువారు ఒక నూతన ధాన్యపరిశోధనసానమును నిర్మించిరి. కొంతకాలము పోయిన పిదప అందుండి కొంత తేలిగలదు.

రకములు వాటి నామము, నామాంతరము లెట్లున్నను మనము దీనుకొనవలసినది వాటి స్వభావములు, ధర్మములు. ఇవి మీదిపట్టికలో పేర్కొనబడినవి; గాని పాఠకుల కొక హెచ్చరిక గలదు. దేశవాళికములన్నియు నధమము రెండు మూడు రకముల కలగగూర్చ

గంపయే. అందుచేతను పట్టికలో నుదాహరించిన వివరములను ఆదర్శముగ దలంచక, నొక యుద్దేశము నిచ్చునవి యని యూహింపవలెను.

ధాన్యస్వభావస్వధర్మములవలన మారుచున్న యాహారతత్వములు

౧. తేలికలు-బరువులు: తేలికలనగా స్వల్పకాలములో నాహారకములు పంటముఖమును బట్టినవి. బరువులనగా వాటికి వ్యతిరేకము. ఎన్నోరకముల పృథక్కరణమును సహసరి జేసిచూచిన నీ రెంటికి భేదముం తగా కనుపడకపోయినను, స్వల్పముగా మాంసకృత్తులలోను క్రొవ్వుపదార్థములలోను వ్యత్యాస మనుపడును. మనభాగములలో నొక వాడుకయున్నది. తేలికలగు గరికపన్నము, రసంగి, దాళవా, స్వర్ణాలు కొంచెము నాతకారియనియును, ఆసుణము విరుగుటకు వాటిని ఉప్పుడుబియ్యముగాజేసితిమనయుననియు ప్రతీతి. అట్లు లనే బరువులగు గత్తుచుడి, అట్లగడ, కృష్ణకాటుకలు, కొనామసి తినుటకు బాగుండుననియును అభిప్రాయము గలదు. ఈ యభిప్రాయములకు సరియగు సాధారణము కలదో, లేదో చెప్పట కష్టము. కాని వాటి యాహార పదార్థతత్వములను జూచిన యీ తేలికలలో మాంస కృత్తులు, క్రొవ్వుపదార్థములు నెక్కువయున్నట్లు (ఖని జములు), భస్మము తక్కువయున్నట్లును కానవచ్చును. ఈ మధస్థము, వాటి దుర్గుణమునకును సంబంధ ముండునా? ఉప్పుడు చేయుటవలన విరుగు డెట్లు కలుగుచున్నది? ఉప్పుడుబియ్యము చేయుట యనగా ధాన్యమును తగుమాత్రము నీటితో కొంచెమునేపు వేడిచేసి, యెండబెట్టిపిసిప, దంచి బియ్యమును దీయు. ఇంకేమి మార్పులు జరుగుచున్నవి? మాంసకృత్తులు ఘనీభవించి అన్యూపములను బొంది, కొంతకరకు పూర్వధర్మములనుండి తొలగను. భస్మములోని, ఖనిజములు తుహవరణముతో నుండిపూడ కరగి లోనున్న బియ్యపు గింజలోనికి దిగుటవలన, ఉండిన కాసంత భస్మము ఊకద్వారా పోక బియ్యములో నిలచును. వీటితోపాటు వైభాగములలోనుండి ఊక, పొల్లు ద్వారా సాధారణముగా పోయేకి జీవన్ముఖ్యములు బియ్యము నానుకొని యుండును. ఇట్టి సూతన రసాయనపరిస్థితులవలన ఆ బియ్యపురకముల నాతకారిగుణము విరుగునా? అదిగాక

చక్కని సాగులో నుండిని మోటురకములలో మాంస కృత్తులు, క్రొవ్వులు, భస్మములు నెక్కువగా ఉండునని యమెరికాశాస్త్రజ్ఞు డొకడు చెబుచున్నాడు. సాగునుబట్టియు, భూమియొక్క స్థువము, వేసెడి యెరువులను బట్టియు నాఫలసాయములోని జీవన్ముఖ్యములు (ముఖ్యముగా రెండవది-బి) తమతమ పరిస్థితులలో మారుననియు చెలియుచున్నది. మోటురకములకు సరియగు కృషి లేనందున అందు జీవన్ముఖ్యములు తక్కువ కాగలవు; తుండగు రోగకారణములు కాగలవు. పై నుదాహరించిన దాళవా, స్వర్ణాలు మొ. వి మోటురకముల కీయవస్థలలో సంబంధించి యుండవచ్చును. ఎందుచేతననగా ఈ దుర్భిప్రాయముగల రకములన్నియు రెండవ పంటలోనే యున్నవి. రెండవపంటకు సరియగు యెరువులు, పూర్వోత్తరకృష్ణములూడ నుండవలయును, ఎక్కువకాలము భూసారమును దీసివేసిన పెద్దపంటలగు ఋతురకముల వెంటనే యీ తేలికలు వచ్చుచున్నవనియును మన మెరి నవే. కనుక నీతేలికలలో జీవన్ముఖ్యములు తక్కువగా నుండుట కవకాశమున్నది. ఇట్లు నాతకారియైనను కావచ్చును. ఇవి యన్నియును ప్రజాభిప్రాయమును వితర్కించుటకు గల పరిస్థితులు. సరియైన కారణము తెలియనప్పుడెన్నేని రూఢికాని యభిప్రాయములను వేర్కొనవచ్చును. కనుక నీ ముఖ్యవిషయముతెల్లపైతాస్త్రవేత్తలకే చెప్పవలెను. ఒకప్పుడు శాస్త్రపరిశోధనలచే ప్రజాభిప్రాయము, అనుభవము నిరపడినచో చాలకాలముక్రిందటనే పరిరకముల బలాబలములు చక్కగా మనవా రెరిగియుండి రిడిడి నిర్వివాదాంశము.

౨. ముతుకలు-సన్నములు: పెక్కుమంది సన్న ధాన్యమునకు నాహారపుట కలగు. దీనికి గల కారణము వాటి యాహారతత్వ ప్రాధాన్యమేమో యని చూచినచో, ఇంతో అంతో ముతుకలకన్న సన్నములే దుర్బలములట్లు విశేషమగుచున్నది. లోన లూటారము, పైకి బటారము గల వస్తువులు సాధారణముగా ధనికుల కాకర్షణీయముగా నుండుటచేత తొలుత వారివద్దనే యంకురించినదేమో యీ దుర్భిప్రాయము!

౩. శ్వేతములు - సవర్ణములు: తెల్ల బియ్యము కొరకు నొకటి రెండు కాసు లెక్కువైనను ఘనము

పోవుచున్నాము. బహుశః తెల్లబియ్యపు అన్నము చూచుట కందముగా నుండుననియే. ఒక్క భస్మము లలో స్వప్నముగాదక్క నన్యత్ర భేదము కానరాదు. అదైనను స్వభావసిద్ధమే. ఎందుచేతననగా వర్ణము నకు కొన్ని (ఖనిజ)రసాయన ధాతూపధాతువులు కారణములు.

ఇట్టివిభజనపై వాదోపవాదము లున్నను, ము తుకలు, సన్నములు, శ్వేతములు మొ. వి యొక సిఠిలో నుంచి మరొకసిఠిలోనికి సాగుజేయుసలముబట్టి మారు చుండుట గోచరమగుచున్నది. సన్నములని యొకరకము నెక్కడనో కొనితెచ్చి తనపాలములో వేసిన నవి 'ముతుకల'గుట కన్నకు తెలిగినవే.

౪. సజీవపు తెరువులు-శీవస్మృత్యములు: ధాన్యములు తమ రకములలోను, స్థలములలో గల భేదములను, సాగుజేయబడు తెరువులట్టిపూడ పొందుచున్నవని యిటీవలి శాస్త్రవేత్తలు చెబుచున్నారు. బాగుగా చివకిన పశువుల యెరువు వేసి సాగుచేసిన గింజలలోని యాహారపుష్టియు, జీవస్మృత్యాధిక్యమును గలుగుటచేత నట్టిగింజల యాహారమును మనము దీనిన ఎక్కువ బలమనియు పరికిలించి ప్రచరించిరి. దీనికి కారణము పశువుల యెరువులో వృక్షాహార తత్వములు సంపూర్ణముగా నుండుటచే సస్యములకు సరియగు పుష్టిని గలుగ జేయుచున్నది. అదిగాక యొక్క భాస్వరపు తెరువులు (ఎముకలపొడి, నూపరుమొ. వి) వేసిన గింజలలోని పూర్ణత, పటుత్వమును; కారపు తెరువులవలన (బూడిద, పొటాషు మొ||) పిండి పదార్థసమచ్ఛయమును, నత్రజనివలన (అమ్మోనియా, గానుగపిండి మొ.వా) ధాతువులు) మాంసకృత్తులును మారగలవని తెలియుటచేత మన ముపయోగించెడి యెరువులవలన ధాన్యముల యాహారతత్వములను (మన భూసారము, పరిరకము, మన యవసరము లేక ఉద్దేశము మొ.వాటిని చర్చించి) మార్చగలమని విశదమగుచున్నది. వేరువేరు స్థలములలో గల భిన్నాహారతత్వములకు నా యాధూనులలో గల భిన్నవృక్షాహారపదార్థములు కొంతవరకు కారణములని తెలియుచున్నదిగా.

సాగులోనుండి వచ్చిన ధాన్యములు, బియ్యములు ఎట్లు భిన్నములై యున్నవో యిట్లు తెలుసుకొనిన పిదప వాటికి మన విలాసములవలన బజారులలోను, వంట యింటి యనివేశమువల్లను నెట్టిదురవస్థలు రానున్నవో యిక్కడచెదము.

3

ధాన్యమును ఇంట రోలు, లేక 'థెంకి' యందుగాని, బియ్యపుమరలలోగాని దంచి, పొల్లుచెరగి, బియ్యమును దీయుచున్నాము. వీటినే మనము దంపుడుబియ్యమనియు, మగబియ్యమనియు క్రమముగా వ్యవహరింతుము. ఇవిగాక యుప్పుడుధాన్యమును దంచిన యుప్పుడుబియ్యమనుచున్నాము. ఉప్పుడుబియ్యము సాధారణముగా తెల్లగా నుండును. మనజిల్లాలలో ధనికు లంగా దీనిని వాడరు. కాని మలబారులో విస్తారము వాడుకయందున్నది.

ధాన్యము నింట దంచి, యూకను దీయుటలో తుషావరణమునకు దగ్గరగా నానుకొనియున్న మాటు ఖనిజావరణము కొంత దెబ్బతిని పోబోవుటకు సిద్ధముగా నుండును. కాని మరలలో దంచినపుడు రోకలిపోడుసన్న బలమగు దెబ్బయు, ఎక్కువగాలితో బాగుంక పొట్టిపోవునటుల విరుటయు నుండుటచేత నా మాంస ఖనిజావరణము కొంతవరకు పోవును. కనుక దంపుగా బియ్యముకంటె మరబియ్యము బలహీనము.

బియ్యమునకు బాగుగా మెరుగుకెట్లు కలదు. అనగా దంచిన బియ్యమునకే మరొకపొట్టుబెట్టి, బాగుగా చెరగిన, తవుడు దీసి, చాయబెట్టుట. లోనున్న తెల్లని పిండిపదార్థ మగుపడువరకు నటుల జేసినగాని చాయరాదు. మాంసఖనిజావరణము తవుడుమూలముగ పోవుచున్న కొలది బియ్యమునకు చాయకచ్చును. చాయవచ్చుకొలది బియ్యములోని బలమైన భాగము పోవుచున్నది.

వండుటకు ముందు బియ్యమును బాగుగా కన నీరు (కడుగు) పోవువరకును కడగుచున్నాము. కననీరు పోవువరకు కడగుచున్నామనిన మాంసఖనిజావరణము పూర్తిగా పోవువరకు నన్నమాట. ఇదివరకు వచ్చిన విఘాతములలోనే పగము నశించగా మిగిలిన

భాగములో నెక్కువగా మరల నీకడుగునుండి బలమగు భాగము పోవుచున్నది.

అంతతో నూరుకొనక బియ్యమును బాగుగా నుడుకఁజెట్టి, వండునపుడు, పైకివచ్చిన సారాంశము సంతయును గంజిరూపముగా వార్చి పారబోయుచున్నాము ఇట్లు చేయుటవలన గంజిద్వారా మాంసకృత్తులు—౮%, క్రొవ్వుపదార్థములు—౫౦%, పింశిపదార్థములు—౮%, భస్మములు—౧౭%ను బియ్యముల సత్తువ పోవుచున్నది.

తొలుతను మరలోను, పిదప మెరుగులోను, ఆ పిదప కడుగులోను పోగా నింకను మొండివలె నెక్కుడనో నతుకుకొనియున్న రవ్వంత మాంసఖనిజ భాగమును ఉడికించి, పైకిలాగి, పంతము పట్టినట్లు పారద్రోలుచున్నాము. దానితో పాటు (బియ్యము నుడికించి గంజిని త్యజించునపుడు) అందు ఎక్కువగా క్రొవ్వు పదార్థములుకూడా పోవుట జూచుచున్నాము. ఇక మిగిలినదేమి—పిండి పదార్థము, తగుమాత్రము భస్మములును. వీటిని, బలహీనమయి సగము చచ్చిన యా మెతుకులను, కడుప్రీతిగా బలమైన యన్నమనియు కడు ప్రశస్తమనియు తలచి తినుచున్నాము. ఇట్టియన్నమువలన శరీరములో నొక్కవేడి (ఇంధనశక్తి) తక్కుయితరము లేవియు కలుగకున్నవి. ఆ వేడికి తగిన తైలమున్నకదా యందు బూరెలో గారెలో వేచుటకు. అట్లు లేనందున నా వేడికి రెండు తిలల జార్చవలసినదే.

వీటితో నీ గురవస్థ యాగక జీవన్ముఖ్యులకు కూడ సంతో నష్టము వచ్చుచున్నది. మాంసఖనిజావరణలో జీవన్ముఖ్యులుకూడ నుండును. చిట్లు, తవుడులతో నాయావరణము, సంపలి జీవన్ముఖ్యుముట్టునుకూడ నన్నములో లేకుండు పోవుచున్నది. అసలు ధాన్యము లో, నున్నవే. రెండు. అందు మొదటిది బహుస్వల్పము. రెండవదికూడ కడు పేదగా నున్నది. 'ఎ' జీవన్ముఖ్యము (మొదటిది) మన శరీరమునకు నంటుకొగములు రా నీయక కాపాడును. శరీరములో నీరు పట్టక గాచుచుండును. ఇది లేనందువలన 'రేచీకటి' కూడ కచ్చునని తెలియుచున్నది. ఇక రెండవదియు 'బి' జీవన్ముఖ్యము లేకుండిన ముణుకులు, మోకాళ్లు, ముంజేతులువా, నొప్పులెక్కి తుదకు స్మృతి దప్పినట్లు

చచ్చియుండును. అందు నీరు చేరును. గుండె జబ్బులు కూడ వచ్చును. ఇట్టి రోగమునకు పూర్తిగా నొక్క వరియన్నము దిని బ్రతుకు వా రెండరో ఆశుతి యగుచున్నారు. ఈ రోగమునకే 'బెరి బెరి' యందురు. ఈ రోగములు వచ్చినపుడు 'బియ్యపు తవుడు'ను రొట్టెలాగా జేసి తినిమని వైద్యులందురు. ఎందుచేతను?—మన తెలివి తక్కువ చే బియ్యములో నీజీవన్ముఖ్యులులను తవుడుద్వారా బోగొట్టుకొనుచున్నాముకనుక.

సశీవః పైరువులు (పసువులమెంబుమొవి) కీసిన యాజీవన్ముఖ్యాభివృద్ధి విస్తలలో కలుగును. అట్టిధాన్యములను నిలవజేయుటలోకూడ కొన్ని పద్ధతులున్నవి. ఎక్కువల కీపదములు కొన్ని ప్రాంతములలోనైన నుండుట ప్రశంసనీయును. గంబాం, విశాఖపట్నము, దత్తమండలములలో భూమియును ౫, ౬ అ. లోతున గొయ్యిజేసి, యందు గడ్డి, చాపలు మొ.వి పరచి, ధాన్యమును పోసి, తిరుగ మూసి, తవ్విన మున్నును మీద కప్పించురు. దీనినే ధాన్యమును పాతరవేయుట యందును. అట్టి ధాన్యపు గోతులలో బొగ్గపులుసువాయువు, ఉష్ణము, నెక్కువగా నుండుటచేత జీవన్ముఖ్యములు నశించవు. అదిగాక ధాన్యములో నొక విధమగు 'పూర్వపాకము' కూడ నగును. అందువలన పాతరవేసిన ప్రాతబియ్యము మంచి దని సర్వత్ర నామోదించబడియున్నది. గడ్డిమట్టలలోను మేదరి పొణకలలోను, కొట్లలోను కన్న గోతులలో నిట్లు పాతరవేసిన ధాన్యపుబియ్యము ప్రశస్తములై యున్నవి.

ఉప్పును ధాన్యముమిగిలినవాటికన్న (శేయస్కరమైనను, నూములుగా వంటకు ముందు వాటిని పడేపడే కడిగి, పొరల నూడబెరికిన మిగిలినవాటి గతియే దీనికిని సంభవించును.

విషయసంగ్రహము :

౧. మనదేశములో నెన్నోకొట్ల ప్రజలకు వరి బియ్యము ముఖ్యాహారమయియున్నది. కాని యంతలును వాడుకలోనున్న బియ్యము లొక్కవిధముకాక, ఒక్కరికన్నకాదు. ఇట్టి వివిధావస్థలను బట్టి బియ్యమునకు గల బలాబలములు మారుచున్నవి.

౨. ఆ వివిధావస్థలకు కారణములు మూడు :

a) తొలుత-రకములు. వాటిని సాగుజేసెడి నేలలు. తదితర కర్షక నియమములు.

b) పి. ప ప్రజల విలాసము ననుసరించి బజారున కనేక రూపములలో నమృతమునకు వచ్చుచున్న బియ్యపు తరగతులు.

c) తుదకు-తెల్లని మల్లెపువ్వుల యన్నముకొరకు వంటయింట జేసిన యవినేకపు పరిచర్యలు.

3. “బరువులు శ్రేష్ఠమనియు, తేలికలు లేక చులకలుకొన్ని వాతకారులని”యు గల ప్రజాభిప్రాయము విమర్శించబడినది. వరిలోని యాహారతత్వములు, బరువులు, తేలికలు; శ్వేతములు, సవర్ణములు; ముతకలు సన్నములు మొలకలుబట్టి, మారుచున్న నైషమ్యములంత విస్తారముగా లేవు.

౪. సాగులో వేసిన యెరువులబట్టి గింజల యాహారతత్వములు చక్కగా మారగలవు. సజీవపు టెరువులగు పసులపెంట, చూకు రొట్టెలు మొలవాటివలన గింజలలోని జీవనృత్తిములు మెచ్చును.

౫. బియ్యమును మెరుగుబెట్టుచున్నకొలది బియ్యములోని మాంసకృత్తులు, ఖనిజములు, జీవనృత్తిములు, తేవుడుచిట్టుపొల్లుమాలమున పోవుచున్నవి.

౬. వండుటకు బియ్యమును నెక్కువకాలము కడుగుటవలన నెక్కువ సారము కడుగుమూలమున పోవుచున్నది.

౭. గంజిని వార్చి, విస్మరించుటవలన, బియ్యములోనున్న క్రొవ్వు పదార్థములు కూడ సగము పోవుచున్నవి.

౮. మామూలు బియ్యముకంటె నుప్పుడుబియ్యము మంచిది. కాని వీటిని కడుగుచున్నకొలది యందలి సారము పోవును.

౯. గోతులలో పాతరవేసిన పాతబియ్యము ప్రశస్తము.

౧౦. తుదకుబియ్యమువలన నెక్కువబలము పొందుటకు—“ప్రాతముతుకబియ్యము (నుప్పుడుచేసిన మంచిది) నింట దంచి, యెక్కువగా చిట్టు, తేవుడును చెరిగి

తీసివేయక యుంచిన పిదప, బియ్యమును చాలకాలము కడుగక, గంజిని సారబోయక నత్తెరుబెట్టి తిననగునని” గురిగానుంచుకొనవలయును.

అనుబంధము

మాంసఖనిజావరణము—(Aleurone Layer)

తుపావరణము—(Pericarp and Testa fused.)

గర్భకాండము—(Plumule.)

గర్భమూలము—(Radicle.)

ఇననశక్తి. (Energy.) ఇననమునగా వంటచెరుకు. మనశశీరములో వంటచెరుకువలె పిండిపదార్థము లెక్కువ త్వరగా వేడివుట్టించి పనిజేయుటకు దను చురుకుదనము లేక శక్తి నిచ్చును. అగుచేతను ఈ విధమున శక్తికి ‘ఇననశక్తి’యందును. పిండిపదార్థములకన్న క్రొవ్వు పదార్థములకు అతిఅంతల యిననశక్తి గలను.

కర్బనోదజనితములు—పిండిపదార్థములు—(Carbohydrates.) వీటికే శక్తిదములు, ‘జీవనములు’ అని యనగలము.

క్రొవ్వు—చమురుపదార్థములు—(Fats.) ఈ పదములు రెండును విరివిగా యొకేయందేజమును డెలుపుటకు వాడబడుచున్నవి. పండ్లదారలలోని యిననశక్తిని పిండిపదార్థములను, వీటిలోని శక్తిని క్రొవ్వుపదార్థములను ఘనీభవింపజేసి, తక్కువపలములో నెక్కువశక్తిని ఉంచును. అందుచేతనే బొగగుగా క్రొవ్వెక్కిన జీవములు తిండిలేక చాలానములవరకు నుండగలవు.

సజీవపు టెరువులు—(Organic Manures.)

మోటువరిరకములు—(Crude Rices.)

సారపదార్థము—(Crude Fibre.) మన యాహారపదార్థములగు కాయగూరలలో పీచువంటి భాగమంటు నెరుగుదుము. అదియంతయు కాయగూరలలోని జీవకణముల(cells)యావరణలు. అనగా కణకవచములు. (cell-walls). ఇవి కణశర్కరముల(cellulose)తో తయారుజేయబడినవి.

ఆహారతత్వములు—(Food Ingredients)

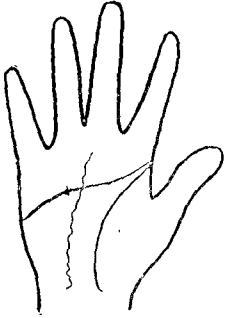
లేక యాహారపదార్థములకావయవములగుంచి యెక్కువ వివరములు ఏప్రిల్ 3౫ “చంద్రిక”లోని ‘మనయాహారచరిత్ర’ యను నావ్యాసమున డెలియగలవు.

సాముద్రికశాస్త్రము

గ. ఐశ్వర్యభావము

కోటమర్తి చినరఘుపతిరావు

వంకరటింకరలతోగూడిన ధనరేఖ తఱచుగా దెబ్బలాటలక్షణము. అభిప్రాయములు మార్పుకొనుచుండుట ఏకార్యచరణమునందునను స్థిరత్వములేక కార్యభంగమొనరించుకొనుట మొదలగు లోపములతో నిండియుండును. (చూ. ౧ వ పటము)

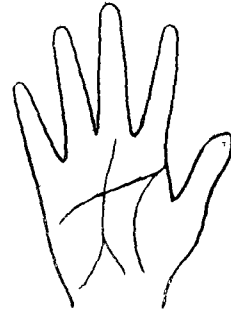

పటము ౧

ఇందులకు కారణ మేమనగా తిన్నగ నుండు ధనరేఖ ధనార్జనమందు ఏకాధమును నిరూపించును. ధనరేఖలోని ప్రతివంకర ధనార్జనావిధానమును మార్పుతో, నివాసస్థానమును ధనార్జనముకొఱకు మార్పుతో జరుగుచుండుట సూచించును. కొందరు స్థానమును మారుట సూచించుచున్నదని చెప్పనవ్వదు సహజముగా యే వైపునకుని ప్రశ్నింతురు. కాని హస్తములలో దిక్కులు సూచించబడవు. నిర్దిష్టముగ దిక్కును సూచించుట బడవు.

చించి చెప్ప సాముద్రికశాస్త్రవేత్త దగాకొఱకు చెప్పచున్నాడని నిశ్చయించుకొనవలెను. ధనరేఖలోని వంకర ధనార్జనమునందే సాధారణముగ భిన్నమార్గముల నిరూపించును. అందుకొఱకు తఱచు భావములను మార్పుకొనుచుండును. వృత్తి మారుచుండుటచే, తగినంత ధనము లేక దానికొఱకై చిక్కుల బడుచు అస్థిమితతను వెల్లడించుచుండును.

ధనరేఖ ప్రారంభములో పలవగా ప్రారంభించినచో అన్యసాహాయ్యమును సూచించును. (చూ. ౨ వ పటము)

పటము ౨

ఈరేఖయే దిగువగా ప్రారంభించినచో దత్తత నిరూపింపవచ్చును. (చూ. 3వ పటము) ఎవరైనను ఆస్తికొఱకై దత్తత చేసికొందురగా! ఆస్తి గలిగినవారు దత్తత చేసికొ

నునప్పుడు తమ చెప్పచేతలలోనుండి తిన్నగ
సడచుకొనవలెనను నుద్దేశముతో గదాదత్తత

పటము 3

స్వీకారమును చేసికొందురు. అందుచే చిన్న
తనములోనే దత్తత చేసికొనినగాని ప్రేమా
భిమానములు పెరుగవని, చేసికొని వానిని
గారాబముగ పెంచుకొందురు. ధనరేఖ మొద

పటము 4

టినుంజియు నుండుట, యితరశాఖ అనగా
అన్యసంబంధమువలన ధనప్రాప్తి యీరెండు

నుకలిసి అన్వయించుకొని అట్టిరేఖలవలన
దత్తుడని చెప్పవలెను.

కాని దత్తు లందఱు కట్టిరేఖ యుండు
నక్కరలేదు. (చూ. ౪ వ పటము)

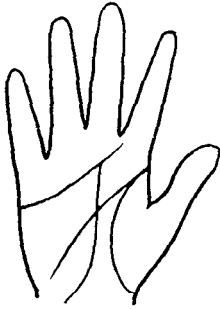
ఈపటమునందలిచేయి దత్తునిదే. కానిపై
చెప్పిన లక్షణము లన్నియు నిందు వర్తింపవు.
ఈచేయిగూజాతకునునిజమునకద్యస్తమందుడే.

పటము 5

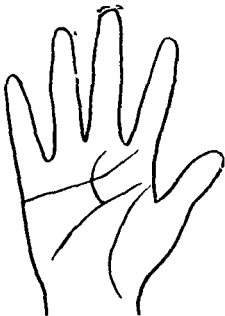
చిన్నతనమునుండియు మంచి విశ్వరూపమును,
ఆనందమును ననుభవించెను. అందుల కాధన
రేఖయే కారణము. ఇతడు స్వంతకుటుంబము
లోని దత్తుడేకాని వైవాడుకాడు. ఆకారణ
ముచే ధనరేఖ ద్వితీయశాఖను గలిగియుండ
లేదని చెప్పవచ్చును. (చూ. 5 వ పటము)

ఈ గీ వ పటములోని చేయికూడ దత్తు నిదే. ఈ చేతిలో భిన్న శాఖ ధనరేఖ లో లేదు. అంతమాత్రముచే నీతడు దత్తుడు కాడని చెప్ప వీలులేదు. ఈతని ధనరేఖను బట్టి చిన్నప్పటినుండియు వైశ్వర్యవంతుడని మాత్రము చెప్పగలము. కాని యీతడు దత్తుడే. సాధారణముగా శాస్త్రములో చెప్పిన చిహ్నములన్నియును నుండనక్కర లేదు. ఫలి

పటము ౬

తముల జెప్పటకు చంద్రస్థానములో బయలు దేరిన ధనరేఖ హృదయరేఖతో నాగిపోయి నచో అమితమైన వ్యయముచే సౌఖ్యదూరు డగుటయు, లేక ప్రేమ భగ్నమగుటయు తట స్థింపవచ్చును. (చూ. ౬ వ పటము)

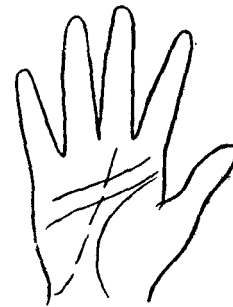

పటము ౭

శిరోరేఖవైనుండి ప్రారంభించిన ధనరేఖ వక్రగతిని శనిస్థానములోనికి పోయినచో కష్ట జీవితముగను. (చూ. ౭ వ పటము)

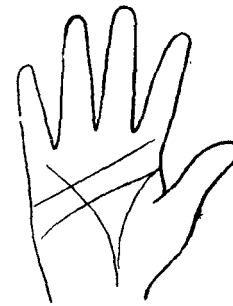
వంకరటింకరలతో నుండినరేఖ తన సహ జమైన మంచిశక్తిని పోగొట్టుకొని అనుశ్రుప ముగా వచ్చునట్టియో, లేక సంపాదితమగు నట్టియో దుస్థితి, లేకనీరసస్థితిని నిరూపించును.

ధనరేఖ గురుస్థానములో నాగిపోయి నచో సర్వవిధలాభములును, అనుకూలమైన వివాహమును ఫలితము లని చెప్పవలెను. (చూ. ౮ వ పటము)

పటము ౮

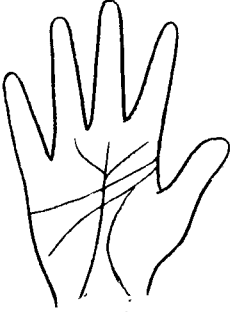
ధనరేఖ బుధస్థానములో నాగిపోయినచో వ్యాపారలాభము. (చూ. ౯ వ పటము)

పటము ౯

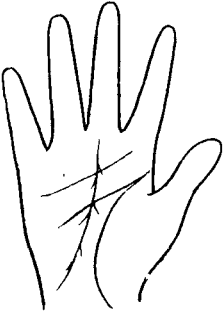
ధనరేఖ శనిస్థానములో పాయలై ఒక పాయ గురుస్థానములోనికిని, ఒకటి శనిస్థాన ములోనికిని, మరొక్కటి రవిస్థానములోనికిని పోయినచో సదాశయములు, ధీశక్తి, బుద్ధి

వికాసము, ఆర్జనము మొదలగు శుభలక్షణములు పట్టును. (చూ. ౧౦ వ పటము)

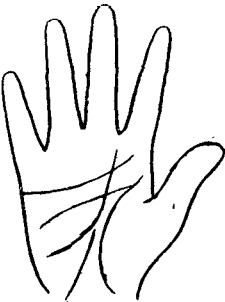
పటము ౧౦

ధనరేఖ దిగువభాగమునకు శాఖలు పంపినచో ధననష్టములు. (చూ. ౧౧ వ పటము)

పటము ౧౧

ధనరేఖ ఎగువభాగమునకు శాఖలు పంపుచో ధనలాభములు. (చూ. ౧౨ వ పటము)

పటము ౧౨

ధనరేఖలో ఎగువభాగమునకు బోవు శాఖలు రవిస్థానములోనికి బోవుచో నమితమైన ధనలాభము, ధీశక్తివలన ధనార్జనము కలుగును. (చూ. ౧౩ వ పటము)

పటము ౧౩

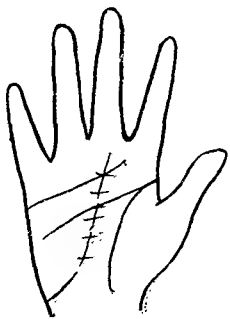
ధనరేఖ చిద్రుపలై యున్నచో నాస్తమరణము, లేక జీవితములో మార్పు సంభవింపవచ్చును. ధనరేఖలో నాస్తమరణమును గూర్చి గత వ్యాసములో వ్రాసియుంటిని. (చూ. ౧౪ వ పటము)

పటము ౧౪

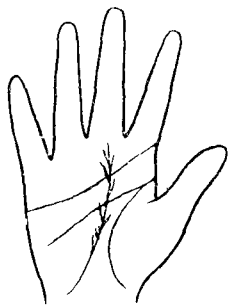
ధనరేఖ చిద్రుపలై యుండుటేగాక వివిధస్థానములలో నడ్డురేఖలచే తెగగొట్టి బడినచో దుర్దశపరంపరలుగావచ్చును. (చూ. ౧౫ వ పటము)

చంద్రస్థానములోనుండి యొక రేఖవచ్చి ధన రేఖతో కలుసుకొనిన వెంటనే ధన రేఖ

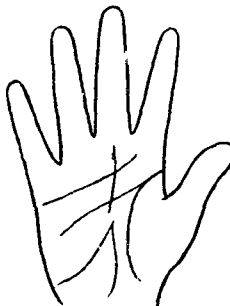
పటము ౧౫

తెగిపోయినచో నీటిగండమువలన మరణము, లేక ప్రేమించబడినవారినలన స్వామిద్రోహ

పటము ౧౬

ముచే ప్రమాదము తటస్థించుట. (చూ. ౧౬ వ పటము)

పటము ౧౭

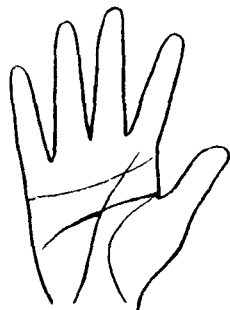
ధనరేఖ తెగిపోయి చీలికలుగా విభజింపబడుట శరీరసుఖమును కోరుకొనుటచే

వచ్చు సుఖజాడ్యములను నిరూపించును. (చూ. ౧౭ వ పటము)

ధనరేఖ తెగిపోయినదిప చంద్రస్థాన మునుండివచ్చు ప్రయాణరేఖ పొడుగుగ సాగినచో ఉన్నవృత్తిమాని దూరదేశము లకుపోయి జీవితమును గడుపుట తటస్థించును.

ప్రయాణరేఖనుగూర్చి కొన్ని ముఖ్య విషయములు చెప్పవలసియున్నది.

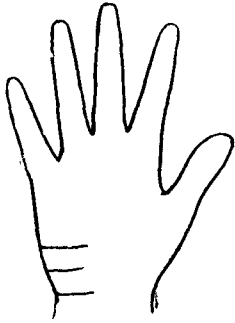
ప్రయాణరేఖ చంద్రస్థానములోనుండి ధనరేఖవెంట బోవు రేఖయని చెప్పదురు ఆ రేఖకై ౧౮ వ పటము చూడుడు. కాని యీ ప్రయాణరేఖ అన్ని హస్తములలోను గానరాదు. నేను పెక్కండ్ర చేతుల చూచి

పటము ౧౮

తిని. వారు విదేశములలో సంవత్సరముల తరబడి నుండినవారే. కొందరు భూప్రదక్షిణము చేసివచ్చినవారకూడ కలరు. వారి చేతులలో నెక్కడను ప్రయాణరేఖ వైజెప్పిన రీతిని కానవచ్చుటలేదు. కాని పాశ్చాత్య లీరేఖనుగూర్చి నొక్కి చెప్పచువచ్చిరి. కొందరు చంద్రస్థానముపై నడ్డముగనుండు రేఖలు భూప్రయాణమును నిరూపించు రేఖలని అం

రుదు. (చూ. ౧౯ వ పటము) చంద్రస్థాన ముపైనున్న యీరేఖలను జూచి ప్రయా

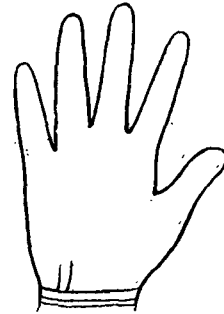

పటము ౧౯

ణము లున్నవని చెప్పచుండురు. కాని అప్ర యాణములు, విశేషించి కాశీ ప్రయాణాదు లనుగురించి చేయి చూపించుకొనువారు ప్రశ్నించునప్పుడు సాముద్రిక శాస్త్రవేత్త సాధ్యమైనంత త్వరలో వా రందరిచేతను ప్రయాణములు కట్టించును. “త్వరలోనే మీకు కాశీరామేశ్వర ప్రయాణము లున్న వండి. మీరు ప్రయత్నించినచో సానుకూల పడును. అవిషయములో గట్టిశ్రద్ధ చేయుడు. చేతిలో రేఖ విస్పష్టముగ నది సూచించుచు న్నది. ఇక వెడలకపోవుట మీలోపమేనుడీ” యని వారి కందరికి ఉత్సాహము గల్పించి ప్రయాణోన్ముఖులను జేయును. ఇది కేవలము దగా, ప్రయాణరేఖలు చేతిలో నుండ వచ్చును. అవిసూచించురేఖ లున్నవనివెద్దలు చెప్పచున్నారు. కాని అప్రయాణ మెప్పుడు జరుగునో విస్పష్టముగా నీర్దేశించి చెప్పటకుమాత్రము సావకాశము లేదు. చేయి చూపించుకొనినవారిని తృప్తిపఱచుటకై వారికి త్వరలోనే ప్రయాణముహూర్తముల

నుంచి చెప్పచుందురేగాని యేలక్షణమును బట్టియో, వా రేనాడు ప్రయాణ మగుదురో నిర్దుష్టముగ జెప్పటకు సావకాశము లేదు. ట్లు చెప్పట సాహస మనకతప్పదు. ఇక ఆ ప్రయాణరేఖను గూర్చి కూడ కొంచెము తెల్పుదును.

నేను చూచిన పెక్కు చేతులలో ప్రయాణరేఖలు శాస్త్రమునందు చెప్పినరీ తిని లేవు. సేను చూచిన చేతులలోని రేఖలు సాధారణముగ నీరీతిని గలవు (చూ ౨౦ వ పటము). అనగా కంకణరేఖలలోని మొదటి

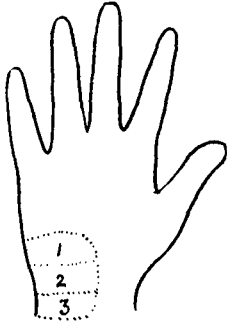

పటము ౨౦

రేఖపైనుండి చంద్రస్థానములోనికి రమా రమీ అరంగుళము, కొన్నిచోట్ల ముప్పాతిక యంగుళమువఱకు చొరుచుకొని పోయి యున్నవి. అంతమాత్రముచే నవిప్రయాణరేఖ లని చెప్పట సాహసము. చంద్రస్థానమునం దున్న రేఖ లన్నియు ప్రయాణరేఖలు కా జాలవు.

అరచేతిలోని నస్తగ్రహ స్థానముల లోను శని, చంద్రస్థానములు విశేషమైన వ్యాధులకు లోనైన స్థానములు. అందు చం

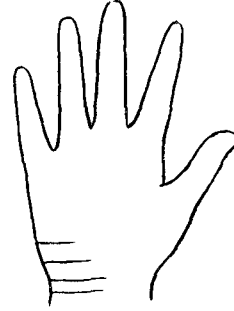
ద్రునకు మరియు విశేషముగా కలవు. చంద్ర స్థానము మొత్తముమీద వచ్చు జాడ్యములు ౧. ఉన్మాదము, ౨. నీటి గండములు. ఇవి యెక్కువగ వచ్చుచుండును. చంద్రస్థానమును ౩ భాగములుగ భాగించి చూచినచో (చూ ౨౧ వ. పటము) ప్రథమ భాగము నందు అజీర్ణము, మలబద్ధము, కడుపులో

పటము ౨౧

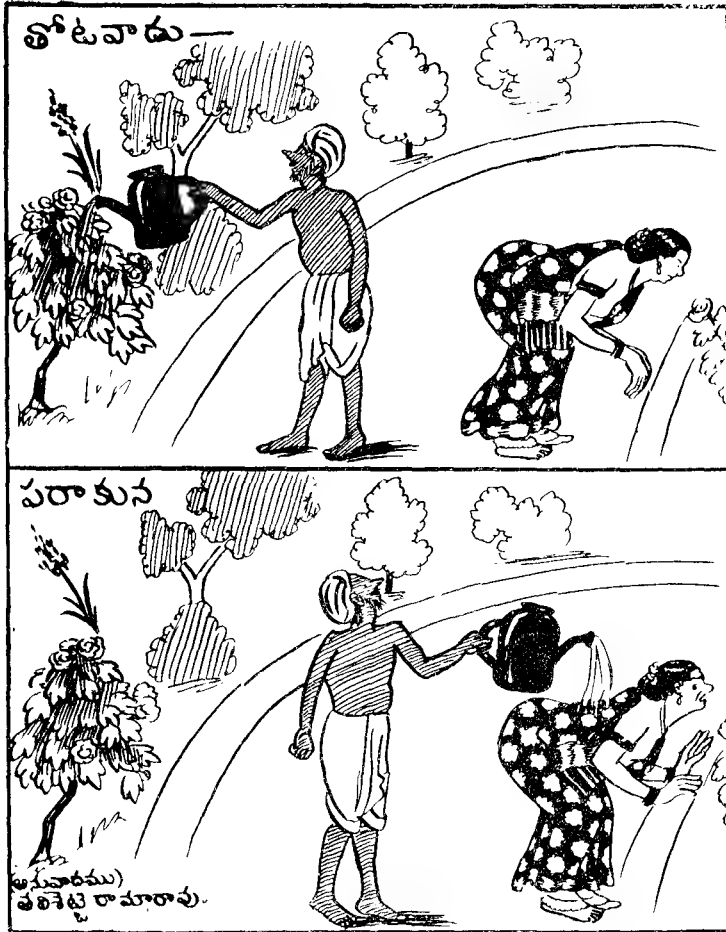
పోట్లు మొదలగు వ్యాధులును, మధ్య భాగమునందు నరములకు సంబంధించిన జాడ్యములు, నరములు యెక్కువగా పోవుట,

నరముల సంధులలో పోట్లు, వాతపు నొప్పలు, పసరు వృద్ధియగుట, పక్షవాతము మొదలగు వ్యాధులును, దిగువభాగమువలన ఆంబ విరేచనములు, అజీర్ణ విరేచనములు, అతిసారము, పాండువు, లేక రక్తక్షయముచే పాలిపోవుట, నీటిభయము, నిస్త్రాణ, రక్త

పటము ౨౨

ము నీరయిపోవుట, అతిమూత్రము, జలోదరము మొదలగు వ్యాధులు పెక్కులును సంభవించుచుండును. ఈ వ్యాధులు చంద్ర స్థానముమీద సాధారణముగా నడ్డుగీట్లవలన నిరూపించవచ్చును. (చూ ౨౨ వ పటము)

నా మహారాష్ట్రయాత్ర

జోన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి

బొంబాయిలో రైల్వేకి వదిలి పలుకులు యిప్పటి వఱకు కంటికి కనుకులేదు సరికదా కొయ్య వలె కూర్చుండవలసి వచ్చినది. బస్సు బయల్దేరుటకు రెండుగంటల వ్యవధియున్నది కనుక కొంచెమునేపు ట్లేమనులో నొరగవలెనని ముక్కువపడితిని. ట్రేవెల్ అంతా పరికించి నాను. లోనిహాలులో కొన్ని బల్లలున్నవి వానిపై నేమీ ఖాళీలేదు. ఒక పొడవుగ టి బల్లమీద ఎగిరిపో సామానులున్నవి. దానికి రెండుప్రక్కలందు హుడ వీ మేమో మూబలు ఆమర్చబడియున్నవి. నే నీ ఘోరకలి చూచుచుండగా చరచరపోయి గజాసురుడు క్రిందిసామాను నిటునటు తన్ని బల్లమీది సరుకును క్రిందికి దొరలించి తాను దానిపై బడినాడు. బల్లపెద్దని కాబట్టి దానిపై ఇద్దరికి చోటుగలదు. కాని 'సగము- గజాసురునకు' మాత్రము అది సరిపోయింది. మిగిలిన శరీరాన్ని అతడు దిగువదేసి నున్న టీ షాపులో ప్రవేశ

పెట్టినాడు. "గుమ్ కోక్ హో, బాప్ బహర్" అని అంగశివాడు అరచినాడు. "మాక్"! (జిరుకో!) అని ఒకపర్యాయం కెత్తని గజాసురుడు కమ్ములు మూసి నాడు. అతనితో ప్రసంగింపవలెనని ఆతురపడితిని కాని నా కప్పుడు తరుణము చిక్కలేదు. అతని ధోరణిని మాత్రం కనిపెట్టుచున్నాను. పలుకరించినంతన, దెబ్బతో నన్నాతడు 'గుటకాయుస్సాహా!' చేయునేమో అని యడలితిని. 'నాసిక వేస్త నునకు వచ్చినవాడు తప్పక నాసిక పట్టణమున కరుగును. అందైన నీతని గలిసి కొంగునుగాక!' అని మనసు కుదుట బాచుకొంటిని. కాని మేనువాల్చుటకు నా కెక్కడా చోటు కానుపించ లేదు. తుదకు మార్చుండుటకైన తావులేదు. నేలపై కూడ నెందకో పరుండెరి. టీ షాపులో కొంతనేపు కాలక్షేపం చేయవలసినాను. చలితీవ్రంగా ఉన్నది. లేనీరు కొంతచలి ఆపునని యెఱుగుదును. నాసికచలిని

౧. దారుణమైన చలిలో ఆశ్చర్యకరమున్న హిమాలయములందు పెక్కునాళ్లు ప్రయాణం చేయవలసి వచ్చినది. పెసావరులో కొన్ని దినములుండి బెంటారావేంకికోటలో మున్నగుతావులు చూచుకొని కైబరు తెరువున కవ్వలనున్న శేంశిఖానాకు పోతిని. అంతరమున్న అరణ్యము యేండ్ల క్రితము మాత్రము కైబరు కొండలందు టన్నెల్లు దొంచబడినది. వీనిగుండా రైలుకడునేర్చున నడుచును. ఇండియాకును, ఆఫ్ఘనిస్తానమున కును నడుచు సరిహద్దులో ఒకచిన్న పోస్టాఫీసు ఉన్నది. ఒక పతాక పెద్దమనిషి నా కందు కనిపించి, ప్రసంగధోరణినిబట్టి నేను కాశ్మీరమునకు బోవుచుంటినని గ్రహించి "అయ్యా! ఇప్పుడచటికి పోయిన ముప్పు వాటిల్లును. అచటి చలిని సహించలేరు. ఈరోజులలో నచ్చటివారు జమ్మూకు పోదురు. పలువురు గుండెలకు కుంపట్లు కట్టుకొని తిరుగుచుందురు. ఈచలిలో మీకు తప్పక నెమోనియా వచ్చితీరును. ఇప్పుడు ప్రయాణం సాగించుట మంచిదికాదు. సాగింతులేని, తప్పనిసరిగ బ్రాండ్లీని ఉపయోగించవలెను" అన్నాడు. "కాశ్మీరము పోవుట తప్పదు. కాని బ్రాండ్లీ నాశ్రయించుటెట్లు దైవమా!" అని తలపోసితిని. బ్రాండ్లీ బదులు మాడేసిగంటల కొక కప్పుమోతాదు చొప్పున హిమగిరి ప్రయాణంలో టీ పీల్చువాడను. చిన్నచిన్న కొండ పల్లెలందుగూడ టీ లభించెడిది. శ్రీ నగరముపోవుతఱి చాలమెట్లు జీవించి దాపుననుండి కొండలలోయలో పయనము సాగించవలెను. రాత్రులందు హిమగిరిపై నేకుటిరమంబో విడిసి, మంచుగుండా త్రోవవేసికొని దురంతమై, దుస్సహమైన చలిలో నుదయమే జీలం నదిలో మునిగి స్నానానంతరము వేడివేడి లేనీరు త్రాగువాడను. టీవలన కొంతచలి చచ్చెడిది. వంగమిశ్రులకుః లేనీటికి నెంతోస్నేహం. ఇట్టిస్నేహము నాకుకూడ లభించినది. టీ యొక్క మహత్వపటుత్వముల నొకమహాకావ్యమున వర్ణింప గాంక్షించుచుంటిని.

టీవలన కొంతవరకు నెట్టింపదలచితిని. అందుచే టి హెవులూ గట్టిగ తిప్పవేసితిని. హెవువాడు సింహాస్థా నీయుడు. మంచి చలాకీ మనిషి. అతనిప్రాత్యాహం వల్ల రెండుకప్పులను గొంతుకలో ప్రవేశపెట్టితిని. "కోడ్డున కవ్వల ముసాఫర్లకై ఒకబంగ్లాయున్నది. పరుం డుటకు మీ కందుచోటుదొరకును" అని చావాలా చెప్పి నాడు. ఆవల కటికి చీకటి! ఎట్లో నేనూ, నాచెంబూ పోయి 'బంగ్లా'లో ప్రవేశించితిమి. శవములవలె జనం అచట పడియున్నారు. స్రుష్టిహంత రొకటి వెలుగు చున్నది. ప్రదేశము ధూళితో నిండియున్నది. చోటు కూడ స్వల్పము. ఎంతసేపు నిలిచియుండును? నాకడ స్నానాంబరములేకదా యున్నవి! "నాసికరుమ్మ పవిత్రమైనది" అనుకొని ధూళిలోనే శువాలు నొక మూల బలచి శరీరమును దానిపై బడవేసితిని. ఎంతటనే

నిద్రపట్టినది. తోడనే అచటనేదో అల్లరి బయల్పడుచే ఉలికిపడి నిద్రనుండి ఆకస్మికముగ లేచితిని. చీకటిలో అచటివారు కుమ్మరిలాడుకొనుచుండిరి! చెళ్లుచెళ్లుమును చలపులు వినబడినవి. కాలికి బుద్ధిచెప్ప నుంకించితిని. పెద్దగోలలో "దొంగ! దొంగ!!" అని ఒకరిద్దరు కేకలు వేసిరి. నేను పారిపోయినయెడల నేనే దొంగనని నాభ రతం పట్టెదరని తలచి నే నంజే నిలువబడి "ఆగండి! ఆగండి!!" అనిమాత్రం అరచితిని. స్తేషనునుండి ఒక రిద్దరు లాంతరులతో పరుగెత్తుకొని వచ్చిరి. ఎంతో కష్టముతో అప్పటి కురుక్షేత్రయుద్ధమును ఆపివేసిరి. జరిగినకథ యిది. నిద్రలో ఎవరో ప్రక్కవానిని తన్ని నాడు. వాడులేచి అసలీపాయిదాలతో బదులుతీర్చి నాడు. ఇరువురకు ద్వంద్వయుద్ధము పొసగినది. చాప చుట్టలవలె వారు దగ్గరనున్న లాంతరుపైబడిరి. భగ్గునుని

౨. ఇట్టియనుభవము నీవలలో నొకపర్యాయ మెఱుగుదును. కొన్నేండ్లమునున్న అలహాబాదునుండి బయల్దేరి నేను చిత్రకూటమునకు పోతిని నాతోకడియాల సత్యనారాయణమూర్తి యను నొక ఆంధ్ర సోదరుడు పయనమైనాడు. ఈ సోదరుని స్వస్థలంతుార్పుగోదావరి జిల్లాలోని చింతపూడియను గ్రామము. చాలకాలమునుండి కుటుంబ సహితముగ నీతడు కలకత్తాలో నాబసకు దాపుననుండువాడు. బ్రాహ్మణుడు, అచ్చవైదికి, మంచివాడు. అర్ధరాత్రివేళ చిత్రకూటంస్తేషనులో దిగితిమి. స్తేషనున అరమైలు దూరంలో విశ్రాంతిగృహమున్నదని వింటిమి. అర్ధరాత్రి! గాఢాంధకారము! నామిత్రుని కాళ్లకు బోడులేదు ఒంటికి చొక్కాలేదు. స్తేషనునుండి విశ్రాంతిగృహమునకు పోవుటకు సరియైన తెన్నులేదు. చుట్టుప్రక్కల తుమ్మ చెట్లు విరివిగా పెరిగియున్నవి. తోవనిండా ముళ్లే! మెల్లగా నడచినడచి నామిత్రుడు సరిగా వాడిముండ్లపై అడుగువేసి "అమ్మో! చచ్చేను!" అని కెప్పుమని పనసస్వరమున మూలగువాడు. చుట్టత్రాగుట నాకూ అభ్యాసంలేదు. అతనికి అభ్యాసంలేదు. కావున మాదగ్గర అగ్గిపెట్టి సంగ్రహంలేదు. ఎట్లో కొంతకేపటికి ఆవిశ్రాంతిగృహం చేరితిమి. నామిత్రుడు తనయూటతో (చొక్కాలేకపోయినా, బిళ్లగోచీదారుడైనా యితడు పాగాధరించాడు) పైకెగబాకి రెండడుగులువేసి అక్కడ నిలిచిన ఒకమృగముపై గుభాలున మూలబడి, "అమ్మో! చచ్చేను!!" అని మరల బొబ్బపెట్టి నాడు. "ఏమిది?" అని ఒకఅడుగు వెనుకకువేసి, "భయంలేదు" అని అతనికి హుమారుయిచ్చితిని. ఇంతలో మువ్వరు హిందూస్థానీయులు ఒక టార్నిలైటుతో అచటికి వచ్చిరి. వారు మువ్వరును ప్రయాణీకులే. పాకరులు ముస్కండు వీరినిగుఱించిన విపులదంతమును నేఱుగ్రంథమున నెఱుగ గలరు. టార్నిలైటువెలుగులో చూచితిమిగదా ఒకబంటె అందునిలిచియున్నది. నామిత్రుడు లేవనైన లేవక దానిముందు బోర్లగిలపడి మూలుగుచు, పిదప లేచి, వెలుగులో మృగమును చూచి "అయ్యో! దీని మొహంమందా!" అని వెనుకకు నమిదికి దుమికి నాడు. "భయంలేదు. ఇది పెద్దపులికా"దన్నాను. "కాదంటారా" అని అతడన్నాడు. అచోటు మృగముల విశ్రాంతిగృహముని కేలింది. ప్రపంచములోని పెంటసరుకంతా అందున్నది. మేమెదుగురమూ పంచపాండవులవలె దానిలోనే నాటిరాత్రి శరీరాలను పారవేసితిమి,

అది యారిపోయినది. యోధులీరువురు ఒరులపైబడుటచే పెద్ద యుద్ధము బయల్దేరినది.

అల్లరి ఆగినపిదప నెవరిచోటునందు వారొరగిరి. కొంచెమున్నెపై పిదప నందుండి కదలిపోతిని. ఇంకను చీకటి అధికముగా నేయున్నది. వైష్ణవక్షాత్రముగా పోతిని. కొంతమారును అంధకారములో నేనోతెల్లని వస్తువు కానుపించినది. ఒకపర్యాయము కదలుచున్నట్లును, వేరొకమారు నిలిచినట్లును అదితోచినది. “ఏమని?” అని యూహించుచు నిలువంబడితిని. ఆవస్తువు అట్లే యున్నది. “ఇండాక దొంగ అబద్ధము! ఇప్పుడు నిజము అయియుండును. దొంగ కానియెడల అదేదో దయ్యములను యుండును. షేక్స్పియరు మహాకవియే దయ్యములను నమ్మియుండు, నట్టివి లేవని తలచుటెట్లు?” అని తలపోసి “ఎవరువారు?” అని ఓకవేసితిని. జవాబులేదు. ఆవస్తువు వట్లే తిరుగుచున్నది. వేరునైపునుండి వైష్ణవునికుగ నడచితిని. ఆవస్తువు నాదనకు రాదొడగినది. “శ్రీఅంజనేయం, ప్రసన్నాంజనేయం!” అనుకొని చరచరనడచి రోడ్డును చేరుకొంటిని. వైష్ణవునుండి వెలుగు క్షీణాలోకము దానిపైతోచినది. సమీపించిన ఆవంతవస్తువేమో నాకప్పుడు తెల్లమైనది. తెల్లబట్ట కిప్పుకొని ఒకవ్యక్తి వచ్చి నాచెల నిలిచినాడు. “నీవెవ్వడవు?” అని విగ్గతగా నంటిని. “మాది నాసిక. నేను పండాబ్రాహ్మణునిను. మీరెవరు? యాత్రీకులా?” అని ఆతడనినాడు. “అవును యాత్రీకుడనే. దయ్యమువలె అట్లుమనలచున్నావేమి? పలుకరించినపుడు మాట్లాడలేదేమి?” అన్నాను. నాప్రశ్నకు తరమియక “నాతోనా? కరండు. చక్కగా యాత్రజరిపిస్తాను” అని ఆతడనినాడు. “నీవుజరిపించనక్కరలేదు. పో” అని వడివడిగ నేను వైష్ణవులోనికి పోతిని. అప్పుడైన నన్నాతిడు వడలలేదు. నానెంబు వైష్ణవులోనికి పరుగెత్తుకొని వచ్చినాడు. ఒకచిన్నకార్డు నాచేతబెట్టి “తాము నాతో జయచేయండి. మీకన్ని సదుపాయములు కలుగును” అని ఆతడనినాడు. ఆతని కార్డుపై దృష్టిపలికితిని. అందిట్లున్నది.

“వె. రి. గంగాధర రామచంద్రఖాండవే.

8. సోమవార్ శేక్స్పియరు. 2322 నాసికాక్షేత్ర”

నేను మఱిమాట్లాడక వైష్ణవక్షాత్రమునను గదిలోనికి పోతిని. బ్రాహ్మణు వెనుకకు మరలినాడు. పితాచము వదలిపోయినదని సంతసించితిని.

ఈ పండాబ్రాహ్మణుని చూచినంతన నామనసున గ్రోధభావ ముదయించినందులకు కారణము లేకపోలేదు. ఈతని తెగను గుఱించిన దురభిప్రాయము లెన్నో పురుగులవలె నామనసుపై వ్రాలినవి. మానసికముగ నాతో కలిసి యాత్రసలుపుచు నాతో సంతసించుచు, నాతో సంతసించుచున్న చదుకరులు అప్పుడు నామనసున నట్టిభావము లేల పొడనూపినవో యెరుగగాక్షింతురు పండాతెగను గురించిన ఉదంతమును వారెరిగినచో మున్నందు వారితో నేను మనలినరీతికి హేతువు లెవ్వయో గ్రహింపగలుగుదురు. కావున నతినంతేపముగ నీవృత్తాంతము నించుక డెలుపుచుంటిని.

భారతయాత్రస్థలములం దెచ్చటి కరిగినను పండాబ్రాహ్మణులు ప్రత్యక్షమగుదురు. వీరి యేజంట్లు దూరస్థలముల కరిగి యాత్రీకులను పట్టుకొందురు. మన యాత్రీకులలో పల్వరు పుర్యాచారపరాయణులు, పల్లెలందుండవారు. క్రొత్తచోటులనిన వారికి కొంత భయముండును. ఎందు విడియవలెనో, ఎందఱగవలెనో, ఏమేమి చూడవలెనో వారెఱుగరు పోయినచోటులో వాడుకయొయున్న భాషవారికి తెలియనిదై యుండుట కూడ కలదు. ఓక్కు చిక్కున పయనముసాగించు యాత్రీకులను తమవశమొనరించుకొని పండా బ్రాహ్మణులు చిత్తమువచ్చిన తెఱంగున ప్రవర్తించుచుందురు. వీరిచర్య మనకున కంటేని బాధకలిగించును. యాత్రీకులను పిడి, వీరు నైకమును దీయుదురు. వీరివర్తనము వర్ణనాతీతము. ఆలయములలోని పూజారులకు వీరు నైదోడులు.

ప్రయాగలోని తెలుగుపండా హరిజగన్నాథ శాస్త్రి. ఇతని సొంతయిల్లు దారాగుంజిలో వేణీమాధవ మందిరమునకు రెండుఫర్లాంగుల దూరములో గంగానది యొడ్డున నున్నది. రెండవ తెలుగుపండా లేనందున పోటీచేర మేమియు నీతని కెదురునిలువలేదు. ఇతడు చాల ధనము నార్జించి వృద్ధుడైనాడు. ఇతని కొక కొడుకు,

పేరు గణేశశాస్త్రి. ప్రయాగకు శారదాంబతో పోయినప్పుడు మాత్రము నే నీతని యింట మకాముపెట్ట వలసి వచ్చినది. ౧౯౩౦, జనవరినెల ప్రయాగలో మిగుల పవిత్రవంతమైయుండెను. ఆనెల ౨౯ తేదీని కుంభ మేళ మహోత్సవము జరిగినది. దీనిని మనము త్రివేణీ పుష్కర మనినను అనవచ్చును. ఆ తేండ్లు కడచినది కావున అంత్యపుష్కరమువలె నిజీవల ప్రయాగయందు మహోత్సవము జరిగినది. అంతకు మూడేండ్లకుమున్నే హరి ద్వారమున గంగాపుష్కరము జరిగినది. సంక్రాంతి సుండియే త్రివేణీస్నానము మహాత్తరమైనదని ఊహింప బడుచుండెడిది. నానాప్రదేశములనుండి బహు సంఖ్యాంతులు అపుడు ప్రయాగ కరుగుచుండిరి. అంతకు మున్ను సంవత్సరమునుండి కుటుంబసహితముగ దేశాటనము సలుపుచుంటిని. త్రివేణీపుష్కరమునకు శారదాంబతో కలిసి రాజస్థానమునుండి ఢిల్లీమీదుగా అలహాబాదున కరిగితిమి. మకరస్నానమునకే ఆచట చేరవలెనని శారదాంబ పలికినది. సరిగ పెద్దపండుగ నాటికి గమ్యస్థానము చేరి హరిజగన్నాథశాస్త్రి యింట బసచేసి, విద్యుక్తక్రియలు జరుపదలచితిని. తనజడ కొంఠయందలి బెత్తెను భాగమును “త్రివేణీ” జనయిత్రకి వేణీదానము చేయుచునని శారదాంబ చెప్పినది దిశం గతులైన నాతలిపండ్లల నుద్దేశించి తీర్థవిధి పెట్టెదనని శాస్త్రితో నే బలికితిని. కాశీలో ఒక పెద్ద పండాకడ ఏజంటుగా పనిచేయుచున్న శేశకులు ఆను వ్యక్తి అపుడు శాస్త్రికడ నున్నాడు. శాస్త్రికి మఱింత లాభము కలిగించవలెననియు, తానుహడ యిట్లువచ్చి నట్లు కొల్లొట్టవలెననియు నీత మాహించినాడు. ఈ యేజంట్లదర్శ మిగుల విపరీతముగానుండును. చాయవలె వీరు వెంటవెంట దిరిగి, అక్కతైన పైకము దీసికొని, అంతటితో నూటకొనక “అనకయిస్తాము కొంచెం పైకము బదులీసండ”ని తీసికొని మనము ప్రయాణం సాగించు దినమున సంతర్ధాన మగుచుందురు. చేయవలసిన క్రియలకై శాస్త్రితో సంప్రదించి దేశకులు పెద్ద సొత్తిమును వివరించినాడు ఇంచుమించుగ నాతడు తెలిసిన పైకమును యిచ్చివేసితిని. వేణీదాన మహోత్సవమునకు పసుపుబట్టలు కట్టుకొని, పంపతులు త్రివేణికి

పోవలెనన్నాడు దేశకులు. “భేష్” అంటిమి. పైకము చేతబడువలకు బ్రాహ్మణు లిద్దఱు మా ఆడుగులకు మడుగులాత్తిరి. పరంపడి మాదారి మేము చూచుకొన వలసివచ్చినది. యమునాగంగలు కలియుచోటు మా బసకు గమరమి రెండవైల్ల దూరమందు కలదు. “ఆచట మీకై ఒక బాగ్గిహ్మణుడు కనిపెట్టకొని ఉంటాడు. వెళ్లండి” అన్నాడు జగన్నాథశాస్త్రి. చచ్చిచెడి మేముచిటికి పోతిమి. బొప్పిలి పాపారాయుడవంటి ఒక మహావీరుడు మా కందు ప్రత్యక్షమైనాడు. ఆతడు హిందూస్థానీయుడు. అతని శరీరము దారువునలె నున్నది. మొగము బిండికంటె పెద్దపై యున్నది పెద్దపెద్ద బూరలు కొన్నివండలు నుండ్రముగా పేర్చబడియున్నట్లున్నది ఆ వడనారవిండును. విాసములు మిగల పెద్దవి. చొక్కాతోడుగుకొన్నాడు. ఇతని జూనింగునకొంచెము వెనుకకు తగ్గితిమి. ప్రయాగలో కొండలు కొండలు హిందూస్థానీ బ్రాహ్మణులు కొంతతెలుగు నేర్చుకొని అపరక్రియలందు హరిజగన్నాథశాస్త్రికి సాయపడుచు నాలుగువర్షాలు సంపాదించుకొనుచుందురు. పాపారాయుడు కొన్ని తెలుగుమక్కులను మక్కున బట్టినాడు. మమ్మలను జూచి “రా అండి మానుకోండి” అన్నాడు. “నీదేదో కూయమంటున్నాడు. ఏమిమత కుయ్యను దైవమా! చేతనై వే “కొక్కరోకో!” అనము” అని శారదాంబతో చెప్పితిని. “బాబో! మానుకోండి” అని పాపారాయుడు పలికినాడు. “హిందీమే బోలో భయ్యా” అని కొంచెంనేపు కూర్చుని, నడినడమకు దోకొని పొవుబకై ఆతడు నావ నీడ్చుకొనివచ్చులోపల మేమిరువురము “ముముక్షుజన హృదయంగమంబు త్రివేణీ సంగమంబున దానంబులు” గావించితిమి. హిందూస్థానీయులసంస్కృతోచ్చారణము విడ్డూరముగా నుండును. వంగపురోహితులు సంస్కృతమును చావగొట్టి చింపి వేతురు. వీరు గౌరవబ్రాహ్మణులు. మనక్రియలకువీరంతగా పనికిరారు. పాపారాయుడేమో యుచ్చరించినాడు. నేణీదానసమయమున హిందూస్థానీనిపుడు తప్పడేమో! ఎట్లా అచ్చటికొండ జరుపుకొని శాస్త్రియింటికి పొయి, మఱునాడు తీర్థవిధి నిర్వర్తించి, అంతకుమున్నే

లాహోరునుండి మరలివచ్చిన మోతీలాలు, జవహరులను 'స్వరాజ్య' భవనమున దర్శించి గయకుపోతిమి.

గయలోని పెద్దతెలుగుపండా షోడశి నరసింహా చార్యులు. ఈయన మకాము "పంచవటి"లో. దక్షిణా మూర్తి వాటిక పండా. గయలో వివిధ ప్రదేశములందు పితృకార్యములు జరుగవలెను. ముఖ్యస్థానములు మూడు: (1) ఫల్గుణినిది, (2) విష్ణుపాదము, (3) ఆక్షయవటము. ఆచార్యులవారి అనుచరులలో నొకడు ఫల్గుణికిడ నుండును. నదికి కొంతదూరమున (యానదిలోని నీరు నీలమండలను చాటదు) పదుగురచే పని మట్టిచిప్పలలో అన్నము వండించి బ్రోవుమీద అందఱికి ఇచ్చిటి బ్రాహ్మణు డొకేమంత్ర ముచ్చరించును. వటవృక్ష ముకడ అపుడపుడు ఆచార్యులవారు పనిచూచుకొందురు. మంత్రము లుచ్చరించుచు ఈయన ఇతరప్రసంగముల లోనికి దిసుచుందురు. గయావళి ఇవట ప్రవృత్తి మగును. ఇత డొక హిందూస్థానీయుడు. పితృదేవతల కీతడు భూలోకమున ప్రతినిధియట. సింహప్రదానము ముగిసిన వెనుక యాత్రీకుల పోయి యీతనికాళ్లు పట్టుకొని "తృప్తికలిగినదా?" అని ప్రశ్నింతురు. చిత్తము వచ్చి నంత వైకమును వీరికడనుండి పిండిగాని "తృప్తికలిగిన" దని ఈత డవడు. అట్లననినో పితృకార్యమునకు భంగము వచ్చునట. నరసింహాచార్యులుగారికి గయావళికి దగ్గఱ సంబంధము. తగినంత వైకము ముట్టినపిదప, గయావళి కాళ్లమీదివృత్తి వీపుపైతటి ఆతనిమెడలో నొకగన్నేరు దండవేసి "తృప్తికలిగినది" అని నెలవిచ్చును. పెద్దపెద్ద మారాష్ట్రీలు గయావళులకు విశేషధన మొసగుచుండురు. పితృదేవత క్షేమందుగో గాని, వారికి ప్రతినిధులనబడు మహాశయులు "పైలాపచ్చీస్!" పద్ధతిలోనివారు. వారి కళ్ల వ్రాయట కిది సమయముకాదు. సింగపూరు మున్న గు చోటులందు మాడ నాటకొటిచ్చెలు గలిసి వీరు ధనము దెచ్చి చిత్తమువచ్చినట్లు వెచ్చింతురు. గయలోని పెద్ద పండాలు కొందఱు ఇక్కావటేక్కు చెల్లించవలెను. తేక్కు ఆఫీసరు వచ్చునప్పటికి డేగిలవలె వీ రెచ్చటికో రిఫ్యూరీవున నెగసిపోదురు. "తైర్థి సమాహిత సమ్య గయ" గయనుండి అనంతరము మేము వారణాసి కరిగితిమి.

కాశీలో ఆంగ్రలు చాలమంది కలరు. పండా వృత్తిలోనున్న అచ్చటి పెద్దలలో ముఖ్యులు చల్లా సుబ్బారావుగారు, శానావధానుగారును. అవధా నులుగా రిబీవల పరదేశమందలి పని చూచుటకై వెడలిరి. వారికుమారుడు విశ్వనాథశాస్త్రి పితృకార్యములు జరుపుచుందురు. ఈమధ్య నొక భమిడిపాటిశాస్త్రి దశాశ్వమేధ ఘట్టమున శ్రేష్ఠీకు మొదలుపెట్టినాడు. చల్లా సుబ్బారావుగారికి, నాకూ చిరపరిచయము కలదు. కలకత్తాలో వీరు నన్ను కలిసికొనుచుండువారు. వీరి స్వస్థలము అమలాపురముదగ్గరనున్న ఇందుపల్లి. ఈయూరు నా అత్తవారియూరు. నా మామగారిని, ఆయన అన్నగారు "రావుసాహేబు" గిడుగు వేంకట రామమూర్తి గారిని(వీరు పదంపడి పర్లాకిమిడికిపోయిరి) అమలాపురములోని వకీళ్లు గిడుగు వేంకట రత్నము, నూర్యనారాయణగార్లను సుబ్బారావుగారు బాగుగ నెఱుగుదురు. మాయూరు వేరవరం ప్రక్కనుండియే అమలాపురం, వానపల్లి, గన్నవరములకు పోవు కాలువ ప్రవహించు చున్నదికావున సుబ్బారావుగారు మాస్వస్థ లము నెరుగుదురు. మా యూరిలోగూడ చల్లావారు న్నారు. కావున సుబ్బారావుగారు నాకు సన్నిహి తులు. నారెండల వీరికి ప్రత్యేకాభిమానము కలదు. తొలుత నేను కాశీకి 1902లో పోతిని.

నే నపుడు బాలుడన. ననుగన్న తల్లి నా యారవ యేటనే నన్ను విడిచి దివంగతయైనది. తొమ్మిదవయేట నా కుపసయన మైనది. మఱికొలది యేండ్లు మని యుండి, నాకు వివాహము చేసి నాజనకుడు తన య ర్థాంగలక్ష్మిని గలిసికొనెను. నాతలిదండ్రులకు మందు నా తాతగా రున్నపుడే స్వర్గస్థు రాలైనది నా సవతితల్లి. బాలకుడనై పవిత్రమైన మూడు తల్లి నములను మస్తకమున దాల్చి దేశాటనమునకై బయలుదేరితిని. అమ్మకు, అయ్యకు నేవ సలుపగలుగు నదృష్టము నాకు లభింపలేదు. కొడుకుకై తపించి నన్నుగని నన్నొంటిగ విడిచి వారు స్వర్గమును చేరుకొ నిరి. వారితో వారియాస్తిగూడ సంతర్ధానమైనది. వారి యసికలే నాకు నవరత్నములైనవి. వీనిని కనుల కద్దు

కొని, కన్నీటియందు పలుమాటు పీనిని ప్రత్యేకమున మొనరించి, మహాత్రేత్రములందు జననీజనకుల యాత్మలను దనిపి, ప్రత్యక్షముగ జేయజాలని నేవ నీతీటున నెఱపి ధన్యుడ నగుటకై భారతపథికుడనై వెడలితిని. దురంత కష్టము లిచ్చు గోరుముద్దలను మ్రుంగుచు తైశవమందే నావిజ్ఞాన యాత్ర నారంభించి, నేడును నాయుద్దేశ సిద్ధికై శ్రమించుచున్నాను.

సుబ్బారావుగారిని కలిసికొని “నాచే పితృకార్యములు ఒరిగింపు”డని కోరితిని. “వంకాయవలె నున్నను పెద్దయూహలు కలవాడవు. మీ ఆస్తి మించిది. తీరవిధి బాగుగ జరుగవలెను” అని ఆయన అన్నారు. నాయాస్తిని అప్పటికే కుక్కముట్టుకొనినదని ఆయన యెఱుగరు. ఆయనాహునకమృగాదు నన్ను పుడెంతో ఆదరించారు. పదంపడి కాశీ పలుమాటుపోతిని. హిందు స్థానీ మిత్రులయిండ్లలోనే బసచేసితిని. ౧౮౮౦ లో కారదతో పోయినపుడు కేదారఘట్టమున సుబ్బారావుగారి మేడలో విడిసితిని. “కలకత్తాలో పెద్దనదువు ముగించారు. అచ్చట పలుకుబడిగలవారు. మాతమ్మడు ద్వారకాభిమిషిపాటి కృష్ణమూర్తివలె అదిగముగోమారు జిల్లామునసబు కాగలరు. దంపతులు వచ్చారు. ఇచ్చటి క్రియలు చాలాబాగా జరుగవలెను” అన్నారు సుబ్బారావుగారు. ఈపర్యాయము ఈయనఆశ పెద్దదైనది. గుమ్మడిపండువంటి బ్రాహ్మణుని ఆయన మా కప్పగించిరి. సుబ్బారావుగారి నట్టింట వసూవరులను మమ్ముల నిరువురను చెరియొక పీటమీద గూర్చుండబెట్టి, గంగా ఘట్టమున జరుగవలయు సంకల్పము నీత డింటికడనే యేకరువుపెట్టినాడు. స్నానసంకల్పమును నేనేయెఱుగుదును. అందుకై ఒక ఎవ్వకేటును నియోగించుట నాకీష్టములేదు. సుబ్బారావుగారు చెప్పిరికావున నేనందులకంగీకరించితిని. బ్రాహ్మణుని సంకల్పభోరణి చిత్రము గా నుండెను. “సుక్లాం” అని, నిమిషము తడసి, “బరధరం” అని “శక్తి” అని ఆగి మరల మంత్రమును ముక్కులుచేసి, చెక్కులు కావించి అతడు తంతు జరిపింపసాగినాడు. “రాముని తోక” “పివరం శీట్లనియె” అనువాక్కును తొలత నీమహావిద్వాంసుడే ఉచ్చరించెయిండునని యూహించి

తిని. సకల్పం ముగించి “మూడు రూపాయల జేడ యివ్వండి” అన్నాడు బ్రాహ్మణుడు. పదంపడి “కల్లో లవతీమతల్లి గంగాతల్లి” ని దర్శించి, మణిక్గిక్యందు గ్రంకులిడి “అన్నపూర్ణ విశాలాక్షీనసాధుఁ గ శివిశ్వ నాథుని” దర్శించి, భైరవుని నేలించి యింటికి మరలి, తీగవిధి నెఱపితిని. ఈదేశకులు ఇచట ప్రత్యక్షమైనాడు. పెద్దపుస్తకమును దెచ్చి “ఇందులో సుబ్బారావుగారికి ఏమివాన్ని క మిత్తులో నాయండి” అన్నాడు. “సుబ్బారావుగారు కాశీలో రెండు పెద్దమేడలు కట్టిరి. మేడలో బంగారపు రుద్రాక్షలు ధరించారు. వాన్ని కమును వారే పంపసమర్థులు.” అనిచెప్పి అందుండి కదలి పోతిమి.

అయోధ్యయందు ముగ్ధుమైన ఒక రామాలయమున స్వామికుటు తెరగట్టి పూజారి “డబ్బు యిచ్చిన గాని దర్శనము కా”డన్నాడు. ఒకమూల నొకప్రాంగ్యి, ఇంతబూడిద జూపి “నీత యిచ్చట వంటచేసెడిది” అని నెలవిచ్చినాడు. గోకులలోనూ, మధురలోనూ, బృందావనమందునూ పండాలు దౌష్ట్య మధికము. “యమునా భేదీ”యని స్నానమునకు ముందు కొంతపైకమును చేల్లించవలెనట. నదినిగుఱింపిన హక్కులన్నియు పండావాని చేతియందున్నవట! బృందావనమున నందమందిర మొకటి యున్నది. ద్వారమునుండి లోనికి యాత్రీకులు డేకుకొని పోవలెనట. కృష్ణ డొకప్పుడందు డేకువాడని, ప్రాకువాడని, నేడందలు అచ్చట నట్లుచేయవలెనట. మగవారు పసుపుదారములక, ఆడువారు పవిత్రమైన గాజులను అచ్చట కొనితీయవలెనట. సంతానములేనివారచట నొకరావిచెట్టునకు ప్రదక్షిణ మొనరించి పసపుదార మొకటికట్టి ఇంటికరిగినయెడల, నదిరములో మనోరధసిద్ధి నందెదరట. బిడ్డను చంక నిడి కొనివచ్చి కట్టినదారమును విప్పి, కృష్ణునకు భోగము చేయవలెనట. నూత్రమును గట్టునపుడు పండాలుకు విరివిగా దానముచేయవలెనట. బృందావనంలో ఒకఅరవ ఆచారి యున్నాడు. అచ్చటి హిందూస్థానీ పండాలు చెప్పడానికి ఇతడు ‘భక్తాభి’ యనుచుండును. గోకులలోని పండా యమునకడకు యాత్రీకులను గొంపోయ

తో పలికినాడు. “నీవెవర?” వంటిది. “తెల్లవారు జామున ధర్మశాలలో గలిసికొన్నవారిలో నే నొక్కండను. యాత్రచేయించుటకై మీతో కష్టపడి యింతదూరము వచ్చితిని” అని ఆత డనినాడు. బండివాడు చెప్పినట్లు నిజముగ వీరందఱు బండెపోటులని అపుడు గ్రహించి తిని. అచట పోలీసు లెవ్వరును లేరు. అనిర్జనప్రదేశమున సతీసహితుడనై నిలిచి వారితో కలహించిన, ముప్పు వాటిల్లునని యూహించి, నేనేమియు మాట్లాడక, బండి వాని సాయమున నూతిలోనుండి కొంతసేరు తోడుకొని ‘సీతాకుండ’ కడ స్నానము చేసితిమి. “మురికికంపు గొట్టుచున్నను మిగిలిన గుంటలలో గూడ మునుగవలె” నన్నారు పండాలు. “మీరు పోయి వానిలో దిగబడు” డంటిని. మేము స్నానముచేయుచుండ గుంపుగా వారనటికి వచ్చి “ఈతావునందే ఒకప్పుడు * సీత అగ్ని ప్రవేశము గావించినది ” అని చెప్పుచు సగము వచ్చిన ఆవుమాడను మామ్రాల నిలిపి, “దీనికి పదిరూక లిచ్చి సీత పేరున దీనిని మాకు దాన మీయిండు” అని వారనిరి. నేను వారిమాటను ద్రోసివేసితిని. “మిత్రోవను మీరు పొందు” అంటిని. వారు పోక “పదిరూకలు కాకమానె, సగమియ్యండి” అన్నారు. ఇట్లు కొంచెము కొంచె ముగా వెల తగ్గించి తుద కొకడు మాడను నామ్రాల నిలిపి, దాని తోకపట్టుకొని “బాబూశీకా నామ్ మే పాడేవస్ అజా గోదాన్” అని “పదజాలన్నరై నాయాయక తప్ప”నన్నాడు. నేను సనేమిరాయంటిని. ఈయొక్కమాడను వచ్చిన యాత్రికుల కడకు దెచ్చి ప్రతివానిచే గోదానముని దానితోకపై కొన్ని అజాలైన వారు పెట్టించితింబుదురు. ఇది దురంతమైన బలాత్కారము. ఇక నందు తడయక, టాంగాను రాక పోకలకై కట్టించుకొంటిమి కావున, దూరమందున్న బండివానిని పిలిచి మేము దానిపై నెక్కి బండిని చర చర ద్రోలుముని ఆతనికి హుషారు యిచ్చితిమి. పండాలు బండి వెన్నబెరికి. “గోదానము తాలాకు పదియజాలైన నియ్యకతప్పదు” అని వారరచిరి. “ఇప్పుడు పోలీసుపటాలము వచ్చి మీ కిచ్చును. మీరు బ్రాహ్మణులు

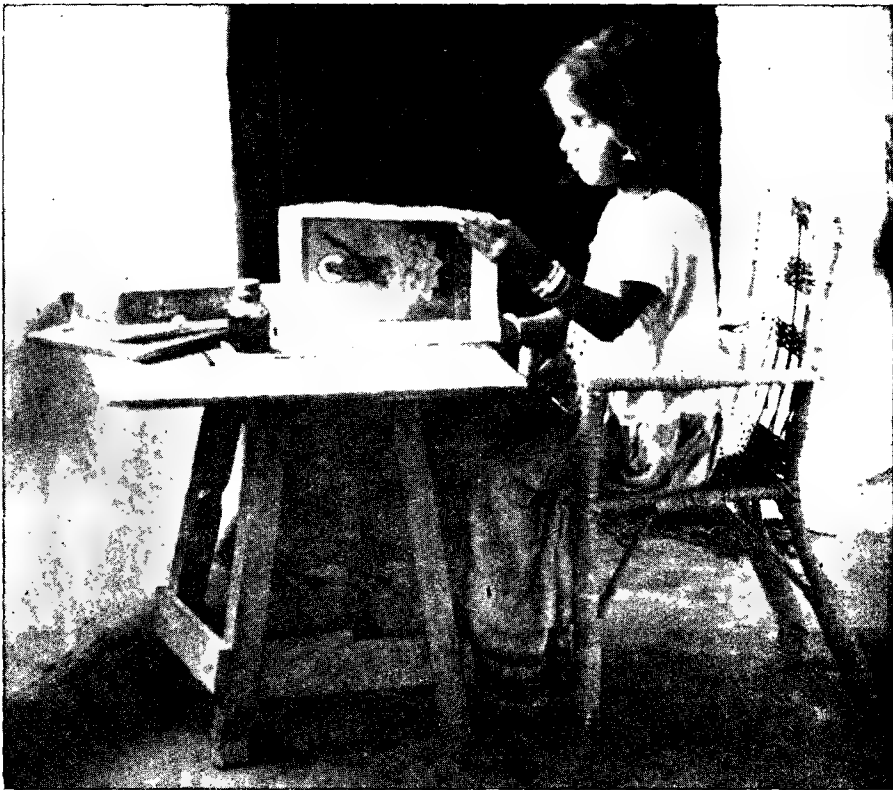
కారు. పుణ్యక్షేత్రములం దుండదగువారు కారు. మీ రుండవలయుచోటు చీకటికైదు. మీ ‘జులుమ్’ సహించు వారముకాము. తగు శాస్త్రీ బొందెదరు. ఉక్కుమీటి ప్రవర్తింపకుడు” అని పట్టరాని కోపముతో నే జెప్పితిని. బండి చరచరపోవుచునేయున్నది. ఒకరిద్దరుపండాలు హుమ్మని బండిపై నులుకబోయిరి! నాబండివాడు ముసల్కాను అప్పటివరకు ఆతడు తనకేల యని యూరకొనియుండెను. ముసల్కానుబిడ్డ! వానికి పిరావేశము కలిగినది. కవినీకర చేబూని కను లెర్రజేసి ఆతడు నిలిచినాడు.

ఉత్తర హిందూస్థానములో హిందూ ముసల్కారులకు విరోధము. హిందువులు సాధారణముగ ముసల్కారుబండివానిని కుషర్చనేకుదర్చరు. నే నీనియ ముమును పాటింపక తనబండినే ఏర్పరచినందున బండి వానికి నాపై భక్తి కుదిరినది. ప్రసంగభోరణినిబట్టి నేను దక్షిణదేశముడ నని ఆతడు గ్రహించినాడు. దక్షిణాత్ములపై నచటి మహమ్మదీయుల కెట్టికోపము లేదు. “ఒకజాతి చెడ్డది నేటికొకజాతి మంచిది” అని చెప్పలేము. అనిర్జనప్రదేశములో నాకు సన్నిహితుడై నన్ను గాపాడ సంసిద్ధుడైనవ్యక్తి ఒక మహమ్మదీయుడు. “ముక్కరుడైన తురుమ్మ” డనియు, “కరకు తుక్క” యనియు, “తుచ్చుడైన ప్లేచ్చు” డనియు సాధారణముగ మన మీతనికి పేరు పెట్టుచుందురు. “తోడిభార తీయుడు, నానెవోడు. ఈతని హృదయమంగు అమర నదీ విమలవారిబోలు అనుకంప తొలుకాడుచున్న” టని నే నామహూర్తముని గ్రహించితిని. ఆమహూర్తమున దురంత దౌష్ట్యమున కొడిగట్టినవారు తోడిహిందువులు, తోడిబ్రాహ్మణులు. ఈదురాత్మురు దుశ్చరిత్రను పొడగాంచి హిందూసంఘమును నురించి ఎట్టిదుర్విమర్శమును చేయును. కాని ఒకప్పుడు మహత్తరమై యుండిన హిందూసంఘము నేడు నేలగులినదనియు, దీనికి నేడెంతో సంస్కరణ మవసర మనియు, ఈ సంస్కరణము నందినపుడే నేడు దీనినెదుర్కొనిన తీవ్ర సమస్యలు పరిష్కారమునందగలవనియు, హిందూసం

* సీత అగ్నిప్రవేశ మచట గావించె ననుటకు రామాయణములో నెట్టి నిదర్శనమును లేదు.

స్నానానికి

స్మృతికా సతనము

V. K.

ఘము పునరుద్ధరణము నందగలదనియు నొక్కవక్కాణింతును.

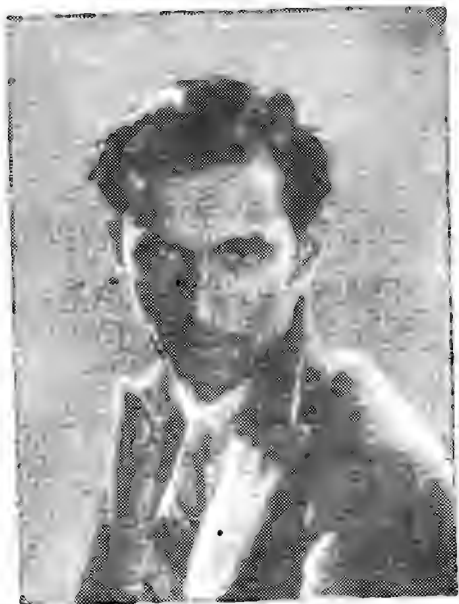
బండినాడు లేచినంతనే నాకును బల మధికమైనది. నాచేత గట్టిలేదుగాని, వాడియందులుగల పెద్ద మరచెంబు ఉన్నది. మరచెంబును నేను చేబూని మూతను శారద కిచ్చితిని. మువ్వరము యుద్ధసన్నద్ధులమైతిమి. ఇక తమ పశ్చ ఉడుకదని గ్రహించి పండాలు తోక జూడించిరి.

వింగళవాసిని దర్శింప నగిగినపుడు త్రోవలోనే తోడిశృంగరై పండాలు మమ్మెక్కుకొనిరి. అమ్మవారి కమనమున పూజారి చిత్తమువచ్చిన మొత్తమును పెట్టి తీయలేను. జగద్ధాత్రిమాల నాత దుచ్చరించు మాటలు కట్లకకోరములై యొందును. కల్లుపాకల పొంతగూడ నట్టి దుగూత్తులను వినము.

మాకమాకలై యెదురగు పండాలు “మీదే యూ” రనియు, “ఏమింహల్లాలో దొద”రనియు, “మీ రెంతమంది” యనియు క్రాసుపక్కి చ్చేయుచురు. ప్రతి ప్రశ్నకు ప్రతివానికి జవాబుచెప్పుట అసాధ్యము. ఏ ప్రశ్నకు జవాబుచెప్పక ‘అంతమా వాగు పీడించినపుడు “ఏచటవిగెనె”రనినపుడు బొబ్బరంగయనియు, “ఎందుండి వచ్చి” రనినపుడు సుబ్బారాయు”డనియు వారికి తెలియని తెలుగుమాటలను, తెలుగు పద్యములలోని పదములను ప్రత్యక్షరములుగా నుచ్చరించువాడను. పండాలు యొక్కయు, పూజారుల యొక్కయు వృత్తాంతము

దెలుపవలెననిన నీసందర్భమున గంధము పెరిగిపోవును. వీరికి సంపూర్ణమైన అంతరంగిక పరిగర్తన మవసరము. వీరిని హద్దుపద్దులందు నిలుపు చట్టపు కట్టుదిట్ట మవసరము. ధూర్తులను పుణ్యస్థలములనుండి తఱిమికొట్టవలెను లేకున్న యాత్రీకులకు భయత్రైతములయెడలగల విశ్వాసము తున్నతున్నలగును. పరిస్థితులు బాగుపడనంతవఱకు యాత్రీకులు వీరిపై నాధారపడక ప్రత్యేకమైన యేర్పాటులు గావించుకొనుట బాగు. తమ పురోహితుని వెంటనిడికొని, హిందీని కొంతవఱకైన నేర్చుకొని పరిభ్రమణమునకై పయనమైనచో దుర్వ్యయమునుండియు, దుష్టులబారినుండియు వీర్భవిడివడజాలుగురు.

కొంతనేపటికి స్త్రీమనుషుడైన గదినుండి యీవలికి వచ్చితిని. చరచరవచ్చి గంగాధర రామచంద్ర ఖాందవే నామ్రాల నిలిచినాడు. నేనేమో యోచించుకొనుచుండ “ఇది మహాత్రైతము. రామత్రైతముమాత్రమేకాదు. ఒకప్పు డిచట నీశ్వరుడు తపసుచేసినాడు. బ్రహ్మ యజ్ఞము చేసినాడు. దేవత లిండ్లు గట్టుకొని నివసించినారు. నదికడ నావ యెట్లవసురమో తీర్థస్నానముకడ పండా యల్లే అవసరము.” అని యాతడేమోమో చెప్పినాడు. నే నూరకొనియుండుటచే ఆధోరణి స్వగతములో చేరిపోయినది. ఇంతలో నాసిక పోవు బస్సు వచ్చినది. “బ్రహ్మవలె యజ్ఞము చేయుము. ఈశ్వరునివలె తపసుచేసికొనుము. యాత్రీకులను పీడింపకుము” అని బుజముపైతట్టి ఖాందవేను హెచ్చరించి, నేను బస్సులో ప్రవేశించితిని.

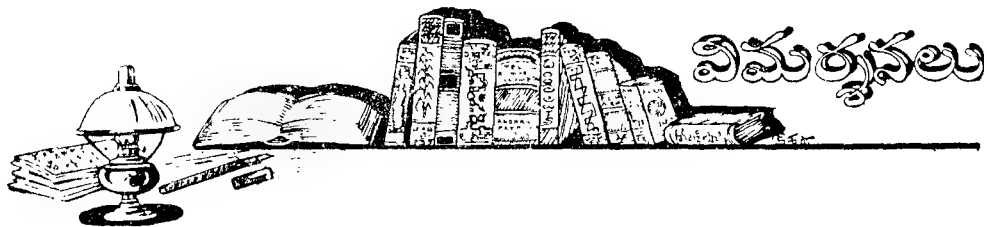

(శ్రీ) యః సాక్షాత్ మహానాథగతుః

॥

విశిష్ట మహారాష్ట్ర స్వయం సేవకావళి పత్రికా ప్రచురణము (1935) ఈ పత్రికమును ప్రచురించినవారిని యుసరిగా పంపెను.

విమర్శనలు

సంధి

కర్త : కోరావ రామకృష్ణయ్యగారు, యం. ఏ. తెలుగు సీనియర్ లెక్చరర్, ఓరియంటల్ రిసర్చ్ ఇన్స్టిట్యూటు, మదరాసు విశ్వకళాపరిషత్తు.
జేల రు. ౧-౦-౦.

ఇంచుమించుగా నవీన ప్రాచీనకాలములకు సంధి కాల మనందఱు నిత్యతీ నీ 'సంధి'యను వ్యాకరణ విమర్శగ్రంథము నెలవవతు యాంధ్రుల యప్పట్టుగాని యన్యముగాను.

రత్నము సానపట్టుటచే బ్రకాశించునట్లు భావయు విమర్శముచే వన్నె కెక్కును. ఆంధ్రభాష కింత వఱకు సమగ్రమగు వ్యాకరణము వ్రాయబడలేదు. ఇందుకు సన్న వ్యాకరణములన్నియు సంస్కృత భాషాసంప్రదాయము నూడి వ్రాయబడినవే. కావున ని యథార్థమగు నాంధ్రభాషాతత్వము నెఱిగింపజాలకున్నవి. కనుకనే యహోబలపతి మున్నగువారు భాషాతత్వము తెలియక నిర్దుష్టములగు పెక్కుప్రయోగములను దిద్ది తెలుగుండనమునకే హాని వాటిల్ల జేసిరి. దేశభాషలకు వ్యాకరణమువ్రాయు వైయాకరణులు ఆయా భాషలకు సన్నిహితములగు భాషల తత్వముల నారసి వ్రాయవలయు ననుట నిర్వివాదము.

తెలుగునకు వ్యాకరణము వ్రాయు వ్యాకర్తలు తెలుగుభాషకు జననియనందగు మూలభాషనుగూడ బాగుగా నెఱిగి తమసూత్రముల నిర్మించియుండిరేని పెక్కుప్రయోగములు సాధువులై, త్రోసివేయరానివియై యుండెడివి. కాని యట్టిదారిని మనపూర్వులు ద్రోక్కరైరి. కావుననే వైయాకరణికోమణులగు వజ్ఞుల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రిగారు గూడఁ యి యధర్వణకారికావళి పీఠికలో "అహోబలపతి మున్నగు మన యిటీవలి వైయాకరణుల నాఁటికి 'కాల్ డ్' వెల్" మొదలగువారి భాషాశాస్త్ర గ్రంథములవంటివి బయలుపడలియుండకపోవుచేతను, వారి కితరద్రావిడభాషల

జ్ఞానము లేకుండుటచేతను, భాషాశాస్త్రపద్ధతిని మాటి కేవల ప్రభుసమ్మితములవలె నడుపఁబడిన సంస్కృత వ్యాకరణములనుమాత్రమే వా రభ్యసించియుండుట చేతను బ్రమాదములు వారిగ్రంథములలోఁ బడుట కవకాశము గల్గెనని చెప్పుట సాహసము'గాదు" అని వచించిరి.

శాస్త్రిగారివంటి మహావిమర్శకుల, వైయాకరణుల యాశయమును, గోరికను గార్యరూపమునఁ జెట్టి యాంధ్రులమన్న నకుఁ బాశ్రులుగా శ్రీకోరాడ రామకృష్ణయ్యగారు రచించినదే యీ 'సంధి.'

ఈ 'సంధి' వ్యాకరణములకు లొంగని పెక్కుప్రయోగములను సాధించుటయేగాక వాని వ్యుత్పత్తులను గూడఁ గూలంకమమ్మగాఁ జెలుపుచున్నది.

జీవవ్యాపయను నాంధ్రమునకుఁ గాలక్రమమున జరిగిన మార్పులన్నియు నీసంధి చూపుచున్నది. విశిష్టమునైనను సాధింపవలయుననిన దాని పూర్వోత్తరోదంతమునామాలముగా నెఱిగి తత్త్వనిర్ణయము చేయవలయు నను సిద్ధాంతమును బోధపఱచునదియే యీ 'సంధి'.

సంధియననేమి? ఈప్రశ్నకు సమాధానముగా నీగ్రంథోత్పత్తి మూలమైనది. చిన్నయసూరి మతమునఁ "బూర్వపరస్వరంబులకుఁ బరస్వర మేకాదేశమగుట సంధి."

కేతన మతమున

"మొదలి పదము తుదివర్ణము

వదలక పైపదము మొదలివర్ణముతోడన్

గదియఁగ సంధులునాఁడు" — అని

విన్నకోబు పెద్దనమతములో

ఆదిశబ్దాంత వర్ణంబు నంభోశబ్ద

పూర్వవర్ణంబుతోఁ గూడఁ బొత్తుచేత

సంధి యగు-అని.

ఇందు సూరిగారి సిద్ధాంతము అనుపపత్తిమూల కము. సూరిగారి మతముచొప్పున లోపాదేశాగమ కార్యములు సంధికార్యములు కాకపోవలసివచ్చును. అయినను వీనిని సంధిప్రకరణములోమాత్ర మాత్రేను చేర్చకయుండలేదు. కాఁగా నీయగమములన్నియు సంహితాదశయందుఁ గలుగు మార్పులేకావున నివియు నీప్రకరణమునఁ జేర్చఁబడినవని తలంపనగును...చారిత్ర కదృష్టితోఁజూచినచో వాస్తవముగా 'ను'గాగమ 'టు' గాగమ 'రు'గాగమాదులుచ్చరణ సౌకర్యము కారణము గాఁ జేరినవిగాక, సహజముగా నార్యాశబ్దములకుఁ జొందినవో, లేదా యట్టి కొన్నిప్రాచీనశబ్దముల సామ్య ముచేఁ గాలక్రమమున భాషలో నేర్పడినవో యగుటచే సంధికార్యములుగఁ బరిగణింపఁదగినవియేకావని చెప్ప వలసియుండును."

ఇదియెంతయు యథార్థము. కావుననే పెక్కు శబ్దములకు సంధికార్యముతోడి యనావశ్యకమును జాటి తొలుతటి యఖండవాక్యములోని యథార్థప్రాచీనరూప ములనీసంధి మనకనులయెదుటఁ బెట్టుచున్నది.

పాదరిల్లు అనునపుడు 'రు' గాగమవిధి యవసరము లేకయే 'పాదరు X ఇల్లు' అను సత్యరూపమును జూపి యందులకు 'పరగఁ బాదరు పాదరు పల్లంబు పల్లంబు' అను తిక్కనప్రయోగమును జూపుచున్నది. ఇట్లే 'మగనాలు' అనునది "మగని + ఆలు" అనుదానినుండి యేర్పడినదిగాఁబులూఁ జేరి 'మగనాలు' అని కాక మగన్ + ఆలు అనుదానినుండి యేర్పడినది. ఇట్లే పురుడు + ఆలు మున్నగునవి. కుటు + ఉసురు కుట్టు సురు; చిటు + ఎలుక చిట్టెలుక యనికాక 'కుట్టె' + ఉసురు, చిట్టె + ఎలుక' అని యేర్పడినవి.

ఇట్లే తొన్ + పది తొంబది, గోన్ — గోంగళో గోంగులు, గోంగులు; నెటి, నెటింగళో, నెఱంకులు — నెఱంకులు; పేదర్ + ఆలు — పేదరాలు ఇత్యాది పెక్కు రూపములను అపూర్వప్రక్తిని, లేమిశక్త్యాబిజ్ఞముల సాదృశ్యముతో సాధించి తెలుఁగునకుఁ బ్రత్యేకాగమ శాస్త్ర మనావశ్యకము అనుటను పాఠకులకు సుళువు కలిగించిన ధీ మాతనమగు 'సంధి'. ఇందలి విషయము

లన్నియు నపూర్వములు. ఆంధ్రులకు, అనఁగాఁ గేవలం ధ్రువాషా మాత్రైక వేదులకుఁ బారాయణము చేయఁ దగినవి.

ఈ 'సంధి'యందుఁ బరామర్శింపఁబడిన విషయ ములు:— "భాషాలక్షణము-వ్యాకరణము, ఆర్యభాషా రూపములు-చారిత్రకచిహ్నములు, ఆంధ్రమున నాగమ విధానము, బహువచనరూప నిష్పత్తి కుశ్ విధానము, సంధిస్వరూపలక్షణములు, సంధిలోని యాగమాదుల స్వరూపము, యడాగమస్వరూపము, ద్రావిడభాషలోని సంధి, సంస్కృతభాషలోని సంధి, గోపసంధి, సదాంత్య వర్ణలోపము, ఇకార—ఉకార సంఘట, ప్రళమా విభక్తి ప్రత్యయస్వరూపము, ప్రళమేతర విభక్తి సంధి, అపదాదిస్వర సంధి, ద్విరుక్త టకారము, ప్రాంతాదులు ఆగమసంధి, 'టు' గాగమ 'రు' గాగమములు, అందుకు ప్రభృతులు, నుగాగమము, అలిగాగమము, ఆదేశసంధి, గసడదవాదేశసంధి, సరభాదేశసంధి, కభాద్రుతప్రకృ తికవిభాగము అనునవి. ఇం దేవిషయమున కాలిష యమే యపూర్వమైనది. ౩౩ నూత్రములతో నన్నియ భట్టును, ౫౫ నూత్రములతోఁ జిన్నయసూరియు ముగించిన సంధివిషయములు ఈ మాతన 'సంధి' రాయల్ నైజా పాత్రములో నూటయేఁబదియెనిమిది పత్రము లచే నెలయించుచున్నది. ఎన్ని యపూర్వవిషయములు లేకున్న నీగ్రంథ మింత పెరుఁగునో చదువరు లూహించుకొందురుగాక! అనిదంపూర్వమును నీ 'సంధి'ని వ్రాసి నెలయించి శ్రీరామకృష్ణయ్యగా రాంధ్రభాషకు మహో పకారము నొనర్చిరి.

‘స్వస్థానవేషభాషాభిమతాః
సంతో రసప్రబుధధియః’

అను ప్రళమాచార్యుల వాక్యము సార్థకము గా వించుచున్న రామకృష్ణయ్యగారి నేరీతిని బొగడినను నత్తుక్తి కాఁజాలదు. విశ్వేశేయమే ప్రధానముగాఁ గల శ్రీరామకృష్ణయ్యగారి కిదివిధినిర్వహణమేకదా!

ప్రాచ్యభాషా పరిశోధనాలయమును నెల కొలిపి భాషాసాహిత్య విమర్శనగ్రంథముల నాయా

భావలరచియింప నేర్పాటుగావించిన మదరాసు విశ్వ కళాపరిషత్తు మిక్కిలి అభినందింపదగినది. తమకు విశ్వకళాపరిషత్తువారు సమకూర్చిన సౌకర్యములను విని యోగించి శ్రీరామకృష్ణయ్య పంతులుగారు. ఇట్లే యింకముందును ఆంధ్రభాషా సాహిత్యతత్వప్రకాశకములగు గ్రంథములను జెక్కింటిని రచించి యాంధ్ర భాషాప్రశస్తి బ్రకటింపుదుగాక !

పెనుమెచ్చ సత్యనారాయణరాజు

జగత్సంధ

ఈ భూమంశలమున నొకానొక కాలమందు భరతఖండమునలె నఖింశ పరిపూర్ణ సామ్రాజ్యము ననుభవించి, నెనుకటి కాలమున నింతయాత్మవిస్మృతిచే స్వగృహజ్ఞానమును గోల్పోయిన దేశము వేరొకటి కానరాదు. ఈ యధఃపతనమునకు రాజకీయదౌర్భాగమే కారణమని నొక్కిచెప్పవచ్చును. మనదేశము వేయి వత్సరములుగా విదేశీయుల పాలననది. ఆవిదేశీయులు తమ పాలనప్రతిభముల బలపఱచుకొనునిమిత్తము తమ భాషను రాజ్యభాషగా నొనర్చి దానియందు తీర్థులగు వారికి రాజకీయోద్యోగముల వచ్చుపెట్టి యాభాషా వ్యాపనముచే దేశీయభాషలు తలలెత్తకుండునట్లు కావించిరి. మనదేశమున పాశ్చాత్య విద్యాభివృద్ధిచోపాటు సర్వతోమఖమైన పాశ్చాత్యవ్యామోహమును గూడ వ్యాపింపజేసినగాని బాహుళ్యమైన భారతీయ పూర్వ చరిత్ర, సంప్రదాయ, విజ్ఞానము లన్ని దేశము తమ యధీనము కాజాలదను రాజనీతిరహస్యము నూహించి తదనుగుణముగ విద్యాప్రణాళికలు సిద్ధపఱచిరియు, పాత్యగ్రంథములు ప్రకటించియు కృతకృత్యులయిరి. ప్రాచీనసంప్రదాయములకు పునాదులగు స్మృతులను, పురాణములను అబద్ధములకు పుట్టినిండ్లనియు, అవి స్వార్థపరులగు లెక్కసంఖ్యాకులచే పాపరుల వండింపజేర్చిన గ్రంథములనియు, భారతీయుల జీవస్థాయు నెరవు సామ్యమునియు, వారివిజ్ఞానమంతయు యవనాదులములమున సంపాదితమనియు వేదికముల చాటి భారతీయుల

కాత్యశక్తియందు నిరుపమానశంకను పుట్టించి కృతార్థులయిరి.

కాని, వారి యా జతనము స్వవిషయవిస్మరణ దూషితులగు భారతీయులకు ననుకూలని ఫలితాంతర మొనగూర్చినది. ఆధునికయుగమున నాగరకాగ్రగణ్యుల నియు, స్వాతంత్ర్యప్రియులనియు ఖ్యాతిగడించి లోకాభివృద్ధికై పాటుపడకలసినపండు తామేయని భావించి ప్రకటించుకొను నీపాశ్చాత్యుల విద్యావిధానము మన యందంతర్గతమైయుండిన సాంఘికార్థిక స్వాతంత్ర్యాభిలాషల సప్రయత్నముగ, ననివార్యముగ, నవాంఛితముగ దేశమంతట వ్యాపి పజేసి దేశీయోద్యోగ గావించెను. ఏతత్ఫలితముగ పూర్వవాసనాపరిచితులు విస్మృతౌన్నత్యమునకు గారణములారసి ప్రపంచమండలి సకలదేశముల నీసాంఘికార్థికరాజకీయాది వ్యవహారము లేదోచరిణామముల నెట్లందెనో పరిశీలించి పూర్వకాలమున నెప్పటికప్పుడు మనయందేర్పడు దోషముల నిర్మూలించుకొనుచు నూతనసంస్కారముల జేయుచుండినందుననే యట్లంటిమనియు, ప్రకృత మనావశ్యకవిషయములందు దలదూర్చి యావశ్యకముల ననాదరణము గొనుట వలననే హీనస్థితి మనకజ్జెననియు నిర్ధారించిరి. మఱియు విజ్ఞానవ్యాప్తికి విదేశభాషామకనము గొప్పయాటంకమనియు విస్పష్టమయెను.

అదియునుంగాక స్వాతంత్ర్యప్రియులను ప్రతిదేశమును నిజదేశభాషయందు విద్యాప్రణాళిక నేర్పఱచుకొని, విదేశభాషలనుండెడి యపూర్వగ్రంథముల యనుకృతిములమునను, భాషాంతరీకరణము మూలమునను తమతమభాషల పెంపొందించుకొనుట లోక విదితము. ఏజాతియు విదేశభాషాములమున విజ్ఞానోన్నతిగాని ఆర్థికోన్నతిగాని గడింపలేదు. ఏతత్ఫలపర్యంతము మనయాంధ్రలోకము నావరించియుండిన చీకటి యొక్కింత వీడినది. తమ్ములమున భాషేతరములనుండి యుద్ధాంశముల నాంధ్రీకరించి తద్విజ్ఞానము మనసామ్ముకావించుకొనవలయుననియెను తృప్త కొందఱికిలుగగా తత్కార్యసిద్ధికై వలయు పారిభాషిక పదజాలము స్వల్పమయ్యెను తమసంకల్పము నెఱవేర్చుకొని మార్గదర్శకుల

గుటయే జన్మసాఫల్యముగ నెంచిన క్రియాశూరులు అనేకులుకలరు. వారిలోనొక్కరు మన “జగత్కథ”కు కర్తయగు శ్రీ కొమాంఘారి, శకకోపచార్యులు, ఎం.వి. బియల్ గారు. వారి కృతి స్వతంత్ర గ్రంథముకాకున్నను తత్సమానపరిచి నలంకరింప దగినట్టిది.

ఒకానొకయాంగ్లకవి గ్రంథములగూర్చి ప్రశంసించుచు వానిని తాత్కాలికములు, సార్వకాలికములు నని యిరు తెగలుగ విభజించెను. వానిలో నీరెండవ తెగకు చెందినది యాంగ్లాభాషా రచితమగు శ్రీ వెల్సుగారి “Short History of the world” వారు తమ పీఠికయం దాగ్రంథముగూర్చి “ఈవిఁచరిత్రమనవలను చదువుకొని సరాసరిగా చదువుట కుద్దేశింపబడినది. వివరములు క్లిష్టవిషయములు లేకుండ, ఇప్పటికి తెలిసియున్న చారిత్రకవిషయముల సామాన్యసంగతులందుండును.....మానవజాతి ప్రవృత్తిని గూర్చిన మనోభిప్రాయములు మరలజ్ఞాపికి దెచ్చుకొనుటకు ఈగ్రంథము చుఖ్యముగా నుద్దేశింపబడినది.” అనివ్రాసియున్నారు. అట్లే యట్టిచే యగును.

ఈగ్రంథమున భూలోక మెట్లుపుట్టినదో, అందు ప్రాణికోటు లెట్లు సక్రమమున నుత్పన్నములైనవో, నీవ వికాస మేయే పరిణామముల జెందుచు నానాటికెట్లుభివృద్ధి గాంచుచున్నదో, రాజకీయ సాంఘికవేషభాషాచార వ్యవహార, ఆధ్యాత్మిక నీతిభావముల పట్ల ప్రజానాగరకత యేక్రమమున బెరుగదో శాస్త్రీయదృష్టిని నిరూపింపబడియున్నది. అనంతరభేదములచే నొప్పుచు, పరస్పర విరుద్ధములుగ గూడ గనపట్టు ప్రజాసంఘము యొక్క నీతి మత సంప్రదాయక వైమనస్యముల కేక త్వము గల్పింప నుద్దేశించిన సంక్షిప్త గ్రంథముగ దీనిని భావింపవచ్చును.

వెల్సు మూలగ్రంథము చదువునెడ యూరపు ఖండమును, తత్ఖండధ క్రైస్తవమతమునే నాగరక తమన, విజ్ఞానమునకును జన్మసానములనియు, ఆఖండవాసులును, వారిమతమునే తరణోపాయమనియు వారుద్దేశించినట్లు తోచును. కాని యట్టి దోషమునకు లోనుగాక

ఆచార్యులవారు మూలము ననుసరించుచు ఏయేపట్టుల తమకు భిన్నాభిప్రాయము కలదో నాయాపట్టుల టిప్పణుల మూలమున దెల్పుచు, పాశ్చాత్యశాస్త్రీయ సిద్ధాంతములకును మన పురాణాదులందు దెల్పబడిన సర్వప్రతి సర్వ సిద్ధాంతములకును తారతమ్య మెంతోలేదని సాధించునపుడును శ్రుతిస్మృతి పురాణాదులనుండి ప్రమాణములను బహుళముగ నొసగియున్నారు. అట్లానగ్నగా మూలమందలి లోపములు కొన్ని సమసినవి. ప్రతిఫలపాదమునను టిప్పణులచార్యులవారి పరిశోధనావిస్తృతిని, సత్యదృష్టిని, హరణాశక్తిని, నిజదేశాన్నత్యము నిగవ బెట్టవలయునను నాసక్తిని నేవిధముల చాటును. ఈయాంగ్లగ్రంథముం జదివిన సృష్టియందలి మూల సూత్రములు మానవమనోభావములం దేకరీతిగ బ్రవర్తిల్లుచుండుననుట రూఢియగును.

మూలగ్రంథమున భరతఖండముగూర్చి రెండవ్యాయములు మాత్రమేకలవు. అవి బాధ్యుని, “శోకుని గూర్చి వివరించును. ఆనందరఘ్నమున టిప్పణుల జేర్చి మన దేశ చరిత్రమును మఱింత విపులము గావించియున్నారు గాని ఇందుమూలమున భారతీయులు ఒకానొకప్పుడు ఖండఖండంతరములం దల్లకొని భూలోకమంతటిని మహోన్నతస్థితికి దే బ్రతుక్కించినవారను పరిశోధనా ఫలితములు హెచ్చరిక చేయబడలేదు. అట్లు చేసియుండిన ప్రాచీనులు ఘావహర్యములవలె నుండక దిగంతముల వ్యాపించి వన్నెయు వాసియు గాంచి సామ్రాజ్య సాపకులుగ నెలసినను భావము వెదచల్లుట కవకాశముండియుండుననుట నాచూశయము.

మఱియు, మన యితీహాసాదులందు వర్ణింపబడిన మహోన్నతులును, వికృతాకారులు నను రాక్షసాది జాతులును, శరభాది మృగములును, గండభేరుండాది పక్షిజాతియు భారతీయుని యూహాసృష్టిగాక వాస్తవ ప్రపంచమున నెలసియుండినచే యనుబయు, పూర్వ ఋషులు సత్యముకొఱకే పాటుపడి రనుబయు విస్తృతమగును.

ఈజగత్కథాధారచరము మన యాంగ్లభాషా చరిత్రమునం దొక విస్ఫుటయుగమును సాపించును. మన

పూర్వులు సామ్రాజ్యసాపకులుగ వన్నెకెక్కియుండిరి. అట్టివారికి నేటికి క్షీణదశ సంప్రాప్తించినది. కాని మన భావము భావికాలమున సుత్రాంత్రపదము కలిగి Italian of the East అను బిరుదమును సార్థకపఱచుకొనుననుట కిదియొక శుభసూచనము. ఈసందర్భమున నొక చిన్న హెచ్చరిక. ఆంధ్రభాష పెల్లగ సంస్కృత భాషపై నాధారపడి నూతనవిజ్ఞాన విషయములను, ఆధునికభావ శ్రేణిని ప్రచురించుట కనువుగానిదనుట పొల్లనియ్య, నట్టి యభిప్రాయవ్యాప్తికి మన విశ్వవిద్యాలయములును, అందు పట్టభద్రులగువారి మాతృభాషా విరసనమే కారణములనియు, వారి యుద్వేగముననే మనకు శ్రేయమున గూడవలయుననియు హెచ్చరించుచున్నాడను.

ఆంధ్రభాషయందు గ్రంథరచనముకష్టము కాదు. పండిత పామరస్వాధ్యమును సరళభాషను గ్రంథరచన మొనర్చినవారనేకులుగలరు. చారిత్రక రచనావిషయమున నద్దానికి మార్గచర్యులుగా శ్రీశకాపాచార్యులనా రొప్పనున్నారు. వారిగ్రంథము మనభాషయందు ప్రపంచ చరిత్రలేనికొరతను తీర్చినది. వాఙ్మయమున కొక యయూర్వసూక్తియుగా నమరినది. ఈ యుద్ధాంధమునకు కొన్నిలోపములు, నాకు దోచినవియిటు దృష్టాత్రముగ జేర్చుకొనియెదను. అయ్యవిహడ లేకుండిన నిది ప్రాచీనాధునికభాషాభిమాను లెల్లరకును అత్యంతాభిమతమై యుండెడిది నాయాశయము.

౧. గ్రంథమంతయు వ్యావహారిక భాషలోనైనను, గ్రాంథికభాషలోనైన నుండజేల్లును. వాటి, వీటి వాని, వీరి, కొత్త, కొవ్వ మొదలగు కొన్ని వ్యావహారిక పదములను చొప్పించుట యుక్తముకాదు.

౨. సాహిత్యసంబంధ మగు సవ్యకావ్యములలో మాత్రమే హృదయమును పొందింప వలయునగాని తదితర గ్రంథములందావశ్యకము కాదనుభ్రాంతి మనలను బిడవలయును.

(౩) జాతులు వచ్చిరి; జాతులు వ్యాపించును. మొట్టి జీవులవత్రించెను; మృదుదేహాలు మర్శ్యములు, జీవిప్రసవులు-హీడిల్పగ్గనరుములు, హీడి

ల్పగ్గనరులు - ఇత్యాదులందు మహాదర్శకామహాదర్శకవిభేదము పొందింపబడవలెను.

(౪) ధగల యుద్ధారణభేదము వ్యవహారమున కొన్ని మండలములందు మృగ్యమునుచున్నను గ్రంథస్థము కాకున్నపు డవి సమస్తాంగ్రులగు నాచరణీయులు కావనుట విస్మరింపరాదు.

అర్థము—అర్థము, యధార్థము, యధార్థము వ్యర్థము, పుష్పిని, స్వాధ్యము-స్వాధ్యము; ఆర్థిక ఆర్థిక-ఇత్యాదికలగులుపువర్ణకమప్రయోగములు బహుళములు.

(౫) తెనుగుభాషయందు వర్ణకమము ననుసరింప నక్కఱలేదనుచు మొకటికలను. వ్యావహారికరూపము లేవనికి తోచినట్లు వారు వాడవచ్చుననుటకు నిదర్శనములు—

వశించు, చేసుకొను, అస్తి-అస్తి (ఎముక అను వర్ణమున) తత్వము, శేఖ్లు, శేఖ్వు, చిత్రపులు, చిత్రరువులు. మరిగజ్జు, బుధ్యులు, వండు.

(౬) విషయక్లిష్టత మాన్పుటకు విసంధియొంతో సహకారి యగునగాని, దానిని విషయ పుట్టింపజేసంత విస్తారముగా ప్రయోగింపరాదు.

“ఈస్థిలోనున్న అండపిండములను...అవి మొదట అత్యల్పప్రాణులుగను, అంతట మత్స్యైంగకములుగను, ...చివరకు ఆయాజాతి జంతువుల ఆకారము నొందునని శేలినది.

“ఐతే ఇవి అన్నియు...

“అట్లునా భూమి ఆరంభించి అనేక కల్పములై యుండును.

“ఈఉల్కల సదార్థము ఇనుపగులలోని...”

ఇట్టివి పెక్కులు. సంధిచేయుటవలన నష్టమేమియు గలుగదు. సంధి కలుపునెడ కళానుతప్రకృతిక భావము ఘటించుటయు, ఉకారసంధికి యడాగమము గావించుటయు పెక్కుచోట్ల సంధిలైనవి.

“సూర్యగోళముయొద్ద, వానిచుట్టు అతిశీతముగ, అతీతిగా యేర్పడియుండవని, కాచినియు యెవనిమట్టుకు

జనులు యెవరియిష్టము, సంఘస్థులనును యితర అంత కన్న యెఱుఁగునకు... మొదలైనవి.

(ఇ) ఈ గ్రంథమునందు అరసున్నల ప్రసక్తియే లేదు. అయ్య దొక యాధునిక మతము. కాని ద్రుతస్ర కృతికములకు పరుషములు పరమగుచోట్ల సంధికార్యము గానించి యరసున్న లిడుచు మంచిదనియు, శబ్దస్వరూప విజ్ఞానమునకెంతో తోడ్పడుననియు నామతము.

(ఁ) “విష్ణుజల్లు కాలమందు కోతలలోను మంచిపంటకై... “అగ్నికాలో చాలమంది గోధుమ వర్ణపు ఉత్తమజాతి, శ్యామవర్ణపు నీగ్రోజాతి, పీఠి మిశ్రిముగా నున్నారు.

“మైల, అపరిమిత, ప్రమాదకరములు; అందుచే ... ఎవరూ ఆరిపోగ ను దక్క...”

ఇట్టిస్థలములందు విశేషణములమధ్యను, విశేష్యముల మధ్యను సముచ్చయము నుపయోగింప వలయును. వ్యవహారమున నీకార్యము పదాంత స్వరమున హెచ్చించుటచే నెఱవేఱినను వ్రాతలోమాత్రము విడువరాదు.

(బి) వ్యక్తివిభక్తి ప్రత్యయమున ‘మ’ మందు సుగాగముములేవి. కొన్నిపట్టుల కర్ణకటువుగా నుండును.

“ఇతిహాసముకును, మతముకును శరీరముకు...” నుగాగముగల ప్రయోగములును ‘పరిణామముగకు’—ఇత్యాది వాడియుండగా సర్వత్ర ఏకవిధాన మనుసరించిన చక్కగ నుండుననితోచెడిని.

(హెచ్) సమాసమధ్యమన సంధిగావింపమి దుర్భాగముగానున్నది.

“ప్రపంచపు ఆ రూపశేముల, వారి ఆర్థిక, ఈ అధ్యాయమున, భూమిఉత్పత్తిక్రమము, భూమి ఉత్పత్తి పము.”

(ఐ) వాక్యరచనా క్రమము అంగప్రదర్శితేకాక వింతపదములను కూడ ద్రోశించి:

“మూరదర్శించి కనబడును.”

“వ్యక్తికిని దానిశిష్యులకును స్వరూపజాతిసామ్యముండును; కాని వాని మధ్య వ్యక్తిభేది ముండును.”

“ఇది ప్రారంభదశ యగుటచే దానిమస్తిష్క మిప్పటి ఖడ్గమృగముల మెదటి పడవవంతునకును తీసి పోవును.”

“ప్రపంచమున బోగ్యజాతి శీవులు నవజీవయు గమంజే మొనరిజెను.”

“ఈకథలు గాథలు నిష్కపటమున సహజులై లిలో, అంపలి యధార్థ భావములు పూర్తిగా మరుగుపడకుండనే, కనబడుచున్నవి.”

“గాయత్రీ మంత్రమును కనిపెట్టిన విశ్వామిత్రుడు...”

“అప్పటి ఆర్యమధ్య జన్మచే కులచార భేదములుగాని, నరిలో అంతర్వివాహము అంతర్భోజనములు నిషేధించుటగాని, కనబడును.”

(జె) అల్పశిష్యు, అత్యంతభాషికులు—నినట కింపుగాని సమాసములు.

(కె) అంగభాషా పదముల నాంగ్రలీనిని వ్రాయుటలో నాభాషయందలి యుచ్చారణకు లోటులేకయు, అంగభాషా సామాన్యగర్భమగు నజంతశబ్దముగా మార్పియు వ్రాయుట మేలని నాయభిప్రాయము.

రెలిజియన్, ఎస్టాబ్లిషమెంట్, గజటిక్, ప్రాటప్టెంటు, మిథాలజీ, ఎనాలిసెస్, ఎయెలిక్టు— ఇత్యాదులు.

(యల్) అంగద్రీకరణమున గొన్ని హెచ్చరికలు. Jaw-bone=దోడనరము అనివ్రాసిరి. నరమునకు సమానాంగ్లపదము nerve, muscle అనును. Recalcitrant princes=వ్యతిరేక ప్రభువులు. ఇయ్యన ముష్కగులు లేక మూగగుల ప్రభువులు అనియుండిరి మూలారకబోధక మగును.

Lava like masses=అగ్నేయ కలలు.

The moon, which nowadays keeps one constant face to earth, would then have been rotating visibly and showing the side it now so inexorably hides. ఈభావ

మంతయు “ఇప్పుటివలెగాక అప్పటి చంద్రబింబము రాత్రులం దవిచ్చిన్న ముగ నగుపడియుండును” అని సంక్షిప్తము కావించబడినది.

“We have told of the glorious intellectual dawn of Greece and Alexandria, and presently the collapse of the slave-holding civilisations and the clouds of religious intolerance and absolutist government darkened the promise of that beginning.” గ్రీసులోను అలెగ్జాండ్రీయాలోను జ్ఞానోదయమైన సంగతిని, దాస్యపద్ధతి తగ్గిపోవుటను, మూఢభావులు నిరంకుశ ప్రభుత్వములు ఈజిప్టునారంభమునకు విఘ్నముగలిగించిన సంగతిని తెప్పియఁజేసితిమి.”

పై గూఁఢాంగ్ల వాక్యముల పరిక్షించిచూచిన నా రెంటికినిగల తారతమ్య మేర్పడును ఇట్టివి పెక్కులున్నవి. ఈయాంగ్లీకరణ మాంగ్ల భాష తెలిసినవారికిగాక తదతరుల కను నెడల గూడ మూలమందలి భావములను విస్తృతము చేయు బాధ్యత అనువర్తకునియందు గలదు. గ్రంథారంభమునందే “తెలుగున వ్రాయుటలో వైలిధాన శతకన్న మూలసంగతుల సరిగ తర్జుమాచేయుటకే ముఖ్యముగ యత్నించుతి” అని పలికియున్నారు. ఆప్రయత్నమునకు విశేషభంగము వాటిల్లినది. ద్వితీయ ముద్రణమందైనను సరిపలుచుకొంచురు గాక యని కోరెదను.

పారిభాషికవదుల సందర్భమునను అంగ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వాధికారులను పరిక్షించియున్నానని ఓరికి శ్రమ తగ్గి యుండునని భావించెదను.

విస్తార మేల? పూర్వోక్తదోషముల నెల్ల వీరేగుర్తించి తమవీతికయి దొక హెచ్చరిక వే. కొనియున్నారు గదా! ఏల యీచరిత్రచర్చకు మనబోలును. గ్రంథకర్తకు గోచరింపనివి యెన్నోకలవు. కనుకనే యిట్లు చెప్పితిని. గ్రంథపునర్ముద్రణమున నివీరెల్ల క్లిష్టగా దొలగింపబడ దగినవి.

ఏది యెట్లున్నను ఈగ్రంథముమాత్రము ప్రత్యాంధ్రునిహస్తము నలంకరింపదగినది. నష్టమైన ప్రతిభను పునస్సంగ్రహముగావించుట కిది యున్నోధకమగును.

వేదము లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

Federalism in Government

By

Mr. M. Venkatarangaiya M. A.

Reader and Head of the department of history, economics and politics.

University College of Arts, Andhra University, Waltair. Price Rs. 2.

౧౯౩౦ సంవత్సరమునుండి ఫెడరల్ విధానము భారతీయులదృష్టి నాకర్షించినది. దీనిని గుఱించిన కథనము రాండు బేబీల్ కాక్ ఫరెస్టులలో ప్రతిస్పందించినది. నేను భారతీయులచెవులందు గింసరు మనుచున్నది దీనినిగుఱించినమాటయే కాని ఫెడరల్ విధాన మనసేమో, దీనికి సంబంధించిన పాలనా సూత్రము లెవ్వియో, మనదేశముందలి ప్రత్యేకపరిస్థితుల కివెట్లుచెల్లునో, ఇక నావర్భవింపనున్న రాజ్యాంగ సంస్కరణములు భారతీయులను ఫెడరల్ ఆశయము దావల నెట్లు చేర్చునో, క్లిష్టమైన మననమస్యలు దీని కతన నెట్లు పరిష్కారము నందగలవో, కక్ ఫెడరేట్ యూనిటరీ విధానములకును ఫెడరల్ విధానమునకును గల సంబంధమెట్టిదో, ప్రస్తుతవిధానమునకును, దీనికిని నడుమ గల ముందంజయెట్టిదో, దీనికి సంబంధించిన యూనిక మెరల్ లెజిస్లేచర్ బై కమెరల్ లెజిస్లేచరులందలి వ్యత్యాసమేమో, రెండవ ఛేంబర్ ఫెడరల్ కవుక్ సెల్ లేయేపరిస్థితులం దిక్కరైయుండునో, భారత పరిస్థితులకు రెండవఛేంబర్ ఎట్లవసరమైనదో మన నాయకులందు కొందఱికిమాత్రము దెలియును. ఈయంశములు ప్రతిభారతీయునకును సంబంధించినవి. వీనిని గుఱించిన పరిజ్ఞానమును ప్రతిభారతీయుడును హృదయంగమము కావించుకొనవలెను.

అధికరాజకీయాంశములు జటిలములైనవి. గట్టి మెదడుగలవారికి గాని యివి బోధపడవు. కొరుకువడని కొయ్యలని వీనికి తిలోదకములువదలిన నీరసమానములు కలరు. మీరామిక్కిలి ఘెడరలో విధానమునుగుఱించిన విపులాంశములు గల ఒక యుద్ధాంధ్ర మివఱలో గాన రాలేదు. ఈతీర్థ విధానము గల దేశములను గుఱించిన ఉదంతమునుండియు, వివిధరాజకీయ గ్రంథములనుండియు ఘెడరలోపదతి యిట్టిదని గ్రహించుటకుమాత్ర మివఱలో నవకాశముండెను. శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్యగారి కొరతను దీర్చిరి. వీరు రాజకీయ అర్థశాస్త్రములను పిడికిటబట్టిన మనీషులు. స్పష్టమై యెల్లఱుకును దెలియునట్లు మణిమోహననేమోవలె బోధింపగలకత్తి వీరికి గలదు. వీరు కేవలము బోధకులు కారు. భారతస్వాతంత్ర్యోద్యమముపట్ల గ్రామపునరుద్ధరణోద్యమముపట్ల విశేషమరాగము గలవారు. తాము చర్చించు సంశయములు దేశపరిస్థితుల కెట్లు చెల్లుబడి యుపకోయని పరిశీలించుట వీరి యలవాటు. వీరిగ్రంథ మిట్టిప్రాముఖ్యము నందిగలదో పెక్కుమాటలందు చెప్ప నక్కరలేదు.

భారతీయుల చూడ్చిలోనున్నది స్వరాజ్యము. దీనిని గుఱించి తీవ్రాందోళనము జరుగుతే తాండుచేవి లోసభలనుండి ఘెడరలోఘోష రివున నెగసి భారత దిగ్విజయమున వాలుటచే నిదిస్వరాజ్యమును, సంపూర్ణము గాగాని, అసంపూర్ణముగాగాని, మనకొసగునేమో అని కొందఱపోహపడుచున్నారు. స్వరాజ్యము ఘెడరలో విధానమునకు సహజగుండలముకాదు. దీని గళనీమయం దనివార్యముగా స్వాతంత్ర్యాశయము శ్వమంతకమువలె తేజరిల్లనని తలపరారు. కనడా, స్వెట్జర్ లాండ్, ఆస్ట్రేలియా, యునైటెడ్ స్టేట్స్ ఆఫ్ అమెరికా మున్నగు సీమలందువలె ఘెడరలోవిధానము స్వేచ్ఛాదర్శమును మణిపేటికవలె జేతులబూని మన కప్పనమొనరించునని యూహింపజెల్లదు. కేంద్రప్రభుత్వమునకును స్థానికప్రభుత్వములకును, స్వతంత్రరాష్ట్రప్రభుత్వములకును నూతన సంబంధమునుగూర్చునదే అఖిలభారత ఘెడరలోవిధానముని మనము గుర్తించవలెను.

ఈవిధానమున ప్రత్యేకప్రభుత్వముయొక్క పాలనాపరిమితి నిర్ణయముకావలెను. ప్రత్యేకప్రభుత్వాధికారమునుగుఱించి ద్వంద్వభిప్రాయములు చెలరేగకుండుటకై దీని పాలనమునకు సంబంధించిన నూత్రములు లిఖితములై యుండవలెను. ఈరీతిపాలనము నవలంబించిన దేశము లట్లు కావించినవి. కేంద్రప్రభుత్వముగాని, స్థానిక ప్రభుత్వములుగాని చిత్తమువచ్చినట్లు పాలనావిధానమున మార్పులను, హంసపాదులను చేర్చజాలనివై యుండవలెను. ఇట్లనిన నీవిధాన మెల్లప్పుడు బిట్టివిగిసి యుండునని తలపరారు. న్యాయస్థానతీర్మానములు అక్కరను బట్టి సమయాసమయములందు దీనియందు కొంతపరివర్తనమును జెచ్చితీయును. కఠిననిబంధనలు ప్రత్యక్షమైనను, ప్రజలందు చెల్లుబడియగుచుండు వాడుక వాని నతికఠిమింపవచ్చునని న్యాయశాస్త్రము తెలుపుచున్నది. ఇట్టివాడుక కఠన నీవిధానమున సముచితమైన మార్పుకలుగును. స్థాయి విధాన మనబరగినను ఇందు చలనసౌకర్యము లుండును. లిఖితపాలనాంశములను విచారించుటకును, వివిధ ప్రభుత్వములను తమతమ ప్రత్యేకాంగణముం దుంచుటకును ఒక న్యాయస్థానము (సుప్రీమ్ కోర్టు) అవసరము.

భారతదేశమున ఘెడరలోభావము ప్రాముఖ్యము వహించుటకు తోడ్పడిన కారణములను శ్రీ వేంకటరంగయ్యగారు కనుచక్కగ వివరించిరి.

భారతనీమ విశాలవిస్తీర్ణముగలది. కాని యీ యంశముకాక ఘెడరలోవిధానమునకు భజము లొడిగిన యంశములు చాలకలవు. మననీలందు కాంగ్రెసు పతాకముక్రింద రాజకీయోద్యమము విశేషముగ విజృంభించుచున్నది. కాంగ్రెసువాదుల వాంఛ పూర్ణము కావలయుచో, పాలనాధికారమంతయు ప్రజలచేతులందు బడవలెను. భారతావని నిపు డేలుచున్నది ఇంగ్లాండు. బ్రిటిష్ సార్ల మెంటునకే భారతప్రభుత్వము (కవుకొల్తో గూడిన రాజప్రతినిధిపాలనము) పూచీగా నున్నది. భారతాశయము నెరవేరుచో, భారత ప్రజాప్రతినిధులనుండి యేర్పడు మంత్రులకు ప్రభుత్వము పూచీయై యుండవలెను. ఈరీతి విధానమునకు

భారతీయులలనాటుపడలేదు కావున వారి కది ఏమాత్రమును భరించుచును పాలకులతలంపు. వాణిజ్యపారిశ్రామికాంగణములలో నింగ్లాండు పొందుచున్న లాభమునకు దీనివలన ధక్కా తగిలితీయను. సివిల్ మిలిటరీ సర్వీసులందు రూకలు మూడుగట్టుకొను ఆంగ్లేయులకు ఆశాభంగము కలిగితిరును. భారతాశయముపట్ల తమకుగల ఉద్దేశమును పాలకులు తొలుత ౧౯౧౭ లో వ్యక్తపరచిరి. ఈవ్యక్తీకరణమున నుడిగోపురమువలె పెద్దగా నిలిచిన పదము “క్రమసిద్ధి”. నేకును ఇది నిలిచి యున్నది. రాసురాసు దీనినిగుఱించిన ‘భభాభలి’ యే వినబడుచున్నది. క్రమసిద్ధిలోని మొదటిమొట్టు డయూర్కి. ఇకమీద నిది కేంద్రీకృతమువరకు పొడుగగును. బ్రహ్మరీతికి తావిచ్చును. అంత ప్రాముఖ్యములేని శాఖలు మంత్రుల కప్పగింపబడును. దేశరక్షణము, బాహ్యోంశములు రాజప్రతినిధిపీఠికిని సుండును.

స్వరాజ్యపాటీనంటి గట్టిపాటీవలన చిక్కులు రాకుండుటకై, డెమోక్రసీభావము విజృంభింపకుండుటకై ప్రతిపాలభావములులవారు వీరికెదురు నిలిచి దివిట్టికొట్టవలెను. ఇట్టివారు నేటివ రాజులు పుత్రైయ ప్రముఖులు. ఎడమంటే వీరు తెడైయనగలరు! ‘యతి’ అంటే ‘ప్రతి’ అనగలరు. ‘పులి’ అంటే ‘పుట్ర’ అనజాలురు! వీరికిని వారికిని ఉజ్జీ కుమరుడుకావున “ఒప్పలపప్ప” అటసాగును. సాగేది దండపట్లు! వీరిని కూటములు చేయుచు ఫెడరల్ విధానమే! మనప్రతినిధులకును ఆప్రముఖులకును జరుగు ముచునలోని గుడ్డులాటలో Obstructionist tactics నేలరాజును!

దక్షిణాఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియా, కనడాలు ఫెడరల్ విధానమునకును, మనమ్రాం నిక సాక్షాత్కరించబోయే ఫెడరల్ విధానమునకును వాస్తవికకాంతరము, ఆకాశపాతాళప్రభేదమున్నది. ఆయావిధానాంశములాయా దేశములందే పుట్టిరి. అచ్చటి నాయకులే వానికి జనకులు. వారిచే నిర్మింపబడిన బిల్లులే బ్రిటిష్ వారి అంగీకారము నందినవి. మన విధానమునకు కర్తలైన వారు మన నాయకులు కారు, మరి మనపాలకులు.

వారికి చేదోడైనవారు నేటివ రాజులు, వాదోడైనవారు ముసల్మానుభాయాలు.

టేరిఫ్, రైల్వే, పోస్ట్, టెలిగ్రాఫ్, సెల్స్ మున్నగునంశములనుగుఱించిన పాలనావిధానమున ఇకమీదట తమమాటకూడ వినబడవలెనని నేటివ రాజులనుచున్నారు. ప్రస్తుత మంత్రినర్థముతోగూడిన రాజప్రతినిధి అధికారమునకు అంజలెత్తిన పీఠాకురపడుదురుగాని ప్రజాప్రతినిధులనుండి వెడలిన మంత్రుల అధికారమునకు వంగి సలా మొరరింపరు. స్వరాజ్యోన్మయము వీరికి గిట్టదు. బ్రిటిష్ రాష్ట్రప్రతినిధుల వాక్కు వీరి చెవులకు చేదైయున్నదికదా! మన ముసల్మానుసోదరులగుండెలు దడదడలాడుచున్నవి. భారతదేశమందు వీరి సంఖ్య తక్కువ. స్వరాజ్య మనిన హిందూరాజ్యమని వారి తలంపు. ఒకప్పుడు మహమ్మదీయులు మనకు పాలకులై యున్నారు. ఇప్పుడు వీరికి పాటులై హిందువులు తమఅక్కసు దీర్చుకొందురని Prime Minister గు తాము వ్రాసిన కాబులో మాలానామహమ్మదాలీగారు తెలుపనేతెలిసిరి. మహమ్మదాలీగారి అడలు పాటును సర్ మహమ్మద్ షఫీగారు పంచుకొన్నారు. ఫెడరల్ విధానముకతన రాష్ట్రప్రభుత్వములు అధికారవర్గములను చేబూసుగుదా! పశ్చిమోత్తరరాష్ట్రము, పంజాబ్, బెంగాల్, బెలూచ్ ప్రాంత, సింధురాష్ట్రములందు మహమ్మదీయుల బలగము అధికముకావున ఓరియల్ కారమే అందు విజృంభించును. ఈయధికారము. ఇతర రాష్ట్రములందధికసంఖ్యాకులైన హిందువుల అధికారమును ‘ఘిపడ్డార్’ అనితీయను. ఫెడరల్ విధానములో నవలో హుదంతామనినదె పనిచేయునదీ ‘ఘిపడ్డార్’ మన ప్రభువులు checks and balances లో అండవేసిన చేతులు. ఇట్టి balance క్రొత్తవిధానమందుగూడ ఆయువుపట్టు యుండును.

మనదేశములో “జాతి” “దేశము” “దేశభక్తి” వెనుకనుండి తాళము వేయుకే! ముందు వయ్యారి భామవలె తెయ్యుచునుచున్నది మతము. ఇతరదేశములలోని ఫేసిజమ్, కమ్యూనిజమ్, నాజిజమ్ లవలె మన

దేశములో కమ్యూనిజమ్ గణాచారివలె నృత్యము చేయుచున్నది. ఉద్యోగములందూ సద్యోగములందూ ఇది యెంతేని పనిచేయుచున్నది. దీనికి 'జోహంపస్' అనబాలునది ఫెడరల్ విధానమే. దీనివలన ముఖ్యమత ములవారు కొన్ని కొన్ని రాష్ట్రములలో విశేషాధికార మందెదరుకదా!

ఫెడరల్ ఆశయము గొప్పదనుట నిస్సంశయము. దీనివలన పాలకులకును పాలితులకును సన్నిహితసంబంధ మేర్పడును. స్వపరిపాలనమునకై ఇది చక్కని శిక్షణ మొసగజాలును. దీనికతన నధికార మొకచోటున పేరు కొనక నలువలంకులందును విస్తృతమును. ఇరురచన శతాబ్దియందు జయపతాకము నిది యెత్తునని ప్రాథక తెలిపినాడు. కాని యీయాశయము మనకునులేదుట నభిమతముమైయున్నది. సాధారణ ఫెడరల్ విధానమునకుండు ముఖ్యలక్షణము మన ప్రత్యేక ఫెడరల్ విధానమున కుద్ధ పూజ్యము. ఇది మనప్రాసిన చూరేడికాయ! రాష్ట్రపాలనాధికారము ప్రజలకుపూచీగానుండు మంత్రుల చేతులందున్నపుడు గవర్నరు సిద్ధిచినాయకులవలె జరికిలపడినపుడే ఫెడరల్ పాలనము నెరవేరును. కాని నేటివలె రేపును గవర్నరు సర్వాధిపత్యము వహించియుండును. నిక్కమైన పార్లమెంటరీ పాలనావిధానము రాష్ట్రములందు ప్రతిపూసినగాని ఫెడరల్ ఆశయము దేవదేవునివలె ప్రత్యక్షముకాదు. కవలలుపాలువారుకాక ఉడ్జ్జిలు కలియనివా రిందు పాలు కొందురు గావున నిది ముందంజ వేయలేదు. ఇండియా క్రాంతికాలనీ కాదు, జొమినియో కాదు; రెంటినడుమగల త్రిశంకుడు. త్రిశంకునకు ముట్టునది నేతిబీరకాయ.

గ్రంథము గంభీరభావ విలసితమై, సర్వాంగ సుందరమైయున్నది. భావ నిర్మలాకాసారసలీలమువలె కడుంగడు తేటగానున్నది. Style is the man అన్నాడుకదా Newman. చక్కనైన హృదయమేకదా చక్కనైన కైలిని సృష్టింపగలదు.

శ్రీ వెంకటరంగయ్యగారు ఆంధ్రాంగ్లములందు చక్కని పాండితిగలవారు. వీరి తెలుగుకూడ తేటగీతి

కెనయై యుండును. వీరి అధికాస్రగ్రంథము, "భారతి" యందు ప్రచురింపబడిన వీరి న్యాయములును ఇందుకు తార్కాణములు. ఇట్టిగ్రంథము ప్రతిభారతీయుని చేతి యందు నుండవలెను. దీనిని తామే ఆంధ్రీకరించి దేశాటనమునకై పుత్తెంచినవో శ్రీ వెంకట రంగయ్యగారు ప్రజల కెంతో మేలుచేసినవా రగుదురు.

జో. న.

పల్లె పట్టి

గేయము, సచిత్రము. కర్త: చిరుకూమిల్ల విజయ పార్థసారథిగారు, ముప్పాల్ల, నందిగామ, కృష్ణాజిల్లా. చిత్రకారుడు వరదా వేంకటరత్నంగారు, రాజమండ్రి. ఫెడరల్ పైటు కాగితము. ౫3 పుటలు. వెల తెలియదు.

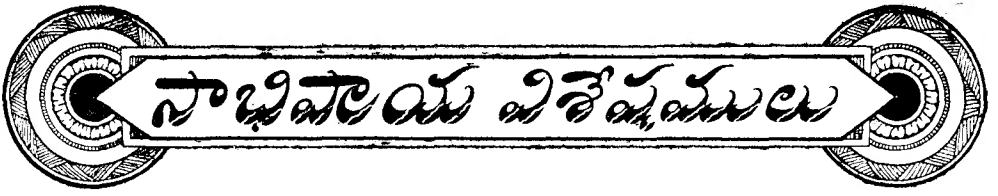
'మన రచయితలు గ్రామశీలితాన్ని చిత్రించడానికి ఇంకా తగినంత ఉత్సాహం పొందుటలేదు. ఎట్లో, కవికోకిల రామిరెడ్డి 'కృషీవలు'ణ్ణి కవల భావనా ప్రపంచములోనికి తెచ్చాడు. నాయకు భావను సంహరి చుట్టూరావు ఆచరించారు, యెంకి అతడికి ప్రాణం పోసింది. ఈ పంథాలో కాపుకన్నీయకు, ఆమెమగనికి జోహారు లాసగుచున్నారు మన పార్థసారథిగారు.'

'కృషీవలు'కు 'కృషీవలు'ని నిత్యశీవనమును, నైతిక ప్రవర్తనమును వివరించు ఖండకావ్యము. రచన గ్రాంథికము. 'యెంకిపాటలు' కన్న క దంపతుల ప్రేమ తత్త్వమును వెల్లడించు శృంగారకావ్యము. రచన వ్యావహారికము. 'పల్లెపట్టి'న పయిగ్రంథములలోని తత్త్వములు సంక్షిప్తములయినవి. ఇందు నాయకా నాయకులగు 'నీతారాము'ల ప్రేమ, ఈనాటి రైతుల జీవితము, రైతుల ఆర్థికక్షోభ, రైతులకు మొనరించు వస్త్రాత్మత్తిక్రమము గేయములలో వివరింపబడినవి. ఇందలి భావ గ్రాంథిక వ్యావహారిక మిత్రము. గేయచ్ఛందోనియమ కల్పనము స్వచ్ఛందము. చిత్రములు ఆయా సందర్భములకు ఎంతయు త్రిగియున్నవి.

[illegible]

ఈ నా టి కి
(మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు)

ఎనాటి దీరత్నవేటి
కావాసిత దివ్యవీణ!
ఈనాటికి తెరచి మీటి
తీవు, బాల, నాబ్రతుకున!
ఎనాటి దీనిబిడవత్త
జాలికాంతరప్రసవము!
ఈనాటికి నీగళార్ద్ర
మాలిక రాగిల్లు భృశము!
ఎనాటి దీ విస్తృతాభ్ర
నిభృత మీ నక్షత్రము
ఈనాటికి నీ విశుభ్ర
నిశ్చలేక్షణపవిత్రము!
ఎనాటిదీరాగసిక్త
భావముగ్ధ జీవనమ్ము!
ఈనాటికి, బాల, ముక్త
రావ మొసగి తీవుసుమ్ము!

నాజీవాదము విశేషములు

ధాత సంవత్సరారంభమునందు ప్రపంచ వ్యవహారములు సదాశాస్త్రపూరితములు గాకను నిరాశాజనకములుగను గోచరంబు లగుచున్నవి. సకలరాజ్యములందును శాంతి వచనములు, సంగ్రామసన్నాహములు ప్రత్యక్షము లగుచున్నవి. యూరపురాజ్యములు ప్రతిష్ఠించిన సంహారసస్యములు పండి దిగంతములందు వ్యాపించుచున్నవి. పాశ్చాత్య సంస్కారము ప్రాచ్యసంస్కారము నావరించినది. యూరపుఖండమునందు జర్మని వలెను ఆసియాఖండమునందు జపాను రణభేరిని మ్రోగించుచున్నది. జర్మనుసైన్యములు లాకార్క్సోనియమముల నతిక్రమించి రైనులాండు నాక్రమించి యూరపురాజ్యములందు విషాదసంభ్రమములను గలుగజేసినది. నాజీపక్ష మవలంబించిన కార్యవిధానమునకు సంగ్రామ మనివాద్యమైన ఫలము. కాలయాపనము సంగ్రామబీభత్సమును వృద్ధిజేయుటకు వినియోగపడునటులు సంగ్రామ ప్రతిషేధమునకు వినియోగపడదు. సంగ్రామ సన్నాహములు శాంతికి సాధనములు గావు. హిట్లరుగారు ప్రతిపాదించిన ౨౦ ఏండ్ల శాంతి ప్రతిష్ఠాపనమును యథార్థముగను సంగ్రామాభ్యుదయ సాధనముగాని శాంతిస్థాపనసాధనముగాదు. దురభిమాన దురహంకార సంవర్ధనమునకు సాధనములైన నాజీసిద్ధాంత వ్యవ

హారములు సర్వసంహారమునకు వినియోగపడునటులు ధర్మప్రతిష్ఠాపనమునకు వినియోగపడజాలవు. శిశుని మామూద్యూతమువలెను హిట్లరుగారి సైన్యద్యూత వ్యవహారములును భయసంభ్రమ సాధనములైనను స్వసంహార సాధనములైనటులు స్వోద్ధరణ సాధనములు గావు. పరాధీనమునందున్న దేశములు జర్మని హస్తగతములగుటకు సంగ్రామమే శరణ్య మగుచున్నది. నాజీబలమంతయును చేయుచున్న తపస్సునకు ఫలమును సుందోప సుందోపాఖ్యానము మహావ్యాఖ్యానము. ఈ వ్యాఖ్యానమునే భిన్నవిధమునను ఇటలీ బలము లభిసీనియాయందు ప్రత్యక్షము చేయుచున్నవి.

* * * *

ఇటలీ దురంతములు

ఇటలీ విమానములు విహగ్నిపూరితములైన బాంబుల మూలమునను అభిసీనియా రణరంగములందు జేయుచున్న సర్వసంహారము సామాన్యహృదయములకును విషాదమును కలిగించుచున్నది. వైద్యాలయములు, గ్రామములు, శిబిరములు, స్త్రీలు, శిశువులు మొదలగునవన్నియును బాంబుల వర్షములకు గురియగుచు మానవధర్మ సంహారమునకు వినియోగపడుచున్నవి. అభిసీనియా రాకుమారి స్త్రీలసంఘమునకు జేసిన దీన

విజ్ఞానము పరమవిపాదమును గలుగజేయుచున్నది. అవినీనియాయందు ఇటలీ యవలంబించుచున్న సంగ్రామవిధానము పాశ్చాత్యరాజ్యములు ప్రపంచమునకు సమకూర్చిన మానవధర్మ సాధనమునకు పరమప్రమాణములు. సర్వసంహార సాధ్యమైన పాశ్చాత్య సంస్కారము పాశ్చాత్యులకు విజయమును సమకూర్చినను మహాభారత సంగ్రామము వలెను, మానవసంహారమునకే వినియోగపడి సర్వసంహారమును జేయుట సహజము. పాశ్చాత్యరాజ్యము లుపక్రమించిన సంహార సాధనము ప్రాచ్యరాజ్యములను నావరించిన విధమును జపానువ్యవహారములు వెల్లడి చేయుచున్నవి. రుష్యా, గ్రేటుబ్రిటను మొదలగు యూరపురాజ్యములు ప్రాచ్యదేశములందు ప్రతిష్ఠించిన ఆసురబల బీజములు పూర్ణముగను ఫలించినవి.

* * * *

జపాను విజృంభణము

జపాను సంహార నిర్మాణ సాధనములను సర్వసంహారమునకు వినియోగించుచున్నది. జపానుయం దిటీవల సంప్రాప్తమైన పైనిక పరివర్తనము ప్రాచ్యదేశములందు సంభవముగా నున్నవి. విప్లవమునకు చిహ్నముగ నున్నది. నలువదికోట్ల చీనాప్రజలు నిస్సహాయులై జపానుపైన్యములకు బలియగుచున్నారు. జపానుపూనిన సంగ్రామ పరిశ్రమవలెను నిర్మాణపరిశ్రమలును మానవధర్మసంహారమునకు వినియోగపడుచున్నవి.

చీనాహిందూస్తానాది దేశములందు పరిశ్రమలు జపానుపరిశ్రమలను ప్రతిఘటించజాలకను క్షీణించుచు, ప్రజల ప్రాణ మాన ధన సంరక్షణము దుర్లభమగుచున్నది. దృష్టి నేమూలకు ప్రసరింపజేసినను జపానునిర్మాణములు ప్రత్యక్షము లగుచున్నవి. జపాను విజృంభణము ప్రాచ్యపాశ్చాత్య రాజ్యములకు విస్మయమును గలుగజేయుచున్నను ప్రతిఘటనము మాత్రము దుర్లభముగనున్నది. యూరపు రాజ్యముల వైరములై జపానువిజృంభణమునకు దోడ్పడుచున్నవి. జపాను చీనా మంచూరియాదేశములం దుపక్రమించిన విజృంభణ ప్రస్థానమునె మంగోలియాయందు నుపక్రమించినది. మంగోలియాయందు జపానురుష్యా బలములకు సంఘర్షణము దినదినప్రవర్ధమానమగుచున్నది. రైనులాండు మంగోలియారంగములందు తలయెత్తిన సంగ్రామాంకురములు మహాసంగ్రామపరిణామమును పొందుట ప్రపంచము నావరించిన సంగ్రామసంస్కార ఫలము. వర్తమాన విపాదస్థితియందు విప్లవ చిహ్నమైన సోవీటురుష్యా శాంతికి సాధనమగుట చిత్రములలో చిత్రముగనున్నది. రుష్యాను, రుష్యాపరివర్తనమును ప్రతిఘటించిన ఫ్రాన్సు, గ్రేటుబ్రిటను మొదలగు మహారాజ్యములు శాంతి సంరక్షణమునకు సోవీటురుష్యామీద నాధారపడుట విధిబలముగ నున్నది.

* * * *

రుష్యాపరివర్తన వికాసములు

మానవధర్మ వికాసాధ్యాయములందు రుష్యాపరివర్తన వికాసాధ్యాయములు విచిత్రాధ్యాయములు. ప్రపంచ పరిణామము నందు స్వప్రేరయము లనోన్మానాశ్రయములైన విధమును రుష్యాపరివర్తనము సువ్యక్తము చేయుచున్నది. సంహారముతో నారంభమైన సోవిటుమహోద్యమ ముపక్రమించిన నిర్మాణ విజృంభణము జిజ్ఞాసువులకు విస్మయమును గలుగజేయుచున్నది. మానవధర్మ వికాసమునకు సకల రాజ్యములందును, సంఘములందును, సంస్థలందును పరివర్తనావసర ప్రయోజనములను రుష్యాపరివర్తనము విశదము చేసినది. పదిమైదేండ్లకు పూర్వము నిందాపరిహాసములకు పాత్రమైన రుష్యాదేశము సర్వభూతకాలమునందు స్తోత్రశౌరవములకు పాత్రమైనది. రుష్యా యందు ప్రజలు జాతి మత లింగ దళా విభక్షిత లేకను మానవధర్మావరోహణమును జేయుచున్నవిధము మానవధర్మ వికాసమునందపూర్వాధ్యాసము. మానవ స్వాతంత్ర్య ధర్మము రుష్యా యందు వికసించి ప్రపంచ పరిణామమునందు నూతనాధ్యాయోదయమునకు సాధన మగుచున్నది.

నర్తమానవిపాదావస్థయందు సంగ్రామ నిరోధమునకును, శాంతిసంరక్షణమునకును రుష్యాకు గల పవిత్ర సంకల్ప మే యిశ్వర రాజ్యమునకును సాధ్యము గాకపోయినను జర్మను, జపాను రాజ్యముల సంగ్రామ ప్రయత్నములు సంగ్రామము ననివార్యము

చేయుచున్నవి. దైవఘటన మెటులున్నను రుష్యా, ఫ్రాన్సు, గ్రేటుబ్రిటనుల సంయోగము శాంతిసంరక్షణమునకును, సంగ్రామ ప్రతిఘటనమునకును వినియోగపడుట ప్రకృతి ధర్మము. శాంతిస్థాపనమున కేర్పడిన నానాజాతినమితి శాంతిస్థాపనమునకు నిరర్థకమైన విధమును ప్రపంచవ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి.

* * * *

నానాజాతినమితి

శాంతిస్థాపనమునకును, ఆయుధవిసర్జనమునకును, సంగ్రామప్రతిషేధమునకును, స్వల్పరాజ్య స్వాతంత్ర్య సంరక్షణమునకును నేర్పడిన నానాజాతినమితి స్వీయప్రయోజన సంరక్షణములకై నిరుపయోగమైన విధమును ప్రపంచ వ్యవహారములు వేయినోళ్లను చాటుచున్నవి. నానాజాతినమితియందు గింస్వతంత్ర రాజ్యములు చేరినను పెద్దరాజ్యములప్రయోజనములును, క్వేతజాతుల ప్రయోజనములును ప్రధానవిషయము లైనవి. అబిసీనియా పట్లను నానాజాతినమితియును, సమితియందు గల యూరపురాజ్యములను చూపుచున్న నిరాదరణభావము సమితి ప్రయోజనమును నిరర్థకముచేసినది. ఇటలీమీదను సమితి నిర్ణయించిన ఆంక్షలు మాటలందు వలెను చేతలందు గనుపడకున్నవి. అబిసీనియా యందు ఇటలీ చేయుచున్న ఘోరమైన హత్య, అన్యతాహతముగను సాగుచున్నవి. ప్రపంచము హత్యలను నిరసించినను ప్రయోజనము గలుగకున్నది. గ్రేటుబ్రిటను మీదను ఇటలీప్రజలు ద్వేషగీతములను

పాడుచున్నారు. మధ్యధరాసముద్రమునం దిటలీబలవిజృంభణము వ్యాప్తమగుచున్నది. ఇటలీ రోమకసామ్రాజ్యవిజయగీతములను పాడుట కుపక్రమించినది. ముస్సులోనిగారి నాయకత్వముక్రిందను ప్రజలు కన్నుమిన్ను తెలియకను తాండవమాడుచున్నారు. హిట్లరు ముస్సోలినీగారల నిరంకుశ ప్రవర్తనను యుద్ధమునకు మార్గమగుచున్నది. యూరపురాజ్యముల నావరించిన సంగ్రామసన్నిపాతము గ్రేటుబ్రిటనును నానరించినవిధమును మృత్యుల, నాయకుల ప్రసంగములు, సత్రికలవ్యాఖ్యానములు, సంగ్రామసన్నాహములు వెల్లడి చేయుచున్నవి. సామ్రాజ్యాభిమాన పూరితమైన బ్రిటీషుజాతీయ ప్రభుత్వము సంగ్రామరంగమునందు ప్రవేశించుటయును సహజావస్థగనున్నను, ప్రపంచశాంతి రక్షణభారమును, మానవస్వాతంత్ర్య రక్షణభారమును గ్రేటుబ్రిటనుమీదను విశేషముగ నున్నది.

* * * *

గ్రేటుబ్రిటను మంత్రాంగము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్యాగములకును, బాహ్యరాజ్యములందును గ్రేటుబ్రిటను పట్లను విశ్వాసము క్షీణించుచున్న విధమును ప్రపంచ వ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. బ్రిటీషుమంత్రాంగము సరాభవమును పొందినవిధమును ఇండియాబిల్లు ననుగ్రహించిన సర్ సామ్యుయలు హోరుగారి నిర్ణయము వెల్లడిచేయుచున్నది. విల్లాండు స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించి స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచున్నది. ఈజిప్టుపొందూస్తానము లందు స్వాతంత్ర్యాభిలాష ప్రవర్ధమానం

బగుచున్నది. వలసరాజ్యములందు స్వాతంత్ర్యప్రవర్తన మనివార్యముగను సాగుచున్నది. ఆత్మసంరక్షణమునకు గ్రేటుబ్రిటనుకు రక్షణవ్యాపారము శరణ్యమైనది. వ్యాపార పరిశ్రమ సంరక్షణమున కేర్పడిన ఒటావా యొడంబడికను సామ్రాజ్యాంతర్యాగములన్నియును నిరాకరించుచున్నవి. భారత సామ్రాజ్య సభయును నిరాకరించినది. సామ్రాజ్యాభిమానము మాత్రము యథేచ్ఛగను విహరించుచున్నవిధమును బ్రిటీషు రాజ్యవ్యవహారములు, మఖ్యముగనుహించూస్తానవ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి.

* * * *

హిందూస్తాన వ్యవహారములు

బ్రిటీషుపార్లమెంటు ఇండియాబిల్లును ప్రసాదించినది. బిల్లును ఆచరణమునందు బెట్టుటకవసరమైనవ్యవహారక్రమమంతయును జరుగుచున్నది. ఆర్థికకర్ణయములు, నియోజకవర్గ నిర్ణయములు మొదలగు వ్యవహారములన్నియును సాగిపోవుచున్నవి. బిల్లుననుసరించి సింధు బరిస్సారాష్ట్రములు నిర్మాణములయినవి. ౧౯౩౭ ప్రారంభమునం దన్ని రాష్ట్రములందునురాష్ట్రీయవ్యవహారాలనుసాధించబడుచున్నది. ఇండియాబిల్లునియమములు నిరంకుశ ప్రభుత్వరక్షణమునకు వినియోగపడునటులు స్వాతంత్ర్యవికాసమునకు వినియోగపడవని రక్షణములు, ధ్రువాధికారము, నిరంకుశ శాసననిర్మాణాధికారము మొదలగు రాజకీయార్థిక రక్షణోపాయములన్నియును సమర్థించుచున్నవి. ౧౯౩౭ నందు రానున్న రాజ్యాంగనిధాన మెటులు